

TJÄNSTESKRIVELSE

2018-08-13

Samhällsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadsnämnden

Kommunstyrelsen

Översiktsplan - Gnesta kommun 2050

Dnr: KS 18/274, SBN-2018-01344

Sammanfattning av ärendet

Gnеста kommun har utarbetat ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplan – Gnesta kommun 2050. Översiktsplanens roll är att vara vägledande för användningen av mark och vatten i kommunen. Planen har tidigare varit på samråd under vintern 2018 då Södertälje kommun svarade på samrådsförslaget. Detta utställningsförslag är en bearbetning av samrådsförslaget utifrån de synpunkter som då inkom. Utställningen pågår till 7 september 2018.

Inga större förändringar har gjorts sen samrådet. Nedan listas de största förändringarna:

- Kulturmiljöperspektivet har fått större utrymme och arbetats in i en av översiktsplanens 6 inriktningar.
- Kartorna har reviderats så att de är tydligare för läsaren.
- Utställningsversionen handlar om både klimatanpassning och klimatpåverkan.

För Södertälje kommuns del har Gnesta kommun utökat skrivningar kring mellankommunala intressen främst vad gäller vattentäkten för Gnesta kommun som ligger i Södertälje kommun samt utökat texter kring flexibel kommunikation i enlighet med Södertäljes svar på samrådsförslaget. Angående exploatering i Visbohammar slår ÖP fast att: *Gnеста kommun ser gärna ett samarbete gällande området för att nå vidare samverkan och samhandling.*

Beslutsunderlag

Remiss: Förslag till Översiktsplan – Gnesta kommun 2050 med tillhörande Miljökonsekvensbeskrivning.

Samrådsredogörelse Översiktsplan – Gnesta kommun 2050 daterad 2018-05-04

Remissvar daterat 2018-08-13

Tidigare yttrande KS 17/419, SBN-2018-00060 daterat 2018-02-05: Översiktsplan – Gnesta kommun 2050.

Ärendet

Planförslaget har tagits fram med utgångspunkt från Gnesta kommuns vision som antogs av kommunfullmäktige 2008 där två mål lyfts fram som speciellt viktiga:

- Gnesta ska vara en attraktiv kommun att leva, verka och bo i.
- En befolkningstillväxt om minst 2%.

Sex inriktningar för översiktsplanen har formulerats:

- Attraktiva livsmiljöer

- Bostäder för framtiden
- Flexibla kommunikationer
- Ett starkt näringsliv
- En attraktiv natur- och kulturmiljö (ändrad från samrådets: En attraktiv och livskraftig naturmiljö)
- En långsiktig klimatanpassning och minskad klimatpåverkan (ändrad från samrådets: En god klimat- och miljöanpassning)

Översiktsplanen beskriver prioriterade mål och inriktningar för utvecklingen i Gnesta kommun till år 2050. Den beskriver också förutsättningar, utmaningar och strategier för framtida mark- och vattenanvändning samt hur riksintressen, miljö kvalitetsnormer och andra allmänna intressen ska hanteras och tillgodoses i kommunens planering. Södertälje kommuns svar på remissen inriktar sig främst på mellankommunala och regionala intressen som påverkar Södertälje kommun. Översiktsplanen beräknas antas av Gnestas kommunfullmäktige i november 2018.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Remissvaret medför inga ekonomiska konsekvenser och kräver ingen finansiering.

Kontorets förslag till nämnden:

Tillstyrka kontorets förslag till svar på remissen.

Kontorets/förvaltningens förslag till kommunstyrelsen:

Besluta att kontorets förslag skall vara kommunens svar på remissen.

Magnus Claesson

T.f. Stadsdirektör

Homan Gohari

Samhällsbyggnadsdirektör

Handläggare: Sofi Cyréus

Samhällsbyggnadsstrateg

Samhällsbyggnadskontoret, Stab och strategi

Telefon (direkt): 08-523 03 147

E-post: sofi.cyreus@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Gnesta kommun, oversiktsplan@gnesta.se

Akten

Handläggaren

REMISSVAR

2018-08-13 Samhällsbyggnadskontoret
Handläggare: Sofi Cyréus

Gnesta kommun
646 80 Gnesta
Märke: Översiktsplan 2050
oversiktsplan@gnesta.se

Översiktsplan – Gnesta kommun 2050

Gnestas gällande översiktsplan är från 2003 och det är därför välkommet att den moderniseras och tydliggör hur kommunen planerar för att möta en befolkningsökning på 2% per år. Det är bra att Gnesta kommun är så tydlig i sin formulering kring satsningar på utbyggnad i kollektivtrafiknära lägen och då främst i Gnesta tätort som beräknas ta den största andelen – 70% - av kommunens utvidgning fram till 2050.

Planförslaget har tidigare varit på samråd under vintern 2018 då Södertälje kommun lämnade ett remissvar. Södertälje kommuns svar på remissen inriktade sig främst på mellankommunala och regionala intressen som påverkar Södertälje kommun.

Detta utställningsförslag är en bearbetning av samrådsförslaget utifrån de synpunkter som då inkom. Södertälje kommun hade då några generella synpunkter och synpunkter på kommunikationer och infrastruktur.

Södertälje kommun har tagit del av samrådsredogörelsen och det reviderade förslaget till Översiktsplan för Gnesta och konstaterar att våra synpunkter tagits till vara. Skrivningar och resonemang kring mellankommunala frågor om bland annat vattentäkten för Gnesta kommun som ligger i Södertälje kommun har utvecklats tillika har resonemangen kring flexibla kommunikationer utvecklats liksom texter om gång- och cykeltrafik.

När det gäller exploatering på jordbruksmark anser Södertälje kommun att, liksom Miljökonsekvensbeskrivningen säger på sidan 12: *Det finns en risk i att inte göra en bedömning av hur stor andel av tillkommande bebyggelse som kan tillkomma inom befintlig tätort, och hur detta kan genomföras. Risker är att nybyggnadsområden i praktiken värderas före förtätning. Önskade konsekvenser kan då uppkomma i form av utspridd bebyggelse med reducerad hushållning av mark och begränsningar i transporteffektivitet.*

På kartan sid. 35 saknar vi också fortfarande tätorten Mölnbo som ligger i Södertälje kommun men som har Gnesta som sin närmaste serviceort.

Sammanfattningsvis välkomnar Södertälje kommun Gnestas nya förslag till Översiktsplan och ser gärna ett fortsatt gott samarbete mellan våra kommuner i mellankommunala frågor.

Boel Godner
Kommunstyrelsens ordförande

Kommunledningskontoret

Upprättad: 2018-06-12
Diarienummer: KS.2014.194

Översiktsplan för Gnesta kommun

Gnesta kommun har tagit fram ett förslag till översiktsplan. Den nya översiktsplanen är ett strategiskt dokument för den framtida mark- och vattenanvändningen i kommunen. Översiktsplanen tar höjd för kommande befolkningsökning och andra tänkbara framtida scenarier. För att klara av en befolkningsökning om 2 % behövs 90-170 nya bostäder per år. Huvuddelen av bostadstillskottet ska ske i kommunikationsnära lägen där cirka 70 % av tillskottet väntas ske i Gnesta tätort och 30% av tillskottet väntas ske i övriga orter samt på landsbygden.

Kommunstyrelsen godkände utställningsförslaget den 28 maj och förslaget ställs ut under perioden 20 juni - 7 september. Under utställningsperioden arrangeras en utställning på medborgarkontoret i Gnesta samt en mindre utställning i föreningshuset i Stjärnhov. Mer information om utställningen och samtliga utställningshandlingar finns på www.gnesta.se/oversiktsplan2050.

Efter utställningen kommer inkomna synpunkter sammanställas i ett särskilt utlåtande. Målet är att kommunfullmäktige ska kunna anta den nya översiktsplanen i november/december 2018.

Om du har synpunkter på förslaget ska de vara inkomna senast den 7 september:

Via brev:

Gnesta kommun

646 80 Gnesta

märk kuvertet med "Översiktsplan Gnesta kommun 2050"

via e-post:

oversiktsplan@gnesta.se

eller via kommunens E-tjänst.

Alina Ruda
Samhällsplanerare

Kontakt
Telefon: 0158-275 168
E-post: alina.ruda@gnesta.se

Översiktsplan – Gnesta kommun 2050

Utställningsversion

Innehåll

Inledning

Förord.....	4
Om översiktsplanen.....	5

1. Inriktning Gnesta 2050 – bo, verka, leva.....9

Inriktning Gnesta 2050 – bo, verka, leva	10
Attraktiva livsmiljöer	10
Bostäder för framtiden	10
Flexibla kommunikationer	10
Ett starkt näringsliv.....	11
En attraktiv och livskraftig naturmiljö	11
En god klimat- och miljöanpassning.....	11
Gnesta kommun 2050 – övergripande utvecklingsstrategi.....	12

2. Förutsättningar och utmaningar 13

Förutsättningar och utmaningar.....	14
Befolkningsutveckling	14
Befolkningsprognos	15
Gnesta i ett globalt framtidsperspektiv	15
Gnesta i ett nationellt perspektiv	16
Gnesta i ett regionalt perspektiv	16
Jämställdhet	18
Miljö och hållbarhet.....	18
Integration	18

3. Strategier – Framtida mark och vattenanvändning..... 19

Bebyggelse.....	20
Bostäder.....	20
Industri- och verksamhetslokaler	20
Service och handel.....	20
Grönstruktur.....	21
Gnesta tätort.....	22
Övriga bebyggelseområden	24
Fritidshusområden	28
Landsbygd.....	28
Strandskydd	31
Prövning av ny bebyggelse enligt PBL	32
Kommunikationer och infrastruktur	34
Tid och transporter	34
Kollektivtrafik	34
Vägnät	35
Gång- och cykelvägar.....	35
Flyg.....	36
Bredband.....	36
Vatten	37
Miljö kvalitetsnorm för vatten	37
Vatten och avlopp	37
Dricksvattenförsörjning	38
Vattentäkter	38
Dagvatten	39
Grundvatten	39
Försurning.....	39
Övergödning.....	40
Skyddsvärda vatten.....	40
Näringsliv och besöksnäring	45
Näringsliv	45
Arbetsmarknad	45
Handel	46
Besöksnäringen	46
Jord- och skogsbruk.....	47
Framtiden för de gröna näringarna.....	48

Aktiviteter och upplevelser	49
Turism och friluftsliv	49
Flygverksamhet	49
Vandrings-, cykel- och vattenleder	49
Badplatser	50
Camping och stuguthyrning	50
Fiske	50
Golfbana	51
Fritid och föreningsliv	51
Kultur	51
Utbildning och omsorg	53
Förskolan.....	53
Skola.....	53
Stöd och omsorg.....	54

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen 55

Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen	56
Natur	56
Kulturmiljöer.....	71
Riksintresse kommunikationer	79
Miljö, hälsa och säkerhet.....	80

Läs mer

⇒ Text med denna symbol innehåller i ÖP:s webbversion klickbara länkar till aktuell publikation/webbplats/karta.

Förord

Gnesta kommun växer! Allt fler inser fördelarna med att bo, verka och leva i Gnesta kommun. Utvecklingen ger oss många nya möjligheter, men det ställer också nya krav på kommunen. Därför behövs det nu en ny översiktsplan. Översiktsplanen är kommunens mest långsiktiga planeringsverktyg när det gäller strategisk användning av mark- och vattenområden. Gnesta kommuns översiktsplan har fokus mot år 2030 samt utblick mot år 2050. Tidsperspektivet är långt och vi kan inte förutsäga allt som kommer att hända i kommunen fram tills dess. För att kunna nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling är det dock viktigt att vi redan nu fastställer några generella inriktningar och vägval i vår fysiska planering.

I utställningsversionen av Översiktsplan Gnesta kommun 2050 kan du läsa och se hur vi tänker oss att Gnesta kommun kommer se ut i framtiden. I det här dokumentet presenteras ett antal strategiska ställningstaganden om var kommunen kan växa och hur utvecklingen kan ske.

Synpunkterna från samrådet som hölls mellan den 12 januari till 12 mars har legat till grund för revideringen av översiktsplanen. Nu har planen bearbetats och en skarpare reviderad version kan nu presenteras. Nu finns det möjlighet att tycka till på nytt. Dina synpunkter är viktiga så hör av dig med frågor och synpunkter till oss. Du kan höra av dig till tjänstemän på samhällsbyggnadsförvaltningen och till våra folkvalda politiker.

Patrik Nissen
Samhällsbyggnadschef

Om översiktsplanen

En översiktsplan speglar kommunens viljeriktning för användning av mark- och vattenområden. Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan. Översiktsplanen omfattar

hela kommunen och visar strategier för hur stad, tätort och landsbygd ska utvecklas på lång sikt. En översiktsplan är inte juridiskt bindande men väger tungt vid avgöranden och prövning av ärenden som rör mark- och vatten användning även i högre instanser.

Ny översiktsplan

Den tidigare översiktsplanen antogs 2003 och 2015 bad Gnesta kommun länsstyrelsen om en aktualitetsförklaring¹ för Gnestas översiktsplan. I aktualitetsförklaringen föreslog länsstyrelsen att kommunen bör upprätta en ny översiktsplan som uppfyller dagens krav och lagar.

Kommunstyrelsen gav 2014 samhällsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att påbörja arbetet med en ny översiktsplan.

Översiktsplanen behöver vara aktuell och revideras med jämna mellanrum för att möta samhällets förändringar. Befolkningsökningen i Stockholm och Mälardalen har de senaste åren varit kraftig och prognoserna tyder på en fortsatt ökning. Tillväxten märks även i Gnesta som har ett fördelaktigt läge i regionen med exempelvis korta restider med tåg till Södertälje och Stockholm.

Översiktsplanen tar höjd för kommande befolkningsökning och andra tänkbara framtida scenarier och har en inriktning mot 2050.

¹ En aktualitetsförklaring är en översyn av om översiktsplanen fortfarande är aktuell utifrån till exempel nya lagar och direktiv, förändring av riksintressen med mera, eller om den behöver revideras.

Läsanvisningar

Om översiktsplanen	Förklarar vad en översiktsplan är, vad den ska innehålla och hur den ska tas fram.
1. Inriktning Gnesta 2050	Beskriver prioriterade mål och inriktningar för utvecklingen i Gnesta kommun till år 2050.
2. Förutsättningar och utmaningar	Sammanfattar nuläget i Gnesta kommun och vilka utmaningar som finns utifrån ett lokalt, regionalt och nationellt perspektiv.
3. Strategier – framtida mark och vattenanvändning	Beskriver nuläge och kommunens syn på framtida mark- och vattenanvändning, det vill säga vad som krävs för att skapa en utveckling i linje med egna visioner och nationella, regionala och lokala mål.
4. Intressen – riksintressen och övriga allmänna intressen	Beskriver hur riksintressen, miljö kvalitetsnormer och andra allmänna intressen ska hanteras och tillgodoses i kommunens planering.
Bilaga 1. Miljökonsekvensbeskrivning	Beskriver de huvudsakliga miljöeffekterna av att genomföra planen och hur en hållbar utveckling främjas.

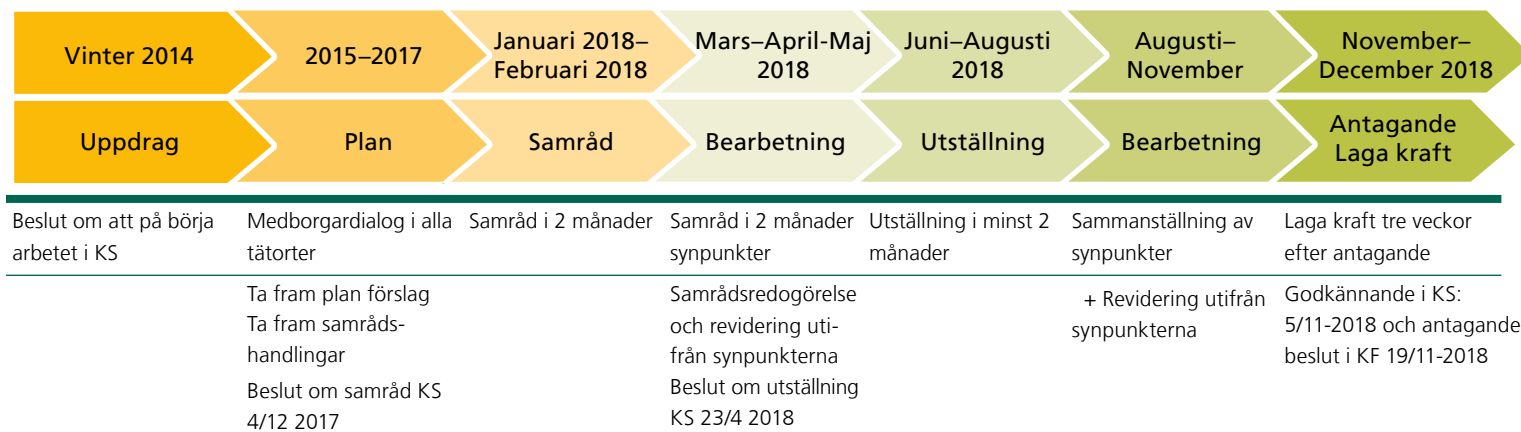
Om översiktsplanen

Översiktsplanens syfte

En översiktsplan visar hur kommunen på ett hållbart sätt tillgodoser behoven hos kommuninvånare, företag och organisationer. Den behandlar allmänintressena och förhåller sig till statliga, regionala och mellan-kommunala intressen. Gnestas översiktsplan tar även hänsyn till globala mål och Agenda 2030. En översiktsplan ska enligt lagen tydligt beskriva:

1. grunddragen i den avsedda användningen i mark- och vattenområden
2. kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras
3. hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och följande gällande miljö kvalitetsnormer
4. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program som har betydelse för hållbar utveckling inom kommunen
5. vilka områden i strandnära lägen som lämpar sig för landsbygdsutveckling, så kallade LIS-områden.

Tidplan och process

Tidshorisont och rullande översiktsplanering

Översiktsplanen för Gnesta kommun sträcker sig till år 2050. Mål och strategier är både lång- och kortsiktiga. Målbilder beskriver kommunens långsiktiga utveckling. Översiktsplaneringen i Gnesta sker löpande vilket innebär att översiktsplanen ständigt ska vara aktuell. Översiktsplanen ska därför aktualitetsförklaras och revideras varje mandatperiod. Vid revideringarna finns det möjlighet till tematiska fördjupningar.

Övriga kommunala dokument

Översiktsplanen ska stämma överens med beslutade kommunala dokument, och framtida kommunala dokument ska stämma överens med översiktsplanen.

I kommunen finns fördjupade översiktsplaner för Laxne, Stjärnhov och Gnesta. Dessa kommer ersättas av den nya översiktsplanen men finnas kvar som viktiga planeringsunderlag.

Mellankommunalt samarbete

Plan- och bygglagen (PBL), betonar att en översiktsplan ska ta hänsyn till förhållanden i angränsande kommuner. På så sätt kan

kommunerna samordna och effektivisera planläggningen.

Gnesta kommun ligger i Södermanland och gränsar till kommunerna Trosa, Nyköping, Flen, Strängnäs, Nykvarn och Södertälje. Därutöver gränsar Gnesta även till Stockholms län. Det geografiska läget ger Gnesta stor potential till utveckling och samarbeten med andra kommuner och län.

Många frågor om planering sträcker sig över de administrativa gränserna och gör det nödvändigt att samarbeta. Typiska samarbetsfrågor är vattenfrågor som dagvatten, Båvenområdet och Trosaån, infrastrukturfrågor som väg 57 och Ostlänken, kollektivtrafik och energifrågor.

Gnesta och de olika planeringsperspektiven

Inom samhällsplaneringen finns det olika planeringsperspektiv. Översiktsplanen visar i stora drag hur kommunen ska utvecklas. Nästa nivå är detaljplanering som ska följa översiktsplanens ambition och visa hur ett avgränsat område ska utformas. Den sista nivån är bygglov som ska utgå från detaljplanen i de fall där det finns en sådan och säkerställa att det som byggs är i linje med såväl detaljplan som översiktsplan.

Foto: Fredrik Sederholm

Agenda 2030 i ett lokalt och globalt perspektiv

I september 2015 bestämde FN:s medlemsländer att anta de globala hållbarhetsmålen. De globala målen efterträder millenniemålen som varit aktuella fram till 2015. De globala hållbarhetsmålen syftar till att enas kring en gemensam målbild om vad hållbar utveckling är och hur vi gemensamt ska jobba för att uppnå hållbarhet. Detta tydliggörs med hjälp av 17 mål och 193 delmål. Målen är antagna av länder med olika förutsättningar vilket gör att de 17 huvudmålen är mer generellt hållna och delmålen är mer specifikt anpassade till respektive lands förutsättningar.

Regeringen har tillsatt en särskild delegation som arbetar fram en handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan. Detta görs genom att ta fram delmål och indikatorer i en svensk kontext.

I uppdraget ingår också att stödja genomförandet av Agenda 2030 i Sverige. Detta arbete ska göras i samråd med bland annat kommuner. Delegationen har identifierat sex prioriterade områden där Sverige har störst utmaningar men där det också finns möjligheter till lösningar. Dessa är:

- Ett jämlikt och jämställt samhälle
- Hållbara städer
- En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi
- Ett starkt näringsliv med hållbara affärsmodeller
- Hållbara och hälsosamma livsmedel
- Stärkt kunskap och innovation

En översiktsplan tar hänsyn till styrdokument på regional och nationell nivå samt samordna med angränsande kommuner och deras planering. I och med att Gnesta kommuns översiktsplan även beaktar de globala hållbarhetsmålen gör det att de olika hållbarhetsperspektiven konkretiseras och belyses på många olika sätt.

Den fysiska strukturen påverkar de val som de som bor verkar och lever i Gnesta kommun gör. Genom att ta hänsyn till de globala hållbarhetsmålen i den långsiktiga strategiska planeringen så skapas förutsättningar för att målen ska uppfyllas i Gnesta kommun med omnejd.

Agenda 2030 täcker över många intresseområden. En översiktsplan belyser i huvudsak förändringar i den fysiska miljön därför berörs översiktsplanen främst av mål nummer 11, hållbara städer och samhällen men även övriga mål beaktas i översiktsplanen.

Barnkonventionen

Gnesta kommun tar hänsyn till barnkonventionen. Fyra av 54 artiklar har direkt tillämpning i den fysiska planeringen. De fyra artiklarna handlar om barns rätt till dialog och medbestämmande i frågor som rör utformning av livsmiljöer som barnen berörs av. De fyra artiklarna ur barnkonventionen som översiktsplanen främst tar hänsyn till är: Artikel 3: Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. Artikel 12: Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Artikel 13: Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter. Artikel 31: Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

1 Inriktning Gnesta 2050 – bo, verka, leva

Foto: Rodolfo Alvarez

1. Inriktning Gnesta 2050 – bo, verka, leva

Läs mer

Vision
Framtidsplan

Inriktning Gnesta 2050 – bo, verka, leva

Utifrån kommunens vision och kommunfullmäktiges mål är det två mål som är särskilt viktiga för översiktsplanen:

- **Gnesta ska vara en attraktiv kommun att leva, verka och bo i.**
- **En befolkningstillväxt om minst 2 procent per år.**

Målen rymmer i sin tur ett flertal områden som tillsammans med synpunkter från medborgardialogen mynnat ut i sex inriktningar för *Översiktsplan – Gnesta 2050*. Dessa inriktningar hjälper kommunen att göra rätt prioriteringar i sin långsiktiga fysiska planering.

Attraktiva livsmiljöer

Gnesta kommun har många olika värden som kommunen behöver ta tillvara och utveckla för att skapa attraktiva livsmiljöer. Dessa värden är bland annat goda kommunikationer, ett rikt föreningsliv, ett gott företagsklimat och kulturutbud, en rik natur, attraktiva boendemiljöer, tysta områden, sjöar och vattendrag. Naturen och kulturmiljön är särskilt viktiga för en levande landsbygd där besöksnäringen kan utvecklas.

Det är viktigt med en balans mellan bevarande och utveckling. Tätorterna har olika roller, Gnesta som centralort och knutpunkt är en tillgång för hela kommunen med sin tillgång till kollektivtrafik, handel, service, kultur, fritid och föreningsliv. Bra utbildning, skola och barnomsorg skapar långsiktig social hållbarhet, attraktiva livsmiljöer och bidrar till att befolkningen kan växa.

Bostäder för framtiden

I takt med befolkningstillväxten behövs nya bostäder som ska passa många olika typer av människor, behov och önskemål. Kommunen ska därför sträva efter en blandning av bostadstyper och upplåtelseformer för att möta dessa olika behov och

även förebygga segregation. För att möjliggöra bostadsbyggandet behövs en god planberedskap, men även mer mark för kommunen att exploatera. För att kunna få en årlig befolkningstillväxt på 2 procent krävs 90–170 nya bostäder per år. Nya bostäder behövs i alla tätorter, men eftersom Gnesta växer som centralort med bra kommunikationer till Stockholmsregionen är det framför allt här bostäderna planeras.

Flexibla kommunikationer

Kommunikationer har stor betydelse i kommunen, för pendling till arbete och studier, för näringslivet och för att nå större städer. Kommunikationsstrukturen kopplar också samman Gnestas små, lokala kärnor av bebyggelse och verksamheter. För landsbygden och för att skapa goda kommunikationer med de mer glesbefolkade delarna i Gnesta kommun behövs flexibla lösningar, exempelvis välfungerande kommunikationsnoder med tåg- och busstationer, cykelstråk, anropsstyrd trafik och pendlarparkeringar vid kommunikationsnoder. Utbyggnad av bredband i hela kommunen skapar också förutsättningar att verka och bo även på landsbygden.

Ett starkt näringsliv

Den lokala arbetsmarknaden är en förutsättning för kommunens utveckling. Företagsamheten är bland de högsta i länet och kommunen satsar på att skapa ett gott näringslivsklimat med en fortsatt hållbar ekonomisk tillväxt. Besöksnäringen och de gröna näringarna är särskilt viktiga för att skapa en levande landsbygdsmiljö. Samtidigt behöver kommunen underlätta för etablering av verksamheter i nya branscher. För allt detta krävs en bra bostadsförsörjning, bra tomter och lokaler för olika typer av verksamheter och goda kommunikationer. Ett gott företagsklimat förutsätter även en god service från kommunen gentemot befintliga och nyetablerade verksamheter.

En attraktiv natur- och kulturmiljö

Naturen är viktig för Gnesta med omnejd. Naturen är en plats för avkoppling och upplevelser. Hållbar landsbygdsutveckling är en förutsättning för att bruka naturen och samtidigt bevara det sörmländska landskapet med sin rika biologiska mångfald och kulturmiljö.

I en framtid där natur och tystnad allt mer blir en bristvara kan orörd natur bli en av Gnesta kommuns marknadsfördelar både för att locka boende och besökande. För att slå vakt om denna resurs är det viktigt att behålla de större opåverkade områdena intakta och värna om tysta områden.

Kulturmiljön berättar om kommunens historia och äldre tiders markanvändning. Kulturmiljön bidrar till en ökad förståelse för platsens historia och kan bidra till en ökad besöksnäring. Kulturmiljön är en viktig del av den Sörmländska landskapsbilden och det är därmed av stor vikt att utpekade områden med kulturmiljövärden bevaras och utvecklas i den långsiktiga planeringen.

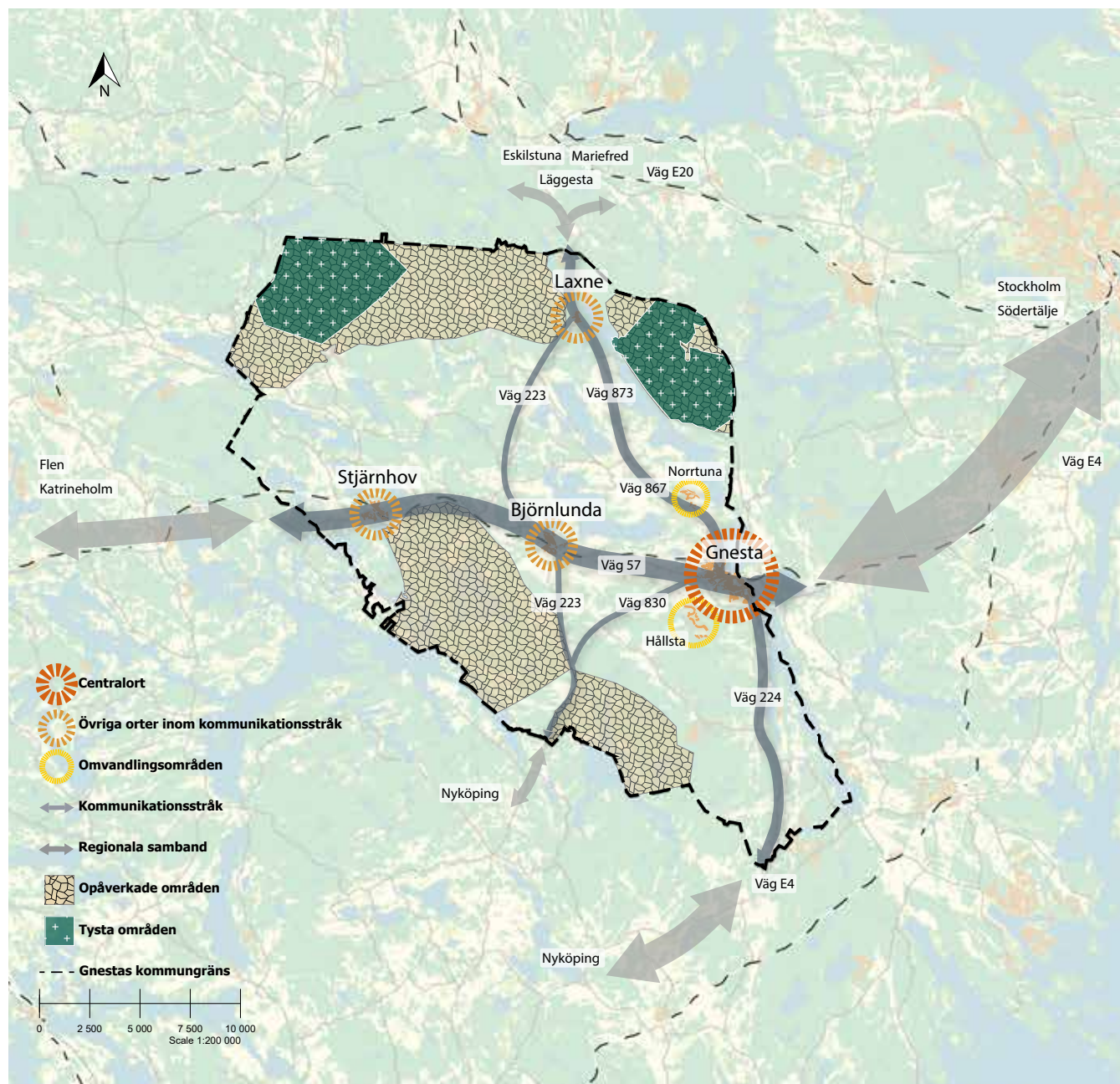
En långsiktig klimatanpassning och minskad klimatpåverkan

I en framtid med ett varmare klimat kommer nya utmaningar med klimatanpassning. Det handlar om att stärka motståndskraften mot naturkatastrofer samt öka förmågan att anpassa sig till nya klimatförutsättningar. Det kan bland annat handla om skydd mot översvämningar och skred, men även planering av infrastruktur och skydd av dricksvatten och kommunens vattentäkter.

Gnesta kommun arbetar långsiktigt med klimatstrategiska lösningar för att nå de nationella miljömålen. I huvudsak handlar det om att tänka långsiktigt och hållbart i ett helhetsperspektiv. Det behövs innovativa lösningar för energiförsörjning och hushållning av resurser. Kommunen behöver ha långsiktiga planer för bland annat vatten- och avloppshantering. Det ekologiska fotavtrycket i kommunen minskar genom att ta tillvara och utveckla befintliga resurser som finns i kommunen. Påverkan på klimatet ska minskas genom bland annat smarta energi- och transportlösningar i planeringen.

1. Inriktning Gnesta 2050 – bo, verka, leva

Gnesta kommun 2050 – övergripande utvecklingsstrategi

När kommunen växer blir kommunikationerna allt mer viktiga. Det största pendlingsstråket kommer att fortsätta vara mot arbetsmarknaden i Stockholm och Södertälje, men även stråket mot Nyköping blir viktigare när Nyköping växer. Gnesta tätort kommer att behålla sin roll som kommunens centralort och knutpunkt. I Gnesta är lokal handel, service, kultur och föreningsliv viktiga för att skapa en attraktiv livsmiljö i hela kommunen. På sikt kan de närliggande fritidshusområdena permanentas och ingå i Gnesta tätort. Tätorterna Björnlunda och Stjärnhov är knutpunkter för landsbygden runt omkring, men även för besöksnäringen. Här är det lokala engagemanget och näringslivet nycklar för tätorternas tillväxtmöjlighet. Laxne kan med sin koppling mot Läggesta och Mariefred få en ökad inflyttning när dessa orter utvecklas. Tätorterna bör växa inifrån och ut för att ha närhet till kommunikationer och service, men även för att bibehålla närhet till naturen.

An aerial photograph of a town during autumn. The scene is dominated by a road that curves through the center, with a green bus driving on it. To the right of the road, there are railway tracks with several trains. The background is filled with hills covered in trees with vibrant autumn foliage in shades of yellow, orange, and red. In the foreground, there are several houses, including a prominent red one. The sky is clear and blue.

2 Förutsättningar och utmaningar

Foto: Rodolfo Alvarez

2. Förutsättningar och utmaningar

Förutsättningar och utmaningar

Gnesta kommun ligger 65 kilometer sydväst om Stockholm och med de goda kommunikationerna är det möjligt att nå såväl Stockholm som Nyköping och Skavsta flygplats på 35 minuter.

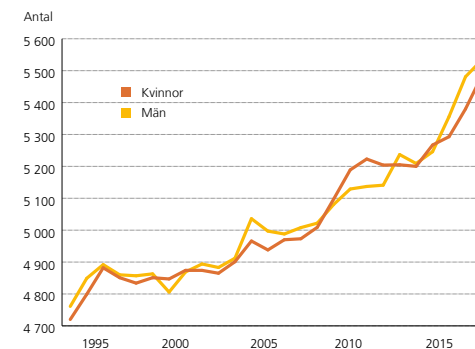
Gnesta är en mångfacetterad kommun. Invånarantalet är drygt 11 000, under sommartid är det många fler i och med alla fritidshus som finns i kommunen.

Gnesta är också en utpräglad småföretagar-kommun med cirka 1 200 registrerade företag i en mängd olika branscher. Många av dem är lantbruksföretag som tillsammans med alla sjöar bidrar till det vackra, skiftande natur- och kulturlandskapet. I Gnesta finns också ett brett utbud av fritidsaktiviteter i en attraktiv och omväxlande miljö.

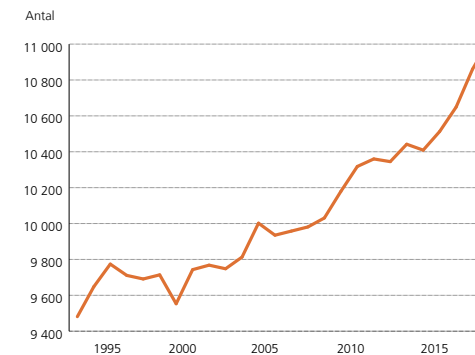
Befolkningsutveckling

Sedan kommunen bildades 1992 och till och med den 31 december 2017 har befolkningen ökat från 9481 till 11 019 personer med en jämn könsfördelning. Vad gäller ålderssammansättning har Gnesta en lägre andel 20–40 åringar än riksgenomsnittet medan åldersgruppen 60–70 är högre än genomsnittet. Under de senaste åren har befolkningen ökat med 100–200 personer per år vilket motsvarar en befolkningsökningen på 1-2% om året. Befolkningsökningen beror främst på inflyttning från andra kommuner.

Befolkningsutveckling i Gnesta kommun 1992-2017 uppdelat efter kön

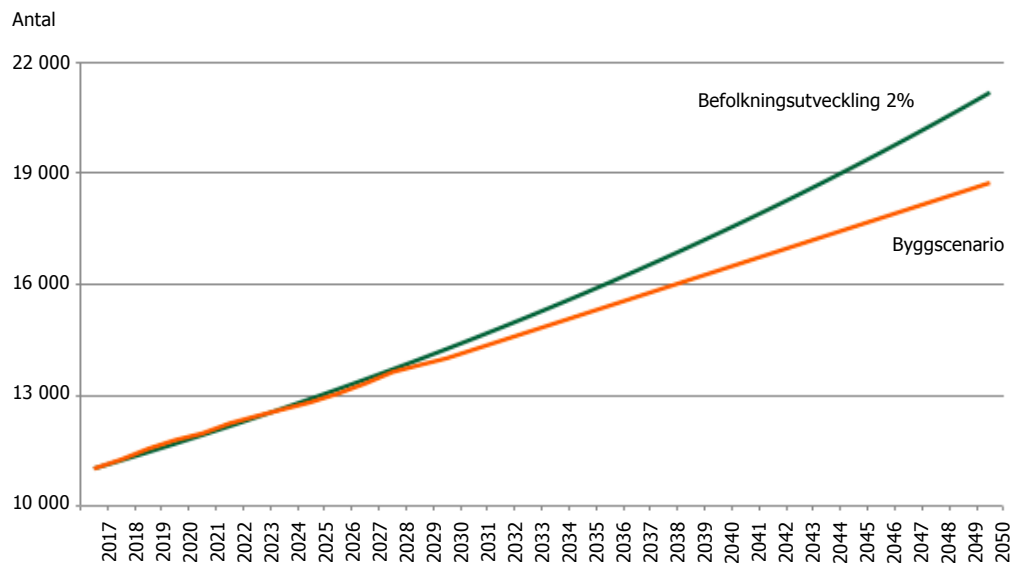

Befolkningsutveckling i Gnesta kommun 1992-2017

Befolkningsprognos

Olika scenarier för Gnestas befolkningsutveckling

Denna översiktsplan tar höjd för en fortsatt positiv befolkningsutveckling. Enligt en byggprognos till 2030 som baseras på befintliga byggplaner når befolkningen cirka 14 000 personer 2030. För att beräkna hur stor befolkningen väntas bli 2050 har ett snitt på cirka 240 nya invånare per år använts från 2030 till 2050 baserat på åren 2025–2030.

Fördelningen mellan könen blir fortsatt jämn enligt byggprognosen och antalet invånare över pensionsåldern väntas bli högre än idag. Kommunen har ett mål att befolkningen ska öka med 2 procent årligen. Denna översiktsplan tar därför hänsyn till denna befolkningsutveckling.

Foto: Fredrik Sederholm

2. Förutsättningar och utmaningar

Gnesta i ett globalt framtidsperspektiv

Omvärlden förändras ständigt och det måste kommunen förhålla sig till i planeringen. Nedan sammanfattas några globala makrotrender som kan påverka den framtida planeringen.

1. Demografiska förändringar – ökade flyktingströmmar runtom i världen.
2. Urbanisering – allt fler människor söker sig till storstäder och storregioner.
3. Ökad efterfrågan på boende – fler bostäder av alla typer behövs.
4. Klimatförändringar och ökade krav på miljö- och klimatanpassning och hållbar utveckling – ökade krav på hållbara energilösningar.
5. Teknikutveckling – tid och plats blir allt mindre viktigt i och med utbrett och växande användande av internet gör utbyggnad av bredbandsuppkoppling allt viktigare.
6. Ökad rörlighet på arbetsmarknaden – effektivare kommunikationer gör längre pendlingsavstånd möjliga.
7. Ökade krav på utbildning och rätt kompetens – högre utbildning och yrkesutbildning blir allt viktigare.
8. Ökade krav på service och e-tjänster – samhället ställer högre krav på tillgänglighet och anpassad service
9. Allt fler människor blir allt äldre – befolkningens sammansättning förändras och färre kan få försörja fler.

Gnesta i ett nationellt perspektiv

Boverket har gjort en sammanställning över viktiga nationella mål, planer och program, och Gnestas översiktliga planering förhåller sig till dem. Några av de mål som planeringen ska ta hänsyn till handlar om demografi, bebyggelse, ekonomi, natur, miljö och infrastruktur.

Gnesta i ett regionalt perspektiv

En region kan definieras utifrån olika aspekter och samband, exempelvis geografiska, funktionella, politiska eller institutionella. Vad gäller det regionala perspektivet gäller samma princip som för det nationella: De regionala målen som finns återspeglas i kommunens mål och de förslag som ligger till grund för denna översiktsplan stämmer överens med nedanstående regionala mål.

Gnesta tillhör Södermanlands län och är också medlem i Regionförbundet Sörmland som 2012 tog fram Sörmlandsstrategin 2020.

I denna strategi prioriteras dessa fyra mål som särskilt angelägna för utvecklingen i Sörmland:

- Goda förutsättningar för unga och vuxna att utbilda sig och arbeta, och goda möjligheter för arbetsgivare att rekrytera rätt kompetens.
- Starka samband med omvärlden.
- Ett konkurrenskraftigt näringsliv.
- Hållbara och attraktiva livsmiljöer.

Gnesta ingår även i Stockholmsregionen när det gäller arbetsmarknad, infrastruktur med mera. Stockholms läns landstingsfullmäktige beslutade i maj 2010 om en regional utvecklingsplan för Stockholm (RUFS 2010). Regionen har sedan 1950 växt till att omfatta ett större område och kommer att fortsätta växa. En annan storregion som Gnesta tillhör är Östra Mellansverige och utredningar visar att regionen kan få 550 000 nya invånare till år 2030 och 1,4 miljoner nya invånare till år 2050 jämfört med idag. Det ställer höga krav på planeringen.

I RUFS 2050 beskrivs sex utmaningar inför den framtida planeringen:

- Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa
- Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa
- Att vara en internationellt ledande storstadsregion i en växande global konkurrens
- Att minska klimatpåverkan och samtidigt möjliggöra ökad tillgänglighet och ekonomisk tillväxt
- Att ha en fortsatt öppen region och samtidigt stärka inkluderingen
- Att öka tryggheten i regionen samtidigt som världen upplevs som osäker

2. Förutsättningar och utmaningar

I ett hållbart samhälle utsätts inte naturen för systematisk

- **koncentrationsökning av ämnen från berggrunden**
till exempel fossilt kol, olja och metaller
- **koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion** till exempel kväveoxider, freoner och hormonliknande kemikalier
- **undanträngning med fysiska metoder**
till exempel storskaliga kalhyggen och överfiskning
- **undanträngning där människor systematiskt hindras från att tillgodose sina behov.**

Jämställdhet

Vid planering är det viktigt att tänka igenom kvinnors och mäns behov och hur de kan skilja sig åt. Behoven är inte alltid olika men det kan finnas strukturella mönster som kräver att jämställdhetsperspektiv beaktas. Kommunens förvaltningar ska arbeta medvetet med jämställdhet, delaktighet och tillgänglighet. Målet är att Gnesta kommun ska vara en attraktiv kommun där kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder inte påverkar individens möjlighet till utbildning, yrkeskarriär, service och inflytande med mera.

Kommunen har undertecknat den europeiska deklARATIONEN om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå, CEMR, som är ett verktyg för att integrera jämställdhetsperspektivet i politiskt beslutsfattande och praktisk verksamhet.

Utöver det finns det sex övergripande mål för jämställdhet i Sverige:

- en jämn fördelning av makt och inflytande
- ekonomisk jämställdhet
- en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
- mäns våld mot kvinnor ska upphöra
- jämställd utbildning
- jämställd hälsa.

Dessa mål följer kommunen upp genom en checklista vid alla politiska beslut som inte är ren myndighetsutövning. Det är också viktigt att alltid när det är möjligt redovisa könsuppdelad statistik och se över hur resurser fördelas i samhället.

Gnesta kommun upprättade en övergripande handlingsplan 2015, som tydliggör att varje förvaltning och kommunalt bolag ska ha en aktivitetsplan för jämställdhet, som ska följas upp varje år i kommunens årsredovisning. Jämställdhetsplanen är kommunens sätt att skapa en rättvisare fördelning av resurser och likvärdig service oavsett kön samt ge alla ett jämställt bemötande och samma möjlighet till makt och inflytande.

Miljö och hållbarhet

Tillsammans med 105 andra kommuner och landsting (mars 2017) ingår kommunen i organisationen Sveriges Ekokommuner. Medlemskapet innebär att kommunen undertecknat en avsiktsförklaring att främja utvecklingen mot ett mer kretsloppsanpassat samhälle byggt på en ekologisk grundsyn där livsmiljön ger människor möjlighet till en hög livskvalitet och en god hälsa. Det uthålliga samhället bygger på fyra systemvillkor för kretsloppsprincipen (se faktaruta).

Integration

Nyanlända personer med uppehållstillstånd fördelas enligt gällande lagstiftning i kommunerna i landet. Det innebär att kommunen har ansvar för att förmedla bostäder och introducera och integrera de nyanlända i samhället. Kommunen har uppdraget att ge de nyanlända bästa möjliga vägledning med målet att de ska nå egen försörjning och bli delaktiga i samhället. För ett lyckat integrationsarbete är det viktigt att kommunens olika verksamhetsområden samverkar.

3 Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Foto: Rodolfo Alvarez

Bebyggelse

Målbild

Befolkningsutvecklingen i tätorterna fortsätter och år 2050 har Gnesta kommuns befolkning näst intill fördubblats. Gnesta tätort står för den största tillväxten av nya bostäder, men även de övriga tätorterna och landsbygden har fått fler bostäder. De tillkommande bostäderna i tätorterna har olika upplåtelseformer för att minska segregationen. Bebyggelsen i kommunen har en tydlig koppling till attraktiva offentliga miljöer och grönområden som lockar alla kommunens invånare och besökare.

Den nya bebyggelsen är ekologiskt hållbar och har en varierad arkitektur som är anpassad till omgivningen. Användningen av förnybar energi har ökat väsentligt i kommunen. Tillkommande bebyggelse bidrar därmed både till minskad miljöpåverkan och ökad mångfald. Bebyggelsen i Gnesta kommun främjar positiva ekonomiska, sociala och ekologiska samband mellan tätort och landsbygd vilket bland annat gjort det möjligt för handeln och kollektivtrafiken att utvecklas i kommunen.

Bostäder

Det totala beståndet av bostäder i Gnesta kommun är cirka 4 800 (2017). En tredjedel är lägenheter i flerbostadshus och två tredjedelar är småhus. Gnesta kommuns mål är att ha en befolkningsökning på 2 procent per år. För att tillgodose en sådan befolkningsökning krävs omkring 90–170 nya bostäder per år. Denna befolkningsökning tar även kommunens bostadsförsörjningsprogram höjd för. Fördelningen av de tillkommande bostäderna under planperioden beräknas bli:

- cirka 70 procent i Gnesta tätort = cirka 2 000–3 000 nya bostäder.
- cirka 30 procent i övriga tätorter och på landsbygden = cirka 800–1 300 nya bostäder.

De nya bostäderna behöver inkludera alla typer av bostadsformer och det krävs att kommunen arbetar aktivt med bostadsplanering genom verktyg som bostadsförsörjningsprogram och riktlinjer för marknavigering, optioner och exploateringsavtal, samt att kommunen har en planberedskap där

byggklar mark finns i varje tätort. Detaljplanerna som tas fram bör vara flexibla och långsiktiga för att möjliggöra byggnationer i etapper och av olika aktörer.

I de fall där barn berörs av planläggningen bör en avvägning göras om planen behöver kompletteras med en barnkonsekvensanalys.

Industri- och verksamhetslokaler

I Gnesta kommun finns de flesta industri- och verksamhetslokaler i Gnesta tätort.

I övriga tätorter finns en mindre andel lokaler för småskaliga industrier och verksamheter. Behovet av ny mark för industri och verksamheter kommer framför allt att finnas i Gnesta tätort. I de övriga tätorterna ska kommunen ta hänsyn till behovet av mark om intresse uppstår.

Service och handel

Kommunens struktur med flera tätorter är grunden för den kommersiella servicen. I Gnesta tätort finns ett rikt utbud av butiker och handelsvaror i en genuin miljö. Dagligvaruhandel finns även i Björnlunda och Stjärnhov.

Tätorternas funktion som handels- och mötesplatser är viktiga för att bidra till en

ökad inflyttning. För att skapa attraktiva tätorter ska handel framför allt samlas i tätorternas kärnor. Utanför kärnorna kan enstaka handel- och restaurangverksamheter lokaliseras. Handel med skrymmande varor kan med fördel lokaliseras i anslutning till industriområden.

Vid förändring av centrummiljöer bör kommunen föra en dialog med medborgarna och näringslivet för att ta reda på deras önskemål och behov. Gnesta kommun kan inte konkurrera med de större städernas utbud och behöver därför värna om de genuina och unika handelsplatser som finns i kommunen.

När samhället växer behöver handeln anpassas efter de nya geografiska områdena och även efter befolkningsutvecklingen.

Grönstruktur

Den tätortsnära grönstrukturen är viktig för invånarna i tätorten. I Gnesta kommun är bevarandet av gröna stråk, parker och skogsnära natur särskilt viktig att bevara när tätorterna växer och förtätas. Översiktsplanen pekar ut en del av dessa områden och stråk som speciellt viktiga för att dessa inte ska bebyggas. Naturen och närheten till den är en stor anledning till att människor väljer att bo i Gnesta kommun.

Grönstruktur

- Bostadsbyggandet ska öka för att befolkningen ska kunna växa. En befolkningsökning på 2 procent kräver 90–170 nya bostäder varje år.
- Byggnation och exploatering ska ske hållbart sett till ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer.
- För att främja ett fortsatt levande samhälle ska kommunen eftersträva en blandning av olika funktioner, bostäder, arbetsplatser, service, turism, kollektivtrafik och handel.

Strategier i korthet

- Bostadsbyggandet ska huvudsakligen ske i centralorten och i övriga orter inom kommunikationsstråk.
- God planberedskap för bostadsbyggande ska finnas i alla orter inom kommunikationsstråk.
- Flexibla detaljplaner när möjlighet finns.
- Ökat kommunalt markinnehav för att möjliggöra för bostadsbyggande.
- Aktivt arbete för att öka exploateringsintresset med exempelvis markanvisningstävlingar. Tävlingarna ska användas för att främja byggandet med miljömässigt och socialt hållbara lösningar.
- Marknadsmässiga markpriser och marknadsföring av bostadsbyggandet.
- Komplettering av det kommunala hyresrättsbeståndet i alla tätorter.
- Särskild hänsyn och samhällsnytta ska övervägas vid exploatering av skogs- och jordbruksmark.
- Särskild hänsyn ska tas när ny bebyggelse planeras i anslutning till värdefull kulturmiljö.

Läs mer

- ⇒ Bostadsförsörjningsprogram
- ⇒ Riktlinjer för markanvisningar, optioner och exploateringsavtal
- ⇒ Riktlinjer för skyltar

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Läs mer

- ⇒ Utvecklingsplan för Gnesta centrum
- ⇒ Vackerby trädgårdsstad gestaltningsprogram

Gnesta tätort

Gnesta är kommunens centralort där nästan hälften av kommunens invånare bor idag. Gnesta centralort kännetecknas av varierande bebyggelse från olika tidsepoker. Här finns störst utbud av kommunal service.

Utvecklingsmöjligheter

Gnesta är den tätort som har högst exploateringsstryck i kommunen. Här planeras den största delen av all ny bebyggelse. Det gäller även för nyinvesteringar i samhällsservice som behöver utvecklas i takt med ökad bebyggelse. Eftersom Gnesta har en varierande bebyggelse kommer plan periodens fokus handla om att komplettera de bebyggda områdena för att knyta ihop tätortens nuvarande ytterdelar. När tätorten kompletteras bör skalan på ny bebyggelse vara högre och tätare där det passar in i den befintliga stadsmiljön. Prioriteringen är att förtäta tätortens redan bebyggda miljö, utan att peka ut specifika platser.

Centrumutveckling

Tätortens mer centrala del kan kompletteras med bostäder, service och handel. Bostadsbyggandet sker i huvudsak genom förtätning. Viss mark i de centrala delarna kan frigöras för bostäder genom att verksamheter erbjuds

ny mark i andra attraktiva lägen. Komplettering med ny bebyggelse ska ske gradvis i takt med att tätorten växer. Det är viktigt att anpassa ny bebyggelse till den befintliga för att värna om det som bidrar till Gnestas attraktionskraft. Centrummiljön bör därmed utvecklas för att ta tillvara den småskaliga butikshandeln och småstadskänslan. Vissa delar av Gnesta centrum är av riksintresse för kulturmiljövården vilket är viktigt att beakta i planeringen samt vid gestaltning av ny bebyggelse. En utvecklingsplan för Gnesta centrum har tagits fram.

Norra Gnesta

Norra Gnesta har gott om utrymme för ny bebyggelse och här kan en stor del av det framtida bostadsbyggandet ske. Området har närhet till både handel, kommunikationer och natur. Det centrumnära läget innebär att det kan planeras med relativt tät bebyggelse. För norra Gnesta finns ett planprogram antaget 2012 och reviderat 2014. För att skapa bättre kommunikationer mellan norra och södra Gnesta i takt med att norra Gnesta byggs ut behövs en ny planskild förbindelse förbi järnvägen. Förbindelse bör placeras i västra Gnesta.

Vackerby trädgårdsstad

Vackerby trädgårdsstad är det största området som planeras i norra Gnesta. För Vackerby trädgårdsstad finns ett antaget gestaltningsprogram med en tillhörande illustrationsplan som visar den övergripande strukturen med bebyggelse och grönområden. Gestaltningsprogrammet antogs 2016. Vackerby trädgårdsstad kommer bli en ny stadsdel med plats för runt 600 nya bostäder, samhällsservice samt handel. Utbyggnaden förväntas ske etappvis med byggstart 2020.

Långa siktiga utvecklingsmöjligheter

Tätorten har potential att växa sydväst mot Österkärv och Västerkärv på sikt, men även i Södra Vackerby. Denna utveckling väntas dock ligga längre fram eftersom förutsättningarna för fortsatt expansion än i dagsläget mer gynnsam i norra Gnesta och genom förtätning av den redan bebyggda miljön i centrum. Planering av ny bebyggelse i Österkärv och Västerkärv ska ske med hänsyn till väg 57.

Det finns även potential och intresse för bebyggelse österut mot Södertälje. Södertälje kommun har i sin översiktsplan pekat ut att ny bebyggelse kan planeras här. Storleken på denna bebyggelse kan

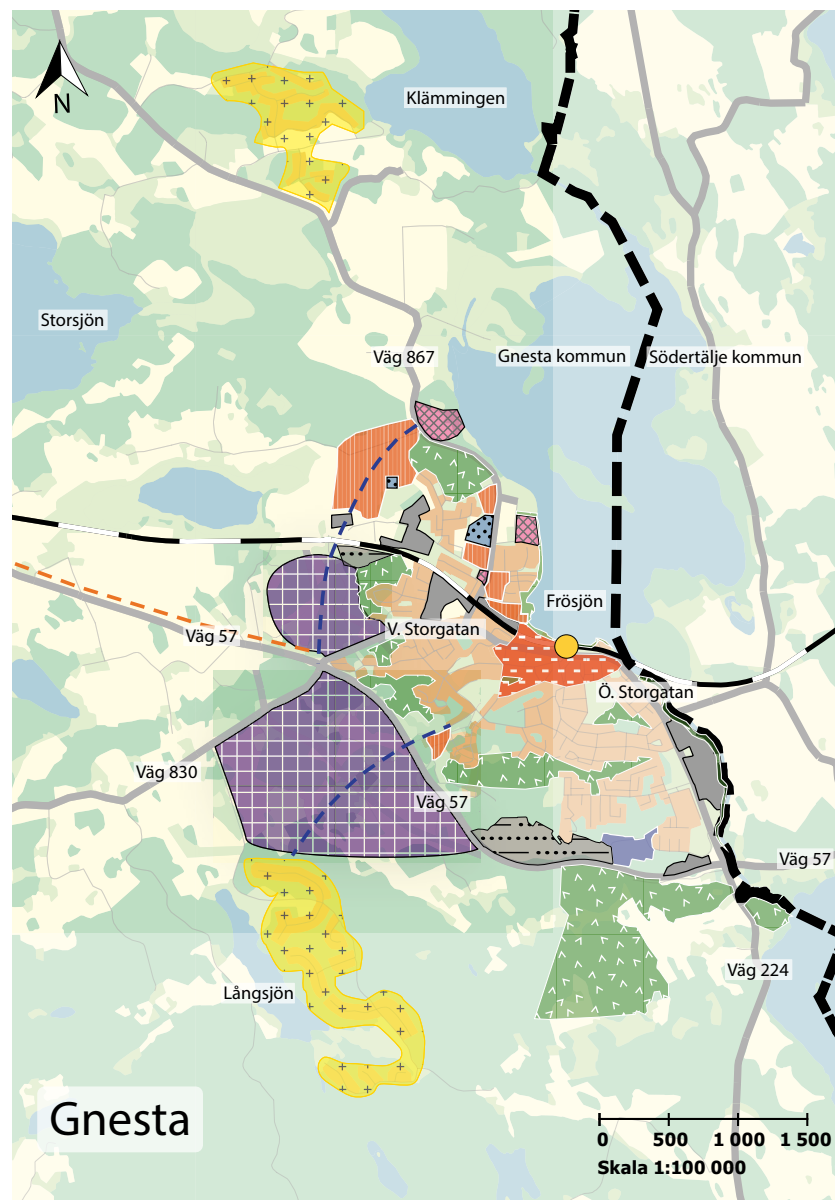
Gnesta i korthet

ha betydelse för Gnestas expansion inom Gnesta kommun. Kommungränsen mellan Gnesta och Södertälje och även länsgränsen mellan Södermanlands och Stockholms län är samtidigt en administrativ barriär och det krävs samarbete över kommungränsen för att utveckla Gnesta österut samt Visbohammar i Södertälje kommun.

Gnesta kommun ser gärna ett samarbete gällande området för att nå vidare samverkan och samhandling.

Strategier i korthet

- Bebyggelseutvecklingen i Gnesta tätort sker genom förtätning och utveckling av nya bostadsområden i anslutning till befintlig bebyggelse och infrastruktur.
- Frigörande av industrimark som är attraktiv för bostadsbyggande sker genom att verksamheter erbjuds nya lokaliseringar.
- Viktiga grönområden och stråk bevaras och utvecklas.

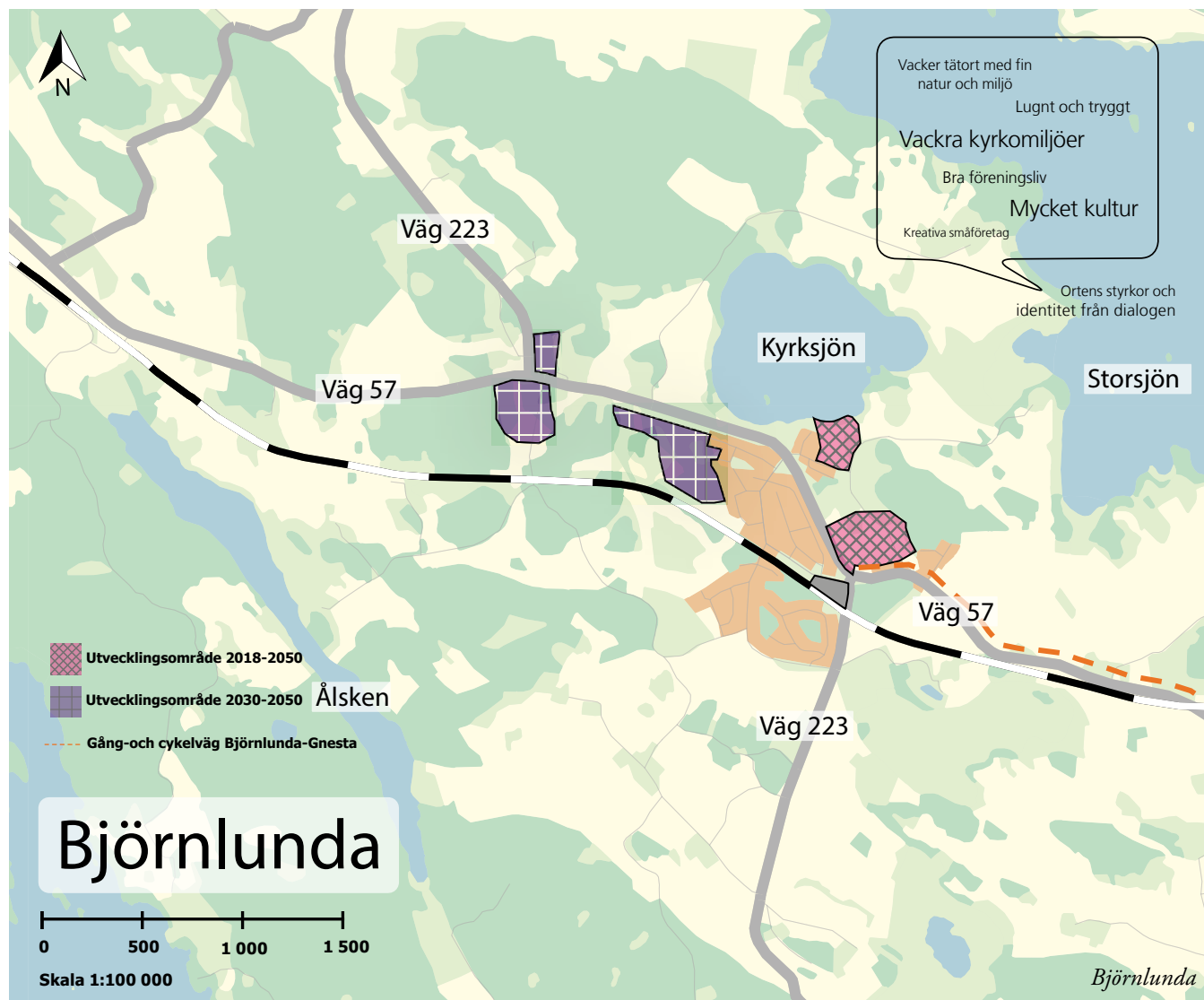
Fin natur
Lugnt och tryggt
Goda kommunikationer med både pendeltåg, regionaltåg och busstrafik
Lagom stort och nära till allt
Bra service och utbud
Vackra byggnader

Ordmoln från dialogen

- - - Gnestas kommungräns
- Ny bebyggelse
- Centrumutveckling
- Utvecklingsområde 2018-2050
- Utvecklingsområde 2030-2050
- Ny skola/förskola
- Omvandlingsområden
- Idrottsområden
- Grönområden
- Befintlig industri
- Utvecklingsområde industrimark
- Planerade vägförbindelser
- Gång- och cykelväg Björnlunda-Gnesta
- Mittplattform järnväg

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Övriga bebyggelseområden

Kommunens övriga bebyggelseområden förväntas bidra med 30% av det totala bostadsbyggandet fram till 2050. Det handlar om utbyggnadsområden i anslutning till tätorterna, omvandling av fritidshusområden samt byggande på landsbygden. Den största andelen bostäder förväntas byggas i Björnlunda och Stjärnhov där det finns tillgång till dagligvaruhandel och service.

Utbyggnadsområden kort sikt – 2030*Björnlunda*

Björnlunda kan växa österut mot Aspliden/Skenda. Det finns en antagen detaljplan för Aspliden som medger sex större villatomter. Området kan därutöver kompletteras med annan bebyggelse med olika upplåtelseformer för att skapa ett varierat utbud av boendeformer i Björnlunda.

I nordöstra Björnlunda finns utbyggnadsmöjligheter. Här finns idag villabebyggelse samt äldre gårdsbebyggelse. I nordöstra Björnlunda bör man framförallt se över möjligheterna att bygga i närheten av Kyrksjön och fortsätta utveckla i anslutning till den befintliga bebyggelsen för att skapa attraktiva bostäder.

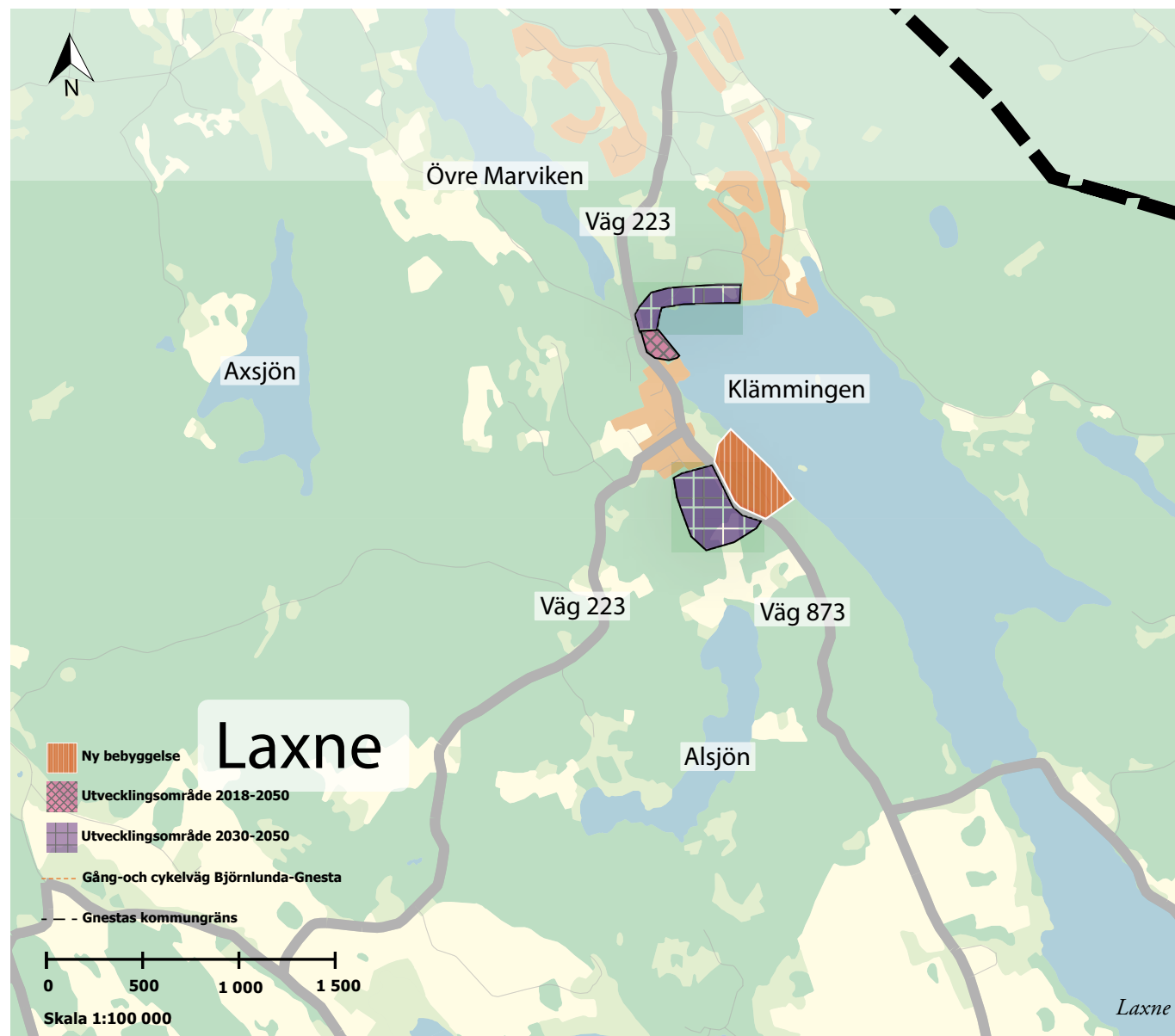

Laxne

I Spårbacken sydost om Laxne finns en antagen detaljplan för 24 villatomter. Norr om Laxne finns en detaljplan för sex villatomter vid Laxnestugan. Det finns därmed god planberedskap för Laxne att kunna tillgodose behovet av bostäder på kort sikt. För att skapa variation i utbudet kan möjligheter till flerbostadshus prövas antingen genom ändring av detaljplan eller ny bebyggelse strax söder om Laxne där det sedan tidigare finns ett antaget planprogram för nya bostäder.

Mycket kultur
Kreativa småföretag
Engagerat lokalsamhälle
Naturen
Lugnt och tryggt
Läget – Nära till
andra större tätorter

Ortens styrkor och
identitet från dialogen

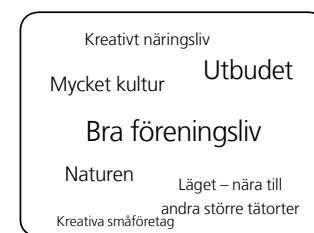
3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Stjärnhov

Hovgården i norra delen av Stjärnhov är planlagt för villabebyggelse och detaljplanen är inte helt genomförd. Det finns ett fyrtiotal villatomter kvar som kan styckas av. Det finns även en äldre detaljplan som medger 5–6 villatomter vid Fasanvägen.

Nysätter är detaljplanlagt för villabebyggelse. Området ligger i nära anslutning till sjön Malsnaren i norra delarna av Stjärnhov. I den första etappen finns ett tjugotal tomter avstyckade men som i dagsläget är obebyggda. Detaljplanen medger ytterligare ett trettiotal tomter. Sammanlagt finns därmed potential för ytterligare ett femtiotal villatomter i området. Eventuellt kan även par-, kedje-, samt radhus och mindre flerfamiljshus prövas i området genom ändring av detaljplan.

För att stärka Stjärnhovs attraktivitet samt skapa variation i utbudet kan området kring Naten prövas för ny bebyggelse med t ex flerbostadshus i sjönära läge, centralt i Stjärnhov.

Ortens styrkor och identitet från dialogen

Utbyggnadsområden

Lång sikt 2030-2050

Björnlunda

På längre sikt kan Västra Björnlunda byggas ut för att binda samman ortens centrum med skola och förskola. Främst bör bebyggelse lokaliseras söder om väg 57. Området runt kyrkan bör bevaras för att bibehålla det pastorala landskapet.

Laxne

I Laxne kan expansion ske i sjönära lägen mot Klämningen. Expansionen bör framförallt ske i nordlig riktning mot fritidshusområdena: Hammarbosäter, Körnstorp och Svinsjön som på längre sikt kan få ett större inslag av permanent bebyggelse.

Stjärnhov

På längre sikt kan Nysätter byggas ihop med Stjärnhovs samhälle. Bebyggelsen bör vara blandad men småskalig. En viss expansion kan även ske norrut mot Gryt där det finns en golfanläggning och goda möjligheter till friluftsliv och rekreation vilket motiverar viss bebyggelseutveckling i denna riktning.

Omvandlingsområden

Kort sikt 2030

Hållsta

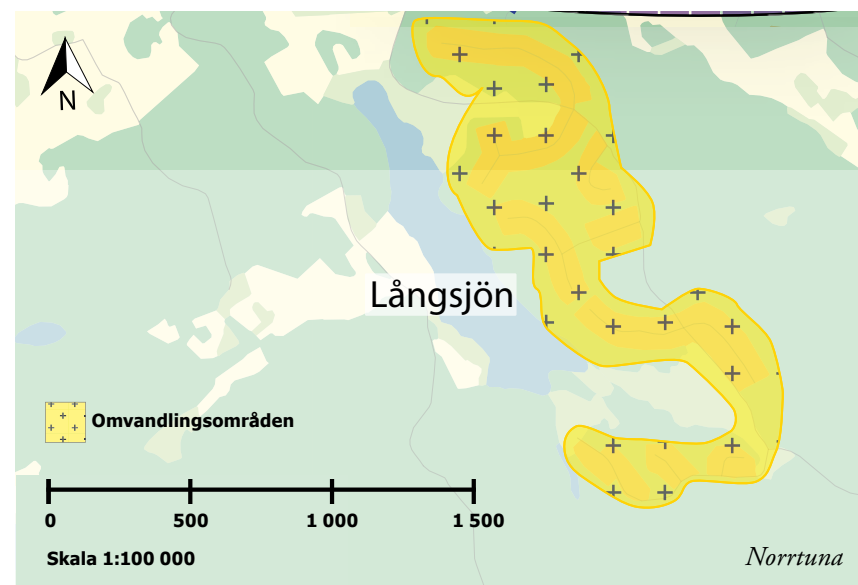
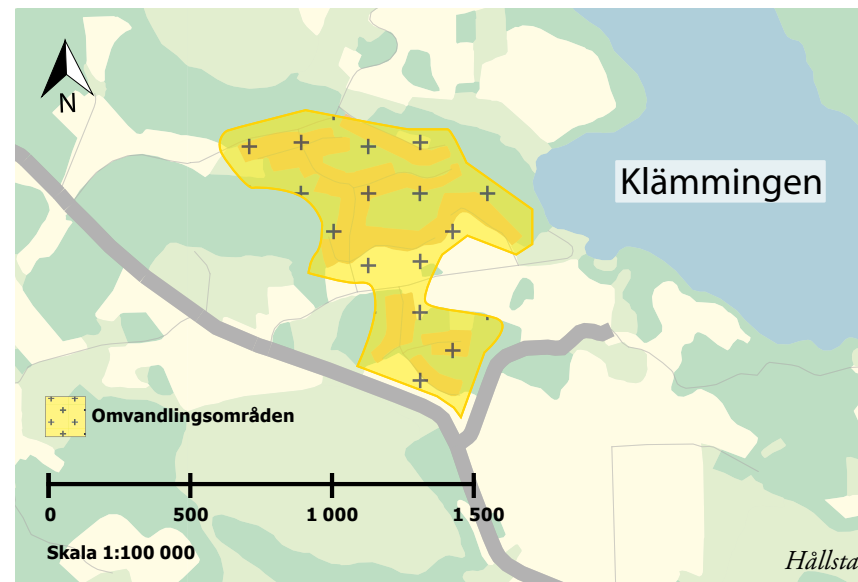
Hållsta är det fritidshusområde som ligger närmast Gnesta tätort. Närheten gör området lämpligt för permanentboende. Möjligheterna för permanent bebyggelse och större byggrätter i området kan prövas men förutsätter bland annat att vatten och avlopp samt vägstandard ses över.

Norrtuna

Norrtuna är ett fritidsområde som precis som Hållsta ligger nära Gnesta tätort. I samband med att överföringsledningen Laxnelänken byggs mellan Gnesta och Laxne ger det hushåll i Norrtuna möjligheter att koppla på sig på avloppsledningen. Detta ger området goda förutsättningar för permanent boende.

Lång sikt 2030-2050

På längre sikt så kan andra områden som i nuläget främst är fritidshusområden omvandlas med permanent bebyggelse. En viktig förutsättning för att omvandlingen ska vara möjlig är att områdena har förutsättningar för vatten och avlopp samt att infrastrukturen i övrigt gör området tillgängligt året om.

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Områden som skulle kunna vara aktuella för omvandling mot permanentbostäder på längre sikt är i huvudsak följande områden:

- Hammarbosäter
- Malmsjöstugan
- Svinsjön
- Hammersta
- Tjörnstorp

Dessa områden har relativt väl utbyggd infrastruktur och flera av områdena har redan en del permanent boende. Kvegerö kan också vara aktuellt för fler permanentboende i och med ett strategiskt läge nära motorvägen.

Strategier för övriga orter

- Låta orterna utvecklas utifrån marknadsförutsättningarna.
- Ta vara på orternas småskalighet och attraktiva karaktärsdrag när ny bebyggelse tillkommer.
- Stärka kopplingar med kollektiva transporter där befolkningsunderlag finns.
- Komplettera det befintliga bostadsbeståndet med bostadstyper som idag saknas och efterfrågas.

På sikt kan också en utbyggnad av Hållsta och Norrtuna ske. Expansionen bör då främst ske mot Gnesta tätort för att på sikt bygga ihop tätorten med omvandlingsområdena.

Fritidshusområden

I Gnesta kommun finns ett antal fritidshusområden som i olika grader har permanentboende hushåll. För alla fritidshusområden finns detaljplaner som bland annat reglerar vad och hur mycket som får byggas på varje fastighet. Omvandlingen av fritidshusområden till mer permanentboende väntas fortsätta under planperioden. För att stödja denna utveckling kan kommunen se över gällande detaljplaner. En utveckling med mer permanent bebyggelse förutsätter god infrastruktur som vatten och avlopp, bredband, vägar och belysning. En ny överföringsledning av avloppsvatten från Laxne till Gnesta (Laxnelänken) innebär möjlighet för ett antal fritidshusområden att ansluta till kommunalt avlopp. Därtill bör de bostäder som byggs ut och blir permanentbostäder förses med permanent standard enligt byggregler.

Landsbygd

Nästan en tredjedel av kommunens befolkning bor på landsbygden. En levande landsbygd förutsätter att människor bor och verkar även på landsbygden och att landsbygden tillåts att växa både med bostäder och verksamheter av olika slag.

Gnesta kommun är positiv till utveckling förutsatt att det går att förena med natur- och kulturvärden på platsen och att det inte påverkar friluftslivet negativt. Oftast saknas detaljplaner som reglerar byggnationen på landsbygden. Därför måste en ansökan prövas på annat sätt, mot översiktsplanens riktlinjer, mot plan- och bygglagen (PBL) och mot miljöbalken för att kommunen ska kunna bedöma och besluta om bygglov. Det är viktigt att byggnationen regleras så att man behåller de kvaliteter som associeras med landsbygd, kultur och natur.

Vid intressekonflikt kan upprättande av detaljplan övervägas och det bör även krävas i de områden där enstaka ny byggnation får stor inverkan på omgivningen.

Historiskt sett har omkring 5 procent av det totala bostadsbyggandet skett på landsbygden och det mönstret kommer sannolikt att fortsätta i framtiden.

Sammanhållen bebyggelse enligt PBL

Områden som inte omfattas av en detaljplan, men där bebyggelsen ändå är sammanhållen, definieras i PBL som ”sammanhållen bebyggelse”. Syftet med begreppet är att bevaka grannintressen i områden som inte omfattas av detaljplanebestämmelser. Definitionen enligt plan- och bygglagen är bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. För att det ska vara en sammanhållen bebyggelse krävs det minst två tomter, som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark, och att det på vardera tomt ska finnas minst tre byggnadsverk varav minst en byggnad (jfr prop. 2009/19:170).

Lokalisering av enstaka nya hus

Främst bör ny bebyggelse lokaliseras i anslutning till befintliga byggnadsgrupper för att undvika en geografisk utspridning i det öppna landskapet. Ny bebyggelse bör också uppföras i anslutning till befintlig infrastruktur och helst i närheten av befintlig kollektivtrafik. Om befintlig bebyggelse förändras och utvecklas ska det ske med hänsyn till landskapsbilden, byggnadens karaktär och omgivande bebyggelsemiljö.

Lokalisering av nya bebyggelsegrupper

Utöver den grundläggande förutsättningen att bebyggelsen ska gå att förena med natur-, kulturmiljö- och rekreationsvärden på platsen och de generella rekommendationerna för byggande utanför detaljplan, är det främst den aktuella platsen som styr lämpligheten. Platsens lämplighet för nya bebyggelsegrupper påverkas av bland annat landskapsbilden, estetiska värden med mera. Kommunen är positiv till att nya bebyggelsegrupper utanför tätorterna lokaliseras i anslutning till befintlig kollektivtrafik och infrastruktur.

På platser med särskilda kultur- och naturvärden kan kommunen ställa särskilda krav angående storlek, materialval, färgsättning och avloppslösning. Krav kan också ställas på detaljplaneläggning för att pröva den nya bebyggelsegruppen i ett större sammanhang.

Tomtplatsens utformning

Om grannhuset är placerat längs vägen bör även det nya huset få samma typ av placering.

Uthus passar väl in i regionens bebyggelsehistoria. Uthus som exempelvis är garage är dock en sekundär byggnad som bör få en diskret placering.

Byggnadsplatsen och val av hustyp

Även en traditionellt utformad byggnad kan genom en olämplig placering ge ett främmande intryck i landskapet. Därför måste man ta hänsyn till befintlig terräng och vegetation. Vid placering i en slänt är det exempelvis naturligt med en inte alltför hög sockel.

Gammalt och nytt kan förenas på ett harmoniskt sätt genom att nya hus utformas med drag som är karaktäristiska för den ursprungliga bebyggelsen och med material och färger som är vanliga i närområdet.

Byar

Byar bör kompletteras genom förtätning där den ursprungliga strukturen kan vara en vägledande vid val av lämpliga lägen samt gestaltning för nya hus.

Gårdar

Sammanhållen gårdsbebyggelse bör kompletteras så att man inte splittrar karaktären av en avgränsad bebyggelsegrupp. Detta är särskilt viktigt när gården ligger väl synligt i landskapet.

Även avstyckning kring bostadshuset bör följa höjdpartiets naturliga gränser mot den öppna marken och eventuellt skogsbryn.

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Foto: Rodolfo Alvarez

Brukningsmarken runt bebyggelsen bör hållas samlad utan avskärmande tomtstaket, trädgårdar eller uthus.

Gårdar med djurhållning

Gårdar med djurhållning är ett naturligt inslag i jordbrukslandskapet och en självklar del av landsbygden. Det innebär att bebyggelse på landsbygden ofta är placerad i närheten av gårdar med djurhållning. Mot den bakgrunden måste enstaka ny bebyggelse företrädesvis kunna placeras intill bostadsfastigheter med tillhörande djur. Djurhållning ger dock upphov till lukter, ljud och allergena ämnen och det ska vägas in i bedömningen i det enskilda fallet. Andra faktorer att ta hänsyn till är den vanligaste vindriktningen, topografi, vegetation, fysiska barriärer, utformning av stall och stallområde, till exempel placeringen av gödselanläggningen. Vid planering av nya bostadsområden/utvecklingsområden på jordbruksmark bör en kartering av bruksvärdet göras på platsen.

Skogsbryn och skogspartier

Höga torra lägen som lämnar den öppna jordbruksmarken obebyggd är traditionella byggnadsplatser, vilket bör beaktas vid nybyggnation.

Jordbruksmark

Jordbruk är av nationell betydelse enligt 3 kap 4§ miljöbalken. Bruksvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Det är viktigt att se till kvaliteten på jordbruksmarken. Produktiv jordbruksmark bör inte användas till bebyggelse. I de jordbruksområden där marken bedöms ha ett lågt bruksvärde men ett högt värde för att tillgodose väsentliga samhällsintressen kan man däremot bygga. Vid planering av nya bostadsområden/utvecklingsområden på jordbruksmark bör en kartering av bruksvärdet göras på platsen.

Strandskydd

Vid sjöar och vattendrag råder generellt strandskydd enligt miljöbalken. Strandskyddet omfattar land- och vattenområde intill 100 meter från strandlinjen på land och i vatten vid normalt medelvattenstånd. Strandskyddet vid sjön Båven är utvidgat till 300 meter förutom i några mindre områden vid Rösund, Jälund och Kleva. Syftet med strandskyddet är att trygga medborgarnas tillträde till strandområden genom allemansrätten och bevara goda livsmiljöer på land och i vatten för växt- och djurlivet.

Om det finns särskilda skäl får kommunen ge dispens enligt MB 7:18 c §. En dispens kan även förknippas med villkor. Ett vanligt generellt villkor (där det är möjligt) är kravet på fri passage för människor och djur mellan bebyggelse och strand. Länsstyrelserna ansvarar för tillsynen av strandskyddsområden när det gäller försvarsanläggningar, allmänna vägar och järnvägar samt områden som skyddas enligt 7 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen beslutar om dispens inom Natura 2000-områden, naturreservat med flera skyddade områden.

Strandskydd

Inom strandskyddsområdet är det bland annat förbjudet att:

- uppföra nya byggnader
- ändra byggnader eller byggnaders användning eller utföra anordningar, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt
- utföra grävningsarbeten eller andra förberedelse arbeten för bebyggelse
- vidta åtgärder som väsentligen förändrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Byggnader, anläggningar, anordningar och åtgärder som behövs för jordbruket, skogsbruket eller yrkesfisket och som inte är avsedda för bostadsändamål är undantagna från bestämmelserna.

Upphävande av strandskydd vid mindre sjöar och vattendrag

Upphävande av strandskyddet kan ske vid sjöar mindre än 1 hektar eller vattendrag med mindre än 2 meters bredd. Det måste vara väl motiverat att det har liten betydelse för strandskyddet och vara tydligt avgränsat. Det kan innebära att strandskyddet upphävs till en viss del, exempelvis intill ett visst avstånd från strandlinjen. Kommunen och privatpersoner kan lämna in förslag till upphävande av strandskyddet till länsstyrelsen.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

LIS-områden innebär landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Det omfattar områden för bebyggelse eller friluft- och turismverksamhet i attraktiva strandskyddade miljöer som kan gynna kommunens landsbygdsutveckling. I dessa områden är det alltså möjligt att pröva en byggnation trots att området omfattas av strandskydd.

Gnesta kommun har i samråd med länsstyrelsen bedömt att det inom kommunen för tillfället inte finns några landsbygdsutvecklingsområden av den typ som avses i lagen. Denna översiktsplan innehåller därför inga förslag på LIS-områden. Om det skulle uppstå sådana områden kan det bli aktuellt att pröva ett upphävande av strandskydd genom detaljplan. Översiktsplanen ska vara rådgivande vid prövning av dispens eller upphävande av strandskydd inom ett sådant LIS-område.

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Prövning av ny bebyggelse enligt PBL

För att bygga nytt, bygga till eller ändra användningen av en byggnad krävs i regel bygglov enligt plan- och bygglagen. Bygglövsprövning innebär också en prövning av bebyggelsens placering. Placeringen måste vara lämplig med hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Mark och vatten ska användas på ett sätt som innebär en godushållning. Bland annat prövas möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation och samhällsservice. Exempel på allmänna intressen som ska värnas är natur- och kulturvärden. Om ny bebyggelse måste prövas i ett större sammanhang behöver en detaljplan upprättas innan bygglov kan lämnas (PBL 4 kap). Detaljplan kan behövas om en befintlig bebyggelsegrupp ska förändras eller bevaras, om användningen av ett byggnadsverk kan få stor påverkan på omgivningen eller om det behövs en plan för att reglera bebyggelsemiljöns utformning för ny, sammanhållen bebyggelse.

En del åtgärder är undantagna från krav på bygglov. Ekonomibygnader för jordbruk, skogsbruk eller liknande näring får byggas utan bygglov om byggnaden behövs för att bruka marken. I detaljplanelagda områden får mindre komplementbyggnader (så kallade friggebodar och attefallshus) byggas utan bygglov, om de uppfyller vissa villkor. Komplementbyggnader och mindre tillbyggnader enligt attefallsreglerna måste dock anmälas. Utanför detaljplanelagda områden får man utan bygglov göra mindre tillbyggnader och bygga komplementbyggnader i direkt anslutning till ett befintligt bostadshus.

Det finns också regler om hur byggnader med mera ska vara utformade. De ska bland annat vara lämpliga för sitt ändamål, vara tillgängliga för personer med nedsatt rörelseförmåga och uppfylla viktiga tekniska egenskapskrav, exempelvis när det gäller brandsäkerhet och energihushållning. För fritidshus går det att göra undantag från vissa utformningskrav men kommunen ska rådfrågas. En viktig regel är att om en fastighet omfattas av strandskyddsregler måste man söka dispens från strandskyddet även för åtgärder som inte kräver bygglov.

Kommunens riktlinjer

Gnesta kommun anser att, enligt PBL 8 kap:

- alla bostadshus med en bostadsyta över 90 kvadratmeter bör ha helårsstandard och uppfylla normer för tillgänglighet och energihushållning. Det gäller både för permanentbostäder och delårsbostäder (fritidshus). Detta för att skapa ett långsiktigt hållbart bostadsbestånd i kommunen.

Gnesta kommun anser att dessa åtgärder kan utföras utan bygglov utanför områden med detaljplan och utanför sammanhållen bebyggelse enligt PBL 9 kap:

- Tillbyggnad till befintligt hus för permanent boende till högst 50 procent av den tidigare bruttoarean och på högst 40 m².
- Tillbyggnad till befintligt hus för delårsboende till maximalt 25 procent och på högst 20 m².
- Komplementbyggnad på högst 40 m².

För följande områden krävs kontakt med samhällsbyggnadsnämnden för att bygga med bygglovsbefrielse enligt attefallsreglerna. Samhällsbyggnadsnämnden avgör om åtgärden kräver bygglov eller inte. Detta gäller för områden som räknas som värdefulla miljöer, vilka är: på Gnestahöjden och i Hammersta fritidshusområde samt inom följande sex områden som är av riksintresse för kulturmiljövården: Elghammar, Eriksgatan (från Önnersta till Penningby), Gnesta stations-samhälle, Gåsinge-Dillnäs, Ånhammar och Jälund samt ett antal intressanta kulturmiljöer som redovisas i översiktsplanen, se sida 71.

Gnesta kommun anser att detaljplan kan behövas enligt PBL 4 kap:

- om fler än tre nya byggnadsverk ska uppföras på angränsande tomter
- om områden med känslig landskapsbild eller värdefulla natur- och kulturmiljöer berörs på ett sätt som skapar behov av att sammanhållet reglera villkoren för ny bebyggelse.

Gnesta kommuns riktlinjer för lokalisering-
prövning utanför detaljplan enligt PBL 2 kap:

- På landsbygden ska bostäder i första hand placeras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper.
- Det måste finnas tillgång till dricksvatten i tillräcklig mängd och vara möjligt att lösa avloppsfrågorna. Gemensamma lösningar kan vara att föredra istället för lösningar på varje tomt.
- Lokaliseringen får inte försvåra eller förhindra pågående jord- och skogsbruk. Hänsyn ska tas till natur-, frilufts- och kulturmiljövården.

Foto: Fredrik Sederholm

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Kommunikationer och infrastruktur

Målbild 2050

Pendeltägs- och regionaltågstrafiken är stommen i persontrafiken i kommunen. Gnesta station har byggts om med en mittplattform som möjliggjort fler avgångar för pendel- och regionaltåg. Spår- och busstrafiken är tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig. Busstationen är även ombyggd och säkrare för de resande. Andelen persontrafik som sker med kollektiva transporter har ökat. Resandet har utvecklats och det blir vanligare att invånarna använder flera transportslag och kommunens infrastruktur för el-fordon är väl utbyggd. Allt eftersom gång- och cykelnätet byggts ut är det även allt fler som cyklar till stationen som fått nya väderskyddade cykelparkeringar. Gnesta kommun har ett bra transportsystem med infrastrukturkopplingar inom kommunen samt regionalt. Riksväg 57 är fortsatt kommunens huvudstråk för biltrafik och har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled.

Tid och transporter

I ett samhälle som urbaniseras och globaliseras är det mer intressant att tala om begreppet tid istället för avstånd när det gäller transporter. Med en växande befolkning ökar det totala antalet resor, vilket ställer högre krav på såväl transportsystemet.

Kombinationsresor kommer att bli allt viktigare där invånarna använder blandade transportslag för att ta sig till arbete, studier eller fritidsaktiviteter. För att nå nationella klimatmål krävs att koldioxidutsläppen minskar.

Kollektivtrafik

Dagligen pendlar omkring 2 900 Gnestabor till arbeten i andra kommuner, varav omkring 1 200 till Södertälje och 600 till Stockholms stad. 800 personer pendlar till Gnesta kommun, främst från Södertälje kommun.

Pendlingsgraden är över 50 procent och kommunen tillhör Stockholms arbetsmarknadsregion. Att pendlingsgraden är hög kännetecknar en dynamisk arbetsmarknadsregion.

¹ Andel som pendlar av befolkningen i förvärvsarbetande ålder.

Genom en väl utbyggd kollektivtrafik med bussar, regionaltåg och pendeltåg är det lätt att förflytta sig såväl till och från kommunen som inom kommunen. Kollektivtrafiken i Gnesta kommun utförs av Sörmlandstrafiken, MÅLAB och SL.

Ostlänken som är planerad att bli klar tidigast 2033 och kommer att generera gynnsamma effekter för tågtrafiken i Gnesta. Genom Ostlänken kommer Västra stambanan att avlastas, vilket ökar spårkapaciteten förbi Gnesta. Detta kan innebära fler regionala tåg och fler uppehåll vid mindre orter. På längre sikt kan en kapacitetsökning i Gnesta krävas för att säkerställa en tät pendeltågstrafik. Det kan då bli nödvändigt att bygga om stationsområdet i Gnesta med en mittplattform för pendeltågen, som möjlig gör fler avgångar till och från Gnesta.

Busslinjenätet försörjer den största delen av kommunen med kollektivtrafik, där stråken mot Flen och Stjärnhov samt mot Nyköping är de viktigaste. I kombination med pendlarparkeringar blir det även i framtiden viktigt att satsa på bussar längs huvudstråken där många bor för att minska bilbehovet. Bussarna bör ha bra anknypning till pendel- och regionaltåg, så att det blir lättare att resa mellan olika typer av trafikslag och därmed

avlastar pendlarparkeringarna. Framtiden kräver även flexibla lösningar i kollektivtrafiken, för att minska behovet av flera personbilar i hushållet även på landsbygden. I busstrafiken kan det vara anropsstyrda busslinjer, men även bättre kopplingar med den särskilda kollektivtrafiken (färdtjänsten).

Vägnät

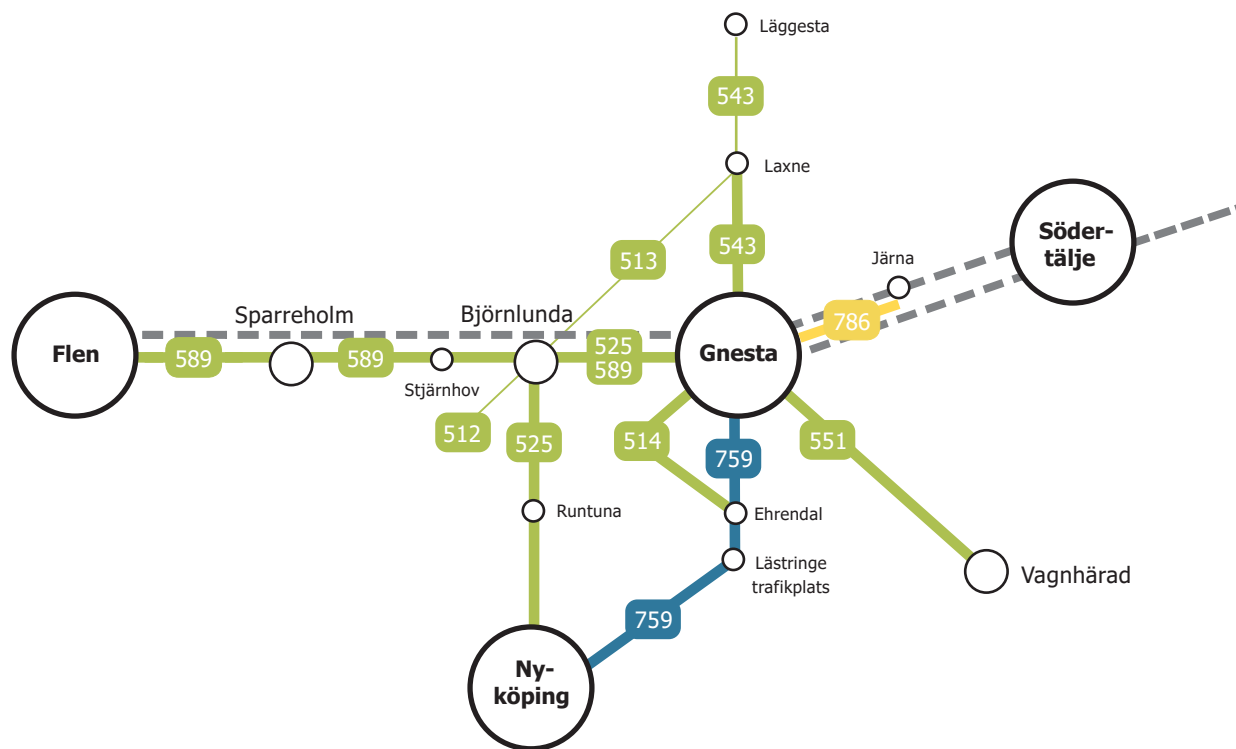
För att biltrafiken ska kunna följa nollvisionens intentioner krävs ett vägnät som är rätt dimensionerat och har en hög standard. Huvudvägnätet består idag av riksväg 57 samt länsvägarna i kommunen och som utgör det statliga vägnätet. Kommunens väg- och gatunät består av vägar och gator inom detaljplanlagda områden i Gnesta, Björnlunda, Stjärnhov och Laxne. Därutöver finns det enskilda vägar på landsbygden.

Länsstyrelsens tillstånd krävs om byggnader eller anläggningar som kan inverka på trafiksäkerheten ska uppföras inom den tillståndspliktiga zonen, det så kallade byggnadsfria avståndet. Den tillståndspliktiga zonen sträcker sig generellt 12 meter från den allmänna vägens vägområde. I Gnesta kommun gäller utökad tillståndspliktig zon utmed väg 57, där zonen sträcker sig 30 meter från vägområdet. Länsstyrelsens tillstånd

krävs inte om åtgärden prövas i en detaljplan eller i ett bygglov.

Gång- och cykelvägar

I dagsläget finns gång- och cykelvägar i alla Gnestas orter inom kommunikationsstråk. Utbyggnaden av gång- och cykelnätet pågår kontinuerligt utifrån kommunens gång- och cykelplan. Gång- och cykelplanering

Linje 759 är en regional busslinje som finansieras på regional nivå.

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Läs mer

- ⇒ Gång- och cykelplan
- ⇒ Regional plan för infrastruktur
- ⇒ Trafikförsörjningsprogram för Sörmland

bör göras i tidiga skeden vid planering och exploatering för att skapa så stora positiva effekter som möjligt. Det är viktigt att ta tillvara cykelintresset och cykelns fördelar som transportmedel. Enligt gång- och cykelplanen ska kommunen bland annat utveckla ett sammanhängande och lätt-överskådligt gång- och cykelvägnät. Syftet är att främja möjligheterna och säkerheten att cykla i kommunen, vilket ger positiva följeffekter som minskad klimatpåverkan, ökad tillgänglighet och förbättrad folkhälsa.

Nya transportslag så som elcykeln kan på sikt stå för 10-20% av det totala cykelbeståndet. Elcyklarna möjliggör generellt snabbare resor än vanliga cyklar. Detta ställer krav på infrastrukturen där bland annat en ökad hastighets spridning måste beaktas i kommande planering för cykeltrafiken.

Flyg

I Gnesta finns en flygplats för motor- och segelflyg av enklare karaktär vid Vängsö. För kommersiellt flyg finns bland annat Arlanda i Stockholm och Skavsta i Nyköping.

Bredband

Utbyggnaden av fiber är en viktig och strategisk fråga för Gnesta kommun, som samverkar kring fiberutbyggnaden till hushåll och företag. Samarbetet är långsiktigt och omfattar både tätorter och landsbygd, vilket innebär att även till exempel byalag och ekonomiska föreningar kan ansluta sig. Utbyggnaden baseras på efterfrågan från hushåll och företag i kommunen.

Mål

- Öka kollektivtrafikens andel i förhållande till bilanvändning.
- Öka andelen gång- och cykelresor i och utanför tätorterna.
- Kommuntäckande bredbandsutveckling.
- Utveckla och bygga ut infrastruktur för laddning av elbilar och elcyklar.

Strategier i korthet

- Turtäthet i kollektivtrafiken ska vara behovsstyrd. Busstrafiken ska anpassas efter tågtrafiken.
- Tillgång till kollektivtrafik och gång- och cykelkopplingar ska beaktas när ny bebyggelse tillkommer.
- Ombyggnad av busstationen i Gnesta för att öka säkerhet och kapacitet
- Verka för att en mittplattform byggs vid Gnesta station för ökad tillförlitlighet samt ökad motståndskraft i infrastrukturen.
- Förbättra trafiksäkerheten genom att höja standarden på vägnätet och bygga säkra gång- och cykelvägar.
- Verka för att ombyggnaden av riksväg 57 Gnesta–E4 genomförs och att res tiden kortas ned och trafiksäkerheten ökar på sträckan.
- Bygga en tredje infart från förbifart Gnesta.
- Möjliggöra bygget av en ny järnvägsöverfart i västra Gnesta.
- Skapa fler pendlarparkeringar och fler väderskyddade cykelparkeringar vid Gnesta station.

Vatten

Målbild 2050

Kvaliteten på yt- och grundvattnet har förbättrats med hjälp av en långsiktig strategi för verksamheter som påverkar grundvatten, sjöar och vattendrag. Vattenrelaterade ekosystem är skyddade så som exempelvis våtmarker och sjöar. Ett välfungerande samarbete finns mellan kommun, brukare, markägare och verksamhetsutövare för att skydda vatten förekomster. Vattenförsörjningen prioriteras före andra resursutnyttjanden vilket leder till att Gnesta kommun har en effektiviserad vattenanvändning med säkra vattenuttag och en hållbar försörjning med sötvatten.

Miljö kvalitetsnorm för vatten

Miljö kvalitetsnormer för vatten regleras i miljöbalken. Beslut om en miljö kvalitetsnorm bygger på kunskap om vad människan och naturen tål utan hänsyn till ekonomiska eller tekniska förhållanden. Normen ska därför avspegla den lägsta godtagbara miljö kvaliteten eller det önskade miljö tillståndet i ett visst avgränsat område, exempelvis en sjö, vattendrag eller grundvattenområde.

Den gemensamma benämningen för vatten områden är vattenförekomst. Uppgifter om vilken miljö kvalitetsnorm som gäller för en specifik vattenförekomst hittas enklast via webbverktyget VISS, Vatteninformations-system Sverige. Det är myndigheter och

kommuner som ansvarar för att normerna följs, genom tillsyn över verksamheter och i fysisk planering. Gnesta kommun beaktar alltid miljö kvalitetsnormerna för vatten vid fysisk planläggning av områden. Även vid etablering av verksamheter gör man en avvägning utifrån miljö kvalitetsnormerna.

Vattenförekomst

Vattenförekomster indelas i dessa typer utifrån bland annat storlek:

- Sjöar – yta över 1,0 km²
- Vattendrag – avrinnings område över 10 km²
- Grundvatten – magasin med uttag över 10 m³/dygn eller uttag av dricksvatten för fler än 50 personer

Vatten och avlopp

Gnesta kommuns VA-försörjning består idag av fyra avloppsreningsverk och fyra vattenverk. Till de olika verken hör totalt 70 kilometer ledningsnät, 15 pumpstationer och ett vattentorn. Vissa av avlopps- och dricks-vattenverken behöver upprustning eftersom de flesta anläggningar är byggda på 1960- och 1970-talet. Upprustningen har startat på Gnesta avloppsreningsverk och vattenverk, Björnlunda avloppsreningsverk och vattenverk samt Stjärnhovs avloppsreningsverk. I Laxne tätort byggdes ett nytt vattenverk 2005. Vad gäller vattenverket i Gnesta ska vattenkvaliteten förbättras antingen genom att man skapar en ny vattentäkt eller bygger om den befintliga. I Laxne ersätts det gamla reningsverket med en avloppsledning ner till Gnesta reningsverk. VA-enheten arbetar långsiktigt och strukturerat med förbättringar, underhåll och moderniseringar för att uppfylla framtida lagkrav och omfattar tydliga styrdokument i form av mål och VA-planer. Det pågår även en översyn av verksamhetens kapacitet för att möta befolkningsökningen i kommunen. Kommunen har med befintlig verksamhet en god marginal för att hantera de kommande tio årens planerade befolkningsökning, när det gäller kapacitet för att ta emot

Läs mer

⇒ VISS,

www.viss.lansstyrelsen.se

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Avloppsreningsverk	Kapacitet (person - ekvivalent, pe)	Anslutna (person -ekvivalent, pe, cirka)
Gnesta	7 500	4 500
Björnlunda	1 200	350
Stjärnhov	1 000	500
Laxne	400	100

Avloppsreningsverk	Kapacitet (m ³ /dygn)	Förbrukning (m ³ /dygn, cirka)
Gnesta	2 600	1 200
Björnlunda	550	200
Stjärnhov	300	100
Laxne	160	35

avloppsvatten i reningsverken och producera dricksvatten. På längre än tio års sikt kommer det däremot att krävas alternativa lösningar. En lösning som utreds är att ersätta Gnesta tätorts reningsverk med en överföringsledning till Himmerfjärdsverket i Botkyrka kommun.

Dricksvattenförsörjning

Gnesta kommuns tätorter har god tillgång till dricksvatten. Gnesta, Laxne och Stjärnhov får sitt dricksvatten från grundvatten medan Björnlunda får sitt dricksvatten från ytvatten.

Rullstensåsarna i kommunen är viktiga dricksvattenreservoarer. Både Laxne och

Stjärnhov försörjs med vatten från mäktiga grusåsar. För att undvika spridning av föroreningar och trygga en långsiktigt säker vattenförsörjning bör åsar och grundvatteninströmningsområden i anslutning till grusformationer skyddas från all exploatering som kan påverka vattenkvaliteten. I övrigt ska dricksvatten få ett tydligt skydd. Det innebär för den kommunala planeringen att ta särskild hänsyn vid planering i områden som är värdefulla för långsiktig vattenförsörjning. Ett långsiktigt skydd av dricksvatten tillgångarna ger möjligheter för fler människor att bosätta sig i kommunen och bidrar till en attraktiv boendemiljö.

Vattentäkter

Vattentäkter ska skyddas för att säkerställa nutida och framtida dricksvatten av god kvalitet. Det innebär att lokalisering av verksamheter och bostäder som kan ha en negativ inverkan på vattentäktarna generellt bör undvikas och annars ske med största försiktighet.

Gemensamma vattentäkter kan indelas i två grupper. Grupp 1 är kommunala vattentäkter som betjänar kommunens fyra tätorter, och grupp 2 är enskilda vattentäkter som ger vatten till bebyggelse grupper – främst gemensamma vattentäkter för fritidsområden. Fastställda skyddsområden med zonindelning finns för de kommunala vattentäktarna och även för vissa av de enskilda vattentäktarna.

Där det finns skyddsområden är annan markanvändning och verksamheter reglerade i skyddsföreskrifter. Om det inte finns något skyddsområde får en bedömning göras i varje enskilt fall. Gnesta tätort betjänas av en vattentäkt vid Visbohammar i Södertälje kommun, och omfattas av skyddsbestämmelser. Det är av största vikt att ta hänsyn till dessa vattentäkter i planeringen då det i stort saknas reservvattentäkter.

Dagvatten

Dagvatten är regn- och smältvatten som rinner av från gator, tak, gårdar och grönytor. Koncentrationerna av föroreningar i dagvatten är ofta små.

Vid exploatering ändras regnvattnets naturliga avrinningsförhållanden eftersom vattnet hindras från att tas upp av växtlighet och från infiltration ner i marken. För att lösa det har två olika system varit vanliga genom historien. Ett är att dagvattnet avleds i slutna system genom kombinerade system (avloppsvatten och dagvatten i samma ledningar) eller duplikata system (avloppsvatten och dagvatten i separata ledningar).

Kombinerade system som är vanliga i Gnesta kommun innebär att det vid skyfall och kraftig snösmältning transporteras stora flöden till kommunens avloppsreningsverk. Det ökar risken för att avloppsreningsverken inte hinner rena allt och att avloppsvatten måste bräddas, det vill säga att avloppsvatten leds förbi reningsverket och släpps ut orenat.

För att minska flödet till avloppsreningsverken ska kommunen arbeta för lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD). Den vanligaste lösningen för LOD är infiltration, men för större fastigheter och verksamheter kan utjämning i form av magasin och

dikenvara ett bra alternativ. Vid LOD leds inte dagvattnet bort i ledning direkt från stuprören, utan tas om hand på platsen direkt.

Avledning av dagvatten i ledningsnät bör bara användas där LOD inte är möjligt och dagvattnet ska då i första hand ledas i separata ledningar till uppsamlingsmagasin för vidare infiltration och i sista hand till sjöar och vattendrag.

Grundvatten

Grundvattenförekomster är kartlagda av svensk vattenförvaltning och grundvattenmagasin är karterade av SGU baserat på hydrogeologiska data. De grundvattenförekomster som är utpekade i Gnesta kommun är åssträckningarna Badelundaåsen och Strängnäsåsen. Grundvattenförekomsten Badelundaåsen finns på en kort sträcka mellan sjöarna Dunkern och Misteln. Åsens längre sträckning i kommunen är från Stjärnhov via sjön Naten och ut i Båven. Stjärnhovs samhälle förses med vatten från denna grundvattenförekomst. Grundvattenförekomsten Strängnäsåsen följer sjöarna Marvikarna, Klämningen och Frösjön ner till Sillen. Från den hämtar Laxne, Gnesta och fritidsområdet Svinsjön sitt dricksvatten.

Försurning

Gnesta kommun ligger i ett område med sura bergarter. Skogsbygden domineras av barrträd, vilket tillsammans med berggrunden ger en sur miljö som påverkar kommunens skogssjöar. Ett lågt pH-värde i dessa skogssjöar är ett normaltillstånd. Sjöarna i Gnesta kommun får ett lägre pH-värde till följd av utsläpp av svavel- och kväveföreningar från bland annat transporter och industrier. Skogsmarken försuras även av markanvändningen inom skogsbruket om mer näringsämnen förs ut vid skörd av virket, än vad som tillförs genom naturlig vittring av marken. Genom ett kraftfullt arbete, inte minst internationellt, har påverkan av försurande ämnen på senare år minskat. Nationellt finns miljömålet Bara naturlig försurning, som innebär att ”de försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål”. Detta mål är nära att uppfyllas i Södermanlands län. Hotet kommer idag inte främst från nederbörd utan från lokalt skogsbruk.

För att motverka försurningen har skogssjöarna kalkats, men allt färre sjöar behöver kalkas. Vid kommunindelningen 1992 gjordes provtagningar i 24 sjöar och av dem har 20

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

sjöar kalkats. År 2015 var 11 sjöar aktuella för provtagning men kalkning görs i praktiken bara i 3–4 sjöar per år.

Övergödning

Övergödning drabbar såväl marker som sjöar, vattendrag och hav. Övergödningens problemen finns i nästan alla sjöar och vattendrag i Gnesta kommuns jordbruksbygd. Övergödning förändrar gradvis växtligheten, och arter som är anpassade till näringsfattiga miljöer trängs undan. Övergödning orsakas av alltför höga halter av kväve och fosfor i mark eller vatten. Dessa näringsämnen når miljön via utsläpp till luft av exempelvis kväve oxider från biltrafik, sjöfart och rökgaser från kraftverk. Andra källor till övergödning är läckage från jordbruket samt utsläpp från avloppsreningsverk och industrier. Kommunen arbetar med att inventera och åtgärda enskilda avloppsanläggningar med bristfällig rening. Inom jordbruket har strukturkalkning visat sig vara en effektiv metod för att minska läckage från jordbruksmark. Den problematik som är svårast att åtgärda handlar om vissa sjöars interngödning, exempelvis i Kyrksjön i Björnlunda. På botten finns slambankar

som under syrefria perioder ger ifrån sig stora mängder fosfor. Fosfor tas upp av levande organismer som dör, faller till botten och bidrar till att slamlagren bibehålls. Sjöarna får då ett negativt näringskretslopp som bara kan brytas med mycket kostsamma åtgärder.

Skyddsvärda vatten

Sjöar

Det saknas fullständig kunskap om växter, djur och djupförhållanden i kommunens sjöar, även om kunskapen ökat de senaste åren. Exempelvis har data om vatten blivit mer tillgängliga genom bland annat GIS-verktyget VISS, Vatteninformationssystem Sverige. Trosaåns vattenvårdsförbund har också sammanställt specifika sjödata för alla sjöar inom Trosaåns vattensystem.

Nedan följer en beskrivning av sjöar och vattendrag med kända limnologiska (vattenbiologiska) värden. Med tanke på vattnens höga skyddsvärde är det viktigt att bevara värdet vid eventuell exploatering. Flera av de skyddsvärda sjöarna har helt eller delvist skydd enligt miljöbalken, genom att vara klassade som exempelvis riksintresseområde, Natura 2000 eller naturreservat.

1. Likstammen

Enligt den senaste statusklassuppdateringen från 2014 har Likstammen hög ekologisk status och god kemisk status förutom för kvicksilver, något som är generellt för alla de beskrivna vattnen. Sjön är obetydligt påverkad av försurning eller föroreningar. I sjön finns fyra rödlistade snäckarter och en forslevande dagsländart. I sjön finns också en kräftdjursart, *Pallasea quadrispinosa*, som är en istidsrelikt². Det är en havslevande art som i samband med isavsmältningen blivit isolerade i sötvatten och anpassat sig till att leva i sin nya miljö. I sjön har man också påträffat algen *Nostoc zetterstedtii*, en blågrön alg som endast trivs i rena, oförsurade vatten. Sjön är en så kallad tidsseriesjö, vilket innebär att insamling av data pågått under lång tid.

2. Lockvattnet

Lockvattnet är obetydligt påverkad av försurning och föroreningar. I sjön har man påträffat en rödlistad snäckart och två mindre vanliga nattsländarter. Det finns god förekomst av fiskgjuse och storlom. Sjön är en tidsseriesjö och det största uppmätta siktdjupet är sju meter vilket är ovanligt i området. Lockvattnet är dricksvattentäkt för Björnlunda samhälle.

² Art som levat kvar sedan istiden.

3. Övre Marviken

En bottenfaunaundersökning visade inga eller obetydliga tecken på påverkan av försurning eller föroreningar. Två rödlistade snäckarter har påträffats, liksom den sällsynta fiskarten nissöga. Sjön är en tidsseriesjö där länsstyrelsen regelbundet tar prover.

4. Mellanmarviken

Vid en inventering av istidsrelikta kräftdjur i Marviken har man hittat förekomst av Taggmärsla, en märslkräfteart.

5. Klämningen

I Klämningen förekommer två arter av istidsrelikta kräftdjur, *Mysis relicta* och Taggmärsla. Intressanta fiskarter i sjön är nors, lake, ål och nissöga. Blågrönalgerna *Nostoc pruniforme* (sjöplommon) och *Nostoc zetterstedtii*, visar att vattnet inte är försurats eller övergött.

6. Båven

I Båven finns de istidsrelikta kräftdjuren *Mysis relicta*, Taggmärsla och Vitmärsla. Här finns också världens nordligaste bestånd av fiskarten mal. Malen är en kvarleva från en av värmeperioderna som förekommit i Norden. Här finns gott om fiskgjuse och storlom. Båven är vattentäkt för Flens kommun.

7. Dunkern

I Dunkern finns de istidsrelikta kräftdjuren *Mysis relicta*, Taggmärsla och Vitmärsla. Fiskarten nors har påträffats. Dunkern kan vara en av länets intressantaste sjöar ur biologisk synpunkt, med en mycket rik vattenflora med bland annat inventerade rariteter som höstlonke och *Isoetes echinospora*.

8. Misteln

Nissöga påträffades i Misteln 1981 och algen *Nostoc pruniforme* har också påträffats. Det finns inte så mycket kunskap om sjön och vid planering av framtida limnologiska undersökningar bör Misteln prioriteras.

9. Ricksjön

I Ricksjön har en inventering av kärleväxter gjorts. Sjön bedömdes då ha ovanligt många kortskottsväxter och rosettväxter, som braxen gräs, strandpryl, notblomser och sylört. De har korta stjälkar och blad i "rosett", lever på sjöbottnar och kräver klart vatten. Två arter har påträffats som är sällsynta i Sverige, skaftslamkrypa och tretalig slamkrypa. En annan förekommande art som är sällsynt i regionen är höstlonke.

10. Yngern

Sjön Yngern ligger till största delen i Nykvarn och Södertälje kommuner. Yngern är utpekad som ett "nationellt särskilt värdefullt vatten för biologisk mångfald" under regeringens miljömål Levande sjöar och vattendrag.

25. Djupa Holmsjön

Djupa Holmsjön är en nationell referenssjö (trendsjö) för att följa miljöpåverkan i liknande sjöar. Den representerar en typisk sörmäländsk skogssjö.

Kalkade sjöar

Nedanstående 14 skogssjöar ingår eller har ingått i länets kalkningsplan. Alla har räddats från försurningspåverkan och har många organismer som är mer eller mindre ovanliga.

11. Stora Kalven, 12. Finnsjön,
13. Axsjön, 14. Klövsjön, 15. Kvarnsjön (Öllösa), 16. Ljussjön, 17. Nyckelsjön (Öllösa), 18. Stortrön, 19. Sticksjön,
20. Holmsjön, 21. Stora Kvarnsjön,
22. Västra Stensjön, 23. Långsjön,
24. Kvarnsjön (Kattnäs)

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Foto: Rodolfo Alvarez

26. Torsåkers viltvatten (före detta Rudsjön)

Torsåkers viltvatten är en fågelsjö vars största kvalitet är att den är gäddfri. Större vattenområden utan gäddor är viktiga för mindre djur, särskilt för de mindre doppingarterna vars ungar inte klarar gäddpredation.

Rinnande vatten**Kvarnbäcken, Öllösa**

Kvarnbäcken ingick i länsstyrelsens åinventering 1994. Bäcken har uppvisat arter som kräver rena vatten, vilket tyder på att ån är relativt opåverkad av förorening och föroreningar. Järnaån, Nässelstaån och Natån är alla inventerade och har en förekomst av hotade musslor.

Viktiga vattensystem

Gnesta kommun genomkorsas i riktning nordväst till sydväst av flera långa vattensystem. Dessa system med omväxlande större sjöar och kortare rinnsträckor har stor betydelse för landskapet. Vattensystemen har även mycket stor betydelse för friluftslivet, som kanot- och skridskoleder. Av särskild stor betydelse är Trosaån och Nyköpingsåns

delsträcka från sjön Dunkern ner till Båven. En stor varsamhet krävs vid alla typer av exploatering och ändrad markanvändning längs dessa vattensystem.

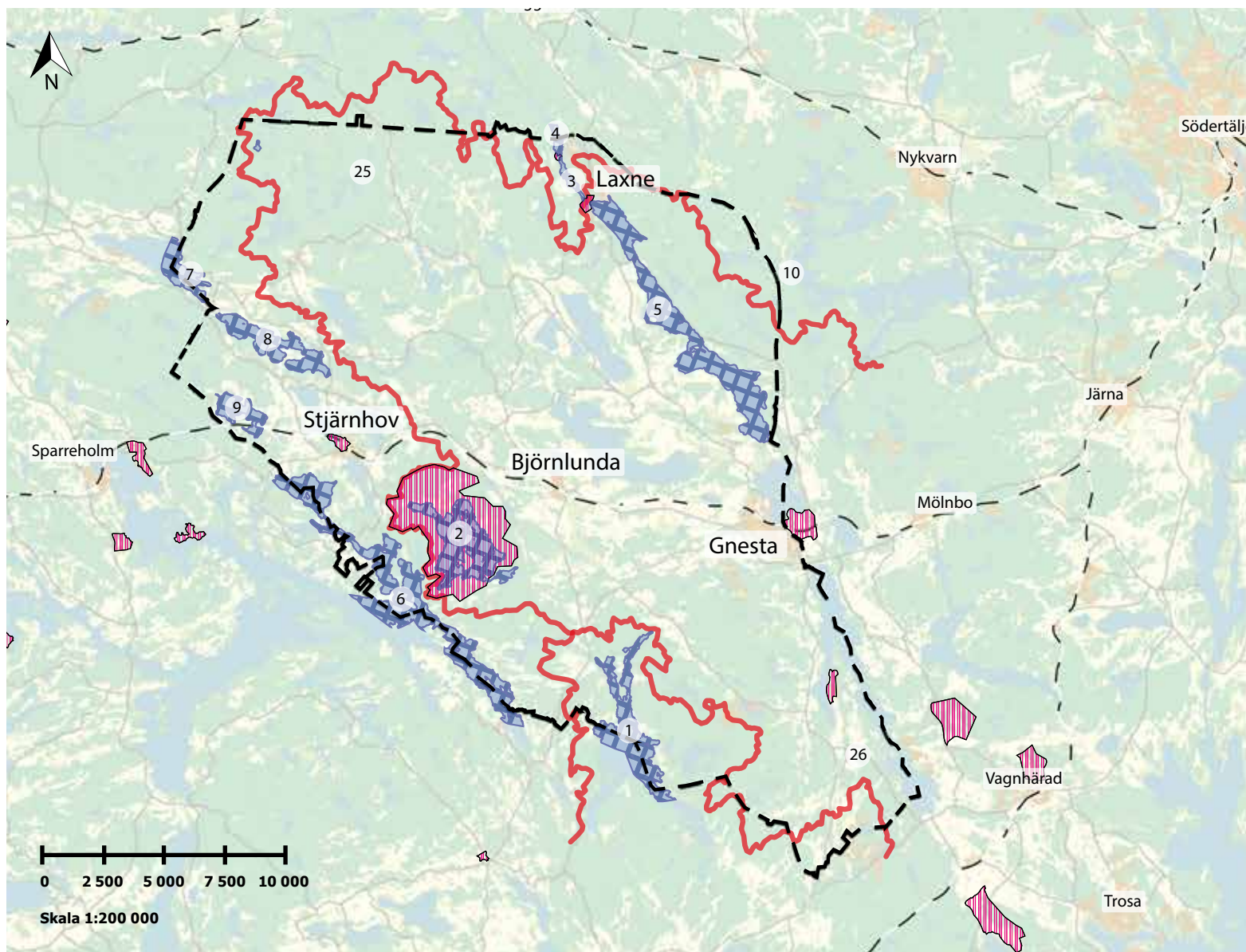
Nedan sammanfattas några av de viktigaste EU-direktiven om vatten.

EU:s ramdirektiv för vatten

Sverige har antagit nationella lagar för långsiktiga mål för vatten, i en komplettering av miljöbalken och en särskild vattenförvaltnings förordning. Bakgrunden är det så kallade Ramdirektivet för vatten, som antogs inom EU år 2000. Syftet är att vårda vattenresurserna bättre än idag med målet att nå en god yt- och grundvattenstatus senast 2021 och att vattenkvaliteten inte får försämrats. Arbetet utgår från vattenavrinningsområden. Organisatoriskt tillhör Gnesta kommun Norra Östersjöns vatten distrikt. Varje vattendistrikt har en vattendelegation som beslutar om miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner. Delegationen är regeringens förlängda arm för att genomföra EU:s vattendirektiv på regional nivå.

Gnesta i korthet

- Skyddsområde vattentäkter
- Skyddsvärda sjöar
- Gräns för avrinningsområde
- Gnestas kommungräns
- X Skyddsvärda vatten**
 - 1. Likstammen
 - 2. Lockvattnet
 - 3. Övre Marriken
 - 4. Mellanmarriken
 - 5. Klämningen
 - 6. Båven
 - 7. Dunkern
 - 8. Misteln
 - 9. Ricksjön
 - 10. Yngern
 - 25. Djupa Holmsjön
 - 26. Torsåkers viltvatten

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Läs mer

⇒ EU:s vattendirektiv

Grundvattendirektivet

Rådets direktiv 80/68/EEG från den 17 december 1979 om skydd för grundvatten mot förorening genom vissa farliga ämnen.

Dricksvattendirektivet

Rådets direktiv 98/83/EG från den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten.

Mål

- Kommunens sjöar och vattendrag ska vara friska och yt- och grundvatten ska skyddas för att säkra tillgången på dricksvatten.
- Alla vattenförekomster i Gnesta kommun ska uppfylla EU:s vattendirektiv för god ekologisk status till 2021. Inga sjöar eller vattendrag får försämrats (åtgärdskrav från Vattenmyndigheten). Effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer och ha en hållbar försörjning med sötvatten.

Strategier i korthet

- En VA-plan ska finnas och kontinuerligt revideras. VA-planen ska omfatta dricksvatten, avlopp och dagvatten.
- Kommunen eftersträvar så hög anslutning som möjligt till det kommunala ledningsnätet.
- Dricksvattenkvaliteten ska förbättras i Gnesta tätort.
- På sikt kan avloppsreningsverken i Stjärnhov och Björnlunda ersättas med ett mer miljömässigt och tekniskt modernt system.
- För att minska flödet till avloppsreningsverken ska kommunen arbeta för lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD).
- Inga etableringar av verksamheter eller annan markanvändning ska ske som riskerar att försämma en vattenkvalitet så att en miljökvalitetsnorm inte uppfylls.
- Vattenrelaterade ekosystem skyddas

Näringsliv och besöksnäring

Målbild 2050

År 2050 har Gnesta kommun ett starkt näringsliv som skapar arbetstillfällen i kommunen. Gnesta kommun främjar företagande, kreativitet och innovation och uppmuntrar företagsamhet, detta leder till att fler företag har valt att etablera sig i kommunen. Arbetsmarknaden är diversifierad och nya tjänsteföretag finns i både tätorterna och på landsbygden. Besöksnäringen har utvecklats både i tätorterna och på landsbygden. Besöksnäringen bidrar till arbetstillfällen som främjar en lokal kultur och lokala produkter. De gröna näringarna bidrar till att skapa en levande landsbygd där både jord- och skogsbruk är en del av det dynamiska och starka näringslivet som kännetecknar Gnesta kommun.

Näringsliv

I Gnesta kommun finns en lång tradition av olika former av företagande. Näringslivet har också en stor bredd och det finns många småföretag. De flesta företag finns inom sektorer företagstjänster, fastighetsverksamhet, byggverksamhet, handel, konsthantverk samt tillverkning. Viktiga näringar är också besöksnäringen och jordbruket. Många av företagen bidrar till regionens positiva bild av Gnesta och har genom expansion och nyetableringar skapat många arbetstillfällen.

År 2017 fanns det cirka 1 200 registrerade företag i Gnesta som därmed är den mest företagsamma kommunen i länet. Kommunen har också länets högsta företagsamhet bland såväl kvinnor som den yngre delen av befolkningen.

Ett näringslivsprogram beslutades 2013 med strategiska mål för vad kommunen och näringslivet, var för sig och i vissa fall gemensamt, ska göra för att skapa ett gott näringslivsklimat och en fortsatt hållbar ekonomisk tillväxt med låg arbetslöshet.

Arbetsmarknad

I Gnesta kommun finns cirka 3 000 arbetstillfällen, varav 2 000 inom privat näringsliv. De större företagen har mellan 25 och 50 anställda. De flesta är fåmansföretag med inriktning mot tjänsteproduktion. Gnesta kommuns arbetsmarknad domineras av arbeten inom vård och omsorg samt utbildning. Näst största näringsgren är handel och kommunikationer.

Kommunen har en relativt låg arbetslöshet. 2017 var 2,7 procent öppet arbetslösa vilket kan jämföras med länsnittet 5,0 procent samt med riksnittet 4,0 procent.

Läs mer

⇒ Näringslivsprogram

3. Strategier

Handel

I Gnesta tätort finns ett rikt utbud av butiker och dagligvaruhandel i en genuin miljö. Dagligvaruhandel finns i Björnlunda och Stjärnhov.

Tätorternas funktion som handels- och mötesplats är viktig och bidrar till att möjliggöra den ökade inflyttningen. Gnesta kommun kan inte konkurrera med storstädernas utbud och behöver därför värna om de genuina och unika handelsplatser som finns i kommunen.

Samtidigt växer samhället och handeln måste anpassas efter de nya geografiska områdena. Handeln måste också anpassas efter befolkningsutvecklingen och de framväxande handelsstrukturerna, exempelvis att handla genom internet.

Besöksnäringen

Till besöksnäringen räknas alla branscher som får del av de pengar som genereras av turism. Det betyder således att det inte enbart är hotell, campingplatser och aktivitets företag som ingår i besöksnäringen, utan även delar av handeln, exempelvis livsmedelsaffärer, bensinstationer och transportföretag som taxi- och bussbolag. Kultur, sport och rekreation är andra delar av näringen. Besöksnäringen är också i hög grad sammanlänkad med den offentliga sektorns organisation och ansvar för att sköta parker och utemiljöer, simhall, bibliotek och annan allmän service, för att skapa goda förutsättningar för en attraktiv besöksnäring.

Besöksnäringen stärker Gnesta kommuns identitet och profil gentemot omvärlden. Besöksnäringen i kommunen är ofta småskalig och bedrivs i mindre företag. Den är också av yttersta vikt för kommunens ekonomi.

Det är viktigt att kommunen skapar förutsättningar för att behålla och utveckla dragningskraften som besöksmål, och se till att besöksnäringens intressen kan vägas mot andra markanvändningsintressen.

Turism är människors aktiviteter när de besöker platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år, för fritidsaktiviteter, affärer eller andra syften. Turismen i kommunen bidrar starkt till att marknadsföra regionen nationellt och internationellt. Den bedöms av många som ett effektivt sätt att locka framtida invånare och är därför en viktig bidragande del för att nå målsättningen om en befolkningsökning på 2 procent per år. För att utveckla en större och mer attraktiv infrastruktur är turismen ett starkt och viktigt underlag. Turismen har också stor betydelse för att behålla service både i tätorter och på landsbygden. Turismen är därmed viktig för många branscher och helt avgörande för flera av dem.

Jord- och skogsbruk

I Gnesta kommun finns en levande landsbygd där jord- och skogsbruk ingår. Bruket av jord och skog är av avgörande ekonomisk betydelse för många kommuninvånare.

Ett livskraftigt jordbruk är en förutsättning för ett öppet odlingslandskap och en levande landsbygd. Jordbruksmark är av nationell betydelse enligt 3 kap 4§ miljöbalken. Frågan om att vara varsam med jordbruksmarken har blivit mer aktuell på grund av klimatförändringarnas påverkan på jordbruket. Enligt miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark bara tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det är för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, som inte kan tillgodoses på annan mark på ett från samhällets synpunkt tillfredsställande sätt.

Jordbruket är inte bara viktigt för att producera livsmedel utan också för att bevara det öppna och mångskiftande kulturlandskap som gör Sörmland unikt. I planärenden där det finns förslag på att bebygga jordbruksmark behöver därför kommunen ta hänsyn

till den brukningsvärda markens kvalitet, och om exploateringen är ett väsentligt samhällsintresse dels utifrån produktions- och producentperspektiv samt dels från ett kulturmiljöperspektiv. Vid exploatering av mark bör jordbruksmarkens brukningsvärde analyseras och tas hänsyn till.

De gröna näringarna jordbruk, skogsbruk och trädgård är viktiga för Gnesta kommun för dessa krävs en levande landsbygd med en mångfald av lantbruksföretag. Närheten till storstadsregionen Stockholm innebär goda möjligheter att få avkastning för livsmedel som producerats i regionen. Lokalt i Södermanland pågår dessutom olika aktiviteter för att främja lantbruk och lokal försäljning av närproducerade livsmedel. Ett exempel är Sörmlands Matkluster som arrangerar Aptit-rundan och Bondens egen marknad.

I Gnesta kommun, liksom i hela landet, har antalet sysselsatta inom de gröna näringarna minskat. En tydlig trend är att antalet jordbrukare minskar, medan sysselsatta inom trädgård, skogsbruk och jakt ökar.

Särskilt tydligt är det för skogsbruk inklusive jakt där antalet sysselsatta ökat från 4 till 37 personer på tio år. Gnesta kommun har även en stor andel ekologisk areal jämfört med riket. Omkring 30 procent av den totala jordbruksarealen odlas ekologiskt, jämfört med 15 procent i hela riket.

Skogsmark upptar drygt 58 procent av kommunens totala landareal. Skogsbruket i Gnesta kommun är delat på flera aktörer. Stora arealer drivs genom bolag eller bolagsliknande ägarformer. Daga häradsallmänningar, Åkers kronopark och Holmens bruk är exempel på sådana ägarformer. Geografiskt ligger merparten av dessa skogsområden inom det som i översiktsplanen anges som opåverkade områden. En stor andel skog är också privatägd. Herrgårdarna som Älghammar, Skeppsta och Jakobsberg/Kleva har stora skogsarealer.

3. Strategier

Framtiden för de gröna näringarna

Om statistiken ovan kan överföras på långsiktiga trender under kommande planperiod för översiktsplanen bör framtiden vara positiv för de gröna näringarna i Gnesta kommun. De stora rationella jordbruken och moderna djuranläggningarna behåller sin bärkraft. Marknaden förbättras för lokalodlade produkter. Vissa delar inom jakt och till viss del trädgårdsnäring skapar nya marknader.

Mål

- En växande del av näringslivet ska vara kunskapsintensivt.
- Ett gott företagsklimat och ett stärkt entreprenörskap.
- En satsning på nyckelbranscher – besöksnäringen, handeln samt bygg- och tillverkningsindustrierna.
- Upprätthålla ett öppet landskap där jordbruket och skogsbruket bidrar till att bibehålla miljön och dess fördelar.
- Skydda större sammanhängande jord- och skogsbruksområden.
- Skapa förutsättningar för näringslivet i ett brett antal sektioner.

Strategier i korthet

- Starkare koppling mot Stockholmsregionen – Gnesta kommun ska uppfattas som en integrerad del av den växande Stockholmsregionen och dess handel och näringsliv.
- Ha god planberedskap för ny industriell verksamhet.
- Skapa ett brett utbud av tomtmark för boende, kontor och handel i serviceorterna.
- Underlätta för att klustergrupper kan skapas för företagen inom tillverkningsindustrin och för företagen inom besöksnäringen.
- Ta hänsyn till de gröna näringarna vid exploatering av mark

Aktiviteter och upplevelser

Målbild 2050

I Gnesta kommun frodas ett aktivt föreningsliv som erbjuder ett rikt och varierat utbud av film, musik, teater, konst, sport, idrott, marknader, loppmarknader, auktioner samt en rad olika fritidsaktiviteter. Naturen bjuder på goda möjligheter för rekreation och aktiviteter året om. Mångfalden i aktiviteter och upplevelser lockar såväl nya kommuninvånare samt fler besökare.

Turism och friluftsliv

Ett regionalt samarbete finns kring frågor för hela besöksnäringen, som infrastruktur, tillgänglighet, Orts- och stadsutveckling samt affärs- och kompetensutveckling hos näringsens alla aktörer. Kommunen har pågående samarbeten med flera lokala nätverk och initiativ.

Varje år tar kommunen fram en besöksguide med de aktiviteter för turism- och besöksnäring som finns i Gnesta kommun. Besöksguiden delas ut till alla hushåll och sommargäster och finns också på medborgarkontoret.

Utöver näringslivsprogrammet har Regionförbundet Sörmland tagit fram och beslutat

om Sörmlandsstrategin och en regional strategi för besöksnäringen som utgår från Sveriges nationella besöksstrategi. Sörmlandsstrategin för en hållbar besöksnäring 2013–2023 har som övergripande mål att:

- besöksnäringen fördubblas på tio år
- Sörmland är en av Sveriges 35 internationella destinationer år 2020.

Hållbarhet är en viktig ledstjärna i utvecklingsarbetet.

I kommunen finns tre riksintressen för friluftslivet. Dessa redovisas i avsnittet Natur på sidan 56. I kommunen finns också ett antal naturreservat som redovisas på sida 67 och framåt.

Flygverksamhet

Vid Vängsö flygfält bedrivs motorflyg samt segelflyg och modellflygning. I anslutning till fältet finns hangarer, kurslokaler och övernattningsmöjligheter. Den nuvarande detaljplanen tillåter utbyggnad av anläggningen med exempelvis fler övernattningsstugor och hangarer.

Vandrings- cykel- och vattenleder

I Gnesta finns leder för olika ändamål. Vandringslederna i Gnesta kommun går genom skogsmark. Stora delar av sträckningarna löper inom områden som regleras av allmänningsstadgan, som innebär att endast skogsbruk får förekomma. Här finns inga exploateringshot utom eventuella avverkningsytor som innebär att lederna tillfälligt behöver dras om.

Den mest omfattande leden är Sörmlandsleden. Det är Sveriges första lågländsled och är sammanlagt omkring hundra mil lång varav 59 km passerar Gnesta kommun. I anslutning till leden finns parkeringsmöjligheter, vindskydd för övernattning med mera.

Läs mer

- ⇒ Sagolika Sörmland
- ⇒ Besöksguiden Gnesta

3. Strategier

Badplatser

Dessa badplatser får regelbunden skötsel och kontroll av badvattenkvaliteten:

- Klämmingsbergsbadet
- Dammhagen
- Natenbadet
- Laxnebadet
- Nyckelsjön
- Frösjöstrandsbadet

⇒ [Länk till sidan](#)

Högtornsleden är en kortare led som går från Solbacken på östra sidan om Klämmingen till utkikstornet Högtorn på Fräken-sjöberget. Leden kan användas som anslutning till Sörmlandsleden vid Högtorn.

Därutöver finns Fornborgsrundan Skulpturleden som är en kortare rundled med start och mål vid Skottvångs gruva. Längs leden finns skulpturer och konstinstallationer.

Eriksgatan är en vandringsled som följer riksintresseområdet för kulturminnesvården. Den är ursprungligen tänkt att återskapa den gamla Eriksgatan. Leden löper från Björnlunda i norr till kommungränsen vid Penningbyviken, Båven. En anslutningsled finns från Gnesta, till Jakobsberg.

Den längsta cykelleden är Näckrosleden som är omkring 700 km lång och består av 14 etapper i hela länet. Utöver dessa cykelleder finns även 11 lokala och kortare cykelleder.

Utöver dessa leder finns det även vattenleder där det går att paddla sommartid och åka långfärdsskridskor vintertid. Den största

leden går från Åker i Strängnäs kommun till Vagnhärad i Trosa kommun. Genom Gnesta kommun utnyttjas den gamla vattenleden genom Marvikarna för att sedan via ett lyft vid Laxne nå Trosaåns vattensystem. Det finns även möjligheter att vika av i Klämmingen och via skogssjöar komma till Mälaren via Yngern. Längs leden finns övernattningsmöjligheter i skärmskydd. Andra vattenvägar är bland annat en mindre känd led som går från sjön Dunkern via Misteln och Naten till Båven. Båven är känd för sina paddlingsmöjligheter och sin vackra natur.

Badplatser

I Gnesta kommun finns flera badplatser där kommunen ansvarar för skötseln. Utöver dessa bad finns naturliga badplatser och privatägda badplatser. Badplatserna som sköts privat ligger ofta i anslutning till större fritidsområden och har ett stort värde för de boende, vilket kräver att man tar hänsyn till dem vid ändrad markanvändning.

Camping och stuguthyrning

Runt om i kommunen finns många stugor för uthyrning. Övernattingsstugor finns bland annat att hyra i anslutning till Klämmingsbergsbadet. Kommunen har däremot ingen campingplats. Privata aktörer har vid flera tillfällen kontaktat kommunen för att anlägga campingplats och det är sannolikt att en eller flera campinganläggningar kommer att etableras under tidsperioden för denna översiktsplan. En campingplats bidrar till turism och besöksnäring i kommunen och det är därmed av intresse att en campingplats etableras.

Fiske

I Gnesta kommun finns goda möjligheter till fritidsfiske med handredskap genom att sjöar öppnats som kortfiskevatten. Längs paddelleden Åker–Gnesta finns, med några undantag, möjlighet att fiska i sjöarna Frösjön, Klämmingen, Marvikarna och Visnaren i Strängnäs kommun. I Båven finns vissa vatten där fiske är tillåtet. Övriga sjöar och vattendrag är privata och fiske tillåts inte.

Golfbana

En 18-håls golfbana finns invid Gryts kyrkby. Golfbanan är en kuperad skogs- och parkbana med utsikt över framförallt Kyrksjön men även Misteln.

Fritid och föreningsliv

Gnesta är en naturskön kommun med stora möjligheter att utveckla en miljö där alla invånare och besökare trivs. Med närheten till 180 sjöar och skogsområden med fantastiska och välskötta naturreservat får invånare och besökare möjlighet att vistas i naturen. Alla invånares möjlighet till aktiviteter ska vara en röd tråd i alla tätorter, och ytterområden som är öppna för alla är hälsofrämjande och ger varje ort ett attraktionsvärde.

Ett brett och starkt föreningsliv är viktigt för både folkhälsan och civilsamhällets känsla av gemenskap och delaktighet. Det öppnar för nya möten och integration och bidrar till Gnesta kommuns förmåga att locka till sig och behålla invånare. Ett varierat och innehållsrikt utbud av aktiviteter för såväl boende som besökare är viktigt

för samhällsutvecklingen och bidrar till att stärka Gnesta kommuns attraktionskraft.

Idrotts- och motionsanläggningar i Gnesta kommun ska vara välskötta och tillgängliga för alla. En långsiktig plan ska finnas för att underhålla befintliga anläggningar och nya anläggningar bör utvecklas utifrån behov och efterfrågan.

Föreningslivet står för en stor del av de aktiviteter som erbjuds i kommunen. Idrotts- och friluftslivet bör utvecklas i samverkan och med stöd från kommunen.

Val av aktiviteter kan dock skilja sig åt mellan olika grupper, exempelvis beroende på faktorer som kön, könsidentitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och/eller ålder, vilket är viktigt att ha i åtanke i planeringen.

Kultur

Kultur i bred bemärkelse är en viktig del av ett socialt hållbart samhälle. Ett rikt kulturutbud bidrar till nya möten mellan människor.

Kulturell hållbarhet innebär såväl att

bevara och främja kulturell mångfald och respektera värderingar och kulturarv, exempelvis att vara öppen för det nyskapande, det annorlunda och det avvikande. Kulturlivet och kulturskapandet ska bli tillgängligt för alla medborgare, oberoende av faktorer som kön, könsidentitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Den fysiska planeringen bör stödja ett allsidigt och hållbart kulturliv och när kommunen växer är det viktigt att kulturen också växer utifrån dessa värden.

Det är viktigt att det finns kulturella verksamheter i hela kommunen där människor kan mötas och skapa gemenskap genom upplevelser. Närvaro av kulturarbetare i kommunen och ett brett kulturliv är viktigt för att behålla och utveckla kreativa och kulturella näringar och därmed bidra till kommunens attraktionskraft och social hållbarhet i ett långsiktigt perspektiv.

3. Strategier

Mål

- Utvecklingen i besöksnäringen i kommunen ska öka i omsättning, antal anställda och antalet gästnätter.
- Besöksnäringen ska utvecklas i samverkan mellan kommunen, näringslivet, föreningar och Gnestas grannkommuner.
- Vid planering ska hänsyn till miljön runt Hagstumosse och Lötbodalen tas för att bevara viktiga områden för rekreation och motion.
- Ett levande och varierat kulturlandskap ska finnas i Gnesta kommun.
- Badplatserna i kommunen ska vara säkra och ha en bra vattenkvalitet.

Strategier i korthet

- Planering för nya idrotts- och motionsanläggningar ska följa befolkningsutvecklingen och det växande behovet/efterfrågan.
- Utveckla Hagstumosse som Gnesta kommuns idrotts- och motionscentrum.
- Anläggningar för idrott, friluftsliv och andra fritidsaktiviteter lokaliseras så att de är tillgängliga på ett bra sätt för de grupper som huvudsakligen kommer att nyttja anläggningen.
- Befintliga idrottsplatser och hallar ska ses som viktiga resurser och ska tas tillvara vid exploatering.
- Beakta behovet av platser som uppmuntrar till spontant kulturutövande, exempelvis utomhusscener för teater och musikuppträdanden vid planläggning.
- Skapa spontanidrottsplatser och kultur-/aktivitetsmöjligheter i alla tätorter.
- Skapa fler rekreativmiljöer vid sjöar.
- Underlätta för etablering av en eller flera campingplatser.

Utbildning och omsorg

Målbild 2050

Det är tryggt att bo i Gnesta kommun. Kommuninvånarna har tillgång till utbildning och omsorg på lika villkor och av god kvalitet. Utbildningsmiljöer ska vara inkluderande och ge alla barn och unga goda förutsättningar att möta framtidens utmaningar. Alla studerande ska få kunskap om hållbar utveckling och mänskliga rättigheter.

En god social utveckling i kommunen innebär att kommunens medborgare känner sig trygga och har likvärdiga möjligheter att delta i samhällslivet. Utvecklingen behöver vara socialt hållbar och bygga på globala, nationella, regionala och lokala mål. Kommunens roll i att skapa social hållbarhet är främst att erbjuda god och tillgänglig samhällsservice inom framför allt vård, omsorg och utbildning.

Att planera för social hållbarhet innebär att bygga upp ett långsiktigt stabilt och flexibelt samhälle med jämlika och goda levnadsförhållanden. Människans behov av gemenskap, delaktighet, trygghet och identitet behöver genomsyra planeringen av den fysiska miljön.

I Gnesta kommun ligger den största delen av ansvaret för social utveckling inom utbildning, stöd och omsorg. Inom dessa områden ligger även framtida utmaningar som integration och ett jämställt samhälle.

Förskolan

Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt ge barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att utveckling, lärande och omsorg bildar en helhet. Gnesta kommun har 14 förskolor varav 11 är kommunala. I dagsläget täcks

kommunens behov av förskoleplatser men i takt med att bostadsbyggandet ökar och kommunen växer behövs fler förskolor.

I tätorterna bör förskolorna finnas inom gångavstånd från bostaden och alla förskolor ska ha stimulerande miljöer såväl inomhus som utomhus.

Skola

Utbildningen inom skolan ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande. Att skapa bra förutsättningar i skolan är en viktig grund för ett fortsatt lärande.

Gnesta kommun har fem grundskolor. Fyra skolor är F-6-skolor och finns i Gnesta, Björnlunda och Stjärnhov. Den femte är en 7-9-skola och finns i Gnesta tätort. I dagsläget finns det plats för samtliga elever men inom kort kommer det bli trångt i de befintliga skolorna.

När Gnesta tätort växer ökar behovet av grundskoleplatser, vilket innebär att en ny grundskola kommer att behövas i norra Gnesta.

Gnesta kommun har ingen egen gymnasieskola men erbjuder introduktionsprogram (IM) inklusive språkintröduktion (SPRINT) för elever som inte är behöriga till nationella program. Övrig gymnasieutbildning erbjuds via samverkansavtal med Botkyrka, Flen, Nyköping, Salem, Strängnäs, Södertälje samt med landstinget gällande Naturbruksgymnasiet på Öknaskolan. Genom NTI erbjuder kommunen gymnasiekurser på distans.

Läs mer

⇒ Sagolika Sörmland

⇒ Besöksguiden Gnesta

3. Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning

Vuxenutbildning och SFI

Vuxenutbildning omfattar grundläggande och gymnasial vuxenutbildning, utbildning i svenska för invandrare och särskild undervisning för vuxna. Gnesta kommun driver vuxenutbildning på kommunens utbildningscentrum och samverkar med grannkommuner och privata aktörer när det gäller kurser och utbildningar som inte erbjuds inom kommunen, exempelvis yrkesutbildningar samt i arbetsmarknadsfrågor. Verksamheten har nyligen flyttat in i ändamålsenliga och centralt belägna lokaler. Kommunen samarbetar också med lokala arbetsgivare för att kunna stötta företagen i kommunen med arbetskraft.

Stöd och omsorg

Arbetet inom stöd och omsorg styrs till största delen av socialtjänstlagen (SoL) och lagen om särskilt stöd och service (LSS). Uppdraget för verksamheterna inom området är att stödja och vägleda de människor som av olika skäl behöver samhällets insatser för att leva ett självständigt liv. De viktigaste målen inom stöd och omsorg är *en trygg vård och omsorg av hög kvalitet och främjande av mänskliga rättigheter och motverkande av all form av diskriminering.*

Äldreomsorg

Med en åldrande befolkning blir äldreomsorgen allt viktigare för att säkerställa att alla invånare är trygga och kan delta i samhällslivet. Kommunens äldreomsorg består av hemtjänst, vård- och omsorgsboende samt senior- och trygghetsboende. Eftersom behovet av platser på vård- och omsorgsboende ökar bygger kommunen nu ytterligare ett boende i Gnesta med cirka 40 platser. De närmaste åren behövs därför inga fler platser, men på längre sikt när befolkningen ökar kan behovet av platser öka.

Efterfrågan på trygghetsboende ökar. Gnestahem har idag 52 lägenheter i korsningen Thulegatan-Torggatan. Där har personer över 65 år företräde till att få bostad. I anslutning till boendet finns Träffpunkten som har servering och aktiviteter för pensionärer. I framtiden kan fler sådana boenden behövas då den äldre befolkningen förväntas öka.

Omsorg om personer med funktionsnedsättning

I kommunens regi finns två gruppboendestäder för personer som behöver tillsyn dygnet runt och tre enheter för personer som bor i fristående lägenheter men som har tillgång till personal dygnet runt i en närbelägen lokal. I planeringen är det viktigt att beakta denna typ av boenden om efterfrågan ökar.

Mål

- En trygg vård och omsorg.
- Antal lokaler för förskola, skola och äldreomsorg ska följa behovet från en växande befolkning. Lokalerna ska vara inkluderande och ändamålsenliga.
- Stimulerande inne- och utemiljöer för förskola och skola och äldreboende.

Strategier i korthet

- Planering av nya lokaler ska vara långsiktig och möta kommande behov.
- Detaljplaner ska möjliggöra flexibel lokalanvändning för att möta nuvarande och framtida behov.
- Vid utbyggnad av ny bostadsområden ska behovet av nya förskolor och skolor ses över.
- Alla skolor och förskolor ska ha tillgång till attraktiva lektytor som erbjuder skugglägen.

A photograph of a forest floor covered in white flowers, with a large tree trunk in the foreground. The scene is a sunlit woodland with many thin trees in the background and a large, dark tree trunk in the foreground. The ground is covered with brown leaves and patches of white flowers.

4 Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Foto: Bertil Karlsson

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Den kommunala planeringen ska bidra till en god hushållning med olika resurser och ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Områden som har betydelse för hela landet, så kallade riksintressen, ska genom god fysisk planering som garanterar att riksintressens värden inte påtagligt skadas. Det här kapitlet redovisar geografiska avgränsningar av olika riksintressen som naturreservat, Natura 2000, andra allmänna intressen samt vad kommunen ser som viktigt att ta hänsyn till och bevara. De särskilda åtgärder kommunen vidtar till skydd för miljön och människors hälsa redovisas i avsnittet Miljö, hälsa och säkerhet. Åtgärder för att förhindra exploatering av värdefull jordbruks och skogsmark, som är betydelsefulla resurser i ett nationellt perspektiv, redovisas i avsnittet om bebyggelse utveckling på landsbygd och under näringsliv och besöksnäring.

Natur

Gnesta kommun har en rik och varierad natur. I de medborgardialoger kommunen genomfört ses naturen som en av kommunens största tillgångar inför framtiden. Stora områden har också ett formellt skydd som naturreservat enligt miljöbalken. Gnesta kommun har även i föregående översiktsplan utpekat områden som opåverkade vilket innebär en restriktiv hållning till exploatering och etablering av verksamheter som kan påverka kommande generationers tillgång till natur och de ekosystemtjänster¹ naturen levererar. I denna översiktsplan går kommunen ett steg längre och pekar ut vissa utvalda områden som tysta områden. Se karta på sida 92.

² Ekosystemtjänster är allt som naturens ekosystem bidrar med till oss människor, och som omfattar både upplevelser som ger livskvalitet, och nödvändiga saker som pollinering, växters upptag av koldioxid och mycket mer.

Riksintresseområden för friluftsliv och naturvård

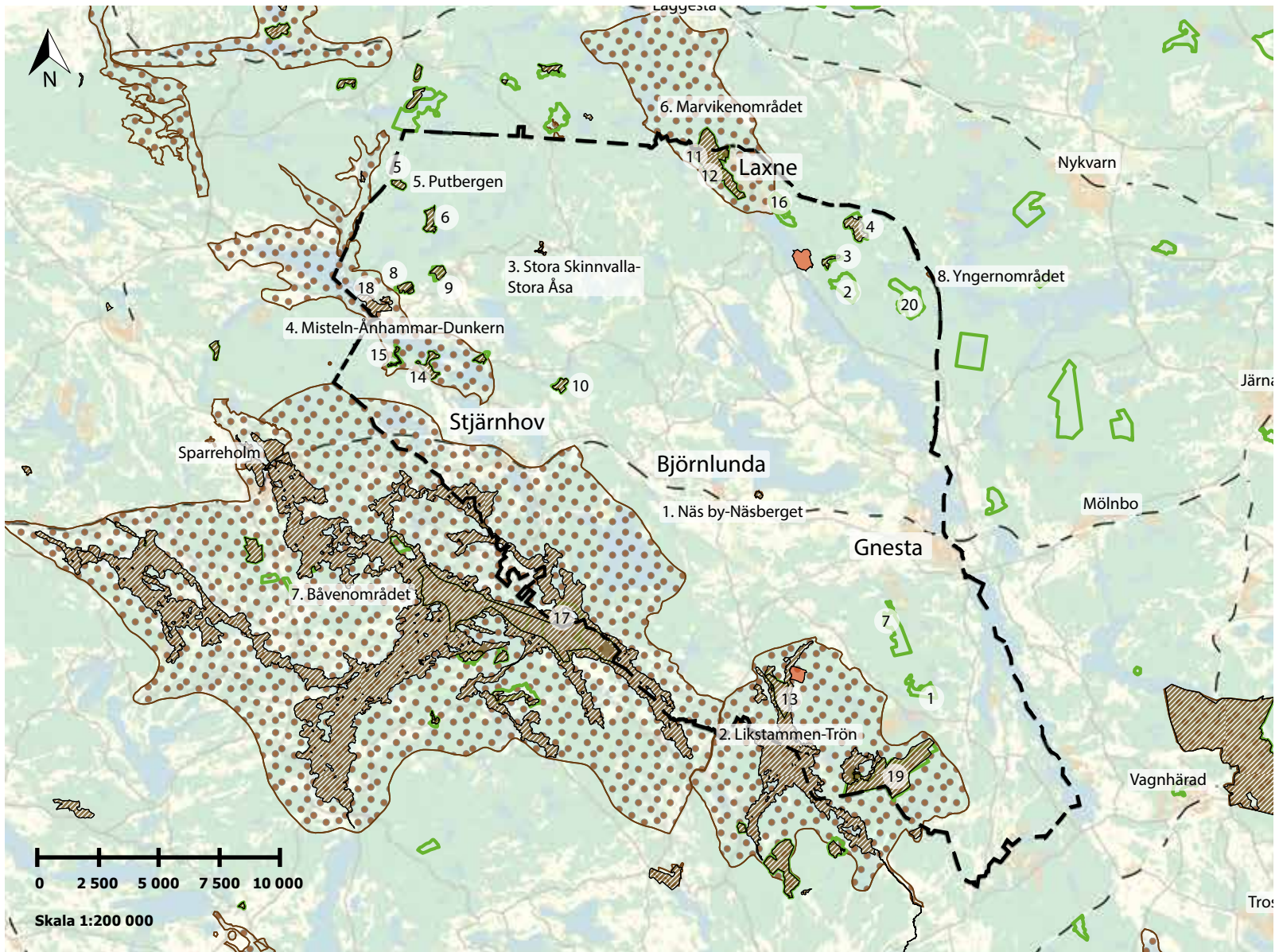
Riksintressen för naturvården utses med stöd av miljöbalken 3 kap 6 §. För dessa områden gäller att de ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Generellt gäller att riksintresset inte är något hinder för småskalig exploatering som byggnation av enstaka hus eller etablering av mindre verksamheter. Jord och skogsbruk kan bedrivas helt normalt. Riksintressets syfte är att förhindra storskalig exploatering. Nedan presenteras de riksintresseområden som berör Gnesta kommun, med betoning på hur de värden som finns ska skyddas och/eller förstärkas.

Efter en översyn av landets riksintresseområden för friluftsliv har Naturvårdsverket beslutat om förändringar som berör Gnesta kommun.

Gränserna för riksintresseområdet för Båven och Åkers Bergslag har justerats.

Ett helt nytt riksintresseområde för friluftsliv har tillkommit. Området har fått namnet Klämningen–Österheden.

- Rikssintressen natur
- Natura 2000
- Planerade naturreservat
- Gnestas kommungräns
- **Naturreservat**

1. Härbysskogen
2. Lagnet
3. Djupriken
4. Tussmöta
5. Putbergen
6. Lomsjöskogen
7. Ekeby
8. Haga hage
9. Igelsjöskogen
10. Hällestå
11. Krampån
12. Marvikarnas naturreservat
13. Utmäset
14. Herröknas
15. Nytorpsarvinen
16. Björndalsbergen
17. Hornafjärden
18. Misätters ekhagar
19. Vårgössarna
20. Holmsjöskogens naturreservat

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Åkers Bergslag

Detta riksintresseområde delar Gnesta med Strängnäs kommun. Området innehåller lämningar av mineralbrytning, kanotled, Sörmlandsleden, naturreservat med mera. I området pågår aktiviteter som fiske, cykel, restaurangrörelse, koltillverkning i mila, övernattningsmöjligheter i kolarkoja för att nämna några.

Områdets karaktär av storskog med genuin vildmarks känsla samt sjöarnas alla

möjligheter till kanotpaddling och bad ska bibehållas och stränderna ska vara tillgängliga. Turismens och friluftslivets intressen ska särskilt beaktas vid bedömningen av ifall kommunen kan tillåta exploatering eller andra ingrepp i miljön. Området har en mycket stor potential för besöksnäring, vilket bör förstärkas genom ett ökat naturskydd och möjlighet till etablering av småskalig turistverksamhet.

Foto: Bertil Karlsson

Båvenområdet

Båvenområdet delas mellan Gnesta, Flen och Nyköpings kommuner. Hela Båvenområdet är utvalt som riksintresse för naturvård och det rörliga friluftslivet. Områdets utbud av naturupplevelser och läget på dagsutflyktsavstånd för många människor gör det till ett eftertraktat mål för olika friluftaktiviteter. I området finns hela 13 naturreservat. Hela sjön Båven är ett Natura 2000område. På vintern förekommer isfiske och långfärdsskridskoåkning. Sommartid dominerar bad, kanotpaddling, båtsport och fritidsfiske. Det finns stora möjligheter att utveckla fler aktiviteter inom friluftsliv, uthyrning av stugor med mera, och att utveckla ledssystem som cykelleder med mera i Båvens omgivning.

Hänsynstagande: Områdets karaktär av vildmarkssjö samt sjöns alla möjligheter till båtliv, bad och fiske ska bibehållas. Stränderna ska hållas tillgängliga och vattenkvaliteten bevaras och förbättras. Naturreservatens skötselplaner ska följas. Turismens och friluftslivets intressen ska särskilt beaktas vid bedömningen av ifall kommunen kan tillåta exploatering eller andra ingrepp i miljön.

Klämningen–Österheden

Riksintresseområdet ligger helt inom Gnesta kommun och består av två delar. Ett omfattar en del av den 12 kilometer långa sjön Klämningen med kanot och skridskoled. Här finns kortfiskeområde och lättillgängliga badmöjligheter. Den andra delen, Österheden, är ett större skogsområde med vildmarks känsla. Här är besökaren hänvisad till vandringsleder eller kanotled.

Hänsynstagande: Områdets karaktär av storskog med genuin vildmarks känsla samt sjön Klämningens alla möjligheter till båtliv, bad och fiske ska bibehållas och stränderna ska hållas tillgängliga. Vattenkvaliteten ska bevaras eller förbättras. Turismens och friluftslivets intressen ska särskilt beaktas vid bedömningen av ifall kommunen kan tillåta exploatering eller andra ingrepp i miljön. Vindkraftsetablering ska undvikas. Stora möjligheter finns att utveckla ledsystem i området. Andra sätt att göra området tillgängligt för besökare är att förbättra informationen och utveckla friluftsanläggningarna.

Natura 2000-områden

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom hela EU. Syftet är att värna om naturtyper, fåglar och andra arter som medlemsländerna kommit överens om att skydda. Varje medlemsland ansvarar för att skydda och vårda sina områden för att bevara deras naturvärden. I Gnesta kommun finns idag 21 Natura 2000områden. De består av flera olika naturtyper som till exempel naturbetesmarker, ekhagar, barrnatur skogar, ädellövskogar och sjöar.

Bevarandeplaner

Inom Natura 2000områdena ska alla värdefulla naturtyper och arter bevaras för framtiden. Varje område har en särskild bevarandeplan som beskriver syftet med bevarandet och eventuella skötselåtgärder i området.

Ingrepp eller exploatering av Natura 2000-område

Enligt lagen är inga ingrepp tillåtna i eller i anslutning till ett Natura 2000område, om ingreppet på ett betydande sätt kan påverka miljön. Den som planerar ett sådant ingrepp

måste söka tillstånd hos länsstyrelsen. Ansökan ska innehålla en miljökonsekvens beskrivning. Tillstånd ges endast om ingreppen inte kan komma att skada livsmiljön eller någon art som området är till för att bevara.

Översiktsplanens roll för att värna Natura 2000-områden

Att Gnesta har 21 Natura 2000områden ställer krav på kommunen. Eftersom skyddet inte bara omfattar det avgränsade området utan även innebär att angränsande områdens markanvändning inte får påverka Natura 2000områdets värden, krävs att översiktsplanen tar hänsyn till det. Förutom markanvändning i direkt anslutning till områdena kan det även handla om hur man tryggar förbindelser och spridningsvägar för växter och djur mellan och från Natura 2000områdena. Gnesta kommuns Natura 2000områden är ofta små och utgör mindre öar i landskapet. Undantagen är Båvenområdet och området runt Likstammen där områdena hänger samman på ett biologiskt funktionellt sätt. Nedan beskrivs kommunens Natura 2000områden och deras långsiktiga skyddsbehov kortfattat.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Foto: Bertil Karlsson

Båvenområdet

Området är 6 232 hektar och har en mångskiftande natur med stora kvaliteter. Odlingslandskap, naturbetesmark, sjölandskap och naturskog är viktiga delar. Bevarande av sjöns höga vattenkvalitet är väsentlig för områdets framtida värde. För Gnesta kommuns del av Båvenområdet finns under denna översiktsplans tidshorisont inga tendenser till exploatering av sjön eller närliggande områden på ett sätt som äventyrar Natura 2000områdets värden. Förutsättningen är en strikt tillämpning av strandskyddsbestämmelserna. För enskilda avloppsanläggningar är kravet på högsta skyddsnivå.

Djupdalshagen

Djupdalshagen är en del av Ånhammars säteri och området är endast 8,8 hektar. Värdet består av naturskog i en större betesmark. Markanvändningen i och omkring Djupdalshagen är avgörande för att bevara områdets värden. Kommunens arbete kan inriktas på eventuella exploateringsplaner och en strikt tillämpning av strandskyddsbestämmelserna då en stor del av Natura 2000-området ligger inom strandskyddszon.

Djupviksjöskogen

Naturresevat som omfattar 12,7 hektar gammal barrskog med naturskogskaraktär. Natura 2000området ligger inom en yta som regleras av allmäningsstadgan som innebär att endast skogsbruk får förekomma. Här finns inga exploateringsshot. Markanvändningen i och omkring Djupviksjöskogen är avgörande för att bevara områdets värden. Kommunen har dock ingen bestämmanderätt över denna markanvändning som omfattar skogsbruk. Det som behöver bevakas vad gäller exploatering är master, vindkraftsexploatering och vägdragning.

Fräkenvassen

Ett 21,1 hektar med äldre beteslandskap där de restaurerade arealerna har en unik flora som till stora delar saknas i modernt lantbruk. Markanvändningen i och omkring Fräkenvassen är avgörande för att bevara områdets värden. Kommunen har ingen bestämmanderätt över denna markanvändning som omfattar bete och omgivande skogsbruk. Kommunen kan dock bevaka exploateringsplaner och tillämpa strandskyddsreglerna.

Haga hage

Del av Ånhammars säteri på 20,1 hektar som är naturreservat. Här finns en örtrik, lövblandad barrskog med gamla granar och lövträd. Området delas av en kraftledning. Eftersom området är ett naturreservat anger länsstyrelsen att hotet mot området är litet. Kommunens möjligheter är samtidigt också små vad gäller att påverka eventuell negativ markanvändning utanför reservatet.

Herröknanäs

Herröknanäs ligger på södra sidan av sjön Misteln och är en del av Herrökna gård. Ytan på 33,8 hektar är naturreservat. Området är mycket varierat och hyser både slåtteräng, betesmark med grova fristående ekar samt enar. Reservatet har också ett rikt fågel och insektsliv, bland annat den inom EU uppmärksammade läderbaggen. Markanvändningen i och omkring Herröknanäs är avgörande för att bevara områdets värden.

Hällesta

Ett naturreservat på 20 hektar bestående av 120 år gammal örtrik barrskog med stor artrikedom. Hotet är i första hand skogsbruk. Kommunen saknar möjligheter att påverka eventuell negativ markanvändning förutom master och övrig infrastruktur.

Igelsjöskogen

Igelsjöskogen omfattar 21,9 hektar och är naturreservat med en äldre barrnaturskog som domineras av gran, med inslag av hållmark och sumpskog. Hotet är i första hand skogsbruk. Kommunen saknar möjligheter att påverka eventuell negativ markanvändning förutom vindkraftparker, master och övrig infrastruktur.

Likstammen–Torpesta kvarn

Ett 927 hektar stort område som delas mellan Gnesta och Nyköpings kommuner. Natura 2000området omfattar knappt 3 hektar land, resterande 924 hektar utgörs av den stora klarvattensjön Likstammen. Områdets värde är knutet till den näringsfattiga sjöns flora och fauna. Gnesta kommun har här ett stort ansvar för markanvändningen. För att långsiktigt bevara en hög vattenkvalitet krävs en strikt tillämpning av strandskyddets 100-meterszon. Kontroll behövs av avlopp och gödselhantering samt tydliga remissvar vad gäller skogsavverkning, skogsdikning med mera. Åtgärder för att ta bort vandringshinder är troligen inte så viktigt i Gnesta kommun eftersom fallhöjderna naturligt motverkar fiskvandring, men frågan bör beaktas. Hastighetsbegränsningen på fem knop i sjön ska behållas.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Lomsjöskogen

Ett naturreservat på 31,4 hektar med mycket gammal gran och tallskog som inte avverkats på över 100 år. Här finns många skyddsvärda arter typiska för gammelskog. Hotet är i första hand skogsbruk. Kommunen saknar möjligheter att påverka eventuell negativ markanvändning förutom master, vindkraftverk och övrig infrastruktur.

Marvikarna

Området omfattar mark både i statlig och privat ägo, ett naturreservat på 215,7 hektar. Natura 2000området är delat mellan Gnesta och Strängnäs kommuner. Området har utpräglade sprickdalssjöar som är geovetenskapligt intressanta samt skyddsvärd fauna och flora. Hotet är försämrad vattenkvalitet. Kommunens arbete kan inriktas på eventuella exploateringsplaner och en strikt tillämpning av strandskyddsbestämmelserna. Kontroll av enskilda avloppsanläggningar och gödselvårdsanläggningar är en viktig del för att förhindra övergödning.

Misätters ekhagar

Ett naturreservat på 10 hektar med trädklädda betesmarker med ädellövträd, främst ek. De gamla ekarna har en skyddsvärd flora. Gnesta kommun har små möjligheter att påverka områdets höga kvaliteter som främst är knutna till användningen som betesmark. Delar som kan bevakas är exploatering utanför reservatet, strandskydd och eventuell ändrad vägdragning.

Nytorpsravinen

Ett naturreservat på 8 hektar. Nytorpsravinen är en kraftigt nedskuren bäckravין med en rik växtlighet av närings- och skuggkrävande arter. Markanvändningen i och omkring Nytorpsravinen är avgörande för att bevara områdets värden. Kommunens arbete kan inriktas på eventuella exploateringsplaner och en strikt tillämpning av strandskyddsbestämmelserna eftersom det värdefulla tillrinningsområdet till Nytorpsravinen helt ligger inom strandskyddzon.

Näsberget

Ett 5,7 hektar stort område med unik flora. På Näsberget finns fossila åkrar och gravfält. Området har betats under mycket lång tid och skapat en unik ängsflora. Markanvändningen i form av fortsatt bete är avgörande för att bevara områdets värden. För att skydda områdets värden ska kommunen strikt tillämpa strandskyddsreglerna för delar av Näsberget och omgivande mark som ligger inom strandskyddszon. I övrigt bör kommunen bevaka exploatering i omgivningarna.

Putbergen

Ett 14,4 hektar naturreservat som utgörs av ett skogsområde med väl bibehållen urskogsprägel, med trädbestånd av hög ålder och rik, egenartad svampflora som tyder på lång kontinuitet i beståndet. Putbergen är ett av länets allra främsta urskogsobjekt. Hotet är i första hand skogsbruk. Kommunen saknar möjligheter att påverka eventuell negativ markanvändning förutom master, vindkraftverk och övrig infrastruktur.

Stora Brandsbol

Området på 7,3 hektar gränsar till Natura 2000-området Likstammen–Torpesta kvarn. Stora Brandsbol har en rik flora och består av ängsmark, betesmark, hasselrik skogsmark och slätteräng. Hotet är förändrad markanvändning, särskilt om betet minskar vilket leder till igenväxning. Kommunens arbete kan inriktas på eventuella exploateringsplaner, bevakning av skogsdikning och en strikt tillämpning av strandskyddsbestämmelserna eftersom en stor del av Natura 2000-området ligger inom strandskyddszon.

Stora Åsa

Området är 7,5 hektar med betesmarker med lång kontinuitet som beteslandskap i skogsbygd. Hotet är förändrad markanvändning genom minskat bete, konstgödning med mera. Då detta område ligger enskilt, vilket också är en del av dess värde, finns små möjligheter att arbeta med spridningsvägar. Kommunens arbete kan inriktas på eventuella exploateringsplaner.

Stortrön

Området omfattar 106,1 hektar. Stortrön är en stor klarvattensjö med vildmarkskänsla och ett stort antal arter som är känsliga för försurning. Området ligger i samma spridningsområde som Likstammen–Torpesta kvarn, vilket innebär att kommunen bör beakta vandringsmöjligheter för vattenorganismer. Stortrön ingår i länets kalkningsplan. Kommunens arbete för att behålla en god vattenstatus inriktas på att fortsätta följa kalkningsplanen och bevaka exploatering. Om sjöns äldre dammar hindrar vandring kan en insats vara aktuell. Eftersom dammarna är gamla (troligen från 1600-talet) och fallhöjden stor till Likstammen bör man dock prioritera att få bort vandringshinder på andra platser.

Foto: Fredrik Sederholm

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Foto: Bertil Karlsson

Tussmötet

Naturreservat på 51,1 hektar med tall dominerat skogsområde där delar är naturskog med 250-åriga tallar. Natura 2000området ligger inom ett område som regleras av allmäningsstadgan, som innebär att endast skogsbruk får förekomma. Det finns inga exploateringsshot. Markanvändningen i och omkring Tussmötet är avgörande för att bevara områdets värden. Kommunen har ingen bestämmanderätt över denna markanvändning som omfattar skogsbruk, men bör bevaka området vad gäller master, vindkraftexploatering och vägdragning.

Utnäset

80 hektar naturreservat som gränsar till Natura 2000området Likstammen–Torpesta kvarn. Utnäset är en halvö i sjön Likstammen och har en intressant geologi med jättegrytor. Grönsten i berggrunden skapar livsmiljö för en ovanlig och rik flora. Området är inte hotat förutsatt att reservatsföreskrifterna följs. För att behålla de höga naturvärdena bör kommunen bevaka exploateringsplaner och strandskyddet.

Ånhammarsnäset

Område där en liten strandremsa av Järnaån berör Flens kommun. Ett hagmarks komplex på 55,5 hektar med omväxlande öppna marker och mer trädbevuxna marker där ek dominerar. Ånhammarsnäset är ett av de viktigaste kärnområdena för biologisk mångfald i hela det inre Sörmland. Hotet mot dessa värden består i förändrad markanvändning och upphört bete. Kommunens arbete för att bevara områdets värden inriktas på att bevaka exploateringsplaner samt infrastruktur i form av master och vägdragning, samt ta hänsyn till spridningsvägar till andra närliggande skyddade områden som Nytorpsravinen, Haga hage och framför allt Herrökna näs.

Riksintressen för naturvården

Riksintressen för naturvården bestäms enligt miljöbalken 3 kap 6 §. För dessa områden gäller att de ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Sedan 2001 är alla Natura 2000områden klassade som riksintressen enligt miljöbalkens 4:e kapitel.

1. Näs by–Näsberget

Området omfattar 7 hektar land. Värdet som riksintresse består i ålderdomligt odlingslandskap, naturbetesmark och flora. Näsberget är ett odlingslandskap som är typiskt för mellanbygd, med lång kontinuitet kring Näs by. Området ingår i länsstyrelsens program för att bevara odlingslandskapets natur och kulturmiljövärden och ingår i både Naturvårdsverkets nationella bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 6101) och i Natura 2000.

Förutsättningar för bevarande är fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårds inriktad betesdrift eller ängsbruk och skötsel av landskapets delar. Det är även önskvärt att restaurera igenväxta ängar och naturbetesmarker.

2. Likstammen–Trön

Riksintresset delas mellan Nyköping och Gnesta kommuner och omfattar totalt 6 971 hektar varav 5 608 är land och 1 363 är vatten. Värdet består av sjölandskap, skogslandskap, naturskog, sjö, fauna och flora. Likstammen är ett framstående exempel på en stor, näringsfattig klarvattensjö med mycket hög biologisk mångfald. Likstammenområdet är även väldigt viktig för den biologiska forskningen inom landet genom de båda fältstationerna Öster Malma och Tovetorp som har sin verksamhet här.

Trönområdet är ett stort opåverkat skogsområde med vidsträckt hällmarkstall skogar, många mindre sjöar och ett rikt djurliv. Området ansluter till Likstammenområdet och är väldigt orörd vilket gör den till ett värde fullt komplement till det. Stortrön ingår i Natura 2000.

Likstammen med angränsande landskapområden har högsta naturvärde (klass I) i länsstyrelsens naturvårdsprogram och Trönområdet har klass II (mycket högt naturvärde). I området finns även Utnäset som klassats som naturreservat.

Förutsättningar för bevarande är att området förblir oexploaterat och att skogsbruket sköts med stor hänsyn till natur

vården. Området kan påverkas negativt genom avloppsutsläpp, stora kraftledning, vägdragningar, dikning, bebyggelse och försurning. Både Utnäset i Likstammen och Stortrön är Natura 2000områden.

3. Stora Skinnvalla–Stora Åsa

Området är 7 hektar och värdet består i att det är ett representativt odlingslandskap med lång kontinuitet samt förekomst av naturbetesmarker med mycket art och individrik flora. Här finns en av länets mest värdefulla naturbetesmarker med en ovanligt rik förekomst av hävdgynnade växter. Området ingår i Naturvårdsverkets nationella bevarandeplan för odlingslandskapet samt i Natura 2000.

Förutsättningar för bevarande är fortsatt naturvårdsinriktad betesdrift eller ängsbruk. Området påverkas negativt av upphörd eller minskande betesdrift, tillförsel av näringsämnen och gifter, bebyggelseexploatering, dikningar, skogsodling, energiskogsodling, täkt och omarrondering².

² Omarrondering innebär att det ursprungliga landskapets indelning spolieras exempelvis genom att flera små betesängar slås samman och kanske täckdikas.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

4. Misteln–Ånhammar–Dunkern

Området delas mellan Gnesta och Flens kommuner. Ytan är 2 558 hektar varav 1 747 är land och 811 är sjövattnen. Områdets värden består i odlingslandskap, äng, sumpskog, naturbetesmark, fauna och flora.

Dunkern och Misteln är två klarvattensjöar där vattenståndet inte har förändrats i modern tid. I sjön Dunkern finns ishavsrelikten *Mysis relicta* (en liten räkart). Sjöarna omges av en sörmländsk mellanbygd med ett jordbruks och skogslandskap med lång kontinuitet, där det finns gott om välvärdade ängar och naturbetesmarker. Det finns även en stor rikedom av både arter och individer inom växt och djursamhällen i ängar, naturbetesmarker, ädellövskogar och naturskogar. Området ingår i länsstyrelsens program för bevarande av odlingslandskapets natur och kulturmiljövärden. Herröknanäs och betesmarker vid Ånhammar ingår i Naturvårdsverkets nationella bevarandeplan för odlingslandskapet. Herröknanäs och Ånhammarsnäset ingår i Natura 2000.

Områdets värden kan påverkas negativt om ängsbruk eller betesutnyttjande upphör

eller minskar, tillförsel av näringsämnen och gifter, onaturlig vattenreglering, bebyggelseexploatering, exploatering för vindkraftparker, större avverkningar, energiskogsodling, plantering och invandring av gran, igenväxning, täkt, dikningar, övergödning, avloppsutsläpp eller kemisk bekämpning.

5. Putbergen

Området omfattar 14 hektar med värden i form av skog, fauna och flora, bland annat trädbestånd av hög ålder och rik, egenartad svampflora som tyder på lång kontinuitet. Det är ett av länets allra främsta urskogsobjekt och har högsta skydd (klass I) i länsstyrelsens urskogsinventering. Kriterier till stöd för detta är (utan rangordning) naturlighet, kontinuitet, raritet och nyckelområde. En förutsättning för bevarande är att området får fortsätta att vara orört. Områdets naturvärden påverkas negativt av skogsbruk, markstädnings, olika former av exploatering eller slitage genom utökat friluftsliv. Området blev naturreservat 1998 och ingår i Natura 2000.

6. Marvikenområdet

Området delas av Strängnäs och Gnesta kommuner. Arean är 3 123 hektar varav 2 806 är land och 317 är vatten. Värdet består i geologiska värden, sjö och fauna. Marvikenområdet omfattar länets mest utpräglade sprickdalslandskap med karaktäristiska sprickdalsjöar. Det är rikt på illustrativa och intressanta berggrunds och kvartärgeologiska bildningar och formationer. Här finns också en särpräglad fauna. Marvikenområdet omfattar klass I och klass II objekt i länsstyrelsens naturvårdsprogram.

Bevarande förutsätter att man hindrar mer exploatering och tar stor hänsyn till landskapsbilden, geologin, floran och faunan vid alla former av åtgärder. Värdet kan påverkas negativt av täkter, utsläpp av gifter, närsalter eller föroreningar.

Delar av området är naturreservat och hela området är Natura 2000område.

7. Båvenområdet

Riksintresset Båven omfattar 32 460 hektar. Området delas av Gnesta, Flen och Nyköpings kommuner. Många faktorer bidrar till att göra Båven till ett riksintresse. Av riksintressanta miljöer kan nämnas odlingslandskap, naturbetesmark, sjölandskap och naturskog. Särskilt bör nämnas fisken mal som endast finns i ett fåtal vatten i Sverige, bland annat Båven. Det är viktigt med extra hänsyn för malens lekplatser och uppväxtlokaler vid Båvens sjösystem eftersom den är beroende av alkärr och överhäng av vide.

I Båvenområdet ingår flera naturreservat och Båven är även Natura 2000område. Länsstyrelsen reviderade fågelskyddet i sjön 2011. Strandskyddsområdet är, med något mindre undantag, utvidgat till 300 meter.

8. Yngernområdet

Riksintresset Yngern är relativt stort, 3 030 hektar varav 1 590 är land. Endast 1,5 hektar ligger inom Gnesta kommun. Yngern med omgivande sjöar är av högsta värde från limnologisk (vattenvetenskaplig) synpunkt. Bottenfaunan innehåller många sällsynta och rödlistade arter. Yngern karaktär av orörd vildmark skapar förutsättningar för stora bestånd av storlom och fiskgjuse. I Gnesta kommun fortsätter Yngerns sjösystem i Gullsmorasjön, vilket ställer krav på markanvändningen även på Gnestasidan för att riksintressets värden inte ska påverkas negativt.

Mellankommunalt hänsynstagande gällande riksintresse för naturvärden

Två riksintresseområden i Flen respektive Strängnäs kommun gränsar till Gnesta kommun. Det innebär att även Gnesta kommun behöver ta nödvändig hänsyn för att inte påverka riksintressets värden. De två riksintesseområdena är Moradalen–Lindsvedsmon–Byringeåsen i Flens kommun och Gallsjön–Älskaren i Strängnäs kommun.

Naturreservat

Naturreservat bildas och regleras utifrån miljöbalken. Syftet med naturreservat kan vara att skydda värdefull natur och biologisk mångfald, men även att trygga tillgången till attraktiv natur för friluftslivet. Naturreservat kan omfatta både privat mark och allmän/offentlig mark. Vilka skyddsbestämmelser som gäller inom reservatet kan variera mycket. Inom vissa reservat, som urskog, får ingen kommersiell markanvändning ske utan skogen ska utvecklas utan mänsklig påverkan. I ett reservat för det rörliga friluftslivet kan däremot jord och skogsbruk fortgå i normal omfattning i vissa fall.

Naturreservat har tidigare beslutats av länsstyrelsen, men efter att miljöbalken tillkom kan även kommunen besluta om naturreservat. En förutsättning är dock att kommunen bekostar etablering, skötsel och förvaltning av det skyddade området. Gnesta kommun har ännu inte avsatt något sådant kommunalt reservat. För varje naturreservat finns regler för användningen och en skötselplan. Bara den som inrättat reservatet kan ge dispens för åtgärder inom reservatet.

Läs mer

- ⇒ Här finns information om
- ⇒ alla reservat med kartor, reservatsbeslut med mera.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Foto: Bertil Karlsson

Naturreservat i Gnesta kommun

Idag (2017) finns 19 naturreservat i Gnesta kommun och ytterligare tre reservat planeras. Nedan beskrivs de 19 naturreservaten efter naturtyp. För en mer detaljerad beskrivning, se det tidigare avsnittet om Natura 2000-områden.

1. Hårbyskogen, 2. Lugnet, 3. Djupviken, 4. Tussmötet, 5. Putbergen, 6. Lomsjöskogen och 19. Vargmossarn

Alla dessa är avsatta som naturreservat på grund av stora biologiska värden knutna till gammal skog. De sex reservaten ligger alla insprängda i omgivande storskog. Eftersom det saknas närbelägna allmänna vägar och parkeringsplatser krävs planering och en karta för att kunna besöka dem. Däremot passerar Sörmlandsleden Lugnet, Djupviken och Putbergen, vilket gör dessa lite mer tillgängliga.

7. Ekeby, 8. Haga hage, 9. Igelsjöskogen, 10. Hälsjö och 16. Björndalsbergen

Dessa är också skogsreservat med höga biologiska värden. Reservaten är relativt lättillgängliga att besöka eftersom allmänna vägar finns i närområdet. Vid Ekeby och Hälsjö reservatet finns parkeringsplatser och informations tavlor iordningställda.

Haga hage och Igelsjöskogen når man via enskilda promenadvänliga vägar.

11. Krampan och 12. Marvikarnas naturreservat

Dessa båda reservat i Åkers Bergslag gränsar till varandra. Syftet med naturreservaten är att skydda ett område med utpräglade sprickdalssjöar som har stora geovetenskapliga värden. Marvikarna har också stor betydelse för friluftslivet då sjöarna används som kanotled och för långfärdsskridskoåkning. Sörmlandsleden passerar området där det också finns en välbesökt rastplats. I reservatet finns en badplats och en tillgänglighetsanpassad torrtoalett.

13. Utnäset

Se avsnittet Natura 2000områden.

14. Herröknanäs

Se avsnittet Natura 2000områden.

15. Nytorpsravinen

Se avsnittet Natura 2000områden.

17. Hornafjärden

Området består av åtta öar med omgivande vatten i sjön Båven. Syftet med naturreservatet är att bevara öarnas barrskog som tjänar som biotoper för växter, svampar och djur som kräver gammal skog för att överleva. Syftet är också att utveckla lövskogens naturvärden i form av gamla träd, död ved och lövskogsekologi. Reservatet ligger i Båvens Natura 2000område.

18. Misätters ekhagar

Se avsnittet Natura 2000områden.

Fågeldirektivet och Habitatdirektivet

Enligt EU:s direktiv ska medlemsländerna vidta åtgärder för att behålla eller återuppbygga en god bevarandestatus för naturliga livsmiljöer för vilda levande djur och växter som har betydelse för EU-ländernas gemensamma natur. Av Sveriges omkring 350 fågelarter är 67 listade i direktivets bilaga 1. Det innebär att särskilda skyddsområden (så kallade SPA, Special protection areas) där dessa fåglar häckar ska pekas ut och ingå i Natura 2000nätverket. Även fåglar som regelbundet rastar i området i stort antal finns med i denna bilaga. I Gnesta kommun är dessa områden Natura 2000områden.

Generellt biotopskydd

Regeringen har beslutat att mindre vatten och markområden i jordbrukslandskapet, exempelvis alléer, odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, öppna diken, småvatten och våtmarker samt källor med omgivande våtmarker, ska omfattas av ett generellt biotopskydd⁵. Om det finns särskilda skäl kan länsstyrelsen ge dispens från biotopskyddet

Särskilt biotopskydd

Det finns även ett särskilt biotopskydd där länsstyrelsen efter särskilt beslut kan förklara skyddsvärda mark eller vattenområden i jordbruksmark som biotopskyddsområden. I Gnesta kommun finns i nuläget inga områden som har särskilt biotopskydd. Skogsstyrelsen kan på motsvarande sätt skydda till exempel brandfält, äldre naturskogs artade lövträdsbestånd, ravinskogar och äldre skogsbeten som biotopskyddsområden. I Gnesta kommun är ett tjugotal områden skyddade på detta sätt.

⁵ Gäller små biotoper som är lätta att identifiera och som är skyddade i hela landet.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Fågelskyddsområden

Fågelskyddsområde är en skyddsform för sällsynta eller störningskänsliga fågelarter. Inom dessa områden kan rätten till jakt, fiske och tillträde begränsas, men i övrigt finns inga inskränkningar av rätten att bruka mark eller vatten. I Gnesta kommun finns fågelskyddsområden vid Klämningen, Marvikarna, Likstammen och Båven.

Naturminnen

Enskilda objekt kan skyddas som naturminne enligt miljöbalken. I Gnesta kommun finns en stor ek vid Lövvik i Laxne och en växtplats för skogsklocka vid Skottvångs gruva.

Foto: Bertil Karlsson

Strandskydd

Vid sjöar och vattendrag råder generellt strandskydd enligt miljöbalken. På vissa platser råder också utökad strandskydd (300 meter). I avsnittet om bebyggelseutveckling står det mer om hur kommunen planerar och agerar kring strandskydd.

Mål

- Långsiktigt minskad natur och klimatpåverkan.
- Tysta områden – delar av de större opåverkade områdena där det inte finns bullriga verksamheter pekas ut och undantas från bullerstörande etableringar.

Strategier för hänsynstagande

- Bibehålla de utpekade större opåverkade områdena intakta.
- Aktivt arbeta med landsbygdsutveckling som gynnar besöksnäring och en levande landsbygd med hagmarker, våtmarker och andra landskapselement som är viktiga för bevarande av en biologisk mångfald.
- Vid framtagande av detaljplaner görs en enklare behovsbedömning utifrån en MKB mall. Denna behovsbedömning ska innehålla delar om natur, spridningsvägar, införande av nya arter med mera.

Kulturmiljöer

Kulturmiljövård är ett samlingsbegrepp för åtgärder och verksamheter som syftar till att skydda, vårda, utveckla och informera om det gemensamma kulturarvet. Kulturmiljö är inte bara den historiska byggnaden utan också den omkringliggande miljö som har uppstått i samspelet mellan människa och natur över tid. Skyddet av kulturmiljöer styrs i Sverige av flera lagar där viktigaste lagarna är miljöbalken, plan- och bygglagen och kulturmiljölagen. Det är kommunen som har huvudansvaret för tillämpningen av plan- och bygglagen medan huvudansvaret för de två övriga lagarna ligger på staten via Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen.

Allmän bebyggelsehistoria

Bygden kring nuvarande Gnesta har en mycket gammal historia och Frustuna kyrka är från 1100-talet. I och med byggandet av västra stambanan i mitten av 1800-talet anlades Gnesta station. I slutet av 1800-talet var Gnestahöjden helt bebyggd och Gnesta samhälle expanderade då längs Östra Storgatan och Dagagatan. I början på 1900-talet stannade expansionen av och tog sedan fart igen i början av 1940-talet. På 60-talet revs vissa kvarter och byggnader, bland annat Marieströmskvarteret i Gnesta.

Riksdagen beslutade även att den nya järnvägen skulle gynna småorters tillväxt, vilket Gnesta kommun är ett bra exempel på. Björnlundas namn går tillbaka ända till 1314. På medeltiden var Björnlunda en viktig plats för vägfarande. En järnvägsstation byggdes i Björnlunda 1862 och ett nytt samhälle kring järnvägsstationen växte fram och ersatte Önnersta by som områdets centralpunkt. På 70-talet revs stationsbyggnaden och snickerifabriken i Björnlunda

Stjärnhovs historia tar sin början i Gryts socken redan på 1100-talet. Dess nuvarande läge och karaktär grundlades 1862 då orten precis som Björnlunda fick en järnvägsstation. Samhället växte fram med stationen och stationssamhället som ny medelpunkt.

Gnesta kommun kännetecknas idag av en karaktäristisk blandning av bostadshus och verksamhetsbyggnader av olika slag och med olika arkitektoniska uttryck. I tätorterna finns en blandning av bebyggelse från olika tidsepoker.

Landskapskonventionen och nationella kulturmiljömålen

Landskapskonventionen

Landskapskonventionen understryker att landskapet är en gemensam tillgång som gemensamt måste tillvaratas. Landskaps-

konventionen har en tydlig demokratisk inriktning och sociala hållbarhetsaspekter och landskapets värde får mycket utrymme. Definitionen av landskap är ”ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.” Gnesta kommun präglas av ett öppet jordbrukslandskap som brukats under lång tid, dessa värden med flera är viktiga att tillvarata och beakta i den långsiktiga planeringen.

Nationella kulturmiljömålen

I enlighet med målen för kulturmiljöarbetet ska det statliga kulturmiljöarbetet främja ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas. Människor ska också ges delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön. Kulturmiljön ska också användas som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser där en helhetssyn på kulturmiljön ska tas tillvara i samhällsutvecklingen för att bevara dessa intressen. Detta är något som Gnesta kommun beaktar i huvudsak i anslutning till utpekad kulturmiljö som är av riksintresse eller regionalt intresse samt i anslutning till fornlämningar eller byggnadsminnen.

Läs mer

⇒ Riksintressen för kulturmiljövården

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Riksintressen för kulturmiljövården

Områden med kulturhistoriska värden som anses vara så höga att deras bevarande har betydelse för hela landet, kan enligt 3 kap. miljöbalken utpekas till riksintresse för kulturmiljövården. I Gnesta finns det sju områden av riksintresse för kulturmiljövården. Några av dem sträcker sig även utanför kommunens gränser. Inom ett riksintresseområde får inte områdets värde eller betydelse påtagligt skadas. Riksintresset väger alltid tyngre än ett eventuellt motstående allmänt intresse. Kommunen ska prioritera områden av riksintressen i sin fysiska planering. Vid planering av ny bebyggelse i eller i anslutning till ett riksintresse för kulturmiljövården ska lämpliga utredningar göras för att säkerställa att tillkommande bebyggelse utvecklar riksintressets värden och inte påtagligt skadar värdena. Exempel på lämpliga utredningar kan vara ett gestaltungsprogram, byggnadsinventering eller en kulturmiljöanalys för platsen.

Elghammar

Herrgården ligger naturskönt längst ut på en halvö i sjön Lockvattnet. Ekskogar och

rester av alléer utmed tillfartsvägarna ger trots skogssavverkningar och planteringar herrgårdskaraktär åt landskapet. En engelsk park omger herrgården. Elghammars mangårdsbyggnad är ritad av italienaren Quarenghi omkring 1810 i empiristil samt bostäder och ekonomibyggnader i nyklassicistisk stil. Elghammars herrgårdsmiljö räknas som landets främsta exempel på empiristil vilket motiverar riksintresset för kulturmiljövården. Elghammars gård är byggnadsminne. Fornlämningarna är skyddade enligt kulturmiljölagen. För del av området gäller strandskydd.

Elghammars ställning som byggnadsminne bör bevaras liksom de platser som bär spår av herrgårdsmiljöns olika tidsskeden. Den omgivande miljön med engelsk park, alléer och ädellövskog ska bevaras och skötas. Det ska vara möjligt att uppleva den öppna inägomarken med utblickar över sjön. Därför ska förutsättningarna för ett aktivt jordbruk i anslutning till området bibehållas samt att ängs- och hagmarker fortsätter att betas. Eventuell ny bebyggelse planeras i lägen som ligger dolt i landskapet och därmed inte tar fokus från befintlig bebyggelse. Arkitekturen på ny bebyggelse ska anpassas till den befintliga.

Eriksgatan – från Önnersta till Penningby

På sträckan Önnersta–Penningby är Eriksgatan en välbevarad ålderdomlig grusväg som går parallellt med väg 223. Vägsträckningen var kontinuerligt använd från minst yngre järnålder till 1940-talet. Den följer i stort de nord-sydliga höjdsträckningarna och passerar genom Önnersta och Axala byar. Bebyggelse finns även vid Ekeby. Den slingrande vägsträckningen med vägbankar, stenvälsbroar och intakta milstolpar gör platsen till ett riksintresse. Vägen går delvis genom gamla utmarker med bland annat häradets avrättningsplats, gravfält, en runristning, fornborg och bronsåldersrösen. Det finns även bybildning med ålderdomlig bebyggelse, gästgivargård vid Önnersta samt Ekebys reglerade radby.

Stor del av området ligger inom Båvenplanen med restriktioner för tillkommande bebyggelse. Delar av vägen är fornlämning och skyddas i likhet med övriga fornlämningar som gravfält och runstenar enligt kulturmiljölagen. Det är viktigt att vägen är öppen så den kan nyttjas för gång- och cykeltrafik. Befintlig beläggning bör bevaras för att bevara känslan av att det är en gammal

grusväg. Miljöskapande inslag så som exempelvis stenbroar och platser med direkt koppling till vägmiljön bör bevaras och lyftas fram. Bebyggelsestrukturen längs vägsträckningen består av byar i större dalgångar samt enstaka torp i skogen vilket ska beaktas vid planering av ny bebyggelse i området och ny bebyggelse ska ges en liknande placering. Sekundära byggnader, exempelvis garage ska ges en diskret placering.

Gnesta stationssamhälle

Västra stambanan började byggas 1857 och samhället växte fram ur den första bebyggelsen i betesmarken i Gnesta hage på bergets norra sida. Detta område var nästan helt bebyggt på 1880-talet. De anspråkslösa bostadshusen i trä ligger tätt med små trädgårdar med smala gator och utsikt över sjön. Vid Östra Storgatan är husen mer påkostade. Här ligger före detta Järnvägshotellet, Stora Hotellet och stationsbyggnaden från sekelskiftet. Bebyggelsen speglar framväxten och Gnestas roll som järnvägsort och stationssamhälle från 1857 till modern tid.

Uttryck för riksintresset: Plan med stadsmässiga drag med bebyggelsen vänd mot järnvägen och bostadsbebyggelse från järnvägens första tid till decennierna kring sekelskiftet. Bakom detta finns ett område med småska-

lig oregelbunden bebyggelse från samhällets första tid. Idag skyddas området genom att det är detaljplanlagt.

För att tillgodose riksintresset är det viktigt att strukturer från andra halvan av 1800-talet till början på 1900-talet bevaras och förvaltas. Bebyggelsen från denna tidsperiod ska underhållas och det är viktigt att byggnadernas karaktär bevaras. Det är också viktigt att järnvägstrafiken genom samhället vidmakthålls och att det även fortsättningsvis finns handel och service i centrum. Vid planering av ny bebyggelse ska områdets kulturhistoriska värden beaktas. Det handlar bland annat om att grundläggande stadsplanestrukturer från tidigt 1900-tal bevaras samt att den nya bebyggelsen får en utformning och arkitektoniskt uttryck som harmonierar med befintlig bebyggelse. För att säkerställa att kulturhistoriska värden beaktas ska en kulturmiljöanalys göras för Gnesta tätort.

Gåsinge–Dillnäs och del av Frustuna–Kattnäs

Mellan Storsjön och Klemmingen samt runt Nyckelsjön och Avlasjön breder den odlade jord ut sig som utgör den centrala bygden i Gåsinge–Dillnäs och Kattnäs socknar. Mot norr och väster bildar Mälarmården en markant gräns. Blacksta och Kattnäs är byar

från medeltiden. Södertuna var sätesgård på medeltiden. Bruksherrgården Skeppsta och Heby gård härstammar från 1700-talet. Området har varit centralbygd sedan bronsåldern med lång bebyggelsekontinuitet i ett öppet odlingslandskap. I området finns spår från bronsålderns bosättningar i form av skärvtenshögar och gravar samt hällristningar. Gravfält från äldre och yngre järnålder samt runstenar. I miljön ingår medeltidskyrkor. Enskilda miljöer är Heby 1700-talsgård, Blacksta radby och Dillnäs kyrkby samt Skeppsta. Järnbruk grundat på 1500-talet med såg och kvarn i Skeppsta, samt Närlunda herrgård. Fornlämningar och kyrka är skyddade enligt kulturmiljölagen. Heby herrgård är byggnadsminne. I området är det möjligt att uppleva hur man bebott samma platser i landskapet från stenåldern till nutid. De omfattande hällristningsmiljöerna och fornlämningssmiljöerna har stora upplevelsevärden och även pedagogiska värden.

För att bevara och tillgodose riksintresset är det viktigt att de öppna odlingsmarkerna vidmakthålls och att öppna siktlinjer bevaras. De bebyggelsemiljöer som är utpekade som värdefulla bör inte förändras så att den ursprungliga karaktären förvanskas, detta för att områdena även i framtiden ska kunna ge

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

kunskap om byggnadstraditionen i området. Ny bebyggelse bör ta hänsyn till omkringliggande bebyggelse och anpassas till denna vad gäller arkitektur och uttryck. Om bebyggelsestrycket i området ökar kan det vara aktuellt att göra en kulturmiljöanalys som kan fungera som stöd i bygglovsprocessen.

Jälund–Sörby

Riksintresseområdet ligger till större delen i Flens kommun (Saxängen, Sörby) och omfattar de många flikiga halvöarna i Båven. Det är en jordbruksbygd med bybebyggelse, gårdar, en mindre herrgård samt många fornlämningar. Motivering: Ett för inre Sörmland typiskt småbrutet odlingslandskap med sammanhållen bebyggelse och fornlämningar från bronsålder och äldre järnålder.

Uppodlade dalsänkor mellan skogsklädda eller betade bergs- och moränhöjder är exempel på uttryck för riksintresset. Ovanligt många rösen och stensättningar med stenfyllning samt två gravhöggnader, en vallanläggning, en fornborg och ett gravfält utmärker också området. Bebyggelsen består bland annat av byar med 1800- och tidig 1900-tals-

bebyggelse. Området skyddas av en fördjupning av översiktsplanen för Båven, för delar av området gäller strandskydd. Fornlämningar i området är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Vid planering av ny bebyggelse är det viktigt att värdena som småbrutet odlingslandskap med sammanhållen bebyggelse inte splittras och byggs bort. De hagmarker som finns bör hållas öppna och fortsätta betas. Träbron vid Hyltingeö är en av få bevarade träbroar som fortfarande är i bruk. Träbron bör därmed underhållas kontinuerligt så att den bevaras i ett långsiktigt perspektiv.

Vadsbro–Ånhammar med mera

Vid sjöarna Dunkern och Misteln utbreder sig ett böljande landskap som präglas av flera hundra års jordbruk på godset Ånhammar och det numera försvunna säteriet Järna. Odlingslandskapet bryts tvärt i norr av en förkastningsbrant, och ovanför den finns Mälarmårdens hållmarker. Området är ett herrgårdsskap präglad av 1600-talssäterier.

Godsen Ånhammar, Ekensholm och Vadsbro är säteribildningar från 1600-talet, medan godset Dunkershall är skapat genom

gårdssammanslagningar efter laga skiftet. På Ånhammar finns många torp och arbetarbostäder, en stor såg vid Glörnnäs samt en kvarn. I övrigt finns Dunkers sockencentrum och en fornlämningsrik dalgångsbygd med äldre vägnät, gravfält, fornborgar och runstenar. Fornlämningar som fornborg, runstenar och gravfält är skyddade enligt kulturmiljölagen.

Herrgårdsmiljöernas karaktär och de platser som visar på tidigare drift av godsen, exempelvis kvarnar och torp är viktiga för helhetsbilden och bör därmed bevaras. Ängs och hagmarker ska fortsätta betas och åkermarken brukas så att platser inte växer igen. Därmed är det viktigt att förutsättningar för jord- och skogsbruk utvecklas utan att kulturvärdena påverkas negativt. Ny bebyggelse anpassas till den befintliga och ges placeringar som stämmer överens med landskapsbilden i övrigt.

Åkers styckebruk

Riksintresset i Åkers styckebruk ligger endast till en liten del i Gnesta kommun, där värdet av riksintresse är Skottvångs gruva.

Motivering: Två bruksmiljöer med mellanliggande modern tätort (Åkers styckebruk) där utvecklingen från 1500-tal till nutid är läsbar. Uttryck för riksintresset: Styckebruk med bruksherrgård från 1700 talet med en av landets största engelska parker, arbetarbostäder från flera århundraden samt industriområde med välbevarade ruiner efter dubbelpipig masugn, byggnader från 1700-, 1800- och 1900-talet, samt krutbruk.

I området finns element som berättar om bruksdriften och brukssamhället, bland annat Skottvångs gruva. Det är viktigt att området även i framtiden fungerar som kunskapsbas, en plats upplevelser och identitet som förekommit i och av industrilandskapet. Bruksmiljöerna ska underhållas så att bland annat turism underlättas. Ny bebyggelse underordnas den befintliga bebyggelsens placering och utformning för att inte ta fokus från riksintresset.

För samtliga riksintressen gäller att ny bebyggelse inom eller i anslutning till riksintresset inte bör påverka landskapsbildningen. Vindkraftverk och större industrier är exempel på anläggningar och bebyggelse som

är främmande för landskapsbildningen och ska därmed ges annan placering än i eller i anslutning till ett riksintresseområde

Fornlämningar

Fornlämningar är anläggningar eller lämningar efter människors verksamhet som tillkommit genom äldre tiders bruk. Fornlämningarna speglar mänsklig närvaro och verksamhet från stenålder fram till 1800-talet. Gnesta kommun har många fornlämningar och de är skyddade genom 2 kap. kulturmiljölagen. Skyddet gäller även oregistrerade fornlämningar. Bestämmelserna i kulturmiljölagen gäller oavsett vad som regleras i andra lagar eller planer. Eftersom förekomsten av fornlämningar kan påverka genomförbarheten i en detaljplan är det lämpligt att klara ut fornlämningsförekomsten i ett inledande skede av planprocessen. Med kännedom om fornlämningarnas utbredning kan såväl ingreppen i fornlämningarna som kostnaderna för en exploatering minimeras. En fornlämning får inte förändras, skadas eller tas bort utan länsstyrelsens tillstånd. Vid nybyggnation inom 100 meter från en fornlämning

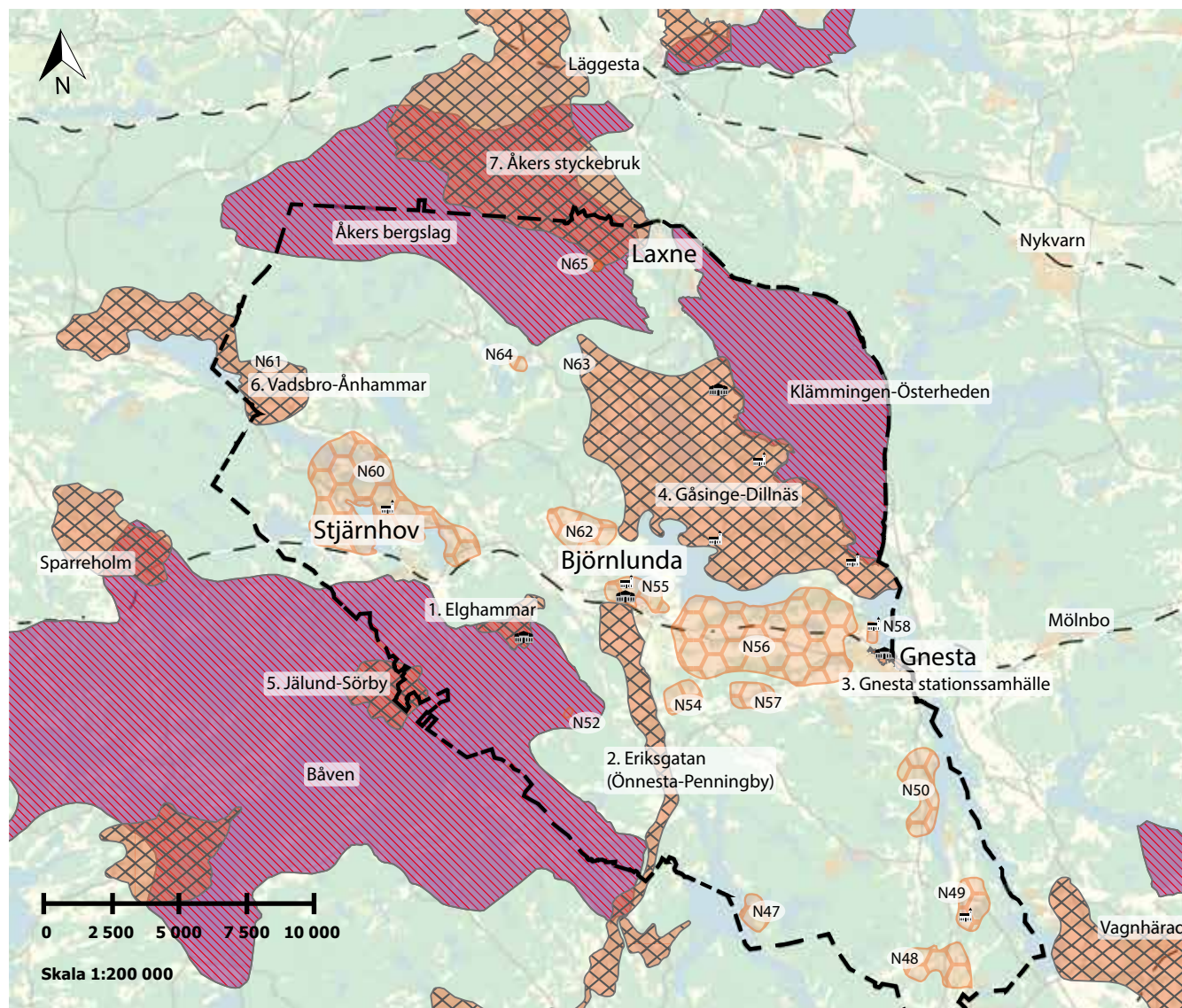
ska kommunen samråda med länsstyrelsen och det ska även göras vid nybyggnation utanför planlagt område. För mindre markgrepp som till exempel en tillbyggnad eller ombyggnad av avloppsanläggning ska samrådas med länsstyrelsen om en fornlämning finns inom 50 meter från det planerade markgreppet. Till varje fornlämning hör även ett skyddsområde. Storleken på området styrs av hur stort område som krävs för att bevara fornlämningen.

Byggnadsminnen

Ett byggnadsminne är en byggnad med mycket stort kulturhistoriskt värde. Det kan bestå av enstaka byggnader eller en bebyggelsegrupp. Byggnadsminnesskydd syftar till att skydda byggnader mot rivning och förändringar som skadar deras kulturhistoriska värde. Både regeringen och länsstyrelsen kan utse byggnadsminnen och Gnesta kommun har fem byggnadsminnen. Dessa är Björnlundas gamla prästgård, Stationshuset i Gnesta, Heby Herrgård, Kramphults Pörte och Elghammars herrgård. För ändringar av dessa miljöer krävs länsstyrelsens tillstånd.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Kyrkor, kyrkomiljöer och begravningsplatser

I Gnesta finns sju kyrkobyggnader som i likhet med byggnadsminnen skyddas av kulturminneslagen. Dessa är Torsåkers kyrka, Frustuna kyrka, Björnlunda kyrka, Kattnäs kyrka, Dillnäs kyrka, Gåsinge kyrka och Gryts kyrka. Skyddet omfattar även begravningsplatser anlagda före 1940. För ändringar av dessa miljöer krävs länsstyrelsens tillstånd. Den omgivande miljön är också viktig för upplevelsen av kyrkomiljön och ändringar av byggnader och landskap nära kyrkorna bör därför ske med hänsyn till kyrkomiljöerna och dess kvalitéer.

Industri miljöer

Det industriella kulturarvet är en betydelsefull del av kommunens historia och för hur samhället har växt fram. Industrialiseringen har satt sina avtryck på såväl landskap och bebyggelse som arbetsmiljöer och bostadsbyggande. En stor del av dessa miljöer har minskat när mark i centrala lägen har använts för andra ändamål. Det är viktigt att människor idag och i framtiden får möjlighet att förstå industrins framväxt och vilka förändringar industrialiseringen förde med sig. Industrielämningar som vissa bruk och kvarnar är utpekade bevarandeområden i Sörmlands hembygdsförbunds årsbok Sörmlandsbygden 1988:2. I den anges exempelvis kvarnmiljön vid Grindviks kvarn – Lilla Brandsbol–Finnvik i Frustuna socken (N47), Damstugukvarn vid Ånhammar i Gryts socken (N61) och stångjärnstillverkningen vid Skeppsta bruk i Gåsinge–Dillnäs socken (N63) som miljöer som ska bevaras. Äldre industrier i Gnesta omtalas även i Kulturhistorisk inventering i Gnesta kommun från 1980. Inventeringen gjordes av Södermanlands museum för kommunens räkning. Där omtalas olika industrier i Gnesta, bland annat bryggeri,

borstfabrik, cigarrfabrik, snickerifabrik, mejeri, garveri, kvarn, bensinstation och tändsticksfabrik. Idag finns bara mejeriet och bryggeriet kvar. Mer information om industrier finns hos Södermanlands museum. De industribyggnader som Ralph Erskine ritat i Gnesta samhälle hör till de industri miljöer som är värda att bevara.

Övriga intressanta kulturmiljöer

Områden, som har betydelse från allmän synpunkt på grund av kulturvärden, ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Utformning och placering av tillkommande bebyggelse bör göras med stor omsorg så att de följer traditionen på platsen. Områdesutveckling och skydd och bevarande av forn- och kulturlämningar behöver inte strida mot varandra men ny bebyggelse behöver förhålla sig till platsens historia. Med stöd av plan och bygglagens generella regler och riktlinjer kan krav på utformning, materialval och färg ställas i mer detaljerad planering och bygglovsskeden.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Inom Gnesta kommun finns följande områden av intresse för kulturmiljön:

- N47 Grindviks kvarn - Lilla Brandsbol - Finnvik, kvarnmiljö
- N48 Solberga - Harlinge - Kvegerö, jordbruksbygd med tre gårdar och fornlämningar
- N49 Sörby - Torsåkers kyrka, jordbruksbygd med kyrka, herrgård och fornlämningar
- N50 Mälby - Hårby, jordbruksbygd med två mindre herrgårdar
- N52 Bjursnäs Gård
- N54 Jakobsberg - Videbynäs, herrgårdsmiljö
- N55 Björnlunda kyrka - Björn lunda gården - Skenda, sockenkyrka, prästgård, bebyggelse och fornlämning
- N56 Frustunadalen, byar, gårdar och fornlämningar i jordbruksbygd
- N57 Hällesta, by och torpställen
- N58 Frustuna kyrka, kyrka och prästgård
- N60 Jordantorp - Herrökna - Gryts kyrka - Graneberg, herrgårdar, sockenkyrka och fornlämningar i sjörik odlingsbygd
- N61 Ånhammar, gammal jordbruksbygd, kvarn mm
- N62 Tibble - Vänga - Viby, jordbruksbygd
- N63 Skeppsta bruk, stångjärnstillverkning
- N64 Skylvalla, gårdsmiljö
- N65 Skottvångs gruva, gruvmiljö

Utförliga beskrivningar av ovanstående områden återfinns i "Sörmlandsbygden 1988:2", utgiven och producerad av Södermanlands hembygdsförbund i samverkan med Södermanlands museum och länsstyrelsen. Områdena redovisas också i kartan som regionalt kulturintresse, se karta på sida 76.

Följande områden har också kulturvärden som bör skyddas:

- 116 Ehrendal, bruksmiljö med ett 20-tal byggnader och ett flertal dammanläggningar
- 118 Fräkenvassen, bastu
- 126 Kleva, mangård med ålderdomlig bebyggelse
- 132 Solöga barnkoloni, 1920-talsvilla
- 133 Stjärnhovs säteri, herrgårdsanläggning
- 137 Sågstugan, bostadshus, ekonomilänga
- 138 Solvik, Solviks skola
- 142 Forsbrotorp, ålderdomlig gårdsanläggning
- 144 St och L Skinnvalla – Kåretorp, gårdsmiljö
- 145 Torvsätter, gårdsmiljö
- 147 Norrby, by med tätt liggande gårdar på rad
- 150 Töle, 1800-talsgård
- Områdena finns beskrivna i "Bygd och miljö – del 1" Rapport 1988-2, Stadsbyggnadskontoret Nyköpings kommun kultur 24

Dessutom finns följande intressanta kulturmiljöer inom kommunen:

- Kolerakyrkogården i Torsåker (Hästhagen)
- Jälundsbron, stenbro över Järnaån vid Brotorp
- Bron vid Forsbro över Sätträån
- Vattentornet i Gnesta

Strategier för hänsynstagande

- Kulturmiljön ska beaktas och hänsyn bör tas till landskapsbilden, befintlig bebyggelse och terrängförhållanden vid planering av ny bebyggelse.
- Om större förändringar planeras som berör kulturmiljöer eller utpekad värdefull bebyggelse bör ett kulturmiljöprogram tas fram för platsen med omnejd.
- Inom riksintresseområdena är det särskilt viktigt att vara varsam vid placering och utformning av nya byggnader och vid om- och tillbyggnader. Särskilda krav på utformning, materialval och färg kan ställas med stöd av plan- och bygglagen. Större förändringar inom riksintresseområdena ska prövas genom detaljplan.
- Stärka Gnesta kommuns identitet och öka attraktionskraften genom att förvalta, vårda och levandegöra kommunens kulturmiljövärden.
- Upprätta en kulturmiljöanalys för Gnesta tätort

Foto: Fredrik Sederholm

Riksintresse kommunikationer

Västra stambanan utgör riksintresse för kommunikationer. På Västra stambanan (från Gnesta) går både regionalstågstrafik mot Stockholm och Hallsberg samt pendeltåg mot Södertälje och vidare mot Stockholm. Västra stambanan och tågavgångarna mot framförallt Södertälje och Stockholm är viktiga för arbetspendlingen i kommunen.

Västra stambanan är av internationell betydelse och är utpekad i TEN-T nätet. Banan är viktig för både person- och gods- trafik på nationell och internationell nivå. Stambanan används också för transport av farligt gods. När ny bebyggelse planeras

i anslutning till Västra stambanan är det viktigt att ta hänsyn till de säkerhetsavstånd som finns samt att hänsyn tas till att det ska finnas möjligheter att underhålla järnvägen.

Längs järnvägen bör generellt sett ingen ny bebyggelse tillåtas inom 30 meter. Anläggningar och verksamheter som inte är störningskänsliga och där människor endast tillfälligt vistas kan placeras närmre järnvägen under förutsättning att järnvägen kan underhållas på ett bra sätt. Vid detalj- panelläggning av områden inom 150 meter från stambanan bör risker med farligt gods beaktas.

4. Intressen – Riksentressen och andra allmänna intressen

Badplatser

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giffri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

⇒ Läs mer på
www.miljomal.se

Miljö, hälsa och säkerhet

Kommunens planering ska främja goda miljö förhållanden, anpassas till klimatförändringar och leda till minskad klimatpåverkan. Detta avsnitt redovisar hur Gnesta kommun arbetar med frågor som miljö, hälsa och säkerhet.

Energi och naturresurser

Renhållning

Avfallshanteringen i Sverige har utvecklats mycket de senaste tio åren, med både nya lagar och nya tekniker. Idag deponeras mindre än 1 procent av hushållens avfall medan resten, över 99 procent, återvinns eller förbränns. Den energi som bildas vid förbränning tas om hand och omvandlas till el och värme. Men många stora utmaningar återstår. Den totala mängden avfall ökar varje år och avfallets innehåll av farliga ämnen behöver minska.

De långsiktiga målen och strategierna för kommunens avfallshantering finns i Gnesta kommuns avfallsplan. Planen ger en bild av dagens avfallshantering, vilka mängder som uppstår i kommunen och hur de tas om hand. Planen anger även inriktningen för den framtida avfallshanteringen och strategier för att minska avfallets mängd och farlighet. Målen i planen är att mängden avfall och miljöbelastningen ska minska, återanvändningen och återvinningen öka och att servicen till kunder och medborgare ska bli bättre vad gäller dessa frågor.

De ökade avfallsmängderna har historiskt sett följt den ekonomiska tillväxten. Ju mer pengar vi har att spendera, desto mer konsumerar vi, vilket leder till mer avfall. En utmaning och vision är att bryta den trenden.

Avfallstrappan. Den svenska lagstiftningen om avfall utgår från EU:s avfallsdirektiv. Avfall ska i första hand minimeras, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas, i fjärde hand energiutvinnas och som sista alternativ deponeras.

Insamling och behandling av avfall är något som samhället inte kan klara sig utan. Den fysiska planeringen ska ta hänsyn till behovet av hantering av avfall och återvinning och mark ska avsättas för dessa ändamål.

Nuläge

I Gnesta kommun samlas omkring 1 900 ton mat och restavfall in från hushållen varje år. Det brännbara avfallet transporteras till kraftvärmeverk där det blir till fjärrvärme och elektricitet. Matavfallet förbehandlas och rötas. Genom rötningen framställs fordonsgas som sedan säljs i regionen. Restprodukten som blir kvar återanvänds i skogsbruket. Sophämtningen och behandlingen av avfall är utlagt på entreprenörer.

Insamling av hushållens grovavfall sker via Gnesta återvinningsgård som kommunen sköter i egen regi. Den totala mängden grovavfall som samlas in i Gnesta kommun varje år är strax under 3 000 ton. Farligt avfall

samlas in via hämtning vid fastigheter eller lämnas till återvinningsgården och varje år samlas totalt runt 150 ton in för behandling. Så mycket som möjligt återvinns eller används för energiframställning. Avfall som bedöms ska gå till deponi sorteras en extra gång för att säkerställa att avfallet verkligen inte går att använda på annat sätt.

FTI (Förpacknings och Tidningsinsamlingen) är ansvariga för att samla in förpackningar och tidningar. Insamlingen sker via totalt fem återvinningsstationer i kommunen och mängden som samlas in varje år är totalt omkring 1 200 ton.

Vindkraft

Inget område i Gnesta kommun är utpekad som riksintresse för vindkraft. Exploatering av vindkraft ställs mot utvecklingen av besöksnäring och upplevelseturism. Gnesta kommun har stor potential att utveckla landsbygden för besöksnäring vilket kan skapa lokala nätverk och arbetstillfällen i områden som behöver lokal, ofta småskalig utveckling. Vindarna i Gnesta kommun är relativt svaga och därför krävs höga vindkraftverk för att fånga vind. De utredningar som gjorts visar att om elproduktion ska vara lönsam krävs

flera vindkraftverk med en totalhöjd på över 100 meter. Gnesta kommun ser den lokala utvecklingen och möjligheten att behålla opåverkade områden som viktigare än etablering av industriell vindkraft.

Gnesta kommun ser däremot mycket positivt på etablering av lokal, småskalig vindkraftsproduktion av exempelvis mindre gårdsverk.

Vattenkraft

Produktion av vattenkraft har en lång historia i kommunen. Dammar har anlagts för utnyttjande av vattenkraft till kvarnar, sågverk och framför allt gruv och metallindustrin. Många dammanläggningar finns fortfarande kvar och fungerar som reglering av sjöar enligt vattendomar som fortfarande gäller. På några få platser utnyttjas de gamla anläggningarna för småskalig elproduktion. Gnesta kommun saknar förutsättningar för att utveckla mer storskalig elproduktion baserad på vattenkraft. Vattentillgången är liten och det finns inga större fallhöjder. Utbyggnad av vattenkraft kan också strida mot miljömål och vattendirektiv då det påverkar fria vandringsvägar för fisk och andra vattenlevande organismer.

Solenergi

Gnesta kommun ser en potential att utveckla lokal produktion av solenergi. De kommunala byggnader som uppförs förses med solcellsanläggningar och utvecklingen på landsbygden är positiv. Kommunen har även beslutat att avgift för bygglov för solenergianläggningar inte ska debiteras, i de fall bygglov krävs i speciella fall.

Biogas

Föreningen Energiodlarna har gjort en förstudie som ett Leaderprojekt¹ 2011 för möjlig hetererna till produktion av biogas i Gnesta kommun. Förstudien visade att det då inte fanns tillräckligt med organiskt material från jordbruksnäringarna för en lönsam biogasproduktion. Möjligheten att odla biobränsle på åkermark är inte helt utredd. Lokalt kan det finnas möjlighet till en småskalig produktion på gårdsnivå. Om Gnesta reningsverk byggs om kan det finnas möjlighet till en lokal biogasproduktion.

¹ Leader är en metod för att utveckla landsbygden där privat, ideell och offentlig sektor samverkar i gemensamma strategier utifrån lokala förutsättningar.

Läs mer

⇒ Avfallsplan

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Definitionen av bullerclass C

Maxvärdet för att en miljö ska anses bullerfri enligt klass C är 45 decibel. Buller under 30–60 sekunder räknas som en bullerhändelse och förekomst av buller ska begränsas till högst 1 timme per dag totalt, klockan 6–22, vilket ger en gräns på 60–120 buller händelser mellan 30 och 60 sekunder.

Opåverkade områden

Tysta och opåverkade naturområden är en av Gnesta kommuns viktigaste naturtillgångar. Med sitt storstadsnära läge och några få timmars restid till tätbefolkade områden i Europa kommer skydd av opåverkade områden att vara helt avgörande för den växande besöks och upplevelse näringen. För att ge kommande generationer tillgång till orörd natur och behålla framtida handlingsfrihet bör kommunen skydda större opåverkade områden från exploatering. Större opåverkade områden ska sparas och skyddas så långt möjligt mot större ingrepp som nya industrier, trafikleder, ledningsföretag, vindkraftparker, täkter, upplag, tippor, telemaster samt bebyggelse av större omfattning.

Gällande bestämmelser

Stora mark och vattenområden som är obetydligt påverkade av exploatering eller andra åtgärder ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär (miljöbalken 3 kap 2 §). Stora delar av de områden som i översiktsplanen anges som opåverkade områden har olika typer av skydd, bland annat i form av riksintresseområden.

Mellankommunalt hänsynstagande

I Översiktsplan för Flen finns utpekade opåverkade områden som ansluter till Gnesta kommun. I Översiktsplan för Strängnäs används begreppet ”restriktionsområde” som definieras som ”extra betydelsefulla opåverkade områden”. Dessa ska skyddas från olämpliga exploateringsprojekt som master, vindkraftparker med mera. I norr gränsar Gnesta kommuns opåverkade områden till Strängnäs restriktionsområde. I nära anslutning finns även ett annat opåverkat område utpekade. I Södertälje kommuns översiktsplan utpekade ett område som ansluter till Gnesta kommuns opåverkade område som ”större relativt opåverkat område” där man ska vara restriktiv med exploatering.

Tysta områden

Delar av de opåverkade områdena anges som ”tysta områden”. Opåverkade områden beskriver översiktsplanens ambition att skapa hänsynsområden mot större ingrepp som kan påverka ett område, visuellt eller på annat sätt. I tysta områden läggs en särskild vikt vid avsaknande av bullerkällor och där tystnade har en betydande kvalitet för besökare och boende. Kommunen har i dessa områden en

Stora Kalven ligger i ett av Gnestas tysta områden.

Foto: Bertil Karlsson

restriktiv hållning mot verksamheter med en permanent, eller långvarig hög ljudnivå. Som exempel kan anges täkter och vindkraftparker. Normal verksamhet inom t.ex. de gröna näringarna påverkas inte. I Naturvårdsverkets rapport *God ljudmiljö – mer än bara frihet från buller* anges olika bullerklasser från A till C. Områden är extremt tysta miljöer, exempelvis avlägsna fjällområden. I Gnesta kommun finns det tysta områden som kan tillämpa bullerclass C. Dessa områden visas på kartan på sidan 12.

Grus

Av riksdagens 16 nationella miljökvalitetsmål berör två mål materialförsörjningen: *grundvatten av god kvalitet samt god bebyggd miljö*. Målet om grundvatten av god kvalitet berör indirekt uttagen av naturgrus. Att hushålla med naturgrus avlagringarna är nödvändigt för att trygga en säker och hållbar dricksvattenförsörjning. Målet God bebyggd miljö berör även kultur minnes värden då äldre bosättningar och vägar ofta lades på grussar. Översiktsplanen har intentionen att förändra material försörjningen för att minimera uttag av naturgrus i stället där det är möjligt använda bergkross samt makadam.

I Gnesta kommun finns idag endast en kommersiell grustäkt, på fastigheten Herrökna 1:5. Täktens senaste tillståndsbeslut fattades 2013 och gäller till och med den 31 december 2023. Tillståndet gäller för brytning av totalt 65 000 ton naturgrus där uttaget får uppgå till högst 6 500 ton naturgrus per år. Förutom grus som bryts med tillstånd förekommer husbehovs täkter. En husbehovstäkt kan bedrivas utan tillstånd eller anmälan om uttaget är mindre än 10 000 ton naturgrus och gruset används i skötseln av en jordbruks eller skogsfastighet. Det finns inga uppgifter om uttag i kommunens husbehovs täkter.

Berg

Ett alternativ till brytning av naturgrus är att krossa berg. Fördelarna är att man bevarar grusåsar, undviker påverkan på vattenförsörjningen (mer än lokalt) och undviker påverkan på grusformationernas natur- och kulturvärden. Nackdelarna med bergtäkter är buller, damning och vibrationer. Gnesta kommun ser positivt på användning av berg för ballast istället för naturgrus. Det krävs dock stor hänsyn till de störningar som kan uppkomma vid bergtäkter. Det är även stora skillnader mellan olika typer av berg. För att få krossfraktioner av god kvalitet krävs berg med specifika egenskaper. Översiktsplanen kan inte peka ut områden där bergtäkter kan placeras, utan kommunen behöver ta fram kunskap om bergkvaliteter områdesvis om/när exploatering blir aktuell.

Gnesta kommun har en bergtäkt på Herrökna 3:3 i samma område som grustäkten på fastigheten Herrökna 1:5. Bergtäkten har brytnings tillstånd fram till 2029. Uttaget omfattar 400 000 ton berg varav högst 20 000 ton per år.

Platser för mellanlagring

För att minska behovet av uttag av grus, berg och övriga materialslag är materialåtervinning en lämplig lösning. En förutsättning är att skapa ytor där olika materialslag kan läggas upp i väntan på att användas. I Gnesta kommun finns idag tillstånd för en anläggning i anslutning till bergtäkten vid Herrökna där asfalt lagras och behandlas. I en översiktsplan kan fler områden pekas ut som lämpliga för materialåtervinning. Gnesta kommun äger i dagsläget få lämpliga markområden men välkomnar framtida förslag från markägare som kan upplåta ytor för mellanlagring.

4. Intressen – Riksentressen och andra allmänna intressen

Läs mer

⇒ Naturvårdsverkets riktvärden för flygbuller.

Miljö- och hälsorisker

Förorenad mark

Gnesta kommun har historiskt inte haft industrianläggningar som efterlämnat större markförorenade områden. Undantaget är de stora varphögar (gruvavfall) med skrotsten från gruvbrytningen. Här handlar det om metaller som förutsätts vara så hårt bundna att utlakningen är mycket långsam.² Lämningsarna från gruvbrytningen är dessutom så gamla att de är skyddade enligt kulturmiljölagen. Det finns därför ingen exploateringsrisk för dessa områden.

Förorenad mark förekommer i mindre omfattning punktvis. Länsstyrelsen i Södermanland och Gnesta kommun har gjort inventeringar branschvis. Nedlagda bensinstationer i Gnesta tätort och träimpregneringsanläggningar i Gnesta och Ånhammar har sanerats. Industriområden i Gnesta samt kvarnar där betning av utsäde kan ha förekommit bedöms därför vara de enda kända platserna där det funnits industriell verksamhet som gör att man kan behöva undersöka dem i samband med exploatering. I övrigt bevakar kommunen platser där det finns risk

² Långsam utlakning innebär att metallerna sprider sig mycket långsamt i marken.

för förorenad mark i samband med ändrad markanvändning. Sådana platser kan vara jordbruk, verkstäder, nedlagda bensinstationer och upplag, exempelvis deponier.

Nedlagda avfallsdeponier

Gnesta kommun har inventerat alla kända deponier som använts av kommunen eller byar/herrgårdar. Dessa är tio avfallsdeponier som kommunen besökt och riskklassat enligt Naturvårdsverkets metodik MIFO fas 1. Sex avfallsdeponier riskklassades enligt nivå 2, stor risk: Stjärnhovs masstipp, Laxnetippen, Jakobsbergstippen, Björnlunda masstipp, Ingalundatippen, Österkärvstippen. Fyra avfallsdeponier placerades i riskklass 3, måttlig risk: Laxnes masstipp, Björnlundatippen, Erlandsborgstippen, Lilla Laxnetippen. Se karta på sida 90. Oberoende av riskklass ska inga av de kända deponierna bebyggas och vid all exploatering nära deponierna ska kommunen ta hänsyn till miljöaspekter för omgivningen vad gäller lakvatten med mera.

Buller

Buller förekommer i Gnesta kommun som punktkällor och linjekällor samt från flygverksamhet. Punktkällor kan vara buller från verksamheter men även väldigt lokalt i eller från bostäder. Fläktbuller är ett exempel på en vanlig punktljudkälla. Vid planering av verksamheter är det viktigt att beakta trafikflöden och fläktbuller som ofta är konstanta ljudkällor. Vid etablering av verksamheter nära bostäder ska man särskilt ta hänsyn till kylbehovet och placeringen av kyl- och fläktaggregat i förhållande till omgivande bostäder. Vid all planering ska buller beaktas och särskilt vid nya bostadsområden, anläggningar för särskilt boende samt skolor och vårdinrättningar. Gällande bullerförfordningar ska följas.

Särskilda punktkällor för ljud redovisas på kartan ”Miljö, hälsa och säkerhet” på sidan 90. Några exempel är industriområden, berg- och grustakter samt skjutbanor.

Linjekällorna är järnvägs- och landsvägs- trafik. Planläggning av bostäder nära järnväg sker i dialog med Trafikverket.

Bullerstörningar i Gnesta kommun

Bullerstörningar från landsvägs- trafik upplevs inte som något större problem i kommunen.

Fordonspassager per årsmedeldygn på kommunens större vägar

Väg	Fordon per årsmedeldygn	Osäkerhet %	ÅR	Sträcka och mätplats
57	5 950	11	2011	Gnesta–Järna. Mätplats Gullbäck.
57	3 630	13	2011	Gnesta–Björnlunda. Mätplats Söraborg.
57	2 110	23	2011	Björnlunda–Stjärnhov. Mätplats V Norrby.
867	1 770	18	2009	Gnesta–Laxne. Mätplats Södertuna.
224	1 440	21	2013	Gnesta–Lästringe TP. Mätplats N Ehrendalsvägen.

Källa: Trafikverket.

Flygplats och flygbuller

Inom Gnesta kommun finns ett flygfält för motor- och segelflyg, Vängsö flygplats. Flygplatsen har två korsande gräsbevuxna start- och landningsbanor. Östra Sörmlands Flygklubb har sin verksamhet på Vängsö sedan 1938 och flyger huvudsakligen med mindre propellerdrivna motorflygplan samt segelflygplan. De flesta av flygningarna sker under sommarhalvåret.

Sedan den 1 juli 2015 finns beslut om försiktighetsmått som påverkar Östra Sörmlands Flygklubb. Beslutet reglerar antalet motorflygstarter, flygtider, flygvarv, loggning, buller och avfallshantering. Antalet motorflygstarter får vara högst 6 000 per år. Verksamheten har bullerriktvärden som gäller utomhus för permanent- och fritidsbostäder med en nivå på (FBN) 55 dB (A) och maximalnivå på 70 dB (A). Inomhus för permanent- och fri-

tidsbostäder gäller en bullernivå på högst 30 dB (A) LAeq. Beslutet om försiktighetsmått reglerar maximalnivå för buller utomhus. En flygbullerutredning på flygplatsen har gjorts för att säkerställa att bullerriktvärdena följs.

Även besökande flygplan till Vängsö kan givetvis orsaka buller. Störningar från felaktig flygning ingår inte i kommunens tillsynsansvar. Kommunen hänvisar därför till Transportstyrelsen när det gäller flygningar som är felaktiga eller olagliga. På grund av bullernivåer i området bör bullerfrågan uppmärksammas vid planering av nya bostäder i anslutning till området. På vissa platser råder byggförbud på grund av för nära start- och landningsbana och för hög bullernivå (se karta). Dessutom finns begränsningar för höjden på byggnadsverk runt flygplatsen. Byggnader får inte vara högre än 40 meter. Se kartan på sidan 90.

Luftföroreningar

Det finns i dagsläget inga verksamheter i kommunen som orsakar större mängder luftföroreningar och stoft. De luftföroreningar som finns kommer främst från vedeldning. I vissa områden används braskaminer som komplementuppvärmning. Särskilt tydligt kan luftföroreningar uppträda i fritidsområden under vår och höst.

Luftföroreningarna från vägtrafiken handlar till stor del om partiklar i tätorter, på grund av dubbdäcksanvändning. Dubbdäck river upp partiklar från vägbeläggningen och alstrar främst större partiklar men även mycket små partiklar. Något som starkt bidrar till partikelhalter är fordonets hastighet. För Gnesta kommun är trafikbelastningen i tätbebyggda områden störst på Storgatan i Gnesta samt genomfarterna genom Laxne och Stjärnhov. Utvecklingen är dock positiv eftersom dubbdäcksanvändningen sakta minskar samtidigt som hastigheterna sänkts genom Gnesta i samband med ombyggnationen av Storgatan. Laxne och Stjärnhov har reducerade hastigheter genom samhället. År 2014 beslutade Gnesta kommun att gå med i Östra Sveriges Luftvårdsförbund för gemensam provtagning och analys av luftkvaliteten enligt miljökvalitetsnormerna för luft.

4. Intressen – Riksentressen och andra allmänna intressen

Miljö kvalitetsnorm

Regeringen kan med stöd av 5 kap. 1 § miljöbalken meddela miljö kvalitetsnormer för kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt. Regeringen kan också överlåta till en myndighet att meddela miljö kvalitetsnormer som följer av Sveriges medlemskap i EU. Idag finns miljö kvalitetsnormer för vatten samt för kvävedioxid, kväveoxid, svaveldioxid, kolmonoxid, bly, bensen, partiklar och ozon. En miljö kvalitetsnorm är inte direkt bindande för enskilda utan riktar sig till myndigheter och kommuner som ska se till att miljö kvalitetsnormerna uppfylls, bland annat vid tillståndsprövning och tillsyn. Miljö kvalitetsnormer ska även beaktas vid kommunens planering och planläggning

Djurhållning och lukt

Djurhållning kan innebära konflikter med omgivande bostadsbebyggelse. Kommunen prövar i varje enskilt fall om nya bostäder kan etableras i närheten av verksamheter med djurhållning, med hänsyn till avstånd, antalet djur, vindförhållanden med mera. För att skydda jordbrukets intresse ska nya bostäder inte placeras så att det hindrar befintlig eller växande djurhållning. Vid planering av bostäder ska det vara ett skyddsavstånd på minst 100 meter mellan djurhållning och nya bostäder.

Förutom djurhållning kan besvärande lukt uppstå runt reningsverk och pumpstationer för avloppsvatten. Kommunen beaktar risken för luktstörningar i varje enskilt fall vid planläggning och handläggning av enskilda bygglösa.

Magnetfält och strålning

I planeringsstadiet ska strålning alltid beaktas. Vid kraftledningar gäller att ju högre strömstyrka som går i en kraftledning, desto högre blir det omgivande magnetfältet. Det går dock att påverka och avsevärt minska risken för elektromagnetisk strålning kring kraftledningar, transformatorstationer och järnväg. Strålningen minskar drastiskt när

avståndet ökar till en elektrisk strålningskälla. Det är viktigt att uppfylla skyddsavstånd och att tillämpa ”myndigheternas försiktighetsprincip om lågfrekventa elektriska och magnetiska fält” från 1996 när man planerar bostäder och infrastruktur. När det gäller nya elanläggningar och byggnader bör kommunen redan vid planeringen sträva efter att utforma och placera dessa så att exponeringen begränsas. Syftet med försiktighetsprincipen är att på sikt minska exponeringen för magnetfält och därmed risken för att människor eventuellt kan skadas. Därför önskar kommunen att kraftledningar i nära anslutning till verksamheter och bostäder ska grävas ner i marken.

Solexponering

När barns utemiljöer ska planeras är det viktigt att redan från början tänka på att skapa en miljö där barn skyddas från den starkaste strålningen från solen. Skuggande träd är ett billigt och effektivt skydd. Antalet fall av hudcancer ökar varje år i den svenska befolkningen och den främsta orsaken är en hög exponering av UV-strålning.

Markradon

Sveriges Geologiska AB utredde markradon-situationen i kommunen 1989 och redovisade förekomsten i en rapport och på en radon-riskkarta. Kartan redovisar låg-, normal- och högriskområden. Inom delar av kommunen finns stor risk för markradon. Högriskområden är framför allt grusåsar och större sammanhängande granitområden. Det är bara lerområden som är helt riskfria när det gäller markradon, i princip gammal sjöbotten med postglaciala leror. Riskkartan är framtagen efter flygskanning och därför kan det finnas mindre områden med högre strålning som inte finns med på riskkartan. Det kan exempelvis vara lokala berghällar med den radioaktiva och vanliga bergarten pegmatit. Rekommendationen är att alltid beakta markradonrisken när man planerar bebyggelse i hög- och normalriskområden. Även i områden där berg går i dagen bör man ta hänsyn till markradonrisken om exempelvis en källare ska grävas.

Transport av farligt gods

Osäkerheten är stor när det gäller framtidens mängder och typ av farligt gods. Utvecklingen över tid pekar enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) på att godsmängderna ökat på järnväg och minskat på väg. Gnesta kommun saknar verksamheter som hanterar farligt gods i större mängder. Översiktsplanen inriktas därför på de transporter som passerar kommunen via större vägar och järnväg.

Transportvägar för farligt gods

Länsstyrelserna har rätt att besluta om lokala trafikföreskrifter som förbjuder transport av farligt gods på vissa vägar. I Gnesta kommun finns inga sådana vägar som förbjudits för transport av farligt gods. Länsstyrelsen kan även rekommendera lämpliga transportvägar samt ange vilka parkeringsplatser som bör användas vid exempelvis vila.

Mest riskfyllda järnvägsavsnitt för markförorening är områden där stambanan korsar vattenskyddsområden. Sådana områden finns för Gnestas vattentäkt vid Visbohammar (Södertälje kommun) och Stjärnhovs vatten-

täkt. Även landsväg passerar vattenskyddsområden inom kommunen. Störst risk är i Laxne där väg 223-sträckan Laxne-Läggesta passerar ortens vattenskyddsområde. Denna väg trafikeras av omkring 1 300 fordon per årsmedeldygn, av dessa är 80 lastbilar (trafikmätning 2013). Även i Stjärnhov skär en väg genom vattenskyddsområdet. På väg 57 passerar omkring 2 100 fordon per årsmedeldygn varav cirka 230 lastbilar. Mätningen gjordes 2011 utanför tätorten. I Stjärnhov bedöms risken vara begränsad för en förorening efter en bilolycka inom vattenskyddsområdet, som skulle påverka den kommunala vattentäkten. Väg 57 berör endast de södra delarna av vattenskyddsområdet. Vattenuttaget sker från Badendlundaåsen och vattenströmmen är från norr till söder vilket innebär en låg risk för att en förorening ska röra sig motströms till vattenintaget.

Olycksrisken på individnivå beror på avståndet och risken minskar kraftigt vid ett avstånd på 150 meter eller mer från väg/järnväg. Områden med planlagd bebyggelse inom 150 meter från de större trafikerade vägarna (väg 57, 867, 224, Östra och Västra

Storgatan i Gnesta) samt järnväg finns i alla de fyra tätorterna. Förutom tätorterna berörs områden planlagda för bostäder vid:

- Norrtuna
- Vängsö gård
- Spårbacken
- Körnstorp
- Lilla Hammarbosäter
- Svinsjön
- Hårby 1:2.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Planering i förhållande till risker med farligt gods

Sannolikheten är låg för att det sker en allvarlig olycka med farligt gods, men om en sådan olycka ändå sker kan konsekvenserna bli förödande. Länsstyrelsen i Södermanlands län tog 2015 fram en vägledning om skyddsavstånd. De rekommenderade skyddsavstånden ska kommunen beakta och följa. Vid framtagande av detaljplan där de rekommenderade skyddsavstånden inte beaktas ska en riskanalys genomföras för att undersöka om det finns behov av särskilda skyddsåtgärder.

Skredrisk och översvämningsrisk

När kommunen tar fram detaljplaner för bebyggelse och verksamheter görs alltid en analys enligt en miljökonsekvensmall, som omfattar de faktorer som ingår i en MKB-prövning, däribland risk för skred och översvämning. Arbetet med MKB-mall i ett tidigt planskede ger möjlighet att uppmärksamma och förebygga eventuella klimatrelaterade risker.

Översvämning

Prognosen för kommande klimatscenario är att det kommer att bli varmare och blötare. Årsmedelnederbörden över Södermanland väntas öka med upp till 20 procent jämfört med referensperioden 1961–1990.

Analyskartorna är inte heltäckande men omfattar de mer tätbebyggda områdena i och kring Gnesta tätort. Kartorna visar att det finns en lågpunkt i centrala Gnesta. Lågpunkten omfattar Strömmenorget, Torggatan och området mellan Torggatan och Västra Storgatan. Andra lågpunktsområden som ur översiktsplanens perspektiv är viktiga att ta hänsyn till vid tätortsutveckling är tomten mellan Mariefredsvägen och Tvålfabriken (Gnesta 12:6 med flera) samt en djupare lågpunkt vid Kissmyran i området med arbetsnamnet Vackerby trädgårdsstad. Övriga tätorter ligger högre i terrängen och berörs knappast mer än väldigt lokalt av lågpunkter därnederbörd kan samlas. Lågområden finns även karterade för Sigtunaån och sjön Sillen. Riskområden för bostadshus finns i området mellan Lillsjön och Visbohammarsvägen (väg 507). När ny bebyggelse planeras i låglänta områden bör en översvämningsanalys genomföras för platsen.

Längre nedströms finns riskområden för pumpstation och slamlaguner vid Gnesta reningsverk. Längs Sillen vid 100-årsflöde³ kommer åkerarealer att översvämmas, främst norr om Hårby. Inga bostadshus påverkas. Nyexploatering av mark för bostäder i riskområden bör dock inte bli aktuellt om man tillämpar strandskyddet på 100 meter.

När det gäller riskområden för infrastruktur finns några lågpunkter som kan beröra landsvägs- och järnvägstrafik. MSB redovisade 2016 en översvämningskartering för sträckan från Frösjöns utlopp till Trosa. Karteringen redovisar både 100- och 200-årsflöde, men skillnaden mellan dessa är marginell på de flesta platser. Riskområdet i denna kartering är järnvägsbron över Sigtunaån och väg 507 norr om ”Visbohammarbron” över Sigtunaån. Denna väg ligger i Södertälje kommun men är viktig då den förbinder Gnesta med samhällets vattenverk. För järnvägen är det sträckan Gnesta–Björnlunda som går genom en låglänt dalgång. I Södermanlands län finns, enligt Trafikverkets bedömningar, inga utpekade sträckor med förhöjda risker för ras, skred,

³ Återkommande vattenflöde som på en viss plats svämmar över ungefär vart hundra år.

erosion eller översvämning för järnväg.

Kommunen känner inte heller till några incidenter på grund av skyfall.

På väg 57 Gnesta–Björnlunda finns ett antal lågpunkter. Väg 223 söder om Björnlunda passerar en översvämningsbenägen lågpunkt vid Jakobsberg. Väg 834 mellan ”Nyköpingsvägen” (väg 224) och Ehrendal är Gnesta kommuns troligen mest översvämningsdrabbade vägavsnitt. Vägen passerar före detta Rudsjön på låglänt mark vilket innebär att trots återkommande åtgärder uppstår översvämningsdrabbade vägavsnitt. Vägen passerar före detta Rudsjön på låglänt mark vilket innebär att trots återkommande åtgärder uppstår översvämningsdrabbade vägavsnitt. Ett antal dammar finns i kommunen, men de är små och ett dammbrott skulle därför ge endast smärre materiella skador. Undantag skulle kunna vara dammarna vid Skeppsta och Nässelsta kvarn där begränsade skador skulle kunna uppstå på infrastruktur.

Skredrisk och erosion

Skred och ras är exempel på snabba rörelser i jord eller berg som kan orsaka stora skador. Kunskapen om skredrisker i kommunen är bristfällig. Riskbild Södermanland, länsstyrelsens rapport 2012:6, redovisar förslag på områden som behöver utredas med tanke på risk för ras och skred. För att skydda samhället är det nödvändigt att förebygga och identifiera risker och vidta åtgärder för att skydda utsatta områden. De områden som pekas ut är Sigtunaån och Frösjöns strand i centrala Gnesta. Det finns även några spridda riskområden i Björnlunda tätort, Nässelstaåns dalgång i Stjärnhov, Laxne samt ett område vid Öllösa Kvarn. Förutsättningar för erosion finns vid Skeppstaåns nedre lopp. Gnesta reningsverk har utpekats som en anläggning i område med förutsättning för naturolyckor enligt rapporten. I Sigtunaån har slänten förstärkts och risken har därmed minskat.

Foto: Bertil Karlsson

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

Läs mer

- ⇒ Plan för central krisledning i Gnesta kommun.
- ⇒ Handlingsprogram för en säkrare och tryggare kommun.
- ⇒ Sörmlandskustens räddningstjänst.

Försvaret

Gnesta kommun har inga riksintresseområden eller influensområden⁴ för Försvarmakten. Den informationen gäller dock inte eventuella sekretessbelagda anläggningar eftersom totalförsvaret kan behöva hålla vissa sådana uppgifter hemliga. Det kan vara detaljer kring byggnader, berggrum, vägar och annat som inte får spridas till allmänheten. För att inte omedvetet skada försvarsintressen måste man inhämta yttrande från Försvarmakten vid vissa ärenden. Några exempel är infrastrukturärenden, kraftledningar (såväl luft- som markkablar), grus- och bergtäkter, vindkraftverk och uppförande av nya telekommunikationsmaster samt inplaceringar i befintliga master. Alla höga objekt ska remitteras till Försvarmakten och LFV, med höga objekt avses objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse respektive 45 meter innanför sammanhållen bebyggelse.

⁴ Ett område där exempelvis nybyggnation kan påverka, eller påverkas av, Försvarmaktens verksamhet eller riksintresse.

Beredskapsplanering och krishanteringsförmåga

Räddningstjänst

Gnesta kommun har en räddningstjänst (Sörmlandskustens räddningstjänst) gemensam med Trosa, Nyköpings och Oxelösunds kommuner enligt civilrättsliga avtal, där Nyköpings kommun är huvudman. Riskanalyser och handlingsprogram som berör kommunernas beredskap för räddningsinsatser och förebyggande brandskydd, inklusive brandskyddskontroll och rengöring av eldstäder, beslutas av respektive kommuns politiska organisationer. Handlingsprogrammet antas av de olika kommunernas fullmäktige.

I Gnesta kommun finns utryckningsverksamhet med personal i beredskap vid brandstationen i Gnesta samt ett räddningsvårn i Gåsinge.

Räddningstjänstens insatstid (den tid som krävs från larm tills en första insatsenhet kan vara på plats) varierar för olika delar av kommunen enligt handlingsprogrammet. Större delen av kommunen har en insatstid på 0–20 minuter. Insatstiden varierar beroende på avstånd, rådande förhållanden och årstid.

Krishantering

Gnesta kommuns krishantering omfattar de åtgärder kommunen vidtar för att eliminera eller minska risker och sårbarhet samt förberedelser för att möta konsekvenserna av de händelser som ändå kan inträffa.

Risk- och sårbarhetsanalyser är grunden för kommunens krishantering som är inriktad på att skapa ett starkt och robust samhälle med en god förmåga att ingripa effektivt vid kriser eller extraordinära händelser. Med en extraordinär händelse menas en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver snabba insatser. Exempel på sådant som skulle kunna bli en extraordinär händelse i Gnesta kommun är omfattande och långvarigt elavbrott vintertid, större vattenläckor eller tågurspårning med många skadade.

Mål

- Långsiktigt minskad natur- och klimatpåverkan.
- Förebygga uppkomsten av avfall.
- Minska mängden avfall och minska mängden avfall som går till deponi.
- Återanvända och återvinna avfall i högre utsträckning än vad som görs idag.

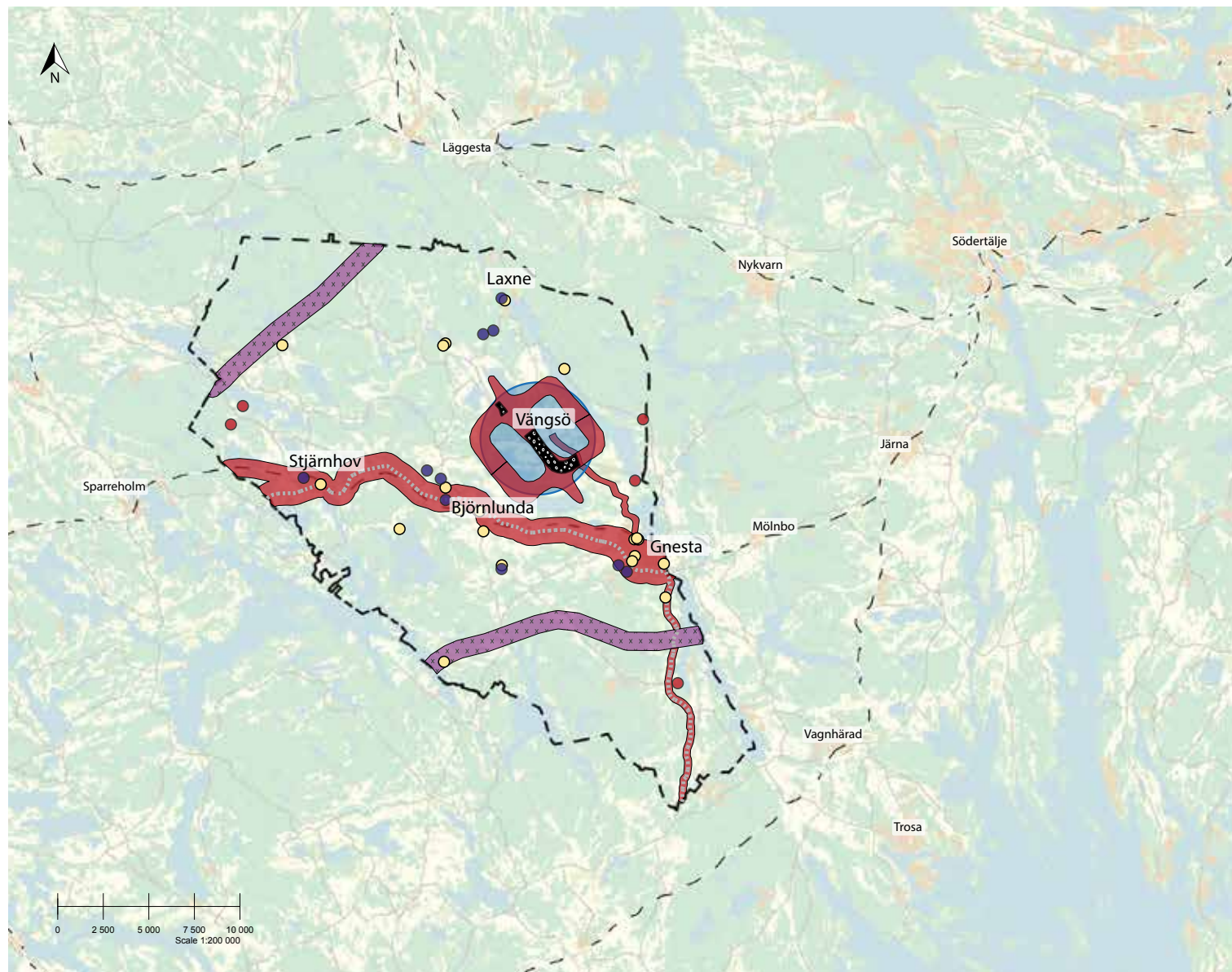
Strategier för hänsynstagande

- Större opåverkade områden som utpekats i översiktsplanen för Gnesta kommun har sparats och skyddats mot större ingrepp som nya industrier, trafikleder, vindkraftparker, räkter samt bebyggelse av större omfattning.
- Tysta områden utpekats inom de större opåverkade områdena.
- Verka för att privatpersoner och företag i större utsträckning lånar, samäger, lagar och återanvänder.
- Aktiviteter som alstrar störande bullerbör lokaliseras till redan bullerpåverkade områden.
- Anlägga en plats för mellanlagring av sten, grus och övrigt inert⁵ material. Mellanlagret tjänar syftet hållbar återvinning av ballastmaterial.

⁵Material och ämnen som inte reagerar med andra material och inte förändras fysiskt, kemiskt eller biologiskt under lagring.

4. Intressen – Riksintressen och andra allmänna intressen

- - - Gnestas kommungräns
- Gamla soptippar
- Område påverkat av störning
- Företrade områden klass 2 och 3
- Område påverkat av buller
- Område påverkat av kraftledning
- Byggnadsförbud pga buller
- Höjdbegränsat område
- Primär led för farligt gods

Medverkande i framtagandet av denna version av översiktsplanen har varit:

Projektgrupp

Alina Ruda Samhällsplanerare
 Bertil Karlsson Miljöstrateg
 Carl Johan Ekström Kartor
 Christina Hedberg Kommunchef
 Patrik Nissen Samhällsbyggnadschef
 Tomas Enqvist Planeringschef

Medförfattare

Anna Sandklef Enhetschef kommunikation och samverkan
 Björn Gudmunsson VA-chef
 Carina Nilsson Kultursamordnare
 Elin Franzon Miljöansvarig
 Elin Lindelöw Utredare
 Ghita Sjösteen Teknisk chef
 Jenny Lundberg-Lykka Utredare
 Kajsa Kromnér Näringslivs- och turistsamordnare

Styrgrupp

Styrgrupp i projektet har varit kommunens planeringsutskott:

Ann-Sofie Lifvenhage (M)
 Johan Rocklind (S)
 Håkan Ekstrand (C)
 Michael Gustafsson (S)
 Sarah Kinberg (L)
 Sibylle Ekengren (M)

Bilder

Fredrik Sederholm
 Bertil Karlsson
 Rodolfo Alvarez

Kartor

Carl-Johan Ekström
 Maria Norén

Övriga medverkande

You Are Here, layout

Gnesta översiktsplan 2050 Gnesta kommun

Gnesta kommun, Västra Storgatan 15, 646 80 Gnesta

Telefon: 0158-275 000 E-post: gnesta.kommun@gnesta.se

Samrådsredogörelse

Översiktsplan - Gnesta kommun 2050

Innehåll

Inledning.....	4
Medborgardialog 2015.....	4
Samråd 12 januari – 12 mars 2018.....	4
Samrådsversionen.....	4
Översiktsplanen efter samrådet.....	4
Genomförda ändringar (Sammanfattning).....	4
Inkomna yttranden med kommentarer:.....	5
Myndigheter.....	5
Försvarsmakten.....	5
Regionförbundet Sörmland.....	5
Sörmlandskustens räddningstjänst.....	8
Statens geotekniska institut.....	9
SKTM.....	10
Trafikverket.....	11
Sörmlands museum.....	14
Stockholms läns landsting Tillväxt- och regionplaneförvaltningen.....	16
Polisen.....	17
Länsstyrelsen Södermanland.....	17
Företag.....	27
Telia company AB.....	27
Vattenfall.....	27
Kommuner.....	28
Nyköpings kommun.....	28
Södertälje kommun.....	29
Politiska partier.....	29
Vänsterpartiet.....	29
Miljöpartiet.....	30
Centerpartiet i Gnesta.....	31
Övriga/Föreningar.....	33
Pensionärs- och omsorgsrådet.....	33
Björnlunda byalag.....	33
Laxne Björnlunda och Stjånhovs byalag.....	34
PRO och SPF.....	35

Frustuna hembygdsförening	36
LRF-kommungrupp Gnesta	37
Privatpersoner/medborgare.....	38
Inget att erinra:	58
Länsstyrelsen Stockholm	58
Strängnäs kommun.....	59
Nykvarns kommun.....	59
SBN	59
Flens kommun.....	60

Samrådsredogörelse Översiktsplan Gnesta kommun 2050

Inledning

Kommunfullmäktige beslutade i slutet av 2014 att påbörja arbetet med en ny översiktsplan. Översiktsplanen är ett långsiktigt strategiskt planeringsdokument som hanterar mark- och vattenanvändningsfrågor i kommunen.

Medborgardialog 2015

Under 2015 hölls en medborgardialog i kommunen angående den nya översiktsplanen. Medborgardialogen hölls i kommunens orter inom kommunikationsstråk samt i centralorten. Frågorna nedan ställdes och mynnade sedan ut i analyser som använts i beskrivningen av respektive ords förutsättningar och behov. Följande frågor ställdes under medborgardialogen:

- ◆ Vad är viktigt att Gnesta kommun tar med i en Översiktsplan utifrån ett fritids- idrottsperspektiv?
- ◆ Hur ska föreningslivet utvecklas?
- ◆ Lokalisering av framtidens anläggningar?
- ◆ Hur ska man utveckla ytterområden i Gnesta kommun?
- ◆ Hur ska man utveckla Gnesta tätort?

Samråd 12 januari – 12 mars 2018

Kommunstyrelsen beslutade den 4 december 2017 att skicka ut förslag till översiktsplan på samråd. En utställning hölls på medborgarkontoret under samrådsperioden och två öppna hus möten anordnades i anslutning till utställningen den 1 och 8 februari. På medborgarkontoret har det under samrådsperioden gått att lämna in synpunkter, läsa översiktsplanen, lyssna på översiktsplanens övergripande inriktningar med mera. Kompletta planhandlingar har också funnits att ta del av på kommunens hemsida; www.gnesta.se/oversiktsplan2050.

För att fånga upp barn och ungas perspektiv anordnades också ett par workshops samt en novelltävling. Kommunen erbjöd också att komma ut till intresserade och ha samrådsmöten under perioden, sådana möten hölls med Socialdemokraterna, Centerpartiet, Byalagen i Stjärnhov, Björnlunda och Laxne samt med Villaägarnas riksförbund.

Samrådsversionen

Under samrådet fanns en fulltextversion och en kortversion av översiktsplanen. Till planen fanns också en tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. I kortversionen presenterades de övergripande inriktningarna i översiktsplanen. Syftet med kortversionen var att väcka intresse och ge kort koncisa information om vad en översiktsplan är och vilka ställningstaganden Gnesta kommun gör i sitt förslag till ny översiktsplan.

Översiktsplanen efter samrådet

Efter samrådet har inkomna samrådsyttranden legat till grund för revideringen av översiktsplanen. Totalt inkom 48 yttranden under samrådsperioden. Nedan presenteras de större förändringar som genomförts i samband med revideringen.

Genomförda ändringar (Sammanfattning)

Kartor

I utställningsversionen har kartorna setts över och utvecklats. Bland annat har färgerna redigerats så det blir lättare att särskilja olika miljöer och platser i kartorna. Kartorna har också kompletterats med Orts- och vägnamn för att vara mer lättorienterliga för läsaren. Samtliga kartor har också försetts med skalstock och norrpil.

Kulturmiljö

Flera yttranden har berört frågor om kulturmiljö både i tätortsnära lägen och på landsbygden. Resonemangen om kulturmiljö och gestaltungsprinciper har utvecklats i utställningsversionen av översiktsplanen. För att hantera kulturmiljöintressena i Gnesta centralort bör en kulturmiljöanalys tas fram. Vad gäller gestaltungsprinciper på landsbygden kopplade till kulturmiljö är det platsen som styr gestaltungskraven. Ligger platsen för ny bebyggelse inom eller i anslutning till ett nationellt eller regionalt kulturmiljöintresse så väger gestaltungsprinciper tyngre än om platsen inte gör det. Riksintressena för kulturmiljövården har förtydligats för att ge bättre vägledning.

Inkomna yttranden med kommentarer:

Nedan redovisas inkomna synpunkter i sin helhet. Totalt har det kommit in 48 yttranden varav 5 som inte har några invändningar på samrådsförslaget. Yttrandena redovisas löpande och kommentarer och ställningstaganden återfinns löpande och markeras med *kursiv stil*. Synpunkter som kommit fram på möten och i andra sammanhang har också lämnats in skriftligen och behandlas därmed också löpande i texten.

Myndigheter

Försvarsmakten

Riksintressen för totalförsvarets militära del är korrekt redovisade i översiktsplanen. Försvarsmakten önskar dock att texten kompletteras med att alla höga objekt ska remitteras till Försvarsmakten. Med höga objekt avses objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse respektive 45 meter innanför sammanhållen bebyggelse.

Texten revideras i utställningsversionen.

Regionförbundet Sörmland

Sörmlandsstrategin 2020, Sörmlands regionala utvecklingsstrategi, har sin utgångspunkt i det som identifierats som viktigt lokalt och regionalt i länet. Den har sin grund i bland annat EU2020, EU:s tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Det är utifrån Sörmlandsstrategin som Regionförbundet Sörmland lämnar sitt samrådsyttrande rörande Översiktsplan – Gnesta kommun 2050.

Regionförbundet arbetar sedan 2017 med en revidering av Sörmlandsstrategin 2020. Den reviderade strategin är på remiss fram till 16 april och planerar att antas den 20 juni 2018. Därefter förväntas den antas av respektive kommun i länet. Strategin kommer att ha ett tydligt fysiskt perspektiv med strukturbilder och inriktning för en regional fysisk planering.

Generella synpunkter

Översiktsplan – Gnesta kommun 2050 har ett långt tidsperspektiv med en strategisk inriktning. Tidsperspektivet 2030/2050 används i flera regionala och nationella planeringar och planeringsunderlag. Det är positivt att tidsperspektivet i översiktsplanen för Gnesta kommun överensstämmer med dessa.

Samrådsförslaget tar avstamp i kommunens vision och kommunfullmäktiges mål för Gnesta kommun. Dessa stöder Sörmlandsstrategins vision om att Sörmland är en attraktiv plats att leva, verka och växa i.

Den övergripande utvecklingsstrategin för Gnesta kommun 2050 är lättillgänglig och informativ och visar på kommunikationsstråk och ortstruktur. Utifrån ett regionalt perspektiv kan denna kartbild gärna kompletteras med en bild av Gnesta kommun i ett större geografiskt perspektiv.

Parallellt med framtagandet av en ny RUFSS (den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen) tas ett särskilt dokument kring gemensamma planeringsförutsättningar fram för östra Mellansverige (ÖMS 2050). ”ÖMS 2050 syftar till att skapa samsyn för en samordnad planering i ÖMS, där de storregionala utgångspunkterna för de regionala utvecklingsprocesserna och annan rumslig planering är desamma för hela ÖMS”. Den rumsliga inriktningen för ÖMS utgör nivå 1 i strukturbilden i den reviderade Sörmlandsstrategin. ÖMS-dokumentet beräknas vara klart under våren 2018. Den rumsliga inriktningen för ÖMS kan vara en kompletterande bild som visar kommunen i ett storregionalt perspektiv.

I utställningshandlingen för RUFSS 2050 gavs landsbygdens rumsliga struktur ett större utrymme. Regionförbundet Sörmland lämnade bland annat följande synpunkt på utställningsförslaget. ”I plankartan finns ingen markering gällande bebyggelsestruktur utanför länets gränser, med undantag av Uppsala. Gnesta samhälle ligger precis i gränsen till Södertälje kommun och Stockholms län. Orten har goda kommunikationer med såväl pendeltåg som regionaltåg och med ett högt bebyggelsetryck. Med det mycket goda kollektivtrafiknära läge som Gnesta utgör bör RUFSS:en peka ut Gnesta som en nod, liknande Nykvarn, med utvecklingsmöjligheter i Södertälje kommun. Detta sett ur ett helhets- och hållbarhetsperspektiv samt utifrån den inriktning för bebyggelsen som RUFSS:en anger där bebyggelseutveckling ska ske i goda kollektivtrafiklägen med anpassning till befintlig infrastruktur.”

Som översiktsplanen anger är kommungränsen tillika länsgränsen mellan Gnesta och Södertälje kommuner en barriär. Genom att, förslagsvis i den övergripande strategibilden, tydligt visa på ambitionen att utveckla Gnesta tätort över den administrativa gränsen kan vidare samverkan och samhandling mellan olika administrativa enheter komma att underlättas.

Även bebyggelselägena som är i Stockholms län och Södertälje kommun lyfts fram mer för att nå vidare samverkan och samhandling.

Avsnittet om förutsättningar och utmaningar beskriver olika scenarier för Gnestas befolkningsutveckling. Den faktor som är mest svårbedömd gällande befolkningsframskrivningar idag är migrationsnettot. Detta med anledning av flyktingströmmen till Europa och Sveriges flyktingmottagande. Osäkerheten i prognoserna, nuvarande och kommande, är och kommer att vara stor. För kännedom finns befolkningsframskrivningen för östra Mellansverige 2030/2050 nedbruten på kommunnivå att hämta här: <http://www.rufs.se/publikationer/2017/framskrivningar-av-befolkning-och-sysselsattning-i-ostra-mellansverige/>

Mål 1 - kompetens

Projekt och aktiviteter under Mål 1 i nuvarande Sörmlandsstrategi syftar alla till en bättre regional kompetensförsörjning. Det innebär att invånarnas kompetens och länets utbildningsutbud ska stämma överens med arbetsgivarnas behov, idag och i morgon.

Flera projekt under detta målområde uppmärksammar problematiken med det höga antalet ungdomar som inte fullföljer sin gymnasieutbildning.

I samrådsförslaget beskrivs de funktionella utbildningssambanden med avtal över länsgränser väl, liksom den framtidsinriktade ansatsen för ungas utbildning. Skrivningarna kan stärkas upp gällande kompetensförsörjning, hur väl utbildningarna leder till efterfrågan hos arbetslivet, samt vägledning för personer som ska utbilda sig i utbildningsformer utöver gymnasium och kommunal vuxenutbildning av

olika slag (SFI, yrkesvux). Yrkehögskolan och högre utbildning är viktiga utbildningsformer för att arbetslivet i Gnesta ska försörjas, och för att befolkningen ska ha fler karriärvägar.

I Gnesta kommun görs ett antal insatser för kompetensförsörjning samt matchningar mot arbetslivet. En ny studie- och yrkesvägledare har rekryterats och det sker också samverkan med bland annat Trosa och Eskilstuna kommun kring bland annat arbetsmarknadsfrågor.

Mål 2 - infrastruktur och kommunikationer

Översiktsplanen ger en bra översiktlig målbild över synen på transportsystemet med koppling till Gnesta kommuns utveckling. Det är bra att planen särskilt lyfter gång- och cykelplanering med koppling till tidiga skeden i exploateringsfasen.

Väg 57 lyfts tydligt fram i målbilden. Det långsiktiga strategiska arbetet och prioriteringarna i kommande länstransportplaner underlättas om översiktsplanen även tydligt pekar ut vilka andra vägar som prioriteras utifrån Gnesta kommuns perspektiv. Det är även önskvärt att planen pekar ut en prioriteringsordning utifrån till exempel kollektivtrafik och bebyggelseutveckling.

I samrådsförslaget beskrivs behovet av en ny infart till Gnesta från förbifarten. Denna ambition saknas i plankartorna. Det saknas även ett mer utvecklat resonemang kring förslaget om en ny infart och vad det kopplar till för funktioner, som exempelvis bebyggelseutveckling.

Behovet av ny infrastruktur och ett tydligare resonemang kring infrastruktur och prioritering av infrastrukturåtgärder tas med i utställningsversionen. Förslaget om ny infart och planskild passage förbi järnvägen, mittplattform och GC-väg mellan Gnesta - Björnlunda redovisas på kartan.

Översiktsplanen säger att Ostlänken är planerad att bli klar i slutet av 2020-talet. Tidplanen för Ostlänken är mycket osäker. Den senaste prognosen från Trafikverket pekar på att Ostlänken är klar tidigast 2033.

Uppgiften om tidplan för färdigställande av ostlänken revideras.

Regionstyrelsen har antagit en Bredbandsstrategi för länet, vilken ska ligga till grund för handlingsplaner och utbyggnadsåtgärder i länets kommuner. Hur tillgången till bredband ser ut i dag i Gnesta samt vilken kapacitet som finns i den digitala infrastrukturen kan med fördel visas i en karta. Detta för att ge en överblick av den digitala tillgängligheten i kommunen. I förhållande till övriga kommuner i Sörmland har Gnesta idag den lägsta fiberpenetrationen, endast 22% av alla ”relevanta” byggnader är fiberade. Den nationella ambitionsnivån är nu att 98% av alla hushåll ska vara anslutna. Gnesta kommun har idag ingen strategi för hur de nationella målsättningarna ska nås. Översiktsplanen bör öppna upp för en sådan strategi för att exempelvis kunna:

- skapa bästa förutsättningar för externa investerare,
- göra en genomlysning av kommunens markavtal och gräv tillstånd för att underlätta utbyggnad,
- titta på principer för återställning,
- ta fram aktiviteter för att öka efterfrågan.

Vid utgången av 2016 hade 64% av hushållen i Gnesta kommun tillgång till fiber. Under våren 2017 fick stort antal fastighetsägare på Gnesta landsbygd frågan om intresse av bredband/fiber. Detta innebär att samtliga av Gnesta kommuns invånare fått erbjudande om fiber. Gnesta kommun jobbar strategiskt med frågan men planerar inte för en bredbandsstrategi i dagsläget.

Mål 3 – näringsliv

Samhällsplaneringen har en särskilt viktig roll i arbetet med att utveckla attraktiva miljöer för näringslivets utveckling. De förutsättningar och förhållanden som skapas i den fysiska planeringen, som exempelvis tillgång till attraktiva boendemiljöer, fungerande kommunikationer och offentlig service påverkar företagets konkurrenskraft och vilja att utvecklas likväl som medborgares vilja att stanna eller flytta till en ort. I strategin för Smart specialisering i Sörmland betonas att tillväxt i näringslivet är en förutsättning för att regionen ska kunna bibehålla sin attraktionskraft och erbjuda länsinvånarna en god välfärd även i framtiden. Samsyn och en väl fungerande samordning mellan näringslivsutvecklingsarbete och fysisk planering är en grundförutsättning för att näringslivet ska kunna utvecklas och nya företag ska vilja etablera sig här.

Besöksnäringen beskrivs väl i samrådsförslaget och är en viktig resurs för såväl Gnesta som hela Sörmland. Som inspiration för det turistiska perspektivet i planeringen kan nämnas Flens kommun. De har, med hjälp av projektmedel från Tillväxtverket, arbetat fram ett uttalat fokus kring den turistiska planeringen i sitt översiktsplanearbete.

Mål 4 – hållbarhet och attraktivitet

Det är positivt att Gnesta kommuns översiktsplan beaktar de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030. Det handlar främst om mål nummer 11, hållbara städer och samhällen, men även flera andra mål har i olika utsträckning anknytning till översiktsplanen. De olika hållbarhetsperspektiven skulle dock kunna konkretiseras och belysas på ett tydligare sätt, till exempel genom att visa på synergier mellan olika områden och mål samt konsekvenser av olika vägval.

Som ett bidrag till det sociala hållbarhetsperspektivet finns den plattform som regionstyrelsens beredning för jämlik hälsa har tagit fram; ”Sörmlandsstrategin – ett folkhälsodokument?”

De strategier som tagits fram av Regionförbundet och som nämns ovan i samrådsvaret finns att ta del av på förbundets hemsida: www.region.sormland.se

Vad gäller transporter och resor kommer cykelresor och bland annat elcykeln lyftas mer i utställningshandlingen.

Sörmlandskustens räddningstjänst

Sörmlandskustens räddningstjänst har tagit del av Översiktsplan – Gnesta kommun 2050, samrådsversion och har följande att erinra:

- Under kapitel 4 rubrik ”Planering i förhållande till risker med farligt gods” anges följande:

De rekommenderade skyddsavstånden bör kommunen beakta och följa, men vid planläggning måste bedömningen även bygga på de lokala förutsättningarna vad gäller exempelvis topografi. Bedömningen om skyddsavstånd bör även innefatta räddningstjänstens synpunkter.

Räddningstjänsten föreslår en skrivning enligt nedan:

De rekommenderade skyddsavstånden ska kommunen beakta och följa. Vid framtagande av detaljplan där de rekommenderade skyddsavstånden inte beaktas ska en riskanalys genomföras för att undersöka om det finns behov av särskilda skyddsåtgärder.

Förslaget revideras utifrån synpunkterna

- Under kapitel 4 rubrik ”Transport av farligt gods” återfinns information kopplat till farligt godsleder. Räddningstjänsten önskar att en kartbild över Gnesta tätort upprättas där farligt godslederna inklusive järnvägen är utmarkerad med inritat skyddsavstånd om 150 meter. Detta för att visualisera de

skyddsavstånd som beskrivs i texten. Kommunen bör även överväga att upprätta liknande kartor för omkringliggande samhällen – Björnlunda etc.

En kommunövergripande karta där primära farligt godsleder redovisas tas fram till utställningsversionen.

- Under kapitel 4 rubrik ”Transport av farligt gods” återfinns information kopplat till farligt godsleder. Texten bör renodlas till transport av farligt gods och riskerna med detta. Räddningstjänsten föreslår att texten gällande vattenskyddsområden och vattenföroreningar lyfts ut och sammanställs under en egen rubrik.

Eftersom farligt godsleder som korsar vattenskyddsområdenär det är rimligt att de redovisas under samma rubrik i översiktsplanen.

- Tabellen nedan återfinns på sida 85 och har enligt rödmarkering nedan ett formatfel.

Länsstyrelsens rekommenderade skyddsavstånd			
0–30 meter	30–70 meter	70–150 meter	över 150 meter
E – Tekniska anläggningar Ska ej orsaka skada vid avakning eller urspärning L – Odling och djurhållning Ej byggnader N – Friluftsliv och camping P – Parkering ej parkeringshus T – Trafik	E – Tekniska anläggningar G – Drivsmedelsförsäljning J – Industri vk 1 P – Parkering Z – Verksamheter vk 1	B – Bostäder Enfamiljsbostäder vk 3A C – Centrum H – Detaljhandel vk 2B R – Besöksanläggningar Utan omfattande åskådarplats Z – Verksamheter	B – Bostäder D – Vård K – Kontor R – Besöksnäring- anläggningar S – Skola

Beteckningar i enlighet med Boverkets allmänna råd om planbestämmelser BFS 2014:5, DPB 1
Verksamhetsklasser (vk) enligt kapitel 5, Boverkets byggregler BFS 2011:6

Statens geotekniska institut

SGI:s överväganden: I översiktsplanen är det lämpligt att man översiktligt redovisar geologiska och geotekniska förhållanden samt eventuella risker, som underlag för strategiska val av markanvändning. Särskilt bör framgå i vilken utsträckning de geotekniska säkerhetsfrågorna är styrande för markanvändningen, det vill säga områden där markens stabilitet kan orsaka svårigheter vid planläggning och/eller särskilt behöver utredas i samband med detaljpanelläggning eller bygglovgivning.

En strategi för hur de geotekniska frågorna ska klarläggas bör tillfogas översiktsplanens beskrivning. En sådan strategi bör innehålla:

- Identifierade områden med osäkra förhållanden eller förutsättningar för försämrad säkerhet med hänsyn till skred och ras i jord och berg, erosion, översvämning, områden med begränsad byggbarhet till följd av komplicerade geotekniska förhållanden

- Identifiering av områden där det krävs detaljerade geotekniska utredningar inför detaljplanarbetet

- Riktlinjer för eventuella restriktioner mht geotekniska förhållanden

- Översiktlig bedömning av hur klimatförändringen kan påverka de geotekniska frågeställningarna

Avsikten med en strategi är att ange vad som ska utredas för att ha en beredskap för detta i samband med detaljpanelläggning. Det kan t ex påverka i vilken ordning man planlägger områden eller att man

samordnar utredningar för flera områden. Strategin innebär också att de geotekniska säkerhetsfrågorna kommer med tidigt i planläggning och bygglovgivning vilket är ett stöd för att styra markanvändning mot ökad säkerhet och minskade kostnader

Vi rekommenderar att utpekade riskområden redovisas på en karta för att tydliggöra dessa i planeringsarbetet.

Bohusgeo utförde 1996 en översiktlig skredriskkartering i Gnesta kommun på uppdrag av Räddningsverket (nuvarande MSB) där ett antal områden med förutsättningar för skred och ras identifierades. Observera att MSB:s översiktliga kartering över stabilitetsförhållandena är begränsad till vid utredningstillfället bebyggda områden. Det kan således finnas andra områden med förutsättningar för skred.

SGI har i ett regeringsuppdrag om harmonisering av statligt framställda planeringsunderlag avseende ras, skred och erosion tillsammans med bl a MSB och SGU tagit fram en Vägledning ras, skred och erosion (<http://www.swedgeo.se/globalassets/publikationer/S2i-vagledning/sgi-vl.pdf> . Underlagen finns åskådliggjorda i en kartvisningstjänst: <https://gis.swedgeo.se/rasskrederosion/>. Informationen är från geoteknisk synpunkt värdefull vid strategiska val av lämplig markanvändning och kan användas där inte mer detaljerat underlag från geotekniska undersökningar finns att tillgå.

De geotekniska förutsättningarna för mark utpekad för ny bebyggelse kommer beaktas i kommande mer detaljerad planering.

SKTM

Överlag anser SKTM att översiktsplanen är väl genomarbetad och har ett format som underlättar läsningen. Mer specifikt så har vi följande synpunkter:

S. 20, Målbild: I faktarutan skulle kollektivtrafiken kunna lyftas fram som strukturskapande. Strategi för kollektivtrafikens koppling till ny bebyggelse behandlas visserligen på sidan 36 men skulle vara bra att kort nämnas även här, framförallt då kopplingen mellan lokalisering av ny bebyggelse och anslutningen till befintlig kollektivtrafik tas upp i avsnittet på sidan 29.

Kollektivtrafik lyfts fram i målbilden.

S. 24, Utbyggnadsområden på kort sikt, Björnlunda & S. 27, Utbyggnadsområden (lång sikt 2030-2050), Björnlunda: Vid nybyggnation i Björnlunda bör översyn av befintliga gång- och cykelvägar till busshållplatser som passerar riksväg 57 genomföras för att stärka trafiksäkerheten på dessa.

Synpunkten tas med i fortsatt planering som en del i att skapa attraktiva livsmiljöer.

S. 25, Laxne & S. 27 Laxne: Vid utbyggnation i Laxne så bör en översyn av hållplatsplacering i området göras.

S. 26, Stjärnhov & S. 27 Stjärnhov: Boende norr om järnvägen har idag långt till närmsta hållplats vilket bl.a. beror på få järnvägspassager. Vid nybyggnation norr om spåret blir detta problem värre och bör beaktas. Bra GC-vägar vid nybyggnation är en förutsättning för bra tillgänglighet till närmaste hållplats.

Synpunkterna tas med som underlag i kommande mer detaljerad planering samt i revideringen av kommunens gång- och cykelplan.

S. 34-36, kommentar på ”Kommunikation och infrastruktur” som helhet: Målbilden för kommunikation och infrastruktur stämmer väl överens med SKTM:s. Avsnittets koppling till Trafikförsörjningsprogrammet är tydlig vilket vi är mycket positiva till. Hänvisningen till Trafikförsörjningsprogrammet för vidare läsning på sidan 36 är också positivt.

S 34, Kollektivtrafik, ”Kollektivtrafiken i Gnesta kommun utförs av både Sörmlandstrafiken och SL.” Här saknas den av Mälardalstrafiken (även kallat MÄLAB) upphandlade regionalstågtrafiken.

MÄLAB redovisas i utställningsversionen.

S 34, Kollektivtrafik: Förutom behov av kapacitetsförstärkningar bör kommunen också verka för en förändring av Trafikverkets regelverk kring tilldelning av tåglägen så att tåg med stor andel pendlare får högre prioritering på Västra stambanan.

Synpunkten är ingen ÖP-fråga men är viktig och noteras för hantering i andra sammanhang.

S. 35, Bild över busslinjer och tågbanor: SL:s busslinje 786 mellan Järna och Gnesta saknas i bilden och bör läggas till. Linje 489 mellan Sparreholm och Flen finns inte längre och bör tas bort.

Ändras till utställningen.

S. 36, Strategier i korthet: Att ”tillgång till kollektivtrafik och gång- och cykelkopplingar ska beaktas när ny bebyggelse tillkommer” är både klokt och positivt ur ett kollektivtrafikperspektiv.

S. 36 Strategier i korthet: Vid ”ombyggnation av busstationen i Gnesta för att öka säkerhet och kapacitet” bör ett flertal faktorer beaktas:

- o Kapacitet och framkomlighet: Kapaciteten är idag för liten för att hantera trafiken under morgonen. Bussterminalen är heller inte helt anpassad för boggiebussar, detta genom att när en buss är stående vid hållplatsläge E får boggiebussar från hållplatslägen A, B och C köra upp på ståytan för att passera. Vidare saknas en reglerhållplats i dagsläget vilket kan skapa problem med framkomligheten.
- o Trafiksäkerhet: Markerade passager för gående saknas när dessa passerar körbanan för att ta sig till och från hållplatslägen. Vidare behöver bussar från läge F passera gångbanan för att ta sig ut på Östra storgatan.
- o Tillgänglighet: Vädskydd saknas på busstationens hållplatslägen, undantaget läge F. SKTM genomför just nu en uppföljning av ”Attraktiva bytespunkter i Sörmland” vars resultat kan användas för att identifiera andra möjliga åtgärder för en bättre tillgänglighet på stationen.
- o Pendlarparkering: Beläggningen på pendlarparkeringar för bil- och cykel bör beaktas vid ombyggnation.

Synpunkten tas med i den fortsatta planeringen av Gnesta station och Gnesta centrum.

Trafikverket

Övergripande synpunkter

Trafikverket vill framföra att översiktsplanen är välarbetad och innehåller relevant information om kommunens framtida utveckling. Översiktsplanen är pedagogiskt upplagd med välbeskrivna kapitel och med kartor som tydliggör texten. Kartorna kan med fördel kompletteras med mer information så det är lättare för läsaren att orientera sig, t.ex. vägnummer på de större vägarna. Detta gäller i synnerhet kartan på sid. 90, som i övrigt innehåller intressant information.

Kartorna förtydligas till utställningsversionen.

Trafikverket ser positivt på kommunens ambition att bostadsbyggandet i huvudsak ska ske i centralorten och i övriga orter inom kommunikationsstråk. På så sätt skapas förutsättningar för kollektivtrafik vilket knyter an till målet att en större andel av alla transporter ska ske på ett hållbart sätt.

Riksintresse för kommunikationer

Västra stambanan utgör riksintresse för kommunikation. Planhandlingarna bör kompletteras i detta avseende. Den generella funktionsbeskrivningen lyder: Västra stambanan är av internationell betydelse och ingår i det utpekade TEN-T nätet. Banan sträcker sig från Stockholm till Göteborg via bland annat Södertälje, Hallsberg, Falköping och Skövde. Banan är mycket viktig för person- och godstrafik och ingår även i det utpekade strategiska godsnätet.

Det är viktigt att redovisa hur riksintressen för kommunikation påverkas vid en tänkt etablering och vilka faktorer som bör beaktas för att undvika att deras funktion påverkas negativt. Exploatering nära transportanläggningar får inte påverka möjligheterna till drift, underhåll och framtida utveckling av dessa anläggningar. Översiktsplanen ska därför redovisa hur riksintresset järnväg tillgodoses inom kommunen.

Skrivning om riksintresse kommunikation och järnväg byfts in i utställningsversionen.

Nationella och regionala infrastrukturplaner

Planering, finansiering och tidsplan för genomförande av om- och nybyggnadsåtgärder på det statliga vägnätet och järnväg styrs av Nationell plan för transportsystemet 2014-2025 samt Regional plan för transportinfrastruktur i Södermanland 2014-2025. Länsplanen omfattar även statlig medfinansiering till kommunala åtgärder i form av cykelvägar, kollektivtrafik samt trafiksäkerhets- och miljöåtgärder.

Investeringsplanerna har varit under revidering, och både den nationella planen liksom länsplanen kommer inom kort att fastställas. De nya planerna ska gälla för åren 2018-2029.

För att kommunen ska kunna genomföra de åtgärder man önskar på statligt vägnät, ex för gång och cykel, behöver brister och behov i transportsystemet hanteras enligt beslutad planeringsprocess.

Länsplaneupprättaren prioriterar brister och behov på det regionala vägnätet och är en viktig samarbets-/finansieringspart för kommunen. Om länsplaneupprättaren prioriterar bristen/behovet så kan en åtgärdsvalsstudie bli aktuell att genomföra för att identifiera tänkbara åtgärder. Prioritering av åtgärder sker av länsplanerupprättaren. Beskrivna behov/brister behöver därför redovisas till Regionförbundet Sörmland som prioriterar dem vidare för en eventuell åtgärdsvalsstudie.

Infrastrukturåtgärderna kommer att förtydligas i utställningsversionens kartor.

Utbyggnadsområden

Översiktsplanen redovisar var kommunen bedömer det är lämpligt att tätorterna utvecklas. Flera av de redovisade utbyggnadsområdena ligger i anslutning till statlig infrastruktur, främst det statliga vägnätet. Trafikverket anser att det är viktigt att i ett tidigt skede belysa vilka förutsättningar som finns bl.a. risk- och bullerförhållanden på den aktuella platsen. Det är viktigt att lokaliseringar inte påverkar statlig infrastruktur negativt, i synnerhet riksintressen, varför skyddsavstånd till Trafikverkets anläggningar ska beaktas och förhållas till planerad markanvändning. Det är också viktigt att studera lämpliga trafiklösningar i ett tidigt skede, dels inom det aktuella utbyggnadsområdet men även hur området ska anslutas till befintligt vägnät. Med hänsyn till trafiksäkerhet, tillgänglighet och framkomlighet är Trafikverket restriktiv vad gäller nya anslutningar till statliga vägar. Istället bör kopplingar in till tätortscentra i första hand ske via kommunala gator samtidigt som befintliga, väl fungerande anslutningar till det statliga vägnätet nyttjas. Det är också

viktigt att belysa trafiksäkra gc-kopplingar mellan tillkommande bostadsområden och framför allt skola och kollektivtrafik, men även till serviceutbud på orten. Trafikverket välkomnar tidiga dialoger i de sammanhang då någon av våra vägar och/eller järnvägar berörs. Åtgärder på statlig infrastruktur som föranleds av en exploatering bör finansieras av annan part än staten. I annat fall ska åtgärden hanteras och prioriteras enligt avsnittet ovan, Nationella och regionala infrastrukturplaner.

Synpunkten beaktas i mer detaljerad planering och en tidig dialog påbörjas tidigt i de fall ny bebyggelse planeras i anslutning till statligt vägnät.

Omvandling av fritidshusområden

Fler åretruntboende i ett område leder till mer trafik och ställer överlag nya krav på olika typer av service. Trafikverket ser en viss fara i sammanhanget då boende i dessa områden från första början bedöms bli bilberoende. Såväl arbetsresor som skolresor för barn och ungdomar måste företas med bil, vilket i sig skapar många rörelser på vägar som inte är byggda för ändamålet. Transportsystemet skall vara tillgängligt och hållbart för samtliga medborgare i alla åldrar enligt rådande transportpolitiska mål. Trafikverket ser gärna att ett större grepp tas i samband med framtida detaljplanearbete. Exempelvis bör det utredas hur kollektivtrafiken till det aktuella området kan förbättras, liksom frågor rörande skolskjuts och hemtjänst etc. I övrigt välkomnar vi tidiga dialoger även i dessa sammanhang, då någon av våra vägar och/eller järnvägar berörs av utbyggnaden.

I detaljplanearbete för omvandling av fritidshusområden kommer ett större grepp tas gällande bland annat trafiksituationen.

Hälsa och säkerhet

Trafikbuller och vibrationer

Trafikverket instämmer med att bullerfrågan ska studeras i samband med nylokalisering av bebyggelse, i synnerhet bostäder utmed stora trafikleder och järnvägar. Trafikverket anser att krav ska ställas i den fysiska planeringen på att gällande riktvärden enligt Förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader (SFS 2015:216) ska klaras vid nybyggnation och större ombyggnader. Trafikverket anser att bullerberäkningar ska ta höjd för prognos 2040.

För vibrationer från järnväg tillämpar Trafikverket 0,4 mm/s (RMS 1-80 Hz) som den nivå som ska följas vid nybyggnation.

Transporter med farligt gods

Rekommenderade primära transportvägar för farligt gods inom Gnesta kommun är vägarna 57 och 224. Transporter med farligt gods förekommer också på Västra stambanan. I samband med detaljplaneläggning av områden inom 150 meter från led där transporter med farligt gods kan förekomma, anser Trafikverket att risker förknippade med farligt gods ska beaktas. Trafikverket anser att Länsstyrelsens vägledning gällande rekommenderade skyddsavstånd bör utgöra ett underlag i dessa sammanhang. Av vägledningen framgår också att om rekommenderade skyddsavstånd inte kan hållas, bör en riskanalys tas fram för att klargöra vilka skyddsåtgärder som kan bli nödvändiga för att planerad markanvändning ska bedömas som lämplig utifrån risksynpunkt. Även i detta sammanhang bör beräknad trafik prognosår 2040 beaktas.

Kommunens rekommenderade primära farligt godsleder redovisas i en karta i utställningsversionen. I övrigt kommer detta beaktas mer i kommande detaljerad planering.

Tillståndspliktig zon utmed det allmänna vägnätet

Länsstyrelsens tillstånd krävs om byggnader eller anläggningar som kan inverka på trafiksäkerheten ska uppföras inom den tillståndspliktiga zonen (47 § väglagen), det så kallade byggnadsfria avståndet. Den tillståndspliktiga zonen sträcker sig generellt 12 meter från den allmänna vägens vägområde. Utmed de flesta större vägar har zonen utökats efter beslut från Länsstyrelsen. I Gnesta kommun gäller utökad tillståndspliktig zon utmed väg 57, där zonen sträcker sig 30 meter från vägområdet. Länsstyrelsens tillstånd krävs inte om åtgärden prövas i en detaljplan eller i ett bygglov. I samband med icke bygglovspliktiga byggnationer är det viktigt att detta beaktas, t.ex. vid uppförande av Attefallshus. Ovanstående kan med fördel förtydligas i planförslaget.

Förtydligas till utställningsversionen.

Skyddsområden utmed järnväg

Längs järnvägen bör generellt sett ingen ny bebyggelse tillåtas inom 30 meter från närmaste spårmitt. Skyddsavståndet syftar till att skydda bebyggelse från urspårning av tåg och ger utrymme vid eventuella räddningsinsatser om det skulle ske en olycka. Avståndet 30 meter beaktar dock inte spridning av farliga ämnen, brand explosion etc., som eventuellt kan uppstå i samband med en olycka där farligt gods är inblandat, vilket kan påverka områden på ett större avstånd från järnvägen (se avsnittet *Transporter med farligt gods* ovan).

Övrigt

Pendlarparkeringar

Kommunen beskriver att det i även framtiden är viktigt att satsa på bussar längs huvudstråken där många bor, och att satsningen ska göras i kombination med pendlarparkeringar. Här vill Trafikverket upplysa om att dialog bör ske med Regionala kollektivtrafikmyndigheten (RKTm), som ansvarar för busshållplatslägen.

Ostlänken

Trafikverket vill informera om att Ostlänken beräknas vara färdig mellan år 2033 och 2035.

Uppgiften om tidplan för Ostlänken redovisas till utställningen.

Transportsystemet i samhällsplaneringen

Ta gärna del av vårt kunskapsunderlag, [Transportsystemet i samhällsplaneringen](#), för tillämpning av Plan- och bygglagen samt Miljöbalken som finns tillgängligt på Trafikverkets hemsida. På hemsidan finns även en webbversion av underlaget, där det går att läsa mer om vad Trafikverket anser ska beaktas vid ändrad markanvändning nära vägar och järnvägar, se länk [Samhällsplanering](#).

Sörmlands museum

Överlag anser museet att kulturmiljöavsnittet behöver utvecklas och kompletteras, och att kulturmiljöaspekten även behöver integreras och förtydligas i kapitlet som rör bebyggelse. Museet anser också att miljökonsekvensbeskrivningen utförd av Structor 2017-05-22 inte lyckas fånga upp de brister avseende kulturmiljö som finns i översiktsplanen.

Synpunkter på förslaget

I Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap 5 § anges att av översiktsplanen ska framgå *kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras*. Under kapitlet *Bebyggelse* i översiktsplanen framgår hur bebyggelsen ska användas och utvecklas men inte hur den ska bevaras. Kapitlet nämner inte hur kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ska värnas i samband med utveckling eller

byggande. Bland de övergripande strategierna och målen i samma kapitel finns inte kulturmiljön med. På sidan 33 närmas kulturmiljöaspekten visserligen, men genom mycket generella och otydliga formuleringar. Kulturmiljöaspekten bör därför få en tydligare roll i kapitlet *Bebyggelse*, där strategier för bebyggelsens bevarande arbetas in och specificeras.

Under rubriken *Kulturmiljöer* i kapitlet *Intressen – Riksintressen och andra intressen* redogörs för de olika kulturmiljöerna i kommunen samt strategier för hänsynstagande. I delen som rör kulturmiljö redogörs för de olika områdena av riksintresse för kulturmiljövården som finns i kommunen. Presentationen av områdena skiljer sig dock åt varför det är svårt att följa vad som t ex är motiveringen till riksintresset. Till varje område följer en redogörelse för *Nuvarande skydd*. Här tas t ex upp fornlämningar och byggnadsminnen. Eftersom riksintresset innebär ett juridiskt skydd i sig hade museet hellre sett att kommunen redogjorde för hur man ska undvika påtaglig skada inom varje område. I slutet av kapitlet anges strategier för hänsynstagande. Här omnämns hur riksintressena ska värnas, men i mycket generella drag utan hänsyn till de olika områdenas unika kvaliteter. Avsnittet behöver därför utvecklas och förtydligas.

Till avsnittet *Kulturmiljöer* hör en karta över kommunen med olika skrafferingar. Kartan visar t ex områden av riksintresse för kulturmiljö, dock under rubriken *Riksintressen kultur* istället för riksintressen för kulturmiljö vilket är den korrekta benämningen. På kartan finns även en skraffering som visar *Regionalt kulturintresse*. Det är dock oklart vad som menas med denna benämning. Kartan visar också **kultur**friluftsområden och riksintressen för natur. Museet anser att dessa bör läggas på en egen karta i avsnittet som rör natur.

Kartor och text kopplat till kulturmiljö utvecklas. Kommunen kommer också jobba med ett kulturmiljöprogram för Gnesta tätort framöver. Kartorna ses över och riksintresset kulturmiljö får rätt benämning i utställningsversionen.

I kapitlet *Strategier* under rubriken *Jordbruksmark* lyfts 3 kap 4 § Miljöbalken som anger att jordbruksmark får tas i anspråk endast om det inte finns annan mark att tillgå. Vidare står det att den produktiva jordbruksmarken inte bör användas till bebyggelse, ny bebyggelse bör endast uppföras i jordbruksområden där marken bedöms ha ett lågt brukningsvärde. Vilken mark som menas ha lägre brukningsvärde framgår inte i översiktsplanen. Områden för ny bebyggelse i och runt Gnesta planeras idag nästintill uteslutande på jordbruksmark. Museet undrar hur detta går ihop med paragrafen i Miljöbalken

Marken i anslutning till Gnesta tätort som är möjlig för ny bebyggelse utgör till stor del jordbruksmark. Motivet att nyttja delar av marken är tillgänglighet, närhet till befintlig infrastruktur och spårbunden kollektivtrafik. För att den nya bebyggelsen ska kunna räknas som tätortsutveckling är det i första hand dessa ytor som står till buds. När områdena blir aktuella för mer detaljerad planering kommer ytterligare kunskapsunderlag tas fram, exempelvis brukningsvärdet på marken.

En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har utförts av Structor 2017-05-22. Företaget saknar i dagsläget kulturmiljökompetens vilket är en stor brist när en del av bedömningen hanterar kulturmiljöfrågor. Detta blir tyvärr också tydligt i MKB där avsnittet om kulturmiljö är mycket generellt hållen och ställer låga krav på översiktsplanen.

Del om kulturmiljö utvecklas i översiktsplanen.

Stockholms läns landsting Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Landstinget yttrar sig i egenskap av regionplaneorgan, som kollektivtrafikansvarig Samt utifrån landstingets övergripande trafikpolitik. Ärendet har beretts i samråd med landstingets trafikförvaltning, som inte avger eget yttrande. Landstingets remissvar utgår från utställningsförslaget för RUF5 2050 (sedan dess godkänd i TRN, 22 februari, TRN 2015-0015). Den 4 december godkände kommunstyrelsen i Gnesta kommun att skicka ut översiktsplan 2050 på samråd.

Det är positivt att kommunen i planförslaget fokuserar på att utveckla kommunen med hållbara resor och transporter i fokus, samt lyfter kommunens storregionala kontext utifrån trafikering, näringsliv och arbetsmarknad. Planförslaget stärker Gnestas fortsatta integrering i den gemensamma arbets- och bostadsmarknaden. Beträffande den tekniska försörjningen anser landstinget att planen redovisar bra och utförliga delar med mål och strategier för vattenfrågorna. Det är också positivt att materialförsörjning i form av grus, bergtäkter och platser för mellanlagring omnämns in planförslaget.

I planen skulle med fördel mål och strategier för avfallshantering, energiförsörjning samt materialförsörjning/masshantering och täkter med bäring på framtida markanvändning kunna arbetas fram. Kommunen lyfter upp ett regionalt samarbete gällande energifrågor. Landstinget anser att det inte följs upp hur detta sker och hur det regionala samarbetet ser ut.

I planen kommer energiförsörjning beredas mer plats och skrivning om solkraft kommer läggas till. Avfallshantering hanteras i kommunens avfallsplan och i översiktsplanen byfts frågan om plats för mellanlagring av massor upp. Energikontoret Mälardalen är ett av de forum där kommunen samarbetar med energifrågor.

LFV

LFV vill som sakägare av CNS-utrustning avge följande yttrande:

I översiktsplanen nämns Försvarsmakten när det gäller remisser gällande höga objekt men ingenting om vad som gäller för civil luftfart. LFV vill påminna kommunen om att följande gäller:

Alla byggnadsobjekt som master, torn, skyltar, pyloner, konstverk, höga hus etc. som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan till havs eller i insjöar skall, oavsett placering på svenskt territorium, remitteras till LFV i god tid innan uppförandet. Gäller det objekt till havs eller i insjöar skall även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

Ovanstående innebär att alla vindkraftverk som är högre än 20 meter över mark skall remitteras till LFV, oavsett placering. Detta inkluderar även områden speciellt utpekade för vindkraft.

Vidare skall enligt ovan alla master och torn som är högre än 20 meter över mark remitteras till LFV.

Ovanstående innebär också att alla detaljplaner som innehåller objekt som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan skall remitteras till LFV.

Enda undantaget från ovanstående när det gäller detaljplaner är sådana som rör LFV som arrendator eller markägare av fastighet eller angränsande fastighet. Sådana detaljplaner skall alltid remitteras till LFV oavsett om de innehåller höga objekt eller ej.

Kommunala översiktsplaner skall alltid, som skett, remitteras till LFV.

Frågeställningarna utvecklas i utställningsversionen och åtgärder som remitteras till LFV förtydligas.

I övrigt har LFV inget att erinra mot översiktsplanen.

VIKTIGT: I vårt remissvar har LFV inte analyserat konsekvenser för flygvägar till och från flygplatser, samt om CNS-utrustning ägd av flygplats kan riskera att bli påverkad. Berörda flygplatser skall därför alltid tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer, eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering. Med berörd flygplats avses att etableringen hamnar inom flygplatsens MSA-yta ca 60 km ut från flygplatsen. MSA är den hinderyta som är störst och står för ”Minimum Sector Altitude”.

Polisen

Polismyndigheten genom polisregion Öst anser att översiktsplanen för Gnesta kommun är väl genomarbetad. Polisregionen delar kommunens uppfattning att det är ett bra brottsförebyggande perspektiv att blanda bostadstyper och upplåtelse former. Polisregionen anser vidare att det är en bra strategi att höja standarden på vägnätet och satsa på att bygga säkra och gärna separerade gång- och cykelvägar. Det torde gynna trafiksäkerheten på ett positivt sätt. Avslutningsvis vill polisregionen anför att det är som kommunen konstaterar viktigt att grönområden och stråk bevaras och utvecklas. Med ökad otrygghet i samhället är det därför viktigt att trygghetsperspektivet ges en framträdande roll vid vidare utvecklingen av dessa områden.

Vid utveckling av grönstråk kommer exempelvis belysning för ökad trygghet utredas och planeras för.

Länsstyrelsen Södermanland

Förslag till översiktsplan för Gnesta kommun 2050

Förslag till översiktsplanen för Gnesta kommun har inkommit till Länsstyrelsen för samråd enligt 3 kap. 9 § plan- och bygglagen (PBL). Gällande översiktsplan antogs 2003. Den nya översiktsplanen ska ersätta gällande plan och har ett tidsperspektiv på drygt 30 år. Länsstyrelsen har lämnat underlag inför planeringsarbetet genom en sammanfattande redogörelse den 13 maj 2015 (i planen anges 2010).

Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

- ta till vara och samordna statens intressen,
- tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap. som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark och vattenområden,
- verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
- verka för att sådana frågor om användningen av mark och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och
- verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Översiktsplanen ska utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår. Planen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, bevaras och utvecklas. Planen ska vidare redovisa hur kommunen avser att tillgodose riksintressen och följa miljö kvalitetsnormer samt redovisa eventuella LIS-områdets avgränsning. I PBL 3 kap §§4 och 5 framgår

vidare vilka krav som ställs till översiktsplanens innehåll. Bland annat ska översiktsplanen redovisa hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.

Kommunen har remitterat planförslaget till de statliga myndigheter som berörs. Länsstyrelsen har tagit del av yttranden från Trafikverket den 12 mars 2018, Försvarsmakten den 28 februari 2018, Statens Geotekniska Institut den 9 mars 2018 samt Länsstyrelsen i Stockholm den 16 februari 2018 (den sistnämnda har inga synpunkter). Länsstyrelsens ställningstaganden i relevanta frågor framgår nedan.

Allmänt

Den övergripande utvecklingsstrategin är bra och tydlig och Länsstyrelsen är positiv till att bostadsbyggandet i huvudsak ska ske i Gnesta tätort samt i övriga orter kopplade till kommunikationsstråk. Länsstyrelsen vill också framhålla den framsynthet planförslaget visar genom att peka ut opåverkade och tysta områden som ska skyddas från exploatering. Även målsättningen om att öka de gröna näringarna och besöksnäringen bedömer Länsstyrelsen som positiv.

Förutom de sex inriktningar som översiktsplanen beskriver hade Länsstyrelsen gärna sett en inriktning för kulturmiljön och kulturlandskapet, i likhet med inriktningen för en attraktiv och livskraftig naturmiljö. Gnesta kommun har många värdefulla kulturmiljöer på landsbygden och i tätorter, som är en bidragande orsak varför människor väljer att bosätta sig och leva i kommunen. Strategiska ställningstaganden behövs därför för hur kulturvärden ska kunna bevaras, användas och utvecklas för att säkerställa dessa i efterföljande planerings- och bygglovsprocesser.

Översiktsplanen anger två strategier för tillväxt, dels genom förtätning, dels genom att bygga på jungfrulig mark i orternas utkanter. Planen och miljökonsekvensbeskrivningen tar upp riskerna med att bygga på oexploaterad mark och att det kan få negativ inverkan på höga natur- och kulturvärden. Förtätningstrategin anger att ca 70 %, 2000-3000 bostäder ska tillkomma i Gnesta tätort. Konsekvenserna av detta ställningstagande när det gäller påverkan den riksintressanta stads- och kulturmiljön behöver redovisas i planen.

Översiktsplanen redovisar kopplingar till EU-direktiv och nationella mål. Dessa bör kompletteras med landskapskonventionen samt de nationella kulturmiljömålen.

Kompletteras i utställningshandlingen.

Till gällande översiktsplan hör fördjupningar för Gnesta tätort, Björnlunda och Laxne. Länsstyrelsen utgår från att dessa kommer att ersättas av den nu framtagna översiktsplanen. Detta behöver förtydligas i planförslaget.

Detta förtydligas i utställningsversionen.

Kartorna kan vinna i tydlighet på att kompletteras med namn på vägar, platser, sjöar mm för att underlätta för läsaren.

Kartor uppdateras och revideras

Statliga intressen

Riksintressen 3 kapitlet miljöbalken (NIB)

För att översiktsplanen ska fungera vägledande för efterföljande beslut ska den redovisa hur kommunen avser att tillgodose riksintressena. Här behöver planen kompletteras. Kommunens syn på vad som kan skada riksintressena bör framgå, samt avsikter, rekommendationer och ställningstaganden för

riksintressena. Hur eventuella planerade förändringar kan bidra till att utveckla och förbättra riksintressena kan gärna framgå. Om översiktsplanen inte ger vägledning för hur riksintressenas värden ska tillgodoses, kommer det att ställa högre krav på efterföljande planerings- eller beslutsunderlag. Detta kan riskera att komplicera och fördröja efterföljande planprocesser.

Naturvården 3:6 MB

Kartredovisningen av riksintressena är svårläst och bör förtydligas. Nummerordningen i texten bör återfinnas på kartan för tydlighetens skull. Hänvisning mellan text och karta behövs.

Numrering och förtydliganden görs i utställningshandling.

Friluftslivet 3:6 MB

Kartredovisningen av riksintressena är felaktig och behöver uppdateras, till exempel finns det nytillkomna området Klämningen-Österheden inte med på kartan. Hänvisningar mellan text och karta behövs för tydligheten skull. Korrekta uppgifter finns att hämta på Länsstyrelsens webbGIS.

Kartan uppdateras.

Kulturmiljövården 3:6 MB

Riksintressena beskrivs men kommunens avsikter, rekommendationer och ställningstaganden samt syn på vad som kan skada riksintressena bör läggas till. Hur eventuella förändringar kan bidra till att utveckla och förbättra riksintressena kan gärna tillföras.

Risk för negativ påverkan på riksintresset Gnesta stationssamhälle kan, enligt Länsstyrelsens bedömning, finnas utifrån den kraftiga expansion som förtätningsstrategin innebär. Länsstyrelsen kan inte utan vidare ställa sig bakom miljökonsekvensbeskrivningens bedömning att översiktsplanen inte medför påtaglig skada i detta fall. Det är angeläget att kommunen tar fram en MKB för kulturmiljö eller en fördjupad kulturmiljöanalys för Gnesta tätort och riksintresset Gnesta stationssamhälle. Huvuddelen av nya bostäder planeras i tätorten, ca 70 % eller 2000-3000 bostäder. Utan detta kunskapsunderlag kan Länsstyrelsen inte ta ställning till vilken påverkan förtätningsstrategin kommer att ha på riksintresset för kulturmiljö. Slutsatserna i kulturmiljö-analysen bör vägas in i den utvecklingsplan som ska tas fram för Gnesta centrum.

Som komplement till utvecklingsplanen för Gnesta centrum kommer en kulturmiljöanalys göras för att säkerställa att riksintresset för kulturmiljö inte påverkas negativt av ny bebyggelse i Gnesta centrum.

För den planerade omvandlingen av Norrtuna, som ligger inom den riksintressanta kulturmiljön Gåsinge - Dillnäs och del av Frustuna — Kattnäs (D41), från fritidshus till permanent boende bör kommunen ta ett helhetsgrepp om processen så att de kulturhistoriskt riksintressanta värdena kan tillgodoses. En eventuell utbyggnad av Norrtuna bör undvika att bebygga den öppna odlingsmarken i och i anslutning till riksintresset.

När mer detaljerad planering planeras av området kommer kommunen ta ett helhetsgrepp om processen kopplat till de kulturhistoriska värdena eventuellt kan det bli aktuellt med en kulturmiljöanalys för områdena.

Motiv och uttryck saknas för riksintressena Elghammar och Eriksgatan Önnersta-Penningby, vilket bör kompletteras.

På Länsstyrelsens webbplats finns värdebeskrivningar med tillhörande kunskapsunderlag och karta för de riksintressanta kulturmiljöerna. För varje riksintresse anges mål för att tillgodose det vilket kan ge värdefull vägledning i planerings- och bygglovskedet.

Motiv och uttryck kompletteras.

Trafikslagets anläggningar MB 3:8

Länsstyrelsen ställer sig bakom Trafikverkets synpunkter under punkten riksintresse för kommunikationer.

Totalförsvaret MB 3:9

Länsstyrelsen ställer sig bakom synpunkterna i Totalförsvarets yttrande.

Riksintressen 4 kapitlet miljöbalken

Natura 2000-områden MB 4:8

Kommunens Natura 2000-områden redovisas i text och på karta. Kartorna är svårläst och behöver kompletteras med nummerhänvisning till texten.

Kompletteras i utställningshandlingen.

Strandskydd

Länsstyrelsens ställningstagande till eventuellt upphävande av strandskyddet för utpekade områden inom strandskydd i Stjärnhov, Björnlunda och Laxne får anstå till kommande prövningar vid detaljplaneläggning.

Det bör framgå av texten om strandskydd att Länsstyrelsen beslutar om dispens inom Natura 2000-områden, naturreservat m.fl. skyddade områden.

Hälsa och säkerhet

Förorenade områden

Länsstyrelsen konstaterar att uppgifter och information angående förorenade områden är bristfällig. I översiktsplanen bör förorenade områden redovisas på ett övergripande plan. Redovisningen bör innefatta en karta över potentiellt förorenade områden i kommunen. Riktlinjerna bör även beskriva hur förorenade områden ska hanteras i det fortsatta arbetet med detaljplanering och lovgivning. Länsstyrelsen vill också understryka vikten av att samråda internt inom kommunen och inhämta lokal information om förorenade områden. Förorenade områden omfattar enligt miljöbalken mark, vatten, grundvatten, sediment och byggnader. Information finns på Länsstyrelsens webb.

En karta över potentiellt förorenade områden tas fram till utställningsversionen

Översvämning

Översvämningsrisker bör redovisas tydligare i översiktsplanen. Ny sammanhållen bebyggelse bör lokaliseras, placeras och utformas på ett sätt som innebär att samhällsstrukturen är hållbar över tid. Samhällsviktiga funktioner bör inte lokaliseras till områden där det finns risk för översvämning.

Översvämningsrisker redovisas i översiktsplanen och på de platser där det är låglänt terräng bör översvämningskarteringar göras.

Geotekniska säkerhetsfrågor

Länsstyrelsen ställer sig bakom yttrandet från Sveriges Geotekniska Institut.

Transporter med farligt gods, trafikbuller och vibrationer

Länsstyrelsen ställer sig bakom synpunkterna i Trafikverkets yttrande.

Flera föreslagna bebyggelse/utvecklingsområden ligger intill järnväg och/eller väg med transporter av farligt gods. Det behöver framgå av översiktsplanen att riskbedömningar behöver göras i ett tidigt planeringsstadium för att klargöra förutsättningarna för ny bebyggelse. Länsstyrelsens vägledning gällande rekommenderade skyddsavstånd bör beaktas.

Skrivs med i utställningshandlingen.

Mellankommunala frågor

Översiktsplanen redovisar på ett bra sätt relevanta mellankommunala frågor.

Miljö kvalitetsnormer (MKN) — vatten

Planförslaget innehåller en mycket bra beskrivning av kommunens vatten och vattenanvändning och de mål som ska uppnås. Det är positivt att en vatten- och avloppsplan ska tas fram, men utan denne är det svårt att ta ställning till hur vattenanvändningen i planeringen i praktiken påverkar möjligheten att nå MKN vatten. För att kunna visa hur 1VFKN vatten påverkas av kommande detaljplaner behöver fördjupade utredningsunderlag till exempel i form av föreslagen VA-plan finnas.

En VA-plan kommer tas fram i kommunen.

Allmänna intressen enligt 2 kap. PBL

Bostadsbyggande

Kopplingen till kommunens nyligen antagna bostadsförsörjningsprogram bör framgå av planen.

Tydligare koppling görs i utställningsversionen.

Bebyggelsestruktur och bebyggelseutformning

Översiktsplanens övergripande utvecklingsstrategi innebär bostadsbyggande i huvudsak i Gnesta tätort samt i övriga tätorter kopplade till kommunikationsstråken, vilket Länsstyrelsen bedömer kan bidra till en hållbar bebyggelsestruktur.

Gnesta tätort

Eftersom översiktsplanen och miljökonsekvensbeskrivningen så tydligt anger att förtätning ska prioriteras kan riktlinjer med hänsyn till kulturmiljövärden behövas. Till exempel behöver planen ta ställning till om/var det är lämpligt att bygga höga/stora hus. Nybyggnad på lucktomter kan göras om tillräcklig hänsyn tas till kulturhistoriska värden och riksintressets uttryck inte skadas. I norra Gnesta behöver hänsyn tas till Frustuna kyrka och bebyggelse undvikas i området vid kyrkan och vid Frönäs gård. I Björnlunda bör på motsvarande sätt hänsyn tas till Björnlunda kyrka och byggnadsminnet Björnlunda

gamla prästgård med omgivningar, där bebyggelse bör undvikas. Vid omvandling av fritidshusområden bör en bedömning göras av kulturhistoriska värden.

Synpunkten tas med i mer detaljerad planering samt i den kulturmiljöanalys som kommer göras för Gnesta tätort.

Landsbygd och sammanhållen bebyggelse

Kommunens övergripande ställningstaganden vad gäller utveckling på landsbygden och riktlinjer för sammanhållen bebyggelse är bra och tar hänsyn till kulturvärden. Till känsliga lägen där särskilda krav kan ställas bör riksintressen för kulturmiljövården och regionala intresseområden för kulturmiljö räknas. Tydligare riktlinjer för bygglovprövning bör finnas i översiktsplanen, för att den ska kunna fungera vägledande för kommande detaljplanering och bygglov. Det är viktigt t.ex. inom riksintresseområden för kulturmiljö där detaljplan saknas.

Kommunen anser att riktlinjerna efter komplettering av avsnittet för kulturmiljö är vägledande för kommande detaljplanering och bygglov.

Naturvård

Länsstyrelsen bedömer att översiktsplanen tar god miljöhänsyn och värnar om kommunens naturresurser. Närheten till orörd natur lyfts fram som en av kommunens viktigaste marknadsfördelar. Några detaljsynpunkter:

- Länsstyrelsen föreslår att kommunens naturreservat lyfts fram som besöksändamål under kapitlet Aktiviteter och upplevelser.
- På kartan sid 57 saknas flera av kommunens naturreservat.
- Sid. 80 Syftet med "Tysta områden" behöver förtydligas. Kommunen bör beskriva värdena i de stora opåverkade områdena närmare med tydligare riktlinjer i översiktsplanen för att kunna ge vägledning för efterföljande beslut.

Översiktsplanen revideras och tysta områden förtydligas.

Kulturmiljö

Gnesta kommun saknar ett kommunövergripande kulturmiljöprogram, trots att det är en av de strategier som hänvisas till för att kunna tillgodose riksintressen och övriga kulturmiljövården. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att ett sådant kunskapsunderlag tas fram för en tillförlitlig hantering av kommunens kulturmiljöer. Kulturmiljöprogrammet bör ges en tydlig koppling till översiktsplanen och gärna antas politiskt.

Ett aktuellt kulturmiljöprogram i kombination med tillgång till antikvarisk kompetens samt avvägningen mellan andra allmänna intressen, är centrala aspekter för att kulturmiljön ska kunna användas som en resurs i planeringen. Länsstyrelsen erbjuder sedan några år tillbaka samfinansiering till kunskapsunderlag för kulturmiljö.

Målsättningar och strategier för kommunens kulturmiljöer bör arbetas in i översiktsplanen eftersom den är vägledande för senare beslut. Urvalet bör kompletteras med nya typer av miljöer, som t.ex. fångar in det moderna kulturarvet.

Kulturvärden och kulturmiljö är ett av de allmänna intressen som kommunen enligt miljöbalken ska tillgodose vid planeringen av mark- och vattenområden samt den fysiska miljön i övrigt. Kulturmiljöer som bedöms ha betydelse ur allmän synpunkt ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan innebära

påtagligt skada. Att kulturvärden redovisas i översiktsplanen har betydelse för kommunens förutsättningar att ta tillvara kulturvärden.

Översiktsplanen ger en översiktlig beskrivning i punktform vilka värdefulla kulturmiljöer som finns i kommunen. De kunskapsunderlag som hänvisas till, som Sörmlandsbygden från 1988 och Kulturhistorisk inventering i Gnesta kommun från 1980, är ålderstigna och på flera sätt inaktuella. Översiktsplanen bör utvecklas i denna del och beskriva hur de värdefulla kulturmiljöerna kan bevaras, användas och utvecklas.

Översiktsplanen utvecklas vad gäller kulturmiljö.

Attefallshus och värdefulla kulturmiljöer

Översiktsplanen pekar ut värdefulla miljöer där bygglov kan komma att krävas för attefallshus. Länsstyrelsen vill påpeka att prövning enligt kulturmiljölagen gäller för attefallshus om de ska uppföras inom fornlämning eller fornlämningsområde.

Skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och miljöer

I nuvarande översiktsplan föreslås att områdesbestämmelser ska upprättas för de kulturhistoriskt värdefulla byarna/bebyggelsegrupperna Blacksta by, Gryts kyrkby, Avla by, Dillnäs kyrkby, Gåsinge kyrkby och Önnersta, något som ännu inte genomförts. Områdesbestämmelser är ett bra instrument för att arbeta aktivt med områden med höga kulturvärden som inte omfattas av detaljplan.

Områdesbestämmelser kan användas för att säkerställa att syftet med översiktsplanen uppnås eller att ett riksintresse tillgodoses.

Områdesbestämmelser tas inte med i denna översiktsplan men om det blir ett ökat bebyggelsetryck där värdefull bebyggelse och miljöer finns kommer en kulturmiljöanalys göras för området med omnejd.

Byggnadsminnen

Till avsnittet om byggnadsminnen kan, i likhet med kyrkliga kulturminnen, läggas till att för ändringar krävs länsstyrelsens tillstånd. Den omgivande miljön är viktig för upplevelsen av byggnadsminnet och ändring av byggnader och landskap nära byggnadsminnena bör därför ske med hänsyn till dessa.

Text förtydligas/ uppdateras

Fornlämningar

Texten om fornlämningar är bra men kan med fördel kompletteras med: "Bestämmelserna i kulturmiljölagen gäller oavsett vad som regleras i andra lagar eller planer. Eftersom förekomsten av fornlämningar kan påverka genomförbarheten i en detaljplan är det lämpligt att klara ut fornlämningsförekomsten i ett inledande skede av planprocessen. Med kännedom om fornlämningarnas utbredning kan såväl ingreppen i fornlämningarna som kostnaderna för en exploatering minimeras."

Text uppdateras

Länsstyrelsen vill även framföra att flera av kommunens områden för ny bebyggelse och utvecklingsområden är rika på fornlämningar och att det därför kan bli aktuellt med insatser i form av arkeologiska utredningar för att ta reda på om okända fornlämningar finns utöver de som är kända, arkeologiska förundersökningar för att avgränsa kända fornlämningar eller slutliga arkeologiska undersökningar för att ta bort fornlämningar där exploateringar prioriteras. Detta gäller tex området kring Hällsta och Kullen sydväst om Gnesta.

Detta är något att beakta i mer detaljerad planering.

Grön infrastruktur

Länsstyrelserna har fått i uppdrag att fram en handlingsplan för grön infrastruktur. I regeringens proposition 2013/14:141 "En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster" framgår det att regionala handlingsplaner för grön infrastruktur ska tas fram i samarbete mellan berörda landskapsaktörer. Syftet med planerna är att identifiera naturområden, biotoper, strukturer och element i landskapet som skapar ett ekologiskt sammanhang och som utgör förutsättningen för att bevara landskapets biologiska mångfald och främja ekosystemtjänster. Kommunerna kommer att vara viktiga aktörer i det fortsatta arbetet med grön infrastruktur. Länsstyrelsens förslag till handlingsplan kommer att skickas på remiss under våren och innehålla analyser som kan ge ytterligare kunskapsunderlag för översiktsplaneringen.

God livsmiljö från social synpunkt

Jämställdhet finns med som ett särskilt avsnitt i översiktsplanen, men behöver uppdateras. Det har tillkommit två nya jämställdhetspolitiska mål sedan november 2016, jämställd hälsa samt jämställd utbildning. I planen finns endast fyra av sex delmål omnämnda. Se samtliga här:

<http://www.regeringen.se/artiklar/2017/01/mer-om-jamstalldhetspolitikens-mal/>

Uppdateras i utställningshandlingen.

Avsnittet om är övergripande och beskriver inte hur kommunen belyst jämställdhet kopplat till samhällsplanering. Det skulle vara bra om jämställdhet fanns integrerat i fler delar av dokumentet än i ett särskilt avsnitt. Exempelvis kopplat till avsnitt 1: Inriktning Gnesta 2050 — bo, verka, leva. Jämställdhetsperspektivet skulle även med fördel kunna vävas in i avsnitten om strategier. Att kontinuerligt ställa sig frågan "Hur påverkas kvinnor och män, respektive flickor och pojkars förutsättningar av detta förslag?" genomgående kan aktualisera jämställdhet i samhällsplanering.

Långsiktig god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror

Jordbruksmarken som resurs

Jord- och skogsbruk lyfts i översiktsplanen som en viktig fråga. I tätortsnära jordbruksområden kan graderingar behöva tas fram för att möjliggöra avvägningar mellan det allmänna intresset för jordbruksmark och behovet av exploatering. Utifrån en sådan analys kan principerna och underlag tas fram för hur jordbruksmarken ska hanteras.

På lokal nivå kan skillnaderna i bördighet vara stora både mellan fält och inom fält. Länet har generellt stor variation även inom fälten på grund av det kuperade och småbrutna landskapet. Därför behövs ett underlag för att möjliggöra korrekta bedömningar och prioriteringar av var man gör mest, respektive minst skada vid en exploatering. Det är dock inte bara den exploaterade marken som påverkas när åkermark tas i anspråk, då försämrade arrondering och uppsplittring av jordbruksföretag kan få konsekvensen att det inte längre går att bruka marken rationellt. Där jordbruksmark tas i anspråk är det viktigt att försöka undvika att kvarvarande mark splittras till allt för små fält.

Jordbruksverket har tagit fram en vägledning för hur kommuner kan arbeta i den översiktliga planeringen, se Jordbruksverkets webbplats.

Synpunkten tas med till kommande mer detaljerad planering. Närmst på tur är området Vackerby trädgårdsstad i norra Gnesta som ska detaljplanläggas.

Energi och naturresurser

Enligt Lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi.

Länsstyrelsen efterfrågar större fokus på hur kommunen i översiktsplanen avser att arbeta för att underlätta för förnybar energiproduktion. Exempelvis kan restvärme och solkraft inkluderas för att få en enhetlig beskrivning av potentialen för energiförsörjningen.

Skrivning om solkraft läggs till i utställningsversionen

För att minska klimatpåverkan från godstransporterna behöver det ske en planering för effektiva godstransporter tidigt i den kommunala planeringen. Stycket om Vagnät på sida 45 kan kompletteras med hur kommunen till exempel inkluderar logistik för varutransporter vid förslag till lokalisering av transportintensiv verksamhet, planerar för att samordna kommunal varudistribution för att minska transporternas miljöpåverkan, och planerar för godstransporter.

Under rubriken "kollektivtrafik" anges att över 50 procent av den arbetande befolkningen arbetspendlar ut från kommunen. Uppgift om hur många som arbetspendlar med bil, och en strategi för hur dessa ska övergå till att använda kollektivtrafik som primärt transportslag kan gärna framgå.

Länsstyrelsen ser mycket positivt på att möjlighet till gång- och cykel- samt kollektivtrafik ska beaktas vid exploatering samt att nybyggnad främst ska ske i anslutning till befintlig bebyggelse. Kommunen kan med fördel beskriva hur olika transportslag prioriteras, exempelvis utifrån en transporthierarki. Det kan även fungera som stöd för kommunen vid nyetableringar av verksamhets- och bostadsområden.

Klimatförändringar

Det är positivt att kommunen ska se över VA-planen för att möta en förväntad ökad befolkning. I översynen bör ingå en översyn av verksamhetens kapacitet i förhållande till klimatförändringarnas konsekvenser såsom skyfall och hundraårsregn, i enlighet med 2 kap. 3§ PBL.

Synpunkten tas med i arbetet med kommande VA-plan.

Nationella mål

Miljömål

Boverket har publicerat riktlinjer för hur kommuners översiktsplanering kan bidra till minskad klimatpåverkan. Riksdagens vision är att vi år 2050 har nått noll nettoutsläpp av växthusgaser. Genom Parisavtalet har EU gjort ett gemensamt åtagande om att senast 2030 minska växthusgasutsläppen från hela EU-ekonomin med minst 40 procent jämfört med 1990. Dessa åtaganden innebär att alla samhällsaktörer behöver, på ett strukturerat sätt, bidra till måluppfyllelsen. Riktlinjerna ska ses som ett stöd för Agenda 2030-arbetet men bidrar också till att uppfylla PBL-kraven om hur översiktsplanen bidrar till miljömålen Begränsad klimatpåverkan samt God bebyggd miljö. Boverkets riktlinjer finns på Kunskapsbanken.

Miljömålet God bebyggd miljö och kulturmiljö

Av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö framgår att natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. En precisering finns för kulturvärden i bebyggd miljö, som anger att det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap ska bevaras, användas och utvecklas.

För att följa upp God bebyggd miljö finns fem indikatorer med koppling till kulturmiljö: antikvarisk kompetens, planeringsunderlag kulturmiljö, q-märkta byggnader, byggnadsminnen och rivningslov. För att förbättra miljömålstillståndet kan kommunen arbeta aktivt med att förse kulturhistoriskt värdefull bebyggelse med relevant skydd, säkra tillgången till antikvarisk kompetens, utföra inventeringar, särskilt av den yngre, moderna bebyggelsen och industrimiljöer, ge förslag på nya byggnadsminnen och genomföra informationsinsatser. För att bedöma hur väl översiktsplanen lyckas uppfylla målet om hållbar utveckling kan kulturmiljö användas som en planindikator.

Räkna q — resultatet i Gnesta kommun

Länsstyrelsen har de senaste åren inom projektet Räkna q tagit fram statistik och analyserat den bebyggelse som omfattas av skydds- eller varsamhetsbestämmelser i detaljplan eller områdesbestämmelser. Under perioden 1987-2012 har ca 1,5 % av det totala byggnadsbeståndet i länet skyddats. I Gnesta kommun har 168 byggnader eller ca 1,3% av byggnadsbeståndet skyddats under samma period. En ny rapport som omfattar perioden 2011-2012 till 2017 kommer finnas på Länsstyrelsens hemsida inom kort.

Miljökonsekvensbeskrivning

Förtättningsstrategin och värdefulla kulturmiljöer

Förtättningsstrategin anger att majoriteten av nya bostäderna ska tillkomma i Gnesta tätort. Endast grönområden och störningar pekas ut som riskområden trots att värdefulla kulturmiljöer inom riksintresset i stor utsträckning kommer att påverkas. Planen anger att tätortsnära grönområden ska bevaras och utvecklas och behöver kompletteras med vilka värdefulla bebyggelseområden som bör bevaras.

Bebyggelseområden som behöver bevaras tas med som frågeställning i kulturmiljöanalysen för Gnesta tätort.

Hållbar utveckling — den socio-kulturella dimensionen

1 Sveriges nationella strategi för hållbar utveckling lyfts tre dimensioner av hållbar utveckling fram; den miljömässiga, den sociala — inklusive den kulturella — och den ekonomiska. Hushållning med bebyggelsearvet kan till exempel betraktas som en strategi för att bidra till en hållbar omställning av samhället och till klimatpolitiken.

Den sociala dimensionen omfattar även kultur och kulturmiljö. Kulturarvet kan användas för att erbjuda arenor för diskussion i syfte att låta olika synsätt mötas och utmana varandra. På så sätt kan samhällsengagemang, tillit och gemenskap utvecklas. Många uppfattar kulturarvet som angeläget för att förstå samtiden, sig själv och känna gemenskap med andra människor.

Övrigt.

Redaktionella synpunkter

Översiktsplanen bör ensa begreppen då det gäller "fornlämningar", som är det begrepp KML använder, och undvika den äldre benämningen "fornminnen".

Under "Generellt biotopskydd" bör sista meningen ändras till: Om det finns särskilda skäl kan länsstyrelsen ge dispens från biotopskyddet.

Ses över och ändras.

Företag

Telia company AB

Med anledning av det samrådsunderlag som översänts vad gäller den planerade översiktsplanen för Gnesta kommun, har Telia Sverige Net Fastigheter AB (TSNFAB) följande att erinra. TSNFAB äger ett antal anläggningar inom den nya översiktsplanen. Det är för tidigt att säga hur vi eventuellt kan komma att påverkas av den nya planen men vi förutsätter att inga förändringar företas som påverkar TSNFAB:s byggnader och utrustning. Samt att alla våra anläggningar kan stå kvar i oförändrat skick.

Vi förutsätter också att vi hålls underrättade om hur arbetet fortskrider och även fortsatt får möjlighet att yttra oss.

Dialog kring eventuella förändringar på byggnader, utrustningar samt anläggningar genomförs i samband med mer detaljerad planering. Ni kommer hållas underrättade och även få möjlighet att yttra er under nästa skede av översiktsplaneprocessen, utställningskedet.

Vattenfall

Vattenfall har elnätanläggningar med beteckningen regionalt elnät och lokalt elnät inom aktuellt område med en spänningsnivå på 0,4 kV till 45 kV både ledning i luft och ledning i mark inom Gnesta kommun.

Vattenfall lämnar följande synpunkter vad gäller lokalt elnät:

- Nya exploateringar medför ett behov av både nya ledningar och nya nätstationer för elförsörjning. Nya ledningar är i stort sett alltid markförlagda kablar i tätbebyggt område men kan vara både markförlagda kablar och ledningar byggda i luft på landsbygden.
- För att undvika magnetfält ska avstånd från station till stadigvarande vistelse vara minst 5 meter. För att undvika brandrisk ska avstånd mellan station och brännbart material vara minst 5 meter.
- En tumregel är att längsta kabelväg från nätstation till anslutningspunkt är cirka 200 m. Det kan dock variera beroende på nätstationens kapacitet och områdets elförbrukning.

Vattenfall vill påminna om följande som gäller för både elnätanläggningar med beteckningen regionalt elnät och lokalt elnät:

- För alla detaljer och anläggningar som placeras invid Vattenfalls elnätanläggningar gäller att dessa skall placeras så att drift- och underhållsarbeten för elnätanläggning inte försvåras.
- Schaktning och sprängning får inte ske i närheten av Vattenfalls elnätanläggningar utan att man i god tid inhämtat ledningsägarens medgivande.
- Hänsyn ska tas till försiktighetsprincipen som ingår i de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken avseende att verksamheter eller åtgärder inte medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.
- Ombyggnad eller flytt av Vattenfalls anläggning ska anmälas i god tid. Ombyggnad/flytt bekostas av den som initierat ärendet, om det inte regleras på annat sätt i avtal.
- Vid behov av ombyggnad av ledningar inom regionalt elnät vilka är linjekoncessionspliktiga ledningar är det troligt att ny koncession behöver sökas vilket är tidskrävande.

Vattenfall har inget övrigt att erinra i detta ärende.

Synpunkterna tas med i den mer detaljerade planeringen.

Kommuner

Nyköpings kommun

Synpunkter

Nyköpings kommun har mottagit förslaget till ny översiktsplan för Gnesta kommun. Planen är väl genomarbetad och har en tydlig struktur. Nyköpings kommun yttrar sig härmed främst om de mellankommunala frågor som tas upp i översiktsplanen samt de delar i den föreslagna utvecklingsstrategin som berör Nyköpings kommun.

Mellankommunala frågor

Det vore mer lättöverskådligt om samtliga mellankommunala frågor samlades på ett ställe i dokumentet alternativt att det under rubriken hänvisas till de ställen i dokumentet där mellankommunala frågor tas upp. Nyköpings kommun delar annars Gnesta kommuns syn på vilka mellankommunala frågor som berör de två kommunerna. Nyköpings kommun ser särskilt positivt på att Ostlänken finns med bland de mellankommunala frågorna. Det är också positivt att kollektivtrafikstråket mellan Gnesta och Nyköping pekas ut som viktigt. Vi ser också Skavsta som mellankommunalt intresse. Nyköpings kommun vill också särskilt påpeka vikten av den mellankommunala frågan rörande Båvenområdet. Det är viktigt att de tre kommuner som är berörda av detta område har en samsyn kring områdets utveckling.

En gemensam syn på utvecklingen av området Kvegerö, Sillekrog är också en viktig mellankommunal fråga då det är ett i princip gemensamt fritidshusområde där omvandling till permanentboende sker. Eriksgatan som riksintresse för kulturmiljön och Likstammen-Trön som riksintresse för naturmiljön och stort opåverkat område kan också ses som mellankommunala intressen. Möjligtvis kan även bredbandsutbyggnad, Sörmlandsleden och Näckrosleden ses som mellankommunala intressen.

Områden där kommunen är positiva till fler permanentboende och där det eventuellt skulle kunna bli aktuellt med en planändring ligger i anslutning till befintlig centralort. Gnesta kommun kommer därmed inte peka ut Kvegerö som ett omvandlingsområde men kommer lyfta fram lägets strategiska läge med koppling mot E4.

Gnesta kommun delar bilden att Eriksgatan och Likstammen-Trön kan ses som mellankommunala intressen. Det är viktigt att både Gnesta och Nyköpings kommun beaktar områdenas värden och tar hänsyn till dessa i den långsiktiga planeringen.

Utvecklingsstrategi

Nyköpings kommun delar i stort Gnesta kommuns syn på utvecklingsstrategi. Det är positivt att det finns pilar som pekar ut det regionala sambandet mellan Gnesta och Nyköping både längs med väg 223 och väg 224. Vi tror även att det finns gröna samband som sträcker sig över kommungränserna men Nyköpings kommun har ännu inte analyserat detta, och vi ser gärna ett samarbete i denna analys. Detta kan ta avstamp i Länsstyrelsens uppdrag kring Grön infrastruktur.

Gnesta kommun är öppen för ett sådant samarbete.

Övriga synpunkter

Nyköpings kommun tänker använda Boverkets förslag till struktur som grund för sin nya översiktsplan. För att underlätta tolkning av mellankommunala intressen kan Gnesta överväga att också använda Boverkets förslag till struktur.

Under omvandlingsområden saknas Kvegerö.

Södertälje kommun

Generella synpunkter

Gnestas gällande översiktsplan är från 2003 och det är därför välkommet att den moderniseras och tydliggör hur kommunen planerar för att möta en befolkningsökning på 2 % per år. Det är bra att Gnesta kommun är så tydlig i sin formulering kring satsningar på utbyggnad i kollektivtrafiknära lägen och då främst i Gnesta tätort som beräknas ta den största andelen – 70 % - av kommunens utvidgning fram till 2050.

Planförslaget är lättläst och har föredömligt tydliga formuleringar kring mål och strategier i planförslagets del 3 ”Strategier – Framtida mark- och vattenanvändning”. Det är också tydliga skrivningar kring planens inriktning i del 1 ”inriktning Gnesta 2050 – bo, verka, leva. Men, vi saknar i vissa delar en tydligare koppling mellan dessa delar samt en tydligare implementering i själva planförslaget. Ett exempel är bebyggelse på jordbruksmark. Där finns det skrivningar om att detta skall undvikas samtidigt som det finns utbyggnadsområden markerade i förslaget som ligger på jordbruksmark. Vi föreslår även att kommunen ser över balansen i planens olika delar, där vi ser att en oproportionerligt stor del av planen ägnas åt att gå igenom kommunens Natura 2000 områden.

Södertälje kommun skulle gärna se fler skrivningar och resonemang kring mellankommunala frågor, där vi gärna ser ett fortsatt gott samarbete mellan våra kommuner.

Skrivning om bland annat vattentäkten för Gnesta kommun som ligger i Södertälje kommun utvecklas. På regional nivå pågår också ett arbete med en vattenförsörjningsplan.

Synpunkter på kommunikationer och infrastruktur Sid. 34-36

Vi uppskattar att Gnesta för resonemang kring en attraktiv kollektivtrafik samt att gång- och cykeltrafik prioriteras. Vi ser gärna att denna del kompletteras med ett djupare resonemang kring flexibla kommunikationer och vad det innebär. På kartan sid. 35 saknar vi tätorten Mölnbo som ligger i Södertälje kommun men som har Gnesta som sin närmaste serviceort. Ett bredare resonemang kring hur Gnesta kommun ser på hållbara kommunikationer och samverkan över länsgränsen skulle också vara intressant.

Resonemang om flexibla kommunikationer kommer utvecklas liksom text om gång- och cykel.

Politiska partier

Vänsterpartiet:

Vi vill att kommunen säkerställer att det byggs tillräckligt många hyresrätter, framför allt för att förmå ungdomar att bo kvar i Gnesta. Hyresrätter är också enda tänkbara alternativ för hushåll som inte har råd med en bostadsrätt.

Tillgången till kommunikationer är avgörande för att människor ska vilja flytta till Gnesta/bo kvar i Gnesta. En ny mittplattform för tågen bör byggas. En lokalbusslinje bör anläggas, inte minst med tanke på

den nya trädgårdsstaden som kommer att ligga ganska långt från centrum men även med tanke på t ex boende för äldre på Nivågången med dess långa, höga backe.

Den planerade nybyggnationen är framför allt koncentrerad till Gnesta men vi önskar att det borde byggas mer i Björnlunda och Stjärnhov. Längre har efterfrågats par-hyreshus vid Hagvägen i Björnlunda, framför allt för äldre som vill bo kvar i Björnlunda när de egna villorna blivit för stora.

Planeringen av förskolor måste hänga med befolkningsutvecklingen. Det är inte acceptabelt med långa köer och alltför många barn i barngrupperna.

I Gnesta centrum önskar vi att det säkerställs lokaler för Allaktivitetshus där fritidsgården Chill och Kulturskolan kan samhusera och där det också ska finnas möjlighet till någon form av konsthall.

En av inriktningarna i förslag till översiktsplan handlar om att ha en blandad bebyggelse i kommunen med olika upplåtelseformer. I Björnlunda och Stjärnhov finns utpekade utvecklingsområden. Utvecklingsområdena kan innehålla olika typer av bebyggelse så som nya bostäder, förskolor, bostäder anpassade för äldre med mera.

Byggnation av mittplattform finns med som intention/viljeriktning i översiktsplanen. Förhoppningsvis kommer den utvecklingen som sker i Gnesta även märkas av i Björnlunda och Stjärnhov på sikt.

Miljöpartiet

I översiktsplanen finns skrivningar om att tätorterna ska växa inifrån och ut. Dessa skrivningar kan dock med fördel utvecklas och göras tydligare, samt lyftas upp som en av de huvudsakliga strategierna för hur fler bostäder ska åstadkommas. Det bör även tydligare framgå att det är önskvärt med tät bebyggelse i centrala lägen med god tillgång till kollektivtrafik. I texten om centrumutveckling bör det även framgå att behov av fler pendlarparkeringar ska tillgodoses genom effektivare användning av ytor som redan är avsatta för detta ändamål.

Björnlunda och Stjärnhov bör pekas ut som möjliga framtida stationsorter. Planeringen av orterna behöver utgå från detta.

Planen bör utvecklas genom texter som beskriver visioner för landsbygdsutvecklingen. Planen behöver även kompletteras med strategier för gröna näringar.

Texten om gång- och cykelvägar behöver fördjupas. Det bör skiljas på: gångbanor, cykelvägar, samt kombinerade gång- och cykelvägar. Planen bör kompletteras med strategier för cykeltrafik. Behovet av att höja standarden på vägarna i kommunen är högst marginellt. Det bör framgå av planen att infrastrukturinvesteringar ska koncentreras så att de gynnar kollektivtrafik, cykeltrafik och gångtrafik. Texten om sträckan Gnesta-E4 bör strykas helt.

Flyg i Gnesta är en fritidsaktivitet, men däremot inte ett kommunikationsmedel. Texten om flyg som kommunikationsmedel kan därmed strykas. Hagstumosses eventuella status som centrum för fritid bör ej cementeras i en översiktsplan.

Synen på natur i dokumentet bör förtydligas så att det framgår att intresse av bevarande och naturvård är kopplat till de naturvärden, främst i form av biologisk mångfald, som ett område har. I kommunen finns områden med höga naturvärden såväl i odlingslandskapet som i skogar och sjöar. Det finns dock även skogsområden som trots att de är ensligt belägna i hög grad präglas av industriellt skogsbruk, och därmed snarast är monokulturer med låga naturvärden.

Strategier för Intresse Natur behöver utvecklas. Planen behöver även kompletteras med strategier för grundvatten och övergödning.

Avsnittet om kulturmiljöer behöver utvecklas och det bör tydligare framgå att mycket av Gnestas attraktivitet finns i kulturmiljöerna, den historiska bebyggelsen, fornlämningarna och kulturlandskapet. Att ha nära till historien i landskapet är en viktig kvalitet för invånarna i hela kommunen. Kulturmiljöerna bör ses som en resurs, istället för att beskrivas som hinder eller begränsningar.

Planen bör peka ut områden där kommunen anser att vindkraftetableringar kan vara lämpliga.

Kommunens arbete med samhällsplanering är i hög grad ett arbete för socialt hållbar utveckling. Texten som antyder att endast skola, vård, omsorg påverkar hur kommunen utvecklas bör därmed omformuleras och istället kopplas till bland annat texten om hur Barnkonventionen är tillämplig för planering av den fysiska miljön. Det är viktigt att detta slår igenom på ett sätt som gör att bostadssegregation undviks.

Planens fokus på ett framtida behov av olika boendeformer borde ges starkare betoning. Texten om trygghetslägenheterna bör utvecklas med en bedömning av behoven i Björnlunda, Stjärnhov och Laxne. Detsamma gäller äldreboende i Stjärnhov. Trygghetsboende bör ses som alternativ till servicehus och inte ersätta dem. Seniorbostäder och trygghetsbostäder är i många fall bostadsrätter. Det är viktigt att komplettera dessa med hyresrätter för äldre.

Planförslaget tar upp att det är viktigt att ha en blandad bebyggelse och närhet till service och natur för att nå social hållbarhet. I inriktningen bostäder för framtiden så beskrivs det att förtätning samt att bygga invid befintlig bebyggelse är den huvudsakliga strategin för att tillskapa bostäder i tätortsnära lägen. I detaljplaner där barn berörs bör barnkonsekvensanalyser genomföras. När ostlänken är färdigbyggd kan det bli aktuellt med tågstopp på mindre orter vilket förslag till översiktsplan redogör för. Texten om gång- och cykel och kulturmiljö kommer att revideras i översiktsplanen.

Centerpartiet i Gnesta

Allmänt

Dokumentet innehåller ett stort antal akronymer, väl kända för involverade men absolut inte för gemene man. Här behövs en förteckning med förklaringar i början av dokumentet.

Inlagda kartor bör förses med sidhänvisning till förklaringar av respektive utvecklingsområde. De bör dessutom förses med vegetationsmarkeringar samt kompassros.

Kommunikationer och infrastruktur

I dokumentet avfärdas Gång-och cykelvägar med att de hanteras i kommunens policy för dylika, ett tunt aktstycke som inte pekar ut någon riktning för framtiden.

Lägg i stället till konkreta mål för 2050:

- Kommunens huvudorter skall vara sammanbyggda av ett cykelvägnät, där oskyddade trafikanter kan ta sig fram i huvudsak avskilda från biltrafik.
- Planeringskorridorer för dessa cykelvägar ritas ut, för att underlätta planering av markanvändning

Exempel: Välj sida av 57:an Gnesta-Björnlunda, korridor Norrtuna-Gnesta, korridor Hållsta

Bebyggelse - landsbygd

Som medlem i Sveriges Ekokommuner har Gnesta kommun undertecknat en avsiktsförklaring omfattande fyra systemvillkor, varav det fjärde berör människors möjlighet att tillgodose sina behov. (sid. 18)

Avsteg mot detta villkor genomsyrar dokumentet, där hinder radas upp mot bebyggelse på landsbygden. Här ställs friluftsliv, natur och kultur mot en levande landsbygd innehållande byggande, boende och verkande, där de förstnämnda oftast tillåts dominera.

Faktum är att friluftsliv, natur och kultur ÄR beroende av en levande landsbygd som bebos och vårdas av dem som lever och verkar där.

Reducera antalet tysta och opåverkade områden, särskilt de senare söder om väg 57.

Vid bygglovshantering ska endast Plan- och Byggnadslagen (PBL) och Miljöbalken (MB) vara vägledande, när det gäller landsbygden.

Jordbruksmark ska rangordnas så att den lägst klassade kan användas för bebyggelse.

Att bygga på landsbygden förbjuds inte uttryckligen i planförslaget, men omgärdas av en alltför omfattande detaljstyrning som inte har att göra i ett dokument av denna övergripande karaktär:

Motsvarande styrning saknas i skrivningarna om centralorterna Gnesta, Björnlunda, Stjärnhov och Laxne.

Exempel på skrivningar:

Placering av garage (sid 29)

Tomtplatsens utformning

Om grannhuset är placerat längs vägen bör även det nya huset få samma typ av placering. Uthus passar väl in i regionens bebyggelse historia. Uthus som exempelvis är garage är dock en sekundär byggnad som bör få en diskret placering.

Utformning av byggnader på landsbygden (sid 29)

Byggnadsplatsen och val av hustyp

Även en traditionellt utformad byggnad kan genom en olämplig placering ge ett främmande intryck i landskapet. Därför måste man ta hänsyn till befintlig terräng och vegetation. Vid placering i en slänt är det exempelvis naturligt med en inte alltför hög sockel. Gammalt och nytt kan förenas på ett harmoniskt sätt genom att nya hus ut formas med drag som är karaktäristiska för den ursprungliga bebyggelsen och med material och färger som är vanliga i närområde.

Byggnader i tätorterna tillåts ofta ha en avvikande utformning. Varför landsbygden skall särbehandlas motiveras inte.

Bebyggelse – Björnlunda, Laxne och Stjärnhov

Kommunen måste mer aktivt tydliggöra viljeinriktning, marknadsföring, planering samt förberedande markarbeten/infrastruktur för bebyggelse i dessa orter. På så sätt skulle procentfördelningen gällande bebyggelse gentemot Gnesta tätort omprövas från 30% - 70% till en mer jämställd sats.

Därför krävs en utförligare skrivning beträffande dessa orter.

Framtiden för de gröna näringarna

Tillägg i faktaruta (sid. 48):

Bibehålla eller öka kommunens självförsörjandegrad vad gäller livsmedel.

Agronymerna ska ha skrivits ut första gången de nämns i översiktsplanen. Att detta sker konsekvent ses över..

Stycket om gång- och cykelvägar utvecklas men det är i gång- och cykelplanen som resonemang konkretiseras och konkreta åtgärder föreslås. Gång- och cykelplanen kommer revideras.

Det sörmländska landskapet är viktigt att bevara och utveckla och att ha vissa utformningskrav kan således bidra till att skapa en levande landsbygd. I bygglovsprocessen görs en bedömning från fall till fall och översiktsplanen agerar vägledande och är inte bindande i frågan.

I den tidigare översiktsplanen fanns ett antal områden utpekade som opåverkade. I denna ÖP har de minskat i areal. Normal markanvändning påverkas inte av om områden är utpekade som opåverkade eller tysta.

Skrivningarna kring orter inom kommunikationsstråk kommer att utvecklas.

Översiktsplanen är inte lämpad för att styra självförsörjningsgraden av livsmedel.

Övriga/Föreningar

Pensionärs- och omsorgsrådet

Bifogar protokollsutdrag från pensionärs- och omsorgsrådet sammanträde 2018-02-16.

§ 9 Remiss — Översiktsplanen

Översiktsplanen delas ut. Synpunkter som inkommer på sammanträdet:

- Bra sammanfattning av dagens Gnesta.
- Jätteviktigt för en pendlarkommun att kollektivtrafiken fungerar
- Man ifrågasätter att det står att det finns GC-vägar i alla tätorter.

Det finns GC-vägar i samtliga tätorter. Kommunens gång- och cykelplan är mer detaljerad. Resonemang om gång- och cykeltrafik kommer att utvecklas i utställningsversionen.

Björnlunda byalag

Kyrksjön

Vi anser att möjligheterna att återställa Kyrksjön till den giftfria och badvänliga sjö det en gång var ses över igen. Björnlundabor är nu hänvisade till andra badsjöar på avstånd som kräver bil. Tex kan man titta på utflödet. Går det att åtgärda?

Kyrksjön är grundligt undersökt i samband med det restaureringsförsök som gjorts. Sjön påverkas negativt av det näringsrika slam som finns lagrat på botten. Frågan om återställning är svår och Gnesta kommun ser att det idag saknas realistiska metoder. Kommunen följer dock utvecklingen av restaureringsmetoder (bland annat sjön Öljaren i Vingåker/Katrineholm) inför ett eventuellt nytt restaureringsprojekt i framtiden.

GC väg Gnesta-Björnlunda

G/C-vägar för säkrare transport för de som ur hälso-och miljösynpunkt vill välja ett annat alternativ än bil. Cykelnätet bör prioriteras utanför centralorten.

I översiktsplanen tas ett generellt grepp om gång- och cykelbanor i kommunen. I kommunens gång- och cykelplan konkretiseras de övergripande strategierna. Skrivningen om gång- och cykelbanor i översiktsplanen utvecklas något och även alternativ som el-cykel kommer planen redogöra för.

Hyresrätter i Björnlunda

Det behöver byggas nya hyresrätter i Björnlunda, speciellt sådana som är senioranpassade. Många äldre önskar bo kvar på orten även när de inte längre orkar med att bo i villa.

I översiktsplanen lyfts det fram att ny bebyggelse ska vara blandad. Det gäller både bostadstyper och upplåtelseformer. Områden för ny bebyggelse pekas ut i förslaget

Det behöver säkerställas att de som önskar **fiberanslutning** också får detta. Fiber kan vara nödvändigt för många att kunna bo kvar på landsbygden, speciellt små egenföretagare.

En del av inriktningen flexibla kommunikationer handlar just om bredbandsutveckling i kommunen. Gnesta kommun jobbar strategiskt med frågan.

Marknadsföring

Björnlunda tätort med omnejd behöver marknadsföras mycket mer av kommunen för att locka nya invånare.

Förhoppningen är att den utveckling som sker i Gnesta centralort även kommer att öka efterfrågan i de andra orterna. I alla kommunens orter finns en planberedskap.

Laxne Björnlunda och Stjärnhovs byalag

Angående våra yttre tätorter Laxne, Björnlunda och Stjärnhov

I samband med att kommunens översiktsplanering presenterades i Gryts föreningshus den 26 februari träffades vi byalag från våra mindre tätorter och diskuterade våra respektive orter. Vi konstaterade att alla våra orter har en stor potential att kunna utvecklas. Våra naturtillgångar vårt kulturliv och vårt engagemang borde innebära att kommunens planeringsambitioner i betydligt större grad borde riktas för att stödja en positiv befolkningsutveckling för våra kommundelar. Kanske borde kommunstyrelsen använda några dagar till att fokusera på våra områden så att potentialen som finns blev tydligare för våra beslutsfattare. Naturligtvis vill vi inte att detta skall bli någon typ av gnälldagar utan istället försöka locka fram konstruktiva förslag som kan utveckla våra mindre orter. Vi tror nämligen att om vi kan få en sådan dialog gynnar det utvecklingen för hela kommunen.

Vår diskussion utmynnade i några områden som kommunen definitivt borde fokusera på vad gäller de mindre tätorternas utveckling.

Seniorboende. Bland de flesta av våra äldre invånare finns en genuin önskan om att kunna bo kvar i sin invanda och trygga hemmamiljö med alla vänner och bekanta. Detta tror vi också kan leda till mindre kostnader för den kommunala hemtjänsten och naturligtvis en ökad trivsel för våra äldre medborgare.

Marknadsföring. Eftersom vi vet att våra orter har en stor potential på olika sätt borde större marknadsföringsinsatser vara en självklar åtgärd. Kanske skulle lokala marknadsföringsråd med representanter från våra respektive bygder vara en åtgärd som skulle höja intresset för våra orter med kringliggande landsbygd.

Hyresrätter. Enligt vår bedömning är det mycket viktigt att hyresrätter även byggs i våra mindre orter. Detta inte minst för att ungdomar och andra invånare med mindre kassa skall kunna njuta av småorternas fördelar. Gnestahem borde rimligen få i uppdrag att verkställa ett sådant uppdrag.

En del av inriktningen bostäder för framtiden handlar just om en blandad bebyggelse. Med blandad bebyggelse menas också olika upplåtelseformer. I respektive ort finns planberedskap med möjlighet att bygga nya bostäder. Den utveckling som sker i Gnesta centralort kommer förhoppningsvis synas i övriga orter på sikt.

Utbyggnad av bredband. Denna åtgärd är av mycket stor vikt för att utveckla hela bygdens näringsliv och attraktivitet. Vi tycker oss nu se att trenden att jobba hemma vid datorn blir alltmer realistisk. Kanske finns man på kontoret i Stockholm 2-3 dagar och resterande tid kan man vara i bostaden. Man kan också tänka sig att bygga enkla jobbhotell för att även få en arbetsgemenskap. Detta kan bli en konkurrensfördel för våra mindre orter.

Bredband är en viktig fråga som är viktig i dagens planering. I inriktningen flexibla kommunikationer lyfts tillgången på bredband och uppkoppling upp som en viktig.

PRO och SPF

Hur stämmer Gnesta kommuns slogan: "stadens lugn och landets puls" med det föreliggande förslaget till Översiktsplan?

Viktiga utgångspunkter för ÖP är, dels kommunens två mål - attraktivitet och 2 %-ig årlig befolkningstillväxt, dels sex underliggande inriktningar som utgör underlag för ÖP-planen.

I detta ÖP-planförslag bekräftas den pågående diskussionen om "klyvningen" mellan tätort och landsbygd redan i de två första "inriktningarna" i vilka finns inskrivet att den framtida nybyggnationen i första hand ska koncentreras till Gnesta tätort. Koncentration till enbart Gnesta tätort försäkras väldigt stora investeringar i form av VA ledningar, gator, belysning, barnomsorg och skola. Alla dessa investeringar finns ju redan gjorda i de andra tätorterna.

Varför inte färdigställa och förverkliga de framtagna detaljplanerna för Björnlunda och Stjärnhov så att nybyggnation, även av seniorboenden kan påbörjas. Viktigt att "bostadskarusellen" kan starta på dessa orter och möjliggöra att de kommunala och de privata serviceunderlagen bibehålls. I Laxne finns Spårbackens detaljplan. I dessa tätorter finns ju skola och barnomsorg tillgängliga. Utförligare positiv beskrivning av dessa tätorters behov och möjligheter behövs när det gäller företagande samt pendling till grannkommunerna och deras arbetsmarknad. Det är ju kommunen, som måste skapa dessa orters förutsättningar!

Det finns färdiga detaljplaner i samtliga orter inom kommunens kommunikationsstråk. I respektive ort finns också utpekade utvecklingsområden. Utvecklingsområdena är områden som kan användas för ny bebyggelse, kommunal service, handel etcetera. Inriktningen bostäder för framtiden berör just frågan om att ha en blandad bebyggelse med olika upplåtelseformer, seniorboenden är en del av detta. Förhoppningen är att utvecklingen i Gnesta centralort även ska visa sig i de övriga orterna på sikt.

I ÖP-förslaget beskrivs hur handel och service i Gnesta tätort föreslås bli koncentrerad dels till nuvarande "centrum" dels till "Hemköps-området", d.v.s. de idag befintliga områdena. Ett mål måste dock vara att man skall kunna uträtta sina basärenden utan bil. Enligt SPF ska gångavstånd, cykel och rollator vara planeringsgrunden och därför behövs det att närservice etableras vid västra rondellen och Frönäs rondellen. Planering för utlämning av E-handelsvaror är också nödvändigt samt terminaler som

kompletterar dagens utlämningsställen för posten, DHL, Schenker, bussgods m.m. Hur är tillfarterna för alla dessa varutransporter planerade?

Närhandel och e-handel är viktiga frågor som behöver hanteras. I Vackerby trädgårdsstad planeras ett mindre områdescentrum där utrymme för en närbutik kommer att finnas. I övrigt är en väl fungerande kollektivtrafik och ett attraktivt och levande Gnesta centrum viktigt nu och i framtiden.

Att bygga på landsbygden förbjuds inte uttryckligen i planförslaget, men omgärdas av en omfattande detaljstyrning och många restriktioner, som i praktiken blir starkt förhindrande. I detta ÖP dokument, med sin övergripande karaktär, bör de många detaljskrivningarna utgå. Sammanfattning: Kommunens slogan rimmar alltså illa med detta förslag till Översiktsplan.

Platsen styr gestaltungs krav och bedömningar får därmed göras från fall till fall. Stora delar av kommunen är utpekade som regionalt kulturintresse eller riksintresse för kulturmiljö vilket gör att områdets värden är viktiga att ta hänsyn till vid nybyggnation.

Vi ser fram mot att fortsatt ta del i arbetet med Översiktsplanerna, och då från vår sida med seniorernas intressen i fokus

Frustuna hembygdsförening

Översiktsplanen har fokus mot år 2030 samt utblick mot 2050.

Här kommer några synpunkter från Frustuna Hembygdsförening.

Ett av de två viktigaste målen i planen sägs vara: En befolkningstillväxt om minst 2 procent per år. Det innebär ett bostadsbyggande på 90-170 nya bostäder per år. Det ställer också stora krav på barnomsorg, skola, äldreomsorg mm. Vi ser en stor risk att Gnestas kvaliteer därmed kommer att byggas bort.

Vi ser en kollision mellan det stora utvecklingsområdet 2030-2050 vid cirkulations-platsen sid 23 och regionalt kulturintresse sid 74. Enligt kartbilden överlappar de varandra. Vilket gäller? Är det både ett utvecklingsområde och ett regionalt kulturintresse?

Området är ett regionalt kulturintresse och något man får beakta i den mer detaljerade planeringen.

Sid 23. Utvecklingsområdet Som Frustuna kyrka bör utgå till förmån för naturpark med stora planterade träd. Det kan då bli en fortsättning på meditationsstigen som rundar kyrkan nedanför minneslunden och vidare i den föreslagna naturparken. Om bostäder byggs ända fram till begravningsplatsen som planerat kommer det att se ut som på fotot sid 9 om man tänker sig att gräsytan motsvarar gravplatserna.

Området är i förslag till översiktsplan utpekade som ett utvecklingsområde. I mer detaljerad planering utreds detaljer om platsens förutsättningar och användning.

Sid 27. Kartan över Hållsta fritidsområde saknar delen i SV.

Är det utelämnat med flit eller av misstag?

Området i sydväst redovisas i utställningshandlingen.

Sid 34. Kommunikation och infrastruktur Målbild 2050

Vårt förslag: För att möjliggöra cykelresor på ett säkert sätt mellan Gnesta och Björnlunda har en cykelväg byggts. Detta har lett till energieffektiva resor med pendel- och regionaltåg även för boende i och nära Björnlunda.

I remissversionen av ny länstransportplan finns en åtgärdsvalsstudie (ÅVS) med fokus på trafiksäkerhetsåtgärder för oskyddade trafikanter planerad år 2019. Processen sköts av Trafikverket som också äger vägen.

Sid 74. Regionalt kulturintresse. Vårt förslag: Området längs väg 830 från cirkulationsplatsen förbi gårdarna Hållsta, Bråkdal, Ekeby med flera bör utökas ända till Ehrendals-vägen.

Regionala kulturintressen har pekats ut på regional nivå och inte av kommunen.

Sid 82. På sidan hänvisas på flera ställen till en sida 93 som inte finns i skriften och inte i webbversionen. Kartan: "Miljö, hälsa och säkerhet" vore intressant att se.

Sidhänvisningen är felaktig och ska hänvisa till sida 90 och inte 93.

För övrigt tycker vi det är svårt att orientera sig i kartorna. Vi önskar en bättre bakgrundskarta och större skala.

Kartorna kommer att ses över i utställningsversionen.

LRF-kommungrupp Gnesta

Vi har tagit del av förslaget till översiktsplan avseende Gnesta kommun. I detta yttrande har vi koncentrerat oss på de sex övergripande inriktningar som kommunen har tagit fram och vi ger våra synpunkter på dessa.

ATTRAKTIVA LIVSMILJÖER

I dokumentet slås bl.a. fast att vi skall sträva efter attraktiva bostadsområden och ett rikt friluftsliv. Att finna dessa tillgångar för stressade storstadsbor torde inte minst finnas i våra mindre orter och på landsbygden. En alltför stelbent planering med stopp för byggnation utanför de uppritade stråken torde inte vara särskilt begåvat. Vi behöver en landsbygd som lever och vill människor flytta ut på landsbygden får vi inte bygga upp konstlade hinder för detta. Vi ska naturligtvis ta hänsyn till att vi inte ska bygga på attraktiv åkermark.

En levande landsbygd är en viktig förutsättning för kommunens utveckling. Att bygga där infrastruktur redan finns är ett sätt att knyta ihop kommunen mer.

BOSTÄDER FÖR FRAMTIDEN

Naturligtvis ska vi ge möjlighet till en expansion av våra mindre orter. Här är det inte minst viktigt att vi kan erbjuda mindre hyresbostäder så att människor med mindre plånbok kan bosätta sig här.

Bostäder för framtiden handlar om olika typer av bostäder samt olika upplåtelseformer.

FLEXIBLA KOMMUNIKATIONER

Naturligtvis är landsbygden mycket beroende av bra kommunikationer på alla områden. Just nu är utbyggnaden av bredband en mycket het fråga i vissa områden. Här måste kommunen vara mycket tydlig med att hela kommunen skall bli utbyggd med bredband. Kollektivtrafiken är naturligtvis också viktig att den fungerar över hela kommunen.

Gnesta kommun arbetar strategiskt med frågan om bredbandsutbyggnad.

STARKT NÄRINGSLIV

Kommunen har jämfört med andra en god fart på näringslivet vilket är mycket positivt. Insiktsfullt påvisar ÖP vikten av att de gröna näringarna finns kvar och utvecklas. En landsbygd som inte förnyas och utvecklas skulle ge ett oerhört trist och oattraktivt landskap. Det omvittnat vackra landskapet är en mycket stor resurs för kommunen på många olika sätt.

ATTRAKTIV OCH LIVSKRAFTIG LIVSMILJÖ

Som förslaget till ÖP säger är en fin och härlig skogsmiljö mycket viktigt för det rörliga friluftslivet. Detta får dock inte innebära att vi lägger en ”våt filt” över vissa områden så att vi som jobbar med de gröna näringarna blir helt bakbundna. Detta får inte bli en verklighet.

Kommunens viljeriktning är att peka ut områden för rekreation och friluftsliv. Nuvarande markanvändning är tillåten även i de tysta och opåverkade områdena.

EN GOD KLIMAT OCH MILJÖANPASSNING

Klimatförändringar kommer med stor säkerhet att innebära stora förändringar i hela samhället. Naturligtvis ska de gröna näringarna dra sitt strå till stacken. Här är det dock viktigt att vi får en balanserad utveckling så att det inte blir orimliga konsekvenser för de gröna näringarna.

Privatpersoner/medborgare

Privatperson 1:

Med en utpendlande andel på nästan 60 % av invånarna så ingår resandet i en stor andel av invånarnas vardag och påverkar deras förutsättningar att kunna ta del av kommunal och regional service:

- restider/resfrekvens påverkar vid vilka tider föräldrar kan komma till daghem och skolor. Kommunalt engagemang på högsta nivå för att säkerställa relevant frekvens hos tåg och pendeltåg vid pendlingstäta vardagstider och helgaktivitetsdrivna pendlingstidpunkter krävs för att ett boende i Gnesta inte ska vara synonymt med bilpendling.

- Daglig frånvaro från boendeplatser gör att en stor del av planeringen behöver tillgängliggöra digitalt eftersom pendling ofta ger smala planeringsmarginaler. Planeringsinformation från daghem, skola, äldrevård mm bör finnas accessbart digitalt så familjeplaneringen underlättas. Särskild anpassning av kommunal service för att vardagslivet för pendlare ska fungera kan behövas.

- Lång avstånd dagtid från boendet gör att annan regional service som levereras dagtid blir omöjlig att nyttja, ex arbetsplats i Stockholms Kommun inne vid Östermalm och kallelse till mammografi i Eskilstuna, restid bil 1.30 och 2 timmar med taxi och SJ-tåg enkel väg. Besök och återresa tillkommer Närmare fem timmar för en mammografiundersökning!

Här bör kommunen säkerställa att lösningar som underlättar dagtidnyttjande av offentlig service underlättas och blir mer praktiskt genomförbart. Andra former av avtal än de som finns idag måste förhandlas fram med landsting och län. Särskilt med Stockholms läns landsting eftersom majoriteten dagspendlarna in i deras zon.

- Gnesta är väl två saker: en utpräglad småföretagarkommun som fungerar väl med sin närhet till Stockholmsregionen OCH en pendlarkommun där en stor del av invånarna befinner sig utanför Gnesta kommun dagtid. Om man belyser behovet sv lokaler för företagande så är väl motsvarande fråga för

pendlare att det finns tillräckliga parkeringsmöjligheter i anslutning till tåg-pendeltågsstationen. Resonemang om kommunens två huvudkategorier bör behandlas likvärdigt. Saknas nu. Nu beskrivs kommunen som det ena eller det andra, sällan tillsammans.

- Avsaknad av taxiföretag som kör lokalt är en stor begränsning för pendlare.

Övrigt

- Gnesta som kulturmotor syns inte i tillräcklig grad. Det är inte enbart naturdimensionen av Gnesta som lockar utan även kulturen, med allt från Art Lab till aktiva fotografer och andra konstnärer, musikscen etc

- Vad vet kommunen om de nyinflyttade? Varför har de flyttat till Gnesta? Vilken service förväntar de sig av kommunen och regionen? Hur viktig är den offentliga miljön? Jämför Gnesta med de tågpendlingsorter som återfinns runt London på liknande pendlingsavstånd och där graden av pittoresk bebyggelse och hur vacker en ort är påverkar inflyttningen och pendlingsbenägenheten. Gnesta har idag en relativt hög skönhetsfaktor som man delar med Strängnäs och några andra pendlingsplatser till. Hur förvaltas och utvecklas detta?

Syns inte i planen.

- Ser sig Gnestaborna som en del av Sörmland eller som en del av Stockholmsregionen? Vilka konsekvenser har det om kommunen utgår ifrån ett Sörmlandsperspektiv och många av invånarna med ett Stockholmsperspektiv?

- Det går inte att undvika att ta upp den osedvanligt låga kvalitén på dricksvatten som Gnesta har. Det smakar unket och har många bismaker.

Har inte lyckats vänja oss vid smaken trots att vi bott här i några år nu. Vad gör andra kommuner som har ett betydligt godare vatten? Priset är högre och vattnet smakar sämre än i andra kommuner.

- Saknar rubriken mathantverk, som antingen bör lyftas fram i samband med jordbruk eller med besöksnäringen. Det är ett oerhört viktigt område och utöver direktkontakten med jordbrukare ett viktigt skäl att flytta till Gnesta. Utöver natur och kultur.

- Takten för befolkningstillväxten är oväntat låg. Täcker den behovet av inflöde till finansiering av kommunen (kommunalskatt)? Täcker den behovet av avlastning kopplat till befolkningstillväxten i Stockholmsregionen där de mer centrala delarna behöver avlastas och Stockholmsregionen som sådan behöver göras större.

- Saknar aspekter kopplade till Totalförvarsplanering och Gnesta 2050

En vattenförsörjningsplan håller på att tas fram för länet.

Det finns inte ytor som är utpekade som intresse för totalförsvaret i kommunen.

I centrumplanen läggs grundläggande principer för utvecklingen av Gnesta centrum. I översiktsplanen finns också riktlinjer för byggande på landsbygd, där lyfts bland annat gestaltungsprinciper upp.

Kulturella värden lyfts fram mer i utställningsversionen.

I översiktsplanen finns en strategikarta där Gnesta kommun sätts i en regional kontext. En av Gnestas fördelar är möjligheten att vara en del av Sörmland samtidigt som kommunen är integrerad i Stockholms arbetsmarknadsregion. I översiktsplanen finns också en inriktning, flexibla kommunikationer vars syfte är att möta behov och efterfrågan på transporter och kommunikationer i ett långsiktigt perspektiv

Privatperson 2

Hej , tycker att det ser ganska bra ut ,

Men tycker att G/C banor ska prioriteras utanför centralorten, Gnesta- Björnlunda

Både ur hälso och miljö / trafik synpunkt

Gång och cykel är viktigt och finns med som en del av inriktningen flexibla kommunikationer. Gång- och cykel kommer lyftas något mer i översiktsplanen. Gång- och cykelplanen kommer även fortsättningsvis vara den plan som går in mer i detalj på specifika åtgärder.

I remissversionen av ny länstransportplan finns en åtgärdsvalsstudie (ÅVS) med fokus på trafiksäkerhetsåtgärder för oskyddade trafikanter planerad år 2019. Processen sköts av Trafikverket som också äger vägen.

Privatperson 3

Bebyggelse på landsbygden

I gällande översiktsplan finns en utskrivna intention att bevara den sörmländska lantliga byggnadskulturen och där har detta konkretiserats genom fem formuleringar som

-karaktär i nybebyggelse skall ej splittra omgivande befintlig bebyggelses karaktär

-svarta takpannor är helt främmande för en sörmländska traditionen

-takmaterial bör vara rött

-garage skall placeras diskret längre in på tomten

-sammanhållande gårdsbebyggelse bör kompletteras så att karaktären av klart avgränsad bebyggelsegrupp inte splittras. Detta är särskilt viktigt då den ligger exponerad i landskapet.

Trots dessa skrivningar har i ÖP, som jag redovisat i korrespondens till er under 2016, har kommunen vid Lövvreten i slutningen ner till Guldsmedsmorasjön gett bygglov till två nya villor i olika pastellfärger, med svarta takpannor och garage vid entrén. Och att beakta är att dikt intill ligger ett gammalt rött 1800-talstorp samt en röd ladubyggnad (nu varsamt renoverad). Dessutom ligger denna grupp tydligt exponerad landskapet.

Vid Guldsmedsmora har ett antal år tidigare bygglov också ett för ett fritidshus i slutning ner mot Guldsmedsmorasjön med svarta takpannor och stora perspektivfönster mot sjön.

I dessa utsatta lägen har kommun inte ställt krav på att intentionerna i ÖP skall följas. I ett fall tjatade sig ägaren till dessa avvikande tekniska utformningar gentemot kommun.

Man frågar sig då om kommun i praktiken värnar om den sörmländska landsbygdskaraktären?

I förslag till ny ÖP har alla dessa fem ovanstående konkreta formuleringar borttagits under rubriken Landsbygd ! och ersatts med en ospecificerad formulering ”ansökan skall prövas på annat sätt, mot översiktsplanens riktlinjer , PBL och miljöbalken”. Med den formuleringen, vad skall en tjänsteman med delegationsrätt eller nämndpolitiker i ännu mindre del än jämfört med gällande ÖP praktiskt kunna hävda krav mot den sökande för att bevara den sörmländsk landsbyggstraditionen när inget konkret står i ÖP.

Förslag: Återför de i gällande plan skrivna formuleringarna i den nya planen och utveckla gärna den.. Gör också en enkel "krav"lista med dessa formuleringar och skicka ut vid första kontakt med sökanden från landsbygden, för att slippa dessa förhandlingar med uppskrivade egna gestaltningsdrömmar

Skyddvärda vatten

Guldsmedsmorasjön är en oligotrof (näringsfattig) sjön och är en den största sjön som avvattnas till den stora Yngern i Nykvarn och vidare till Mälaren (vattentäkt för största delen av Stockholms län) . Yngern är dessutom en limnologisk "raritet" i Mellansverige och samtidigt Södertälje kommuns reservvattentäkt. Gullsmorasjön är således av mellankommunal dignitet och måste av den orsaken föras in som ett skyddsvärt vatten. Ytterligare anledning är att det intill sjön finns deponier. (se även sid 67)

Sid 41: Orden "**Kalkade sjöar**" kommer in mitt i texten som en huvudrubrik med större stil än omgivande sjöar. Måste redigeras . Sjöarna 11-24 måste klassa upp med fetare stil

Sid 43: Kartan mycket otydlig. Kan den inte förstoras lite till o ändå rymmas på A4 liggande. Svårt orientera sig i yttre delarna av kommun. Varför ha färga upp (istället för att tona ner) grannkommunerna, men lägga in kommungränsen. Dessutom måste väl ex vis sjöarna 20-24 blå markeras

Lite otydligt med de gröna naturreservaten inom tysta området Österheden. Tussmötet syns knappt

Natur

Sid 57. Rubrik för sidan? Vad står ordet Opåverkade för? Ej definierat i texten?

Riksintresseområden

Sid 67: Yngern. "krav på markanvändning" Specificera konkret vad det innebär

Karta s 74. .

Riksintresse friluftsområde . Klämningen-Österheden skall med på kartan.

På kartan är mellankommunal områden inlagda även på grannkommunen fast nedtonat, men det gäller inte riksintresse Yngern

Att värna den sörmländska landsbygdskaraktären är viktigt. Översiktsplanen är inte bindande utan vägledande. Texten om kulturmiljö revideras i utställningsversionen.

De sjöar som omnämns som skyddvärda vatten har dokumenterade limniska värden. Gullsmorasjön är bristfälligt undersökt men med tanke på närheten till Yngern finns troligen värden.

Gnesta kommuns andel av Yngern är endast en hektar. Markanvändningen i detta område är skogsbruk som ligger utanför kommunens ansvars-och tillsynsområde. Det som kommunen kan påverka är tillrinningen från Gullsmorasjön.

Kartorna kommer att ses över till utställningsversionen.

Klämningen-Österheden ska med och namnet ska ändras till Riksintresse friluftsliv.

Rubriken Kalkade sjöar ska ha en fet rubrik men de därunder listade sjöarna kan fortsättningsvis ha brödtext stil. Blocket Kalkade sjöar läggs sist efter Djupa Holmsjön.

Det är lämpligt att lägga in riksintresse Yngern som riksintresse naturvård.

Privatperson 4

Hej

På sidan 83 står följande angående byggbegränsningar och störningar på grund av Väingsö flygplats: "På grund av bullernivåer finns det begränsningar för nybyggnation av bostäder under flygvarven. Dessutom finns begränsningar för höjden på byggnadsverk runt flygplatsen. Byggnader får inte vara högre än 40 meter. Se kartan på sidan 90." Kartan på sidan 90 är tyvärr inte tillräckligt detaljerad för att det ska gå att avgöra exakt var byggnadsförbud råder och om kommunen ser någon förändring under planperioden från nuvarande begränsningar 2018. Detta är givetvis av stor vikt för de boende i denna del av kommunen. Jag önskar en mer detaljerad karta och uppgifter om begränsningar i nybyggnation och hur kommunen ser på utvecklingen avseende detta fram till 2050.

Kartorna kommer att revideras till utställningen så att de blir tydligare och mer lättorienterliga.

Privatperson 5

Gnesta kommuns slogan är: stadens lugn och landets puls. Hur stämmer förslaget till Översiktsplan med denna?

Sid 12. På karta anges markeringar för opåverkade områden. Tillsammans utgör de inritade fyra områdena närmare 50 % av kommunens yta, vilket är omotiverat då de intressanta delarna redan erhållit olika former av kultur- och naturskydd.

Ändringförslag: De områden söder om riksväg 57 ska utgå och istället ge möjlighet till industrimark för energiutvinning i form av biobränsle och vindkraft. Detta är av stor nationell betydelse inför omställningen mot fossilfri energiframställning och användning.

Sid 10 och framöver: Kommunens två mål och de sex inriktningarna som utgör underlag för ÖP-planen beskrivs. Nationellt pågår en livlig debatt om Sveriges urbanisering d.v.s. klyvningen mellan stad/tätort och landsbygd. I detta ÖP-planförslag bekräftas klyvningen och Gnesta kommun utgör således inget undantag, vilket är skrämmande. På åtskilliga sidor i texten återkommer orden; i första hand- de flesta- huvudsakligen- företrädesvis- framför allt- i stor utsträckning för att beskriva att den framtida nybyggnationen enligt ÖP-förslaget ska koncentreras till Gnesta tätort.

Ändringförslag: Iordningställ de färdiga detaljplaner som redan finns i kommunens övriga tätorter så att nybyggnation kan ske även här. Koncentrationen till enbart Gnesta tätort förorsakar mycket stora investeringar i form av VA ledningar, gator, belysning, barnomsorg och skola. Dessa investeringar finns ju redan gjorda i de övriga tätorterna.

De övriga tätorterna, Björnlunda, Stjärnhov och Laxne, har fått en mycket kortfattad text med översiktliga redogörelser för detaljplaner som ej är genomförda och sålunda inaktiva. Inga progressiva konkreta förslag för byggnation av seniorboenden eller andra bostadsformer finns medtagna.

Ändringsförslag: Mer inriktning även på de övriga tätorterna med nybyggnation, även av seniorboenden, så att bostadskarusellen kan starta och möjliggöra att de kommunala och de privata serviceunderlagen bibehålls. Här finns ju skola och barnomsorg tillgängliga. Ta till vara tätorternas möjligheter när det gäller företagande samt pendling till grannkommunerna och deras arbetsmarknad. Det är kommunen, som måste skapa dessa orters förutsättningar!

När det gäller landsbygdens nutid och dess framtid beskrivs den i termer som återfinns i de flesta turistbroschyrer. Besöksnäringen, jord- och skogsbruk framhålls som betydelsefulla verksamheter.

Emellertid så föreslås det i texten (sid 28-33) motsägelsefulla åtgärder, med förlamande effekter, just riktade mot dessa verksamheter. Lokaliseringen av nya hus till exempel, sid 29, ska ske i anslutning till befintlig bebyggelse och infrastruktur med kollektivtrafik. Det innebär att nya hus endast får byggas utmed de vägar som har busstrafik d.v.s. väg 57, 223, 224 och 867. Med denna restriktivitet bryter Gnesta kommun dessutom mot ett av systemvillkoren i organisationen Sveriges Ekokommuner, i vilken Gnesta kommun är medlem, nämligen (sid 18) undanträngning där människor systematiskt hindras från att tillgodose sina behov. Hur ska landsbygdens boende, med denna restriktivitet, kunna vidmakthålla de gröna näringarna och de turistbroschyraktiga beskrivningarna ovan? Hur stämmer detta med kommunens slogan?

Ändringsförslag: Vid all nybyggnation på landsbygden ska bygglovshandlingen utgå från och följa PBL (plan- och bygglagen) samt miljöbalken. Utelämnas alla andra detaljerade föreskrifter i texten angående bygglovshandlingen. Tillmötesgå de gröna näringarna genom samsyn, stödande av utbyggnaden av bredband-fiber och förenkla handlingen av de kommunala reglerna för dessa verksamheter. Därigenom skapas förutsättningar för att utöka besöks- och de gröna näringarnas verksamhet med bibehållande av landskapsvyerna.

Sammanfattning:

Gnesta kommuns slogan stämmer inte med ÖP-planförslaget.

Gnesta kommun bryter mot ett systemvillkor i organisationen Sveriges Ekokommuner trots medlemskap.

Gnesta kommun bidrar till fortsatt klyvning mellan tätort landsbygd.

De opåverkade områdena är viktiga för rekreation, friluftsliv och djurliv. I takt med att kommunen växer så blir det allt viktigare att peka ut områden som bevaras just för dessa intressen.

Anledningar till att i huvudsak lokalisera ny bebyggelse i anslutning till befintlig bebyggelse och infrastruktur handlar just om att ta tillvara det som redan finns och utveckla dessa värden. Det finns färdiga detaljplaner i samtliga orter inom kommunens kommunikationsstråk. I respektive ort finns också utpekade utvecklingsområden. Inriktningen bostäder för framtiden berör frågan om en blandad bebyggelse, seniorboenden är en del av detta.

Platsen styr gestaltungskrav och bedömningar får därmed göras från fall till fall. Bebyggelse bör placeras i anslutning till utpekade vägar just med anledningen att kunna resa mer kollektivt och nyttja befintlig infrastruktur i en högre utsträckning.

Privatperson 6

Vi motsätter oss bebyggelse på åkermarken vid Frönäs. Den del som ligger mellan Lokes gränd och Frustuna kyrka. Det öppna landskapet med åkermark och djurhållning bör bevaras, det ger ett enormt mervärde för Gnestaborna. Förtätning skulle försämra tillgången till Frösjön och öppna landskap/naturen samt påverka värdet negativt på befintliga fastigheter.

Att utveckla längs med Frösjön stämmer överens med översiktsplanens intentioner om att bygga/utveckla områden nära befintlig infrastruktur och bebyggelse. I mer detaljerad planering får utredning kring vad som kan vara lämpligt på platsen undersökas.

Privatperson 7

Som ni skriver i förslaget till översiktsplan är naturen och kulturmiljön viktig, och besöksnäringen och de gröna näringarna särskilt viktiga för att skapa en levande landsbygdsmiljö. Lantbruksföretagen bidrar i hög utsträckning till det vackra och skiftande landskapet. Naturen och närheten till den är en stor anledning till att människor väljer att bo i Gnesta Kommun.

Gårdar med djurhållning är fortfarande ett självklart och naturligt inslag i landsbygds miljön. Att undvika möjliga negativa effekter av jordbruk är inte möjligt. Det innebär att lukter, ljud, ljus från ridbanor och allergena ämnen mm är en naturligt ingående komponent i det levande, öppna jordbrukslandskapet. Detta måste respekteras och är man känslig för sådant bör man självklart överväga att bosätta sig på avstånd från platser med befintligt eller framtida jordbruk och djurhållning. På flera sidor i förslaget till översiktsplan problematiseras de negativa effekterna av jordbruk och djurhållning, t ex på sid 30, 33 och 84.

Boverket har tagit bort vägledning för rekommenderade skyddsavstånd mellan djurhållning och bostäder, eftersom de använts som riktlinjer och blivit ett hinder vid planläggning. Det visar sig även att domstolarna i allt mindre utsträckning tar hänsyn till riktlinjer från centrala myndigheter om skyddsavstånd mellan djurhållning och känsliga miljöer och gör oftare bedömningar mot bakgrund i faktiska förhållanden i närområdet. Se även bilaga 1 nedan, om en prövning av Länsstyrelsen och Mark- och miljödomstolen. Enligt Boverket kan omfattande olägenheter i vissa fall betraktas som hälsorisker, men forskares slutsatser är att det är högst sällan situationerna är så allvarliga att det kan bli fråga om så omfattande olägenheter. Det har visat sig att det traditionella sättet att hantera påverkan, dvs att separera djurhållning från boende med skyddsavstånd, inte ger ett bra planeringsresultat och man rekommenderar därför alternativa sätt att åstadkomma samexistens mellan djurhållning och bebyggda miljöer.

Vi föreslår att ni modifierar skrivningarna i förslaget till översiktsplan om negativa aspekter av djurhållning och jordbruk i linje med följande:

- Anger att vad som kan betraktas som negativa effekter av djurhållning på sid 30, 33 och 84 är en del av att kunna bibehålla ett öppet levande landskap. Både de positiva och negativa sidorna av djurhållning och jordbruk är en förutsättning för att det som utgör en stor ekonomisk näring i kommunen ska bibehållas. Dessutom försvinner det vackra levande landskapet utan jordbruksföretagen i Gnesta Kommun, och forskogning hotar.

- Tar bort det sk skyddsavståndet mellan djurhållning och bostäder angivet till 100 meter, som inte fyller någon positiv funktion utan endast kan bli ett hinder i ny planläggning. Bedömning kan göras från fall till fall.

- Man bör även rekommendera att om man vet med sig att man är känslig för de negativa aspekterna av djurhållning och jordbruk, kan man själv välja att bosätta sig på lagom avstånd, i stället för att skapa olägenheter och problem.

På sid 28 anges att fritidshusområden kan vara **aktuella att omvandlas till områden för permanentboende**. Innan sådana beslut fattas är det nödvändigt att bedöma lämpligheten i detta. Klarar det aktuella området och dess omgivning ett markant ökat tryck från boende i området på kringliggande miljöer i form av åverkan på skog, problem med djurhagar, slitage på vägar etc utan att miljön skadas och förstörs. När ett fritidshusområde omvandlas till permanentboende innebär det uppskattningsvis mer än en fördubbling av antalet persontimmar de boende i området vistas där. Vid konvertering bör man tänka på att befintliga lantbruksföretag och dess tillgångar skyddas.

Vi föreslår följande tillägg på sid 28 i utkastet till plan:

- Innan beslut fattas om att konvertera ett fritidshusområde till permanentboende bör en lämplighets- och konsekvensbedömning göras, så att inte befintliga verksamheter och miljöer riskerar att skadas.

Markägares synpunkter ska tas hänsyn till och äganderätten respekteras.

Vi har ytterligare en synpunkt på förslaget till översiktsplan 2050. Det gäller avsnittet om detaljplaner på sid 28 där det anges "Vid intressekonflikter bör detaljplan upprättas av kommunen och det bör även krävas i de områden där enstaka byggnation får stor inverkan på omgivningen." Härefter bör ni lägga till

följande skrivning:

"Detaljplan kan upphävas när genomförandetiden gått ut och förenklat planförfarande kan med fördel användas."

Gårdar med djurbhållning är ett naturligt inslag på landsbygden. Därmed står också i förslag till översiktsplan att ny enstaka bebyggelse kan placeras intill fastigheter med tillhörande djurbhållning. Ny bebyggelse får inte påverka pågående verksamhet negativt. Ändringar i texten görs så att riktlinjen 100m mellan gård och bostadsfastighet inte belyses lika starkt och att avvägning kring lokalisering av ny bebyggelse får göras för respektive fall.

Kommunen kan inte politiskt eller juridiskt styra permanenteringen av fritidsbus och i Sverige finns inga lagliga hinder mot att bosätta sig i en sommarstuga/fritidsbus permanent. För de områden som är utpekade som omvandlingsområden är kommunen positiv till fler permanentboende. För Hållsta och Norrtuna kan det i framtiden bli aktuellt med nya detaljplaner som medger större byggrätter samt kommunalt vatten och avlopp. I samband med nya detaljplaner kommer också nödvändiga utredningar göras så som exempelvis trafikutredningar. Planförfarande beslutas från fall till fall.

Privatperson 8

Först – en översiktsplan ger en fantastisk möjlighet till överblick och fördjupad kunskap om den plats man bor på. Jag hoppas Gnesta ÖP 2050 ska vara ett levande och ianspråktaget dokument för kommunens innevånare och sommargäster. Och att t ex skolan ska förstå vilket gott instrument en bra ÖP är för att ge eleverna såväl hembygdskunskap som tillfälle till aktiv demokrati.

En god ÖP ger kunskap om traktens förutsättningar, fungerar som en plattform för fortsatta samtal och ger möjlighet att på en mer initierat sätt engagera sig i kommunens/bygdens utveckling. Det har varit roligt att ta del av samrådsförslagen. Mycket roligt att Gnesta kommun nu ska få ett nytt och aktuellt dokument.

Planens framtidsutgångspunkter såsom jag uppfattat dem:

Övergripande utgångspunkter/antaganden:

- 1) En befolkningsökning på 2% per år.
- 2) De fyra systemvillkor som följer av att kommunen är en av Sveriges Ekokommuner.
- 3) Sex av Agenda 2030 sjutton globala hållbarhetsmål (dvs de sex som regeringens delegation prioriterat).
 - a. Ett jämlikt och jämställt samhälle
 - b. Hållbara städer
 - c. En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi
 - d. Ett starkt näringsliv med hållbara affärsmodeller
 - e. Hållbara och hälsosamma livsmedel
 - f. Stärk kunskap och innovation
- 4) Barnkonventionen

Och sex inriktningsmål för just Översiktsplan - Gnesta 2050:

- 1) Attraktiva livsmiljöer
- 2) Bostäder för framtiden
- 3) Flexibla kommunikationer
- 4) Ett starkt näringsliv
- 5) En attraktiv och livskraftig naturmiljö
- 6) En god klimat- och miljöanpassning

Kommentarer

Klimatet

Jag saknar en formulering om 1,5 gradersmålet och antar att det beror på att arbetet med Gnesta ÖP startade innan insikten sjunkit in om vilka kraftfulla åtgärder som kommer att krävas av alla och på alla nivåer.

Det sjätte inriktningsmålet ovan är alltför passivt. Skrivningen utgår från att det viktigaste är att öka förmågan att anpassa sig till nya klimatförutsättningar när det i själva verket måste till åtgärder som kraftfullt motverkar klimatförändringarna. Byggandet måste ske så att behovet av energi för uppvärmning minskar och alternativa energiförsörjningsformer (solceller t ex) måste stödjas. I såväl transporter som i jord- och skogsbruket måste den fossila energin fasas ut och beroendet av importerat kraftfoder måste minska/upphöra. De areella näringarna behöver ställas om till att bli betydligt mer ekologiskt anpassade. Den form av ”skogsbruk” som på sina håll nu bedrivs i kommunen med stora avverkningsytor markberedda med hyggesharvning innebär också ett stort utsläpp av koldioxid och ett borttagande av viktiga kolsänkor. Referens till punkt 3, Ekokommun – storskaliga kalhyggen. Det ”konventionella” jordbruket med import av handelsgödsel och kraftfoder måste hitta nya klimatsmartare sätt att lösa behovet av gödning och foder till djuren.

Jord- och skogsbruket ingår som bekant inte i de tillståndskrävande verksamheter som Översiktsplanen främst är till för att vara beslutsunderlag för, men kommunens ambitioner kan ändå ges uttryck för i dokumentet (på samma sätt som man gör i t ex frågor om jämställdhet och integration).

Avsnittet Miljö- och hälsorisker bör också innehålla ett avsnitt med rubriken Koldioxid och metanutsläpp.

Kommunikationer

Det geografiska läget mitt i Sörmland och närheten till Stockholm har präglat kommunen i ett långt tidsperspektiv. Från att vara en zon mellan Nyköpings hus, Strängnäs och Stockholm (med vad det innebar av kungabesök, adel, biskopar och närheten till riksdagen) till att bli en del av den bygd som uppstod genom Östra stambanans etablering 1862 och anläggandet av ett antal stationssamhällen med ca en mils avstånd mellan varandra – Gnesta, Björnlunda och Stjärnhov. Kommunikationslinjerna har från att främst varit i nord-sydlig riktning (Nyköping via Önnersta – Laxne mot Strängnäs) från 1862 också utvecklat en öst-västlig riktning (Flen – Sparreholm och vidare mot Södertälje/Stockholm).

Nu är Översiktsplanen i mycket hög grad inriktad på Stockholm som huvudmålet för all kommunikation (samt i någon mån mot Nyköping som länets residentsstad med lasarett och gymnasium). Någon samverkan med grannkommunerna Flen (med Sparreholm bara en mil från Stjärnhov) och Strängnäs (motsvarande avstånd mellan Laxne och Mariefred) lyfts inte fram i planförslaget vad jag kunnat se. Känns ensidigt och begränsande.

I ett klimatperspektiv är järnvägen det minst koldioxidalandstrande kommunikationsmedlet och texten nämner också att genom Ostlänkens avlastning kan förutsättningar uppstå för fler regionala tåg och fler uppehåll vid mindre orter. Kan det tolkas som att fler av de gamla stationssamhällena åter kan få tågtrafik? En ny järnvägsstation i Sparreholm skulle t ex avsevärt förändra res- och bostadsmönster i centrala Sörmland. Finns en sådan önskan hos Gnesta kommun? Eller hos Regionförbundet Sörmland?

Väg 57. Fungerar nu enbart för biltrafik. Cyklister och gående skulle utsätta sig för livsfara om de skulle försöka ta sig från Stjärnhov till Gnesta per cykel eller till fots. Vägen har i sin nuvarande utformning med mycket litet utrymme mellan sidostrecken och de ofta tvärbranta dikesrenarna/dikena blivit en barriär för alla som inte har tillgång till bil. Detta har konsekvenser dels för klimatet genom att de allra klimatsmartaste transportsätten inte är tillämpbara (sträckor på 1-2 mil fungerar t ex utmärkt för cykelpendling i Stockholmsområdet). Dels är barnperspektivet inte tillgodosett (barn kan inte röra sig fritt utan blir beroende av att vuxna kan skjutsa). Dels innebär det också negativa hälsoeffekter genom att bilen blir det allenarådande sättet att ta sig fram.

Bussnätet. Fungerar på många sätt utmärkt (och kompenserar till viss del – men bara en viss – barriäreffekten av väg 57). När allt fler reser med kollektivtrafiken ger busslinjerna också förutsättningar för att utveckla en ny landsbygdsform av långsmal bebyggelseinfrastruktur där nya hus lokaliseras i anslutning till befintliga busshållplatser. Något att vidareutveckla?

En brist i nuvarande busslinjestruktur är dock att Gnesta vårdcentral inte kollektivtrafiknäbar. I vilken utsträckning kan den kommunala översiktsplaneringen påverka kollektivtrafikens sträckning och tider?

Framtidens boendeideal

I ett samhälle där åtgärder för att motverka hotet mot klimatet ges allt större vikt kommer människors prioriteringar av sin boendemiljö att förändras. Ett utbyggt bredband, ett förändrat arbetsliv med större möjlighet att arbeta hemifrån och en önskan om ökad självhushållning är några aspekter som kan komma att ändra urbaniseringstrenden. Texten ger visst ett utrymme för ett sådant tänk men ett utvidgat resonemang kring vilka förutsättningar som behövs för en sådan förändring skulle vara intressant.

Saknas mm

Lokalsamhällellenas ”arkitekturutformning” (Björnlunda, Laxne och Stjärnhov).

Såväl Björnlunda som Stjärnhov har förlorat väsentliga delar av sin historia genom att bli stationshusen rivits. De hus som kommit upp inom de tre lokalsamhällellenas bebyggelseområden under det senaste halvsekle har varit spridd och förefaller oplanerad. En effekt kanske av bilen som transportmedel där närheten till affär och station inte längre varit viktig. Följden har blivit ett delvis rörligt intryck och alla tre områden skulle förtjäna en varsam arkitekthand som kan strukturera och förstärka värde och kvaliteter i såväl den befintliga som den tillkommande bebyggelsen. Att göra fördjupning av översiktsplanen för dessa tre områden kan vara ett sätt. En arkitektävling eller ett examensarbete för en samhällsplanerare kan vara ett annat.

Kommunens hembygdsgårdar

I avsnittet Aktiviteter och upplevelser talas om föreningsliv och kultur utan att kommunens tre hembygdsgårdar alls omnämns (Gryt, Björnlunda och Frustuna) och de återfinns inte heller under avsnittet om kulturmiljövården.

Kommunens samlingslokaler

Det är av stor betydelse för lokalsamhället av att det finns plats för kulturaktiviteter och möten. Elektron, Gryts föreningshus, Wattringsborg (fler?) men också kyrkornas församlingshem och sockenstugor etc är värdefulla inslag i samhällsstrukturen som behöver uppmärksammas.

Riksintressen

Kartan på sidan 57 är svårtolkad. Riksintressena verkar inte finnas med trots rubriken på avsnittet. Rubrik saknas på sidan 58 (jämför sidan 65) Riksintressen för friluftsliv.

Är det en korrekt tolkning att inga riksintressen finns i kommunen för t ex energi eller kommunikationer?

Allmän bebyggelsehistoria (s 71)

Beskrivningen känns osammanhängande. Gnesta, Björnlunda och Stjärnhov är alla stationssamhällellena som etablerades vid Östra Stambanans sträckning 1862. Alla kommunens kyrkor (utom Gåsinge) är tillkomna på 1100-talet. Kommunens många kvarvarande bystrukturer (Ullsta, Blacksta, Norrby etc) förtjänar också en kort intro under denna rubrik.

Solbacka

Är väl en dark horse för närvarande förstås...

Positivt

Markeringen av tysta områden och relativt opåverkade områden känns viktig och framåtsyftande. Det är kvaliteter i livsmiljön som ofta tagits för givna men som verkligen behöver uppmärksammas och skyddas.

Beskrivningen av hur tillkommande bebyggelse lämpligen lokaliseras och utformas för att stödja och förstärka kvaliteterna i landskapet är intressanta och inspirerande.

Uttalandet att tillkommande bebyggelse också bör ske i de mindre samhällena Stjärnhov, Björnlunda och Laxne (inte bara Gnesta alltså) samt på rena landsbygden bryter på ett lovande sätt den urbaniseringsnorm som annars varit rådande i mycket av planeringstänkandet det senaste halvsekle.

Redovisningen av riksintresseområdena, sjöarna, Natura2000-områdena etc är inspirerande och ger goda förutsättningar för att känna stolthet över vilka fina värden som finns i just vår kommun.

På den strategiska kartan lyfts också stråket mot Flen och Katrineholm fram som viktigt. Även kopplingar från Laxne mot Läggesta och vidare mot Mariefred/Strängnäs/Eskilstuna finns med.

En åtgärdsvalsstudie (ÅVS) är planerad på sträckan mellan Gnesta och Björnlunda i remissversionen av länstransportplan ÅVS:en kommer fokusera på trafikåtgärder för oskyddade trafikanter. Trafikverket äger vägen och processen.

Ny bebyggelse bör planeras i anslutning till befintlig infrastruktur för att knyta ihop kommunen och bidra till ett ökat resandeunderlag för kollektivtrafiken.

Samtliga kartor ses över i utställningsversionen så de blir mer lättlästa. Det finns även riksintresse för järnväg och kommunikationer, dessa redogörs för i utställningsversionen. Kulturmiljöperspektivet utvecklas i utställningsversionen.

Privatperson 9

Yttrande Gnesta kommuns översiktsplan

Som boende och markägare i Gnesta kommun vill jag härmed uttrycka mina synpunkter på det förslag som Gnesta kommun lagt fram till Översiktsplan. De punkter som tas upp är genomgående sådant som jag anser, helt eller till viss del, inskränker på äganderätten.

Översiktligt

Områden som nämns i Översiktsplanen som bl.a. bevarandevärda naturintressen är tillkomna av decennier av aktiv verksamhet så som jordbruk, malmbrytning och skogsbruk mm. Många områden är också resultat av generationer av markägares ställningstaganden för bevarande av dessa miljöer. Det är därför väldigt viktigt från kommunens sida att se till att skapa goda förutsättningar för markägarnas fortsatta verksamhet och i största möjliga mån undvika beslut som inskränker på deras nuvarande och framtida verksamhet. För bevarandet av naturintressena krävs det att markägarna har möjlighet att bedriva utveckling av nya och befintliga lönsamma verksamheter. Med den utveckling som sker nu kommer mycket av naturintressena inom kort vara hotade p.g.a. bl.a. dåliga ekonomiska förutsättningar inom lantbruket. Många av de naturintressen vi ser idag har skapats av historisk exploatering och utveckling av marken, och det är tack vare ekonomisk avkastning värdena har kunnat bevaras. Så därför önskar jag att kommunen beaktar detta i deras beslut, så att översiktsplanen inte blir en bestraffning för de markägare som över generationer skapat dessa viktiga natur och kulturvärden.

Kommunen har inte bara ett ansvar att bevara våra naturintressen med politiska beslut, utan också skapa ekonomiska förutsättningar för oss markägare så vi har råd att fortsätta bedriva vår verksamhet, som är en förutsättning för naturintressenas överlevnad.

Tysta områden

Tysta områden nämns och beskrivs som områden där det finns begränsningar av bullernivån, bullerklass C. Vad det innebär för rådande skogsbruk och vad det kan komma att innebära för framtida eventuell verksamhet, är svårt att tyda. Att på detta sätt lägga ”en våt filt” på ett stort område som har stor potential för vidareutveckling är inte önskvärt. Området är delvis obebott och turismen är närmast obefintlig. Därför är det orimligt att genom detta förslag minska markägarens möjligheter till verksamhet, utan en i proportion rimlig anledning. Att motsätta sig tex telemaster minskar dessutom attraktiviteten för boende och företagande i området eftersom mobil och internet inte möjliggörs.

Turismen och friluftslivet får inte inskränka på markägarens rätt att driva och utveckla sin mark, det får inte bli en inskränkning i äganderätten. Framförallt inte på ett sådant övergripande sätt som i detta fall.

Natura 2000-områden

Lomsjöskogen och Putbergen är två naturreservat, bland flera, som nämns i översiktsplanen. Det nämns där att det största hotet mot områdena är i första hand skogsbruk.

Eftersom det i naturreservaten råder avverkningsförbud, så kan det endast tolkas att avverkning i naturreservatens närhet anses som ett hot. Att kommun har sådana kunskaper och åsikter för att kunna yttra sig angående skydds-zoner kring nämnda naturreservat förvånar mig. Då det i de samråd som skett med Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen inte framkommit sådana intressen.

Sen tycker jag att formulering, där markägarens rätt till att nyttja sin mark och bedriva sin verksamhet beskrivs som ett hot, är olycklig.

Riksintressen för naturvård

4. Misteln-Ånhammar-Dunkern området ingår i länsstyrelsen bevarandeplan odlingslandskapet natur och kulturmiljövården. Saker som kan påverka området negativt benämns bl.a. bebyggelseexploatering, större avverkningar, plantering av gran, dikning mm. Detta får inte inskränka på markägarens rätt att bruka sin mark. Att begränsa avverkningar efter storlek kan innebära stora ekonomiska förluster för enskilda markägare. Förbud mot plantering av gran kan leda till att marken inte får nyttjas på det sätt som passar bäst. Exploatering av bebyggelse behöver nödvändigtvis inte ha en negativ påverkan på naturvärden. Att motsätta detta i översiktsplanen är att begränsa markägarens möjligheter till markanvändning. Inskränkningen kan stå i orimlig proportionerlig mot den naturmiljömässiga vinningen.

Riksintressen för kulturmiljövård

Vadsbro-Ånhammar med mera. I denna text nämns ett område vid Dunkern som Ånhammar avsatt till naturpark. Jag önskar ett förtydligande till vilket område detta gäller. Enligt min vetskap finns det ingen avsatt naturpark på Ånhammars ägor.

Stadens lugn och landets puls

Med framtidstro på Gnesta kommun

Översiktsplanen anger att landsbygden är värdefull och de gröna näringarna är av en avgörande betydelse för Gnesta kommun. I ett översiktsplaneperspektiv är de gröna näringarna mer än traditionellt jord- och skogsbruk. Besöksnäring är en del liksom jakt, fiske och annan upplevelsebaserad verksamhet.

I den tidigare översiktsplanen fanns ett antal områden utpekade som opåverkade. I denna ÖP har dessa minskat i areal. Varken opåverkade- eller tysta områden innebär att normal markanvändning påverkas. Översiktsplanens intention är att

motverka etablering av bullrande verksamhet som varaktigt överskrider bullerklass C, alltså de mest bullrande verksamheterna. Översiktsplanen är rådgivande och innebär inga bindande förbud.

Ett natura 2000 område, och i dessa fall även naturreservat har avverkningsförbud. Ett Natura 2000 område har dessutom ett utökat skydd för närområdet. Därav den skrivning som finns i översiktsplanen.

Delen om naturpark i Anhammar tas bort.

Privatperson 10

Sidan 29 framtida mark och vattenanvändning

Rubrik Lokalisering av enstaka nya hus

Det är viktigare att ta hänsyn till markens brukning än tomtens placering i landskapet. För framtida lantbruksföretag ska fungera i samspel med samhället och landsbygden bör kanske placeringar göras för att bevara utveckling av landsbygden.

Sidan 29 framtida mark och vattenanvändning

Rubrik Gårdar

Regeringen har antagit en livsmedelsstrategi för Sverige, vi ska öka självförsörjningen i vårt land. Med pressade marknadspriser och dyr teknik produceras mat och förbrukningsmaterial till låga vinstmarginaler och framtida gårdars bebyggelser ska kunna placeras för att optimera och ta hänsyn till markanvändningens värde.

Sidan 23 framtida mark och vattenanvändning

Gnesta tätort Byggandet bör ske på höjden i största utsträckning. Få plats med fler människor på på mindre yta. Utveckla hela kommunen och låt företagen på landsbygden få hållbarare kundunderlag.

Orörda och tysta områden bör ej placeras av kommunen då äganderätten väger tyngre.

Sidan 48 strategier

Rubrik Mål punkt 5

Skydda större sammanhängande jord och skogsbruks områden.

Skydda ALLA jord och skogsbruksområden då en liten verksamhet kan bidra till en närproducerad förädling som skapar mindre bvvbmiljöpåverkan i form av bl.a. transporter. Och. Vbbbvv skapa bättre förutsättningar för en levande landsbygd.

Större verksamheter ska skyddas för att tillgodogöra livsmedels försörjningen, materialtillverkning, arbetssysselsättning och skapa förbättringar för klimatpåverkan.

Sidan 59

Rubrik Klämningen

Friluftsliv, båtliv, vandringsleder och kanotleder med tillgängliga strandkanter har en baksida för djur, natur och markägare. Oansvariga friluftsmänniskor orsakar stor skada på vilt och tamboskap. Kastade och kvarlämnade glasmaterial som leder till onödigt lidande och vilt som dör en plågsam död. Metallföremål och vass plast som skär sönder idisslare inifrån och skapar olidligt mycket smärta och död. Om man uppmuntrar och hänvisar turism och utflykter till speciella ställen där det i förlängningen orsakar skador och nedskräpning ska man som den rekommenderande parten se till att de platserna städas och återställs. Man ska även tillhandahålla möjligheter för renhållning för medborgaren på ett lättillgängligt sätt. Detta ska inte belasta markägaren.

Sidan 60

Fräkenvässen Kommunen ska inte bevaka och tillämpa strandskydd och straffa ägaren som skapat, vårdat och bekostat resultatet som nu avnjuts.

Sidan 74

Riksintressen och allmänna intressen. Landsbygdens utveckling ska inte hindras av riksintressen och andra allmänna intressen.

Sidan 78

Rubrik Renhållning

Service till kunder och medborgare ska förbättras. Avfallsplanen bör utformas så den ger bättre närliggande service för landsbygden.

.

Sidan 81

Rubrik Berg

Gnesta kommun bör arbeta och underlätta för tillstånd att etablera bergtäkt närmare centralorten.

Sidan 84

Rubrik Djurhållning och lukt

För att skydda jordbruk med djurhållning i dess hela innebörd, ska beten och spridningsområdet för gödsel vara med i beräkningen med avstånd till nya bostäder och utveckling av befintliga, för att vi ska kunna bibehålla biologiska mångfalden som betande djur ger.

De trender som finns globalt är att natur och orörd naturmiljö allt mer blir en bristvara. Det är därmed kommunens viljeriktning att vi bevarar markområden i kommunen. Översiktsplanen är vägledande och inte juridiskt bindande i frågan.

Riksintressen är geografiska områden som har pekats ut för att de innehåller nationellt viktiga värden och kvalitéer. Riksintressen ska behandlas och redovisas i den kommunala översiktsplaneringen. Kulturmiljön på landsbygden anses vara en av Gnestas viktiga kvalitéer.

När bebyggelse planeras i anslutning till befintliga jordbruk med djurhållning är det dels viktigt att tänka på den omgivande miljön och var ny lokalisering ur ett gestaltungs-perspektiv är bäst lämpad samt delvis att det inte blir några olägenheter för jordbruket eller boende i de nya bostäderna. Texten kommer att revideras till utställningsversionen.

Privatperson 11

Vi som boende i Gnesta tätorts närområde har följande att framföra angående översiktsplan 2050 för Gnesta kommun.

1 Ange och bevara Gnesta tätorts naturnära ströv- och friluftsområde

Förslag

Vi föreslår att kommunen anger och bevarar naturnära skogsområde utmed väg 830, på norra sidan, mellan rondellen och Hällesta by för friluftsliv, rekreation och motion.

Förklaring

Gnestas närnatur är av största vikt för boende i Gnesta tätort och en stor anledning till att människor väljer att flytta till Gnesta. I undersökning har det framkommit att Gnestaborna ser naturen som kommunens viktigaste resurs. Därför tycker vi att kommunen tydligare ska ange och utöka Gnesta samhälles närnatur och att inkludera det skogsområde utmed väg 830 på norra sidan om vägen från

rondellen i Gnesta till Hällesta by och ej planera för byggande inom detta område. Det är ett skogsområde som sträcker utmed en bergås i öst-västlig riktning från tätorten och består av blandad skog med många fornminnen, gamla boplatser, utsiktspunkter, inägor och en sjö.

Gnesta skall enligt översiktsplanen växa ut mot Hällstainfarten utmed väg 830 och det är då av stor vikt att man även utökar och här anger angivet skogsområde som närnatur vilket det i ännu större utsträckning kommer att bli i framtiden. Men redan idag används detta område flitigt av Gnestabor som ströv- och motionsområde. Här finns en gång- och cykelväg som i kallas för "Eriksgatan" då den ansluter till Eriksgatan vid Jakobsberg och som är en mycket använd. Detta skogsparti är en myriad av stigar vilket visar hur använd den är som strövområde för många människor.

Följande punkter har vi hittat i gällande och föreslagna översiktsplan som vi tycker styrker det vi här anger:

- Att värdefulla naturmiljöer ska skyddas och bevaras för kommande generationer
- I de medborgardialoger kommunen genomfört ses naturen som en av kommunens största tillgångar inför framtiden.
- Den naturinventering som tagits fram av Gnesta kommun ska utgöra ett viktigt underlag att för beslut som rör mark och vattenplanering
- Närströvområden i anslutning till tätorterna prioriteras.
- Säkra allmänhetens behov av tätortsnära naturupplevelser
- Närhet till natur i och kring tätorten.
- Närströvområden i anslutning till tätorterna prioriteras.
- Eriksgatan: En anslutningsled finns från Gnesta, anslutnings sker vid Jakobsberg.
- Produktiv mark i samhällenas närhet sparas.
- Grönskan i och kring Gnesta tätort är en del av Gnestabornas vardagsmiljö och bidrar till deras och besökares bild av tätorten.
- I och kring Gnesta tätort finns parker och natur som är viktig att bevara. Därför att den är betydelsefull, socialt eller kulturellt sett, eller med tanke på den biologiska mångfalden
- Där är skogen utmed vandrings-/cykelled "Eriksgatan" utmärkt "kärnområde, betydelsefullt"
- Gnesta kommun har många olika värden som kommunen behöver ta tillvara och utveckla för att skapa attraktiva livsmiljöer...en rik natur....
- Bebyggelsen i kommunen har en tydlig koppling till attraktiva offentliga miljöer och grönområden som lockar alla kommunens invånare och besökare
- Den tätortsnära grönstrukturen är viktig för invånarna i tätorten. I Gnesta kommun är bevarandet av grönstråk, parker och skogsnära natur särskilt viktig att bevara när tätorten växer och förtäts. Översiktsplanen pekar ut en del av dessa områden och stråk som speciellt viktiga för att dessa inte ska bebyggas. Naturen och närheten till den är en stor anledning till att människor väljer att bo i Gnesta kommun.
- Viktiga grönområden och stråk bevaras och utvecklas
- Hänsyn ska tas till natur-, frilufts- och kulturmiljövärden.

2 Ange och bevara kulturmiljöer runt Gnesta tätort

Förslag

Vi föreslår att kommunen tydligare skall ange hela kulturlandskapet utmed väg 830 som kulturmiljö och att det bebyggs med försiktighet för att bevara dess karaktär.

Förklaring:

Väg 830 från rondellen i Gnesta till utfart på väg 223 är en smal landsväg som slingrar sig fram i det böljande landskapet. Ett odlingslandskap som består av traditionell lantlig kulturbebyggelse i form av röda små gårdar, byar, torp och hus. Detta landskap är av Gnesta kommun angivet i översiktsplan som kulturmiljö av regionalt intresse och som vi anser vara av största vikt att bevara för våra kommuninnevånare, våra besökare och kommande generationer.

Därför tycker vi att kommunen tydligare skall ange hela detta område som kulturmiljö och att det bebyggs med försiktighet för att bevara dess karaktär. Vi anser det ej lämpligt att ange denna väg som en av Gnesta kommuns ”kommunikationsaxlar” där man skall planera för ny samlad bebyggelse.

Vi har hittat följande i gällande och förslagna översiktsplan som styrker det vi här framför:

- Naturen och landskapet i det kulturpåverkade Sörmland är dock ingen slump utan ett resultat av många generationers arbete i skog- och jordbruk. Sörmland är danat av människan. Det attraktiva och spännande landskapet vi ser är en kulturbygd. För att fortsätta ha prägel av det leende Sörmland krävs att man vid översiktsplanering lyfter fram de värden man vill bevara eller förstärka.
- (Gällande bestämmelser enligt miljöbalken) Områden som har betydelse från allmän synpunkt p.g.a. kulturvärden, ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön.
- Område av regionalt intresse för kulturminnesvärden, sidan 22.
- Kommunen ska verka för god arkitektur: Ny-, om- och tillbyggnad ska ske med en utformning som passar i omgivningen och överensstämmer med traktens byggnadstradition.
- ... varierad arkitektur som är anpassad till omgivningen
- Det är viktigt att byggnationen regleras så att man behåller de kvaliteter som associeras med landsbygd, kultur och natur.
- Utöver den grundläggande förutsättningen att bebyggelse ska gå att förena med natur-, kulturmiljö-, och rekreationsvärden på platsen och de generella rekommendationerna för byggande utanför detaljplan är det främst den aktuella platsen som styr.

3 Utveckla en utflyktsväg på väg 830

Förslag

Vi föreslår att kommunen ska satsa på väg 830 som en utflykts- cykelväg.

Förklaring

Väg 830 från rondellen i Gnesta till utfart på väg 223 är en smal landsväg som slingrar sig fram i det böljande landskapet. Ett odlingslandskap som består av traditionell lantlig kulturbebyggelse i form av röda små gårdar, byar, torp och hus.

Det är en mycket populär utflykts- och motionsväg idag som används av såväl vandrare, löpare, cyklister, motorcykelgäng och bilturister.

Vägen är också en del av en Motions- och utflyktsrunda där man fortsätter över Årendal för att åka väg ? tillbaka mot Gnesta. Samt en utflyktsväg där man ansluter till väg 223 vid Vippala för att ta sig vidare norrut via Björnlunda eller söderut mot Nyköping. Därför tycker vi kommunen skulle satsa på

väg 830 som en utflykts- cykelväg för såväl boende i Gnesta som för våra besökare inom besöksnäringen.

Ett arbete med att ta fram en näringslivsstrategi för landsbygden är planerad och kommer troligen genomföras i höst. Vi tar med oss denna synpunkt i arbetet i arbetet med näringslivsstrategin.

4 Nya fritidshusområden

Förslag

Vi föreslår att kommunen skall upprätta en plan för nya fritidshusområden utav både modern men traditionell karaktär och ett område av mer spektakulär karaktär med större hus med sjötomter, förslagsvis vid sjön Klämningen.

Bakgrund

De fritidshusområden som finns i Gnesta kommun idag har betytt mycket för tätortens utveckling och för lokala företag. De är alla planerade och mestadels bebyggda för rätt många år sedan och de har mer och mer gått över till att bli permanentbostäder.

För att fortsätta attrahera nya fritidshusspekulanter till vår kommun och utveckla vår kommun som en kommun för friluftsliv och rekreation så tror vi att ny fritidshusområden vore en bra idé.

Att bygga ett fritidshusområde med större hus på sjötomter tror vi skulle kunna locka en ny typ att köpare till kommunen som kanske tidigare köpt fritidshus i skärgården eller vid Mälaren. Kanske skulle det även kunna locka utländska köpare till vår kommun.

Närnatur syftar till mindre grönområden dikt an tätorter.

Text om kulturmiljö revideras i utställningsversionen

Privatperson 12

Synpunkter på Gnesta kommuns översiktsplan 2018 med betoning på området sydväst om förbifarten väg 57, utvecklingsområde 2030-2050. Väg 57s förbifart syd/sydväst om Gnesta byggdes för att leda trafiken utanför de centrala delarna. I takt med förväntad befolkningsökning och därmed ökad trafik och arbetspendling kommer förbifarten nyttjas än mer än idag. I den nya översiktsplanen föreslås framtida bostadsbebyggelse sydväst om Gnesta och väg 57. Detta skulle innebära att förbifarten förlorar sin funktion och den tunga trafiken ledas genom bostadsbebyggelse, inte utanför. Området utmed förbifarten är redan idag ett bullerpåverkat område och lämpar sig på intet sätt att byggas in i bostadsområde. En utspridd bebyggelse ställer ökade krav på infrastruktur med ökad trafik och miljöpåverkan som följd. Gnesta kommun borde värna miljön och istället verka för förtätning av befintlig bebyggelse vid nybyggnation.

Av översiktsplanen framgår att den lantliga miljön är den del av Gnestas attraktionskraft. Produktiv jordbruksmark ska inte användas för bebyggelse, levande landsbygd värnas om och stadsnära grönområden/rekreatiomsområden bevaras. Gnesta kommun bör därför vara angelägna om att bevara just denna miljö och näring som återfinns så nära Gnesta, sydväst om förbifarten, vid Österkärv, Västerkärv, Hållsta gård och Givesta, inom räckhåll och tillgänglig för alla Gnestabor.

I inriktningen bostäder för framtiden så byfts både nya bostadsområden och förtättningsområden fram som strategier för ny bebyggelse.

Avvägningar mellan olika intressen, i detta fall jordbruks- och bostadsintresset vägs mot varandra i mer detaljerad planering. Områdena pekats ut som utvecklingsområden främst på grund av närheten till Gnesta station med omnejd och kan därmed bidra till att skapa hållbara transporter.

Privatperson 13

Ett förslag på nytt centrum i Gnesta vid hemköp och nya bostäder på landsbyggen i Gne- Björnlunda Stjärnhov och stark gratis busslinje Där hemköp ligger kan ett nytt hyreshus i lämpligt antal våningar byggas på den gräsplan som finns där.

Hur många våningar hyreshuset kan ha beror på rådande markförhållanden, men om man inte väljer den billigaste byggfirman utan väljer den med högst kvalifikationer så kan man bygga både säkert och klimat-, - miljö vänligt och bra hus.

Ovanpå den lilla galleria som finns, kanske det går att bygga en våning till för butiker och café? Och om möjligt kunde man köpa upp fastigheter på andra sidan vägen där ”industri” och företagslokaler finns? Och där kunde man bygga lokaler för ungdomsvärksamhet med ljudisolerade rum för musikgrupper som behöver kunna repa med hög ljudnivå, lokal med scen och rum för teatergrupp och olika kultur aktiviteter och möteslokaler för föreningslivet.

Mellan det nya Gnesta Centrum där hemköp nu ligger och det kultur, och ungdomshus komplex jag försökte beskriva kunde man bygga en inglasad gångbro över vägen.

Det skulle finnas en gratis buss som kör fram och tillbaks mellan gamla och nya centrum i tät trafik fram och tillbaks varje kvart hela dagarna från morgon till sen kväll när kultur, - och ungdomshuset stänger ca 2400 på vardagar och 0200 Lördagar. Det måste vara väl ljudisolerat och om det är kvällsöppet så skall det vara med avlönad personal kvällstid och säkerhetsvakt anställd som kombinerad säkerhetsvakt anställd som kombinerad personal i verksamheten med ungdomar och säkerhetsvakt. I det nybyggda området på andra sidan järnvägen kunde också ett köpcenter byggas med en gratis buss även dit i tät trafik.

För att få bort problemet med 2 trafiken i korsningen Tingshusgatan/ Torggatan så kan man byta ut den stora skolbussen till Frejaskolan med små minibussar som inte är så klumpiga.

Det vore bra med en liten smidig buss som kör runt både till och från Frejaskolan och badhuset som många inte kan ta sig till pga den långa backen, och att den kör omkring i kommunen så behovet av biltrafik till centrum och nya eventuella centrum områden minskar. Då minskar även behovet av parkeringsplatser, om bussar kör runt i tät trafik med klimat-, - och miljövänligt bränsle och att bussarna har bagageutrymme där passagerarna kan stuva in sina varor. Då försvinner behovet att få bilen till centrum.

Bostäder behövs på flera platser i kommunen. I översiktsplanen pekats mark som är lämplig ut för bostäder. Frågor i detalj som rör utformning och detaljer tas i mer detaljerad planering.

Översiktsplanen är ett mark och vattenanvändningsdokument och hanterar därmed inte frågor som rör kollektivtrafik och kollektivtrafiksplanering i detalj.

Privatperson 14

Eftersom miljöfrågorna är så pass viktiga bör Gnesta marknadsföra och förenkla för utbyggnation av solceller och småskalig produktion av el. Många som bor i kringområdena tar ofta bilen in till tätorten, t.ex. för att ta tåget, handla eller uträtta andra ärenden. Här skulle en plan för utbyggnad av laddstolpar hjälpa bidra till fler elbilar och därmed minskade utsläpp av koldioxid och partiklar, samt minskat buller.

Text om alternativa energikällor utvecklas i översiktsplanen. Elcykeln ges också mer plats.

Privatperson 15

Det vore intressant att veta inför samrådet för vilka områden idag som det finns ansökningar om nya byggnadsplaner. Jag kommer till det som kallas Ekebo men det finns kanske fler?

Planansökningar och bygglovsansökningar kommer in rullande till kommunen och inget som redovisas i översiktsplanen.

Privatperson 16

BEVARA LÖTBODALSOMRÅDET

/ELLJUSSPÅRET

Lötbodalsområdet kommer bevaras och ses som en viktig tillgång och resurs i kommunen.

Privatperson 17

Grymt älskar det ok?

Kul att böra!

Privatperson 18

Synpunkter på Översiktsplan 2050

Jag har tagit del av "samrådsplan översiktsplan 2050" och har synpunkter rörande den planering som finns för området mellan Frönäsbebyggelsen vid vattnet och Frustuna kyrka.

För det första undrar jag hur mark som är privatägd kan definieras som utvecklingsområde i översiktsplanen. För det andra vill jag betona den skrivning som står i planprogrammet för norra Gnesta (2012-08-13, reviderad 2014-03-03) "Kyrkomiljön vid Frustuna kyrka och gården Frönäs är även utpekad som värdefull kulturmiljö, N58. Kyrkan som började byggas på 1200-talet är vitputsad och ligger väl synlig i landskapet. Den öppna karaktären i landskapet är viktig att beakta." En ev. bebyggelse på det öppna fältet mellan kyrkan och bostadsområdet skulle innebära att kyrkan blir mindre synlig och innebära en kraftig försämring av den öppna karaktären. I dagsläget syns kyrkan vida omkring och det är min förhoppning att så även blir fallet i framtiden.

Av själva samrådsdokumentet framgår även att "Den tätortsnära grönstrukturen är viktig för invånarna i tätorten. I Gnesta kommun är bevarandet av gröna stråk, parker och skogsnära natur särskilt viktig att bevara när tätorterna växer och förtätas." Jag anser att det aktuella fältet borde definieras som en tätortsnära grönstruktur som är viktig för invånarna i tätorten.

Som inflyttad Gnestabo vill jag påpeka att det var det just det naturnära och det öppna landskapet som gjorde att jag bosatte mig i Frönäs. Jag har full förståelse för att kommunen behöver växa men anser inte att detta fält bör ingå som utvecklingsområde. Kyrkstigen används flitigt som promenadstråk och vi är många som njuter av den lantliga atmosfären med sjöutsikt centralt i Gnesta.

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande utan vägledande och visar kommunens viljeriktning. Om bebyggelse blir aktuell framöver får man titta på omgivande kulturmiljö och då framförallt det pastorala landskapet så att dessa värden bevaras.

Privatperson 19

Gamla Rekallokalerna (väster Gnesta strand)

Behåll lokalerna några år som bullerskydd

Låt återbruket öppna från 1 juli i nära samarbete med återvinningen

Samlingsplats för arbetslösa – distribuera sysselsättning barn o ungdomshjälp, sport snöskottning, sandning, äldre hjälp, underhålla leder och reservat, fixa lekplatser m.m.

Hjälp till vandrare_Marviken, Solbacken, Envättern Alsjön. Det är långt till Sörmlandsleden
Ombytesmöjlighet för vandrare, skridskoåkare, cyklister. Vi har ju tåg o buss.
Skrapa isen för skidsko, Hyra ut kanoter...

Enkelt tik

Boulebana ute och inne

Teknikrum för att få hjälp med telefoner plattor osv.

En klättervägg och skatebana inomhus

+ parkeringsplatser

- även till elbil

Översiktsplan 2050

Ta större hänsyn till boende vid byggnationer

ex hyreshus vid seniorvillorna (Framnässidan)

ex väg till nya sporthallen

ex dagis Dansut – boende

ex parkeringsplatser simhallen

Missnöjda Gnestabor är dålig reklam

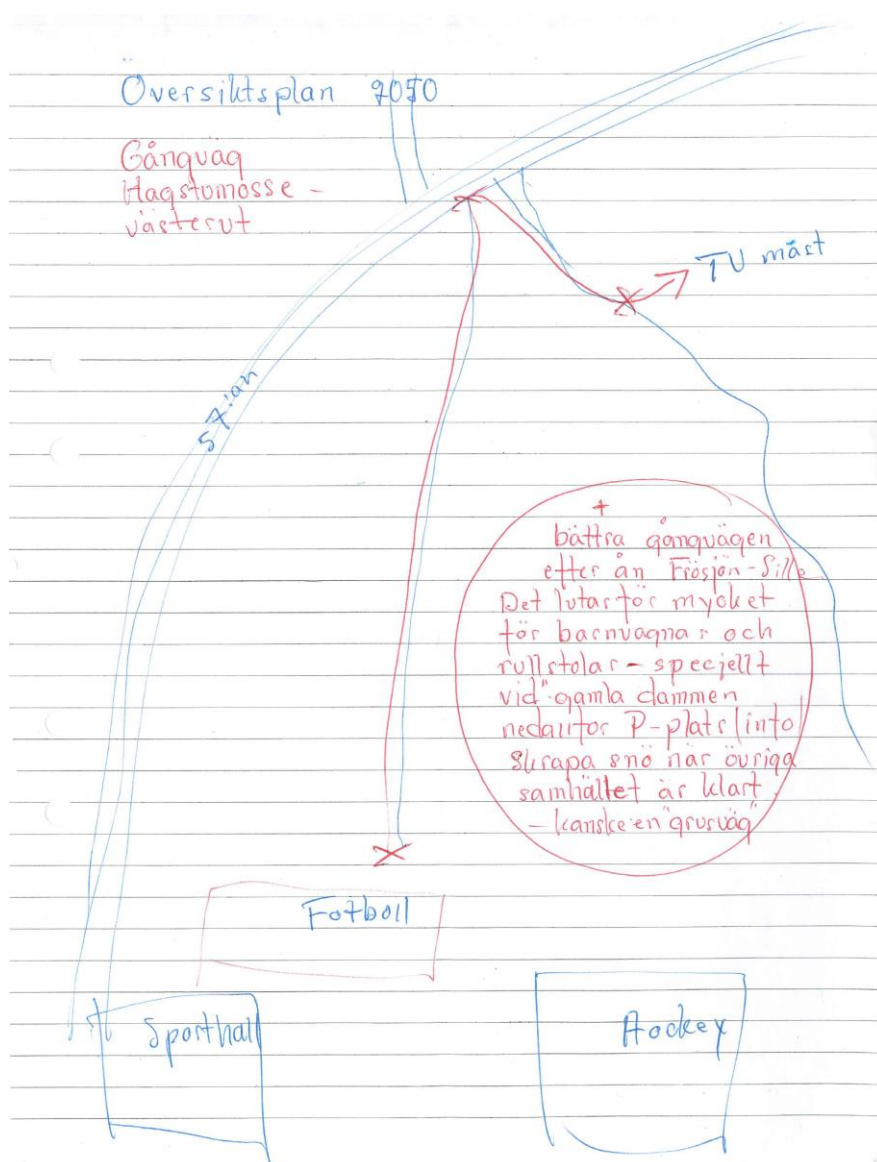
bättra gångvägen efter ån Frösjön – Sille

Det lutar för mycket för barnvagnar och rullstolar – speciellt

vid ”gamla dammen nedanför P-plats (info)

skrapa snö när övriga samhället är klart.

- kanske en ”grusväg”

Synpunkter tas med i mer detaljerad planering

Inget att erinra:

Länsstyrelsen Stockholm

Samrådsförslag till ny översiktsplan för Gnesta kommun, Södermanlands län

Gnesta kommun har tagit fram ett samrådsförslag till ny översiktsplan. Då Gnesta kommun angränsar till Stockholms län har Länsstyrelsen i Södermanland skickat samrådsförslaget till Länsstyrelsen i Stockholms län för synpunkter.

Synpunkter på planförslaget

Vi har inga synpunkter på samrådsförslaget. För kännedom bifogar vi våra granskningsyttranden över gällande översiktsplaner i de angränsande kommunerna Nykvarn och Södertälje.

Strängnäs kommun

Hej!

Strängnäs kommun har fått samrådsversionen för Översiktsplan 2050 på remiss. Vi har tagit del av handlingarna och har ingenting att erinra mot förslaget.

Nykvarns kommun

Bakgrund

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan. Översiktsplanen omfattar hela kommunen och visar strategier för hur stad, tätort och landsbygd ska utvecklas på lång sikt. Gnesta kommun har översänt förslag till översiktsplan för Gnesta med önskan om svar senast 2018-03-12.

Sammanfattning av planen

De övergripande målen i översiktsplanen är att Gnesta kommun ska vara en attraktiv kommun att leva, verka och bo i och ha en befolkningstillväxt på minst 2 procent per år. För att nå detta jobbar kommunen utifrån sex inriktningar som ska hjälpa kommunen att göra rätt prioriteringar i den långsiktiga planeringen. Dessa är:

- Attraktiva livsmiljöer
- Bostäder för framtiden
- Flexibla kommunikationer
- Ett starkt näringsliv
- En attraktiv och livskraftig miljö
- En god klimat- och miljöanpassning

För Nykvarns del är det främst av intresse att bevaka ställningstaganden om sjön Yngern, som är riksintresse för naturvård samt utpekad ett nationellt särskilt värdefullt vatten för biologisk mångfald under regeringens miljömål Levande sjöar och vattendrag. Sjön är till största delen belägen i Nykvarn och Södertälje kommuner, men 1,5 hektar ligger inom Gnesta kommun. Översiktsplanen behandlar övergripande Yngerns förutsättningar, samt konstaterar att krav på lämplig markanvändning krävs även vid den angörande Gullmorassjön i Gnesta kommun för att inte riskera att Yngerns värden påverkas negativt.

Synpunkter

Översiktsplanen har ett starkt fokus på fysisk planering och är tydlig avseende kommunens ambitioner. Mellankommunala frågor hanteras tillfredsställande.

Nykvarns kommun har inget att erinra mot framtaget förslag till översiktsplan.

SBN

Gnesta kommuns nya översiktsplan är ute på samråd mellan den 12 januari - 12 mars 2018. Samrådshandlingen har bland annat gått på internremiss till kommunens nämnder.

Kommunens tidigare översiktsplan är från 2003 och i slutet av 2014 beslutade kommunstyrelsen att en ny översiktsplan skulle tas fram. Den nya planen tar hänsyn till gällande lagstiftning, styrdokument, mål och visioner. Enligt tidplanen ska den nya översiktsplanen antas i kommunfullmäktige i december 2018.

Beslutsunderlag

1. Tjänsteskrivelse 2018-02-06
2. Remiss: Samråd om ny översiktsplan för Gnesta kommun

Tjänsteförslag

1. Godkänna samrådshandlingen av översiktsplanen utan ytterligare synpunkter.

Förslag till beslut på sammanträdet

Ordföranden föreslår att samhällsbyggnadsnämnden bifaller tjänsteförslaget.

Beslutsgång

Samhällsbyggnadsnämnden bifaller ordförandens förslag.

Flens kommun

Flens kommun ser inte någon anledning att framföra synpunkter på det utställda planförslaget. Mellankommunala frågor samt markanspråk och bevarandebestånd utmed den gemensamma kommungränsen är väl tillgodosedda. Kommunstyrelsen beslutar att inte ha något att erinra mot förslaget.

Bakgrund

Gnesta kommun har skickat ett förslag till ny översiktsplan på samråd. Samrådet pågår 12 januari till 12 mars 2018. Översiktsplanen tar höjd för kommande befolkningsökning och andra tänkbara scenarier. För att klara av en befolkningsökning om 2 % behövs 90-170 nya bostäder varje år. Huvuddelen av bostadstillskottet ska ske i kommunikationsnära lägen där ca 70 % av tillskottet väntas ske i Gnesta tätort.

Översiktsplanen konstaterar att många frågor om planering sträcker sig över de administrativa gränserna och gör det nödvändigt att samarbeta. Typiska samarbetsfrågor är vattenfrågor som dagvatten, Båvenområdet och Trosaån, infrastrukturfrågor som väg 57 och Ostlänken, kollektivtrafik och energifrågor.

Sett ur Flens kommuns synpunkt tar planförslaget upp flera mellankommunala intressen samt markanspråk och bevarandebestånd utmed den gemensamma kommungränsen. Förslaget tar bland annat upp Båvenområdet som är ett riksintresse utifrån naturvård och det rörliga friluftslivet och som delas mellan Gnesta, Flen och Nyköpings kommuner. Av förslaget till översiktsplan framgår att områdets karaktär av vildmarkssjö samt sjöns alla möjligheter till båtliv, bad och fiske ska bibehållas. Stränderna ska hållas tillgängliga och vattenkvaliteten bevaras och förbättras. Naturreservatens skötselplaner ska följas.

Turismens och friluftslivets intressen ska särskilt beaktas vid bedömningen av ifall kommunen kan tillåta exploatering eller andra ingrepp i miljön.

Översiktsplanen tar upp flera skyddsvärda områden som delas mellan, eller angränsar till, Flen och Gnesta. De är exempelvis Misteln—Ånhammar—Dunkern, Moradalen—Lindsvedsmon—Byringeåsen och Jälund—Sörby.

I Gnestas förslag till översiktsplan tas även upp att det finns utpekade opåverkade områden i Flens kommuns översiktsplan, som ansluter till Gnesta kommun. Dessa ska skyddas från olämpliga exploateringsprojekt som master, vindkraftparker med mera.

Översiktsplanen pekar också ut gemensamma intressen i form av kommunikation-er. Busslinjenätet försörjer den största delen av kommunen med kollektivtrafik, där stråken mot Flen och Stjärnhov samt mot Nyköping är de viktigaste. Riksväg 57, som bland annat förbinder Gnesta med Flen, pekas ut som fortsatt huvudstråk för biltrafik.

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Översiktsplan Gnesta kommun 2050

Utställningsversion

Sammanfattning

Gnesta kommun tar nu fram en ny översiktsplan. I arbetet med översiktsplanering ingår miljöbedömning i processen. Syftet med miljöbedömning är att bedöma den betydande miljöpåverkan som följer av planens genomförande. Resultatet av arbetet redovisas i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). I tidigt skede gjordes avgränsning av fokusområden och detaljeringsgrad i MKB, vilket även stämde av vid samråd med länsstyrelsen. MKB avgränsades till att särskilt hantera aspekter inom bebyggelseutveckling, infrastrukturutveckling, natur- och kulturmiljö, friluftsliv, miljöskydd, risker, mark- och vattentillgångar samt sociala frågor.

Miljökonsekvenser har bedömts för planförslaget samt för andra alternativ i enlighet med kraven i miljöbalken. Andra alternativ som har bedömts är nollalternativ samt ett scenario med lägre inflyttning än i planförslaget.

Planförslaget bedöms ha en miljöstrategisk inriktning i och med att bostadsbyggandet huvudsakligen ska ske i tätorterna och i anslutning till kommunikationsstråk. Det skapar förutsättning för hållbara resor och effektiv användning av resurser då befintlig infrastruktur kan betjäna även ny bebyggelse vid förtätning. Den största tillväxten sker i Gnesta som är järnvägsansluten med goda pendlings- och resemöjligheter på hållbart sätt.

Planen anger två strategier för tillväxt, dels genom förtätning, dels genom att bygga på jungfrulig mark i orternas utkanter. I MKB bedöms förtätningen ha många miljöfördelar då täta strukturer är resurseffektiva och kan ta vara på befintlig infrastruktur. Täta strukturer ger förutsättningar för hållbara resor med gång och cykel respektive kollektivtrafik. På motsvarande sätt bedöms att nackdelarna med att ta oexploaterad mark i anspråk är att värdefull jordbruksmark eller mark med höga natur- och kulturvärden förlorar sina värden samt att bebyggelse blir mer utbredd med större avstånd för transporter.

Planen medvetandegör även riskerna med förtätning, där de stora riskerna är att grönområden i staden tas i anspråk eller att förtätningen sker i lägen där det är risk för störningar, t.ex. bullerpåverkan från väg och järnväg. Planen identifierar och värnar de mest betydande grönområdena i Gnesta.

MKB belyser även en problematik i utveckling av staden utanför den befintliga väg 57, då det kan leda till att vägen på sikt blir allt mer inbyggd i staden. Det medför konsekvenser i form av att anpassningar i trafikmiljöerna kan behövas för att inte försämra effektiviteten i vägnätet. Om det blir en mer omfattande expansion av staden även på södra sidan av väg 57 kan det i framtiden komma krav på att en ny vägsträckning behövs. Nya vägar innebär ianspråktagande av värdefull mark, både för jordbruket och för natur- och kulturmiljö.

Bedömningen görs att det i dagsläget finns bostäder utmed de större gatorna samt utmed järnväg som är utsatta för buller. Anpassningar behövs i utsatta lägen för att klara gällande riktvärden för buller. Tillkommande bebyggelse kan till exempel utformas på ett sätt som avskärmar buller både för tillkommande och befintlig bebyggelse. Risker för olyckor behöver utredas närmare inom 150 meter från väg eller järnväg med farligt gods inför ny bebyggelse nära spår och väg. Detta utreds lämpligen vid detaljplanering av dessa områden. Särskilda åtgärder kan även behövas för att i högre utsträckning skydda vattendrag och vattentäkter.

Den aktuella planen ska inte behöva medföra påtaglig skada på något riksintresse, men anpassningar kan behöva vidtas för planerad bebyggelse i kulturhistoriskt känsliga lägen i Gnesta tätort. Riksintresse för natur i Stjärnhov samhälle är redan ianspråktagen mark inom befintlig bebyggelse i tätorten, varför områdena inte bedöms ge någon betydande påverkan på riksintresset.

Miljö kvalitetsnormer för vatten är styrande, och status i vattenförekomster får inte försämrats. Det är viktigt att kommunen vidtar åtgärder i enlighet med gällande åtgärdsprogram inom vattenförvaltningen. Översiktsplaneringen innehåller en strategi att en VA-plan ska tas fram som ska omfatta dricksvatten, avlopp och dagvatten. Bedömningen i MKB är att det är positivt och angeläget att en VA-plan ska tas fram för både dagvatten, vatten och avlopp. Det är idag vanligt med ihopkopplade system med både dagvatten och avloppsvatten, vilket har stora nackdelar vid höga flöden. Dessa problem förvärras då klimatförändringarna gör att det blir större och mer frekventa skyfall samtidigt som mer bebyggelse gör att det blir större hårdgjorda ytor.

I planen för orterna finns utpekade områden för bebyggelse inom strandskydd i Stjärnhov, Björnlunda och Laxne. MKB anger att då dessa planeras noggrannare i nästa skede bör strandlinjen behållas tillgänglig för allmänheten och sjöns strandzon inte påverkas av exploateringen.

I planen fokuseras främst på utbyggnad och tillväxt i orterna, i första hand tätorten Gnesta. I MKB belyses risken med att det blir så stor skillnad i tillväxt att det blir en klyfta mellan stad och land när det gäller resurser, utbud och service. För att minska den risken är det angeläget att planen även behandlar landsbygdens utveckling för att öka möjligheten till delaktighet och en tillväxt som gynnar trygghet och hälsa.

I översiktsplanen har miljömålen beaktats genom att planen tydligt tar ställning för att bostadsbyggandet huvudsakligen ska ske i tätorterna och i anslutning till kommunikationsstråk vilket gynnar ett flertal miljömål. Planen beskriver även hur tillväxt i kommunen ska ske med anpassningar till befintliga värden. I andra fall förekommer det att värden som har betydelse för miljömålsarbetet riskeras, t.ex. genom ianspråktagande av jordbruksmark med kopplingar till miljömål som berör odlingslandskapet och rikt växt och djurliv. MKB betonar att åtgärder behöver vidtas vid genomförande av planen så att genomförandet sker på ett sätt som stödjer miljömålen. MKB redogör även för aktuella uppföljningar inom miljömålsarbetet, och att det i samhället behövs omfattande åtgärder för en samhällsomställning i sådan riktning att miljömålen kan uppnås. Det kräver insatser både i fysisk planering och i samhällsutvecklingen i övrigt.

Innehållsförteckning

1	Inledning	6
2	Miljöbedömning	6
2.1	Behovsbedömning.....	6
2.2	Utställning	6
2.3	Miljökonsekvensbeskrivning	6
3	Kommunbeskrivning	7
4	Avgränsning	7
4.1	Geografisk	7
4.2	Saklig	8
4.3	Tidsmässig	8
5	Planalternativ	8
5.1	Planförslag	8
5.2	Alternativ Låg nivå av inflyttning	10
5.3	Nollalternativ.....	10
6	Bedömningsgrunder	10
6.1	Miljökvalitetsnormer.....	10
6.2	Riksintressen.....	11
6.3	Skyddade områden	11
7	Konsekvenser planförslag.....	12
7.1	Boende och bebyggelsestruktur.....	12
7.2	Infrastruktur och resande	15
7.3	Naturmiljö och strandskydd	17
7.4	Kulturmiljö och landskapsbild	20
7.5	Friluftsliv och turism	22
7.6	Miljöskydd och säkerhet	23
7.7	Vatten	28
7.8	Marktillgångar	32
7.9	Sociala aspekter	33
7.10	Bedömning av respektive utvecklingsområde.....	35
7.11	Konsekvenser övriga alternativ	36

8	Ekosystemtjänster.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.1	Definition av kommunens ekosystemtjänster	38
8.2	Vidmakthållande av ekosystemtjänster.....	40
9	Riksintressen, Natura 2000 och Miljökvalitetsnormer	42
10	Samlad bedömning.....	43
10.1	Miljömässig hållbarhet.....	43
10.2	Översiktsplanens relation till nationella och regionala mål	44
10.3	Uppföljning.....	46
11	Litteraturförteckning.....	48

1 Inledning

Syftet med denna konsekvensbeskrivning är att på ett tydligt och strukturerat sätt redovisa och förklara översiktsplanens konsekvenser ur ett miljömässigt och socialt perspektiv. Miljökonsekvensbeskrivningen ska uppfylla plan- och bygglagens krav om konsekvensbedömningar och miljöbalkens krav på miljökonsekvensbeskrivning. Miljökonsekvensbeskrivningen ger underlag för en samlad bedömning av hur översiktsplanen förhåller sig till det övergripande målet om hållbarhet.

2 Miljöbedömning

2.1 Behovsbedömning

När en ny plan ska upprättas ska den enligt lagstiftning genomgå en behovsbedömning där det bedöms om planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte. Om planen antas medföra betydande miljöpåverkan ska den genomgå en miljöbedömning och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska upprättas, där den betydande miljöpåverkan som planens genomförande kan antas medföra identifieras, beskrivs och bedöms. Enligt MKB-förordningen ska genomförandet av en översiktsplan nästan undantagslöst antas medföra betydande miljöpåverkan p.g.a. sin geografiska utbredning. En översiktsplan anger också alltid förutsättningar för en eller flera av de verksamheter som finns upptagna i bilaga 3 i MKB-förordningen och som huvudregel alltid ska antas medföra betydande miljöpåverkan. Kommuner ska därför alltid göra en miljöbedömning av översiktsplaner och en MKB ska alltid upprättas.

I och med att ingen betydande ändring i markanvändningen gjorts i utställningsversionen av översiktsplanen så utgår denna miljökonsekvensbeskrivning huvudsakligen utifrån den som upprättades i samrådsskedet.

2.2 Utställning

Planen och miljökonsekvensbeskrivningen ska också göras tillgängliga för övriga berörda myndigheter och allmänheten. En disposition och förslag till avgränsning lämnades in i samband med samrådet in till Länsstyrelsen i Södermanlands län. Dispositionen utgjorde underlag för samråd kring MKB: s avgränsning, vilket genomfördes den 6 april 2016 tillsammans med länsstyrelsen. Avgränsningen är densamma i utställningsversionen

2.3 Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen är det huvuddokument som ska upprättas inom miljöbedömningen där den betydande miljöpåverkan identifieras, beskrivs och bedöms. Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekterna av en planerad markanvändning och dess inverkan på miljö, hälsa och hushållning med naturresurser. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av effekter på människors hälsa och miljön. Arbetet med en miljökonsekvensbeskrivning ska integreras med den övriga planeringsprocessen för att på så sätt tidigt kunna identifiera konflikter mellan olika intressen samt att möjligheterna till att finna miljöanpassade lösningar ökar så att en hållbar utveckling främjas.

3 Kommunbeskrivning

Gnesta kommun är belägen i Södermanlands län vid västra stambanan, ca 65 km sydväst om Stockholm. Kommunen har drygt 11 000 invånare (i december 2017) varav ca hälften bor i Gnesta tätort. Kommunen gränsar till sex kommuner, (Södertälje, Trosa, Nyköping, Flen, Nykvarn och Strängnäs,) samt till Stockholms län. Gränsen till Södertälje är således både länsgräns och kommungräns, vilket utgör en relativt kraftig administrativ gräns.

Gnesta kommun har ett strategiskt läge med täta pendeltågsförbindelser till Södertälje och Stockholm. Ostlänken förväntas ge positiva effekter för tågtrafiken och beräknas färdig tidigast 2033. Genom Ostlänken kommer Västra stambanan att avlastas, vilket kan innebära fler regionala tåg och fler uppehåll vid mindre orter som exempelvis Stjärnhov. Regionförbundet Sörmland pekar på att kommunen, liksom hela Södermanlands län, behöver förbereda sig på att den stora befolkningsökningen i Stockholmsområdet ger påverkan i Gnesta kommun, när Storstockholm inte har tillräckligt med bostäder till alla som vill flytta till området¹.

Det finns flera mellankommunala frågor som sträcker sig över de administrativa gränserna där samarbete är nödvändigt. Till exempel handlar det om vattenfrågor som dagvatten, Båvenområdet och Trosaån, infrastrukturfrågor och kollektivtrafik samt energifrågor.

Kommunen har de senaste åren vuxit med ca 100 personer per år, och högst exploateringsstryck finns i Gnesta tätort. Förutom tätorten Gnesta ligger samhällena Björnlunda, Stjärnhov och Laxne i kommunen. Nästan en tredjedel av befolkningen bor på landsbygden. Befolkningen ökar mycket under sommartid i och med alla fritidshus som finns i kommunen. Gnesta ligger i ett mångskiftande natur- och kulturlandskap med många lantbruk och många sjöar. Det finns möjligheter till ett brett utbud av friluftaktiviteter och en rik fritid.

Kommunens arbetsmarknad domineras av arbeten inom vård och omsorg samt utbildning med ca 40 % av arbetstillfällena. Näst största näringsgren är handel och kommunikationer med ca 14 % av arbetstillfällena. Tillverkning och byggindustri sysselsätter ca 10 % vardera. Företagen är små- eller medelstora, från fåmansföretag till lite större företag med mellan 25 och 50 anställda.

4 Avgränsning

Genom dialog om avgränsningen av MKB:n tillsammans med länsstyrelsen i samband med samrådet har följande avgränsning tagits fram.

4.1 Geografisk

En översiktsplans geografiska påverkan kan ske i olika dimensioner. Huvuddelen av översiktsplanens konsekvenser kommer att påverka områden inom kommunens gränser. Men vissa delar i översiktsplanen kan komma att påverka områden i grannkommunerna. För att nämna några exempel kan det handla om planering som påverkar vattenområden som delas med en

¹ Regionförbundet Sörmland 2016, ”Sörmland - Nära Stockholm”

grannkommun, om infrastruktur och trafik, markanvändning som skulle kunna samordnas med grannkommuner för att nämna några exempel.

4.2 Saklig

Enligt miljöbalken ska MKB:n innehålla en beskrivning av den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma. Följande miljöaspekter bedömdes initialt vara av vikt att beakta inom ramen för MKB-arbetet:

- Boende och bebyggelsestruktur
- Infrastruktur och resande
- Naturmiljö och strandskydd
- Kulturmiljö och landskapsbild
- Friluftsliv och turism
- Människors hälsa
- Risker och klimatfaktorer
- Vatten
- Mark
- Sociala aspekter

Konsekvenserna för de olika aspekterna bedöms i kapitel 7.

4.3 Tidsmässig

En översiktsplans tidsmässiga påverkan på dess områden och omgivning kan ske i olika tidsserier. I ett övergripande perspektiv bedöms planens påverkan över tid för den period som planen berör och planeras för, fram till år 2050.

5 Planalternativ

5.1 Planförslag

Översiktsplanens roll är att vara vägledande för användningen av mark och vatten i kommunen. Tidshorizonten sträcker sig till år 2050 och Gnesta kommun tar genom översiktsplanen höjd för en fortsatt ökande befolkning.

Planförslaget har tagits fram med utgångspunkt från kommunens vision, som antogs av kommunfullmäktige 2008 och lyder ”Gnesta – för dig som vill växa i stadens lugn och landets puls”. Två mål lyfts fram som speciellt viktiga:

- Gnesta ska vara en attraktiv kommun att leva, verka och bo i.
- En befolkningstillväxt om minst 2 %.

Målen rymmer i sin tur ett flertal områden som tillsammans med synpunkter från medborgardialogen har formulerats till sex inriktningar för planen.

Inriktningarna är

- Attraktiva livsmiljöer
- Bostäder för framtiden
- Flexibla kommunikationer
- Ett starkt näringsliv

- En attraktiv natur- och kulturmiljö
- En god klimat- och miljöanpassning

Översiktsplanen tar utgångspunkt i en tillväxt och inflyttning baserad på närheten till Stockholmsområdet. Då Gnesta är en pendlarkommun, där fler än hälften av invånarna pendlar till Stockholms arbetsmarknad, samt andra närliggande arbetsmarknader, planeras de nya bostadsområdena att byggas i anslutning till kollektivtrafikstråk och GC-vägar. Planen fokuserar på att bebyggelse ska tillkomma på ett sätt som är resurseffektivt, genom en tydlig strategi att utbyggnad bör ske i lägen som kan anslutas till kollektivtrafik och i anslutning till befintlig bebyggelse. Planen riktar in sig på att öka antalet invånare som åker kollektivt istället för att ta bilen. I takt med att nya bostadsområden byggs ut ska även nya gång- och cykelvägar byggas som gör det lätt för invånarna att ta cykeln till arbetet, tåget eller bussen.

Den politiska ambitionen är att kommunen ska växa med 2 % per år, vilket innebär en fördubbling, drygt 21 000 invånare, i kommunen år 2050. Enligt planförslaget kommer fördelningen av tillkommande bostäder främst att ske i tätorterna, med fördelningen 70 % nya bostäder i Gnesta tätort och de resterande 30 % fördelat på Björnlunda, Stjärnhov, Laxne samt landsbygden. Totalt uppskattas att det kommer behöva byggas mellan 90 - 170 nya bostäder per år för att möta kommunens ambition för befolkningsutvecklingen fram till år 2050. Bebyggelsen ska vara blandad med villor, radhus och flerfamiljshus. För vissa av de områden som pekas ut i översiktsplanen som strategisk mark för bostadsbyggande i framtiden, finns det redan antagna detaljplaner eller färdiga planprogram.

Flera av de utpekade *utredningsområdena för bebyggelse* ligger i utkanterna av orterna, på jordbruksmark, eller i närheten av ängs- och betesmarker. Planen anger som en strategi att särskild hänsyn och samhällsnytta ska övervägas vid exploatering av skogs- och jordbruksmark. Vid exploatering av jordbruksmark bör en analys av bruksvärdet på marken göras.

5.1.1 Gnesta tätort

Centrumutveckling av Gnesta tätort

Centrum beskrivs som omvandlingsområde där centrumutveckling sker genom att både komplettera bebyggda områden för att knyta ihop nuvarande ytterdelar samt att förtäta i centrum genom att bygga högre och tätare. Planen anger att tätortsnära grönområden är viktiga att bevara. För Gnesta centrum finns en nyligen antagen utvecklingsplan.

Norra Gnesta och Vackerby trädgårdsstad

Området norr om järnvägen har närhet till både centrum, kommunikationer och natur. Här planeras relativt tät bebyggelse. En ny passage över/under järnvägen mellan de södra delarna och de nya bostadsområdena i norra delen av Gnesta finns med i planen. Vackerby trädgårdsstad är det största området och planeras ha plats för ca 600 nya bostäder.

Hagstumosse

Nuvarande friluftsområde vid Hagstumosse planeras utökas och utvecklas till ett nytt idrottscenter. Väster om idrottscentret planeras ett område för industriändamål. Båda dessa områden ligger på norra sidan om väg 57.

Österkärrv och Västerkärrv

På lång sikt pekas ett markområde på omkring 30 ha ut som utredningsområde där tätorten kan expandera. Området ligger söder om väg 57 och marken utgörs i dag av jordbruksmark samt ängs- och

betesmark.

Södra Vackerby

På lång sikt pekas ett markområde mellan järnvägen och väg 57 ut som utredningsområde där tätorten kan expandera. Området är ca 10-20 ha och marken utgörs i dag av jordbruksmark som är låglänt med översvämningsrisk.

5.1.2 Utbyggnad i övriga orter

Planen redovisar förslag på utbyggnad i kommunens orter Björnlunda, Stjärnhov och Laxne i form av komplettering med nya områden för bostäder och verksamheter.

5.2 Alternativ Låg nivå av inflyttning

Alternativ låg inflyttning utgår ifrån befolkningsprognosen från SCB, som skulle innebära drygt 13 000 invånare i kommunen år 2050. Detta är en betydligt lägre nivå för befolkningsutveckling än det nya planförslaget som uppskattas till cirka 21 000 personer.

5.3 Nollalternativ

I ett nollalternativ beskrivs konsekvenserna av att planförslaget inte drivs igenom, vilket innebär att planeringen vilar på befintlig översiktsplan som övergripande styrmedel för kommunens planering. Utvecklingen i kommunen bedöms med utgångspunkt från gällande översiktsplan från 2003 samt de fördjupningar av översiktsplan för tätorterna Gnesta, Björnlunda och Laxne som tagits fram.

6 Bedömningsgrunder

Bedömningar i MKB av konsekvenser är relativa och utgår dels från objektets värde och dels från påverkans omfattning. En stor påverkan på ett objekt (t.ex. ett naturområde eller en recipient) av litet värde kan bedömas som liten konsekvens medan en mindre påverkan på ett objekt av stort värde kan bedömas som en måttlig konsekvens. En stor påverkan på ett värdefullt objekt blir en stor konsekvens. Som utgångspunkt för konsekvensbeskrivning finns ett antal bedömningsgrunder vars avsikt är att utgöra jämförelsematerial för miljöbedömning.

6.1 Miljö kvalitetsnormer

6.1.1 Miljö kvalitetsnormer för vatten

Miljö kvalitetsnormer för vatten uttrycks i ekologisk status (god eller hög) eller, för konstgjorda och kraftigt modifierade ytvattenförekomster, ekologisk potential (god eller maximal) och kemisk status (god). Enligt vattenmyndigheterna är det grundläggande målet för vattenförekomsterna att uppnå åtminstone god status. Samtidigt får inte statusen försämrats i någon vattenförekomst. Bedömning av konsekvenser görs i avsnitt vatten, 7.7 nedan.

6.1.2 Miljö kvalitetsnormer för luft

Syftet med miljö kvalitetsnormer för luft är att skydda människors hälsa och miljö. Normerna är av gränsvärdeskaraktär och innebär att gällande gränsvärden för t.ex. kväveföreningar och

partiklar måste följas, annars måste åtgärdsprogram tas fram. I Gnesta kommun bedöms inte att det finns risk för överskridande varken i nuläget eller med planförslaget. Beräkningar av luftföroreningar för Gnesta kommun finns framtagna av SLB-analys på uppdrag av Östra Sveriges Luftvårdsförbund². Dessa visar att hela kommunen ligger väl under gränsvärdena. Samma bedömning gjordes av Ramböll i rapporten Rätt fart i staden, som anger att det inte är troligt att några gränsvärden överskrids då gatorna överlag är väl ventilerade i kommunens tätorter.³ Därför bedöms inte miljö kvalitetsnormen ytterligare i MKB.

6.1.3 Förordningen om omgivningsbuller och EU:s bullerdirektiv

Enligt förordningen finns en skyldighet att genom kartläggning av buller och upprättande av åtgärdsprogram, sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Detta är en miljö kvalitetsnorm enligt miljöbalken, en så kallad målsättningsnorm. Miljö kvalitetsnormen berör Sveriges större städer, och bedöms därför inte ytterligare i MKB.

6.2 Riksintressen

Inom planområdet finns det flera områden som berörs av riksintressen enligt Miljöbalken 3:6. I miljöbedömningen berörs särskilt riksintresse för naturmiljövärd, kulturmiljö och friluftsliv.

Riksintressen för naturmiljö berör stora delar av kommunen, fördelat på åtta olika områden, varav fem gränsar till andra kommuner.

Riksintresse för kulturmiljövärd berör geografiskt avgränsade kulturmiljöer vid Elghammar, Eriksgatan, Gnesta stationssamhälle, Gåsinge-Dillnäs, Jälund-Sörby, Vadsbro-Ånhammar och Åkers styckebruk.

Riksintresse för friluftsliv är föremål för översyn hos Naturvårdsverket. De föreslagna reviderade riksintresseområdena omfattar fyra större områden; Åkers Bergslag, Bävenområdet, Likstammenområdet och Klämningen Österheden, där de tre första även gränsar till andra kommuner.

Västra stambanan är riksintresse för järnväg. Utpekande av ett riksintresse för kommunikationer innebär enligt 3 kap 8 § miljöbalken att riksintresset ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen. Här avses att det är funktionen hos transportsystemet som ska säkerställas. Tillkommande bebyggelse, exempelvis nybyggnad inom en anläggnings influensområde, får inte negativt påverka varken nuvarande eller framtida nyttjande av denna.

6.3 Skyddade områden

I miljöbalkens 7 kap finns begreppet skyddade områden som omfattar Nationalparker, Natura 2000-områden, naturreservat, kulturresevat, naturminnen, biotopskyddsområden, djur- och växtskyddsområden samt strandskydds- och vattenskyddsområden. I kommunen finns idag 21

² Östra Svealands luftvårdsförbund. <http://slb.nu/slbanalys/luftfororeningskartor/> 2017-04-25

³ Rätt fart i staden, Gnesta kommun. Rapport 2011-12-22, Ramböll

Natura 2000-områden, som är en skyddsform som även innebär att angränsande markanvändning inte får påverka värdena. Det medför att ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i eller i anslutning till ett Natura 2000-område inte är tillåtna. Den som planerar ett sådant ingrepp ska söka tillstånd hos länsstyrelsen. Hänsyn som behöver tas kan förutom markanvändning i direkt anslutning till områdena även handla om hur förbindelser och spridningsvägar mellan och från Natura 2000-områdena kan tryggas.

6.3.1 Strandskydd

Vid sjöar och vattendrag gäller generellt strandskydd. Skyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. Strandskyddsområdet är utökat till 300 meter vid de flesta av stränderna vid sjön Båven.

Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv, samt att bevara goda livsmiljöer på land och i vatten för växt- och djurlivet.

7 Konsekvenser planförslag

I detta avsnitt beskrivs miljökonsekvenserna av planförslaget. En översiktlig beskrivning och bedömning av de konsekvenser som planen medför görs med utgångspunkt från förslaget till översiktsplan.

MKB:n fokuserar på att beskriva konsekvenserna översiktligt av de kommunövergripande strategierna men redovisar även, i relevanta fall, konsekvenserna för utpekade utbyggnadsområden i respektive kommunedel.

Under varje miljöaspekt presenteras relevanta bedömningsgrunder för planen samt förutsättningar och planens konsekvenser för aktuell miljöaspekt. Varje avsnitt inleds med planens mål och strategier för respektive ämnesområde (grå ruta).

7.1 Boende och bebyggelsestruktur

Mål

- Bostadsbyggandet ska öka för att befolkningen ska kunna växa. En befolkningsökning på 2 procent kräver 90–170 nya bostäder varje år.
- Byggnation och exploatering ska ske hållbart sett till ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer.
- För att främja ett fortsatt levande samhälle ska kommunen eftersträva en blandning av olika funktioner, bostäder, arbetsplatser, service, turism och handel.

Strategier

- Bostadsbyggandet ska huvudsakligen ske i tätorterna och i anslutning till kommunikationsstråk.
- God planberedskap för bostadsbyggande i alla tätorter.

- Flexibla detaljplaner när möjlighet finns.
- Ökat kommunalt markinnehav för att möjliggöra för bostadsbyggande.
- Aktivt arbete för att öka exploateringsintresset med exempelvis markanvisningstävlingar.
- Marknadsmässiga markpriser och marknadsföring av bostadsbyggandet.
- Komplettering av det kommunala hyresrättsbeståndet i alla tätorter.
- Särskild hänsyn och samhällsnytta ska övervägas vid exploatering av skogs- och jordbruksmark.
- Bebyggelseutvecklingen i Gnesta sker genom förtätning och utveckling av nya bostadsområden.
- Frigörande av industrimark som är attraktiv för bostadsbyggande sker genom att verksamheter erbjuds nya lokaliseringar.
- Viktiga grönområden och stråk bevaras och utvecklas.

Strategier för övriga bebyggelseområden

- Låta orterna utvecklas utifrån marknadsförutsättningarna.
- Ta vara på orternas småskalighet och attraktiva karaktärsdrag när ny bebyggelse ska tillkomma.
- Stärka kopplingar med kollektiva transporter där befolkningsunderlag finns.

7.1.1 Förutsättningar

Den största delen av befolkningen i Gnesta kommun bor i huvudorten Gnesta. Gnesta har mycket goda pendlingsmöjligheter med tåg till arbetsmarknaden i grannkommuner och grannlän. Det finns ett högt exploateringsstryck i och med det storstadsnära läget. Kommunen har tagit fram detaljplaner för utveckling av bostadsområden i alla större tätorter och har på så sätt tagit fram möjligheter till att både Gnesta och de övriga orterna i kommunen kan växa.

7.1.2 Konsekvenser

Planen anger att tätorterna ska växa inifrån och ut och inriktningen är att förtätning är prioriterat i första skedet av planperioden, medan så kallade *Utredningsområden* pekas ut på jordbruksmark i ytterlägen längre fram i planperioden. Att lokalisera ny bebyggelse inom befintliga strukturer innebär effektivt resursutnyttjande där redan ianspråktagen mark kan nyttjas effektivare samt att befintlig infrastruktur tas tillvara. Förtätningen innebär att man bygger där infrastruktur redan finns, och tar vara på redan gjorda investeringar. Detta innebär möjligheter till nybyggnad på lucktomter och påbyggnad på befintliga byggnader. Det medför att behovet av att ta ej exploaterad mark i anspråk kan minskas.

I den mån som mark i utkanten av tätorterna tas i anspråk för bebyggelseutveckling finns risk för påverkan på natur-, kultur- och friluftsområden samt att jordbruksmark tas i anspråk. Det kan medföra negativa konsekvenser för områdenas värden samt att areal av jordbruksmark reduceras

med minskad yta för bland annat matproduktion. Det finns en risk i att inte göra en bedömning av hur stor andel av tillkommande bebyggelse som kan tillkomma inom befintlig tätort, och hur detta kan genomföras. Risken är att nybyggnadsområden i praktiken värderas före förtätning. Oönskade konsekvenser kan då uppkomma i form av utspridd bebyggelse med reducerad hushållning av mark och begränsningar i transporteffektivitet.

Lokalisering av ny bebyggelse i infrastrukturstråk ger förutsättningar för en utvecklad kollektivtrafik, med möjlighet att reducera klimatpåverkan från transporter. Kommunens orter har goda förutsättningar för effektiv anslutning till kollektivtrafik. Med god anslutning och hög nyttjandegrad kan utsläppen från transporter minska. Bedömningen är att orter som är anslutna till järnvägsnätet har särskilt bra förutsättningar för kollektivtrafik med mindre klimatpåverkan. Att huvuddelen av tillkommande bebyggelse förläggs till stationsorten Gnesta bedöms som positivt utifrån möjligheten till hållbara resor. Även Laxne ligger inte mer än ca 10 km från järnvägsstationen i Läggesta i Strängnäs kommun.

Även andra transporter såsom t ex sophämtning, skolskjutsar, hemtjänst osv kan lättare samordnas och därmed utföras med mindre miljöpåverkan om bebyggelsen ligger samlad och längs kommunikationsstråk.

För att få en hållbar utveckling i kommunen och en levande landsbygd bedöms det som viktigt att alla orter samt landsbygden växer och utvecklas. Det kan finnas en risk för kommunen att landsbygden och de mindre orterna halkar efter i utvecklingen om inflyttningen där stagnerar. I framtiden kan det leda till att befolkningen minskar i dessa kommundelar om det inte finns någon samlad strategi och planering för hur invånare ska lockas till att flytta också till de mindre tätorterna. En landsbygdsstrategi kommer att tas fram i kommunen.

7.1.3 Åtgärdsförslag

Det är betydelsefullt att förtätningsstrategin omsätts i praktiken för att uppnå en förtätning/centrumutveckling. För att ännu tydligare styra planen mot prioritering av förtätning kan ett upplägg vara att precisera närmare hur många nya bostäder som kan byggas genom förtätning, och hur kommunen avser att göra avvägningen mellan att förtäta och att utveckla nya markområden. Konceptet kan omfatta analys av i vilken mån det finns central utvecklingsbar mark och var det är möjligt att bygga högre bebyggelse, framförallt inom Gnesta tätort. Ofta behöver detta kombineras med analys av hur det fungerar till andra boendevärden, t.ex. bibehållande av grönområden, dagvattenhantering och bullerpåverkan.

Laxnes läge och potential som pendlingsort nära Läggesta station kan lyftas fram mer i planen.

7.2 Infrastruktur och resande

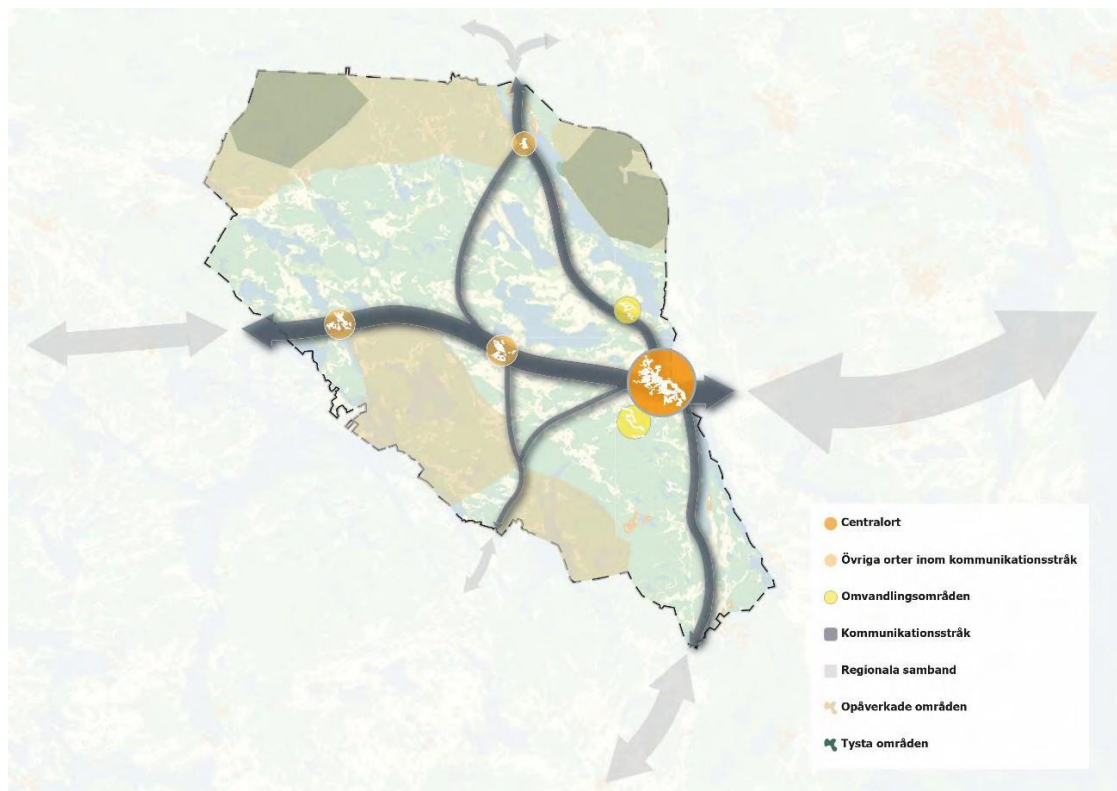
Mål	<ul style="list-style-type: none">• Öka kollektivtrafikens andel i förhållande till bilanvändning.• Öka andelen gång- och cykelresor i och utanför tätorterna.• Kommuntäckande bredbandsutveckling
Strategier	<ul style="list-style-type: none">• Turtäthet i kollektivtrafiken ska vara behovsstyrd. Busstrafiken ska anpassas efter tågtrafiken.• Tillgång till kollektivtrafik och gång- och cykelkopplingar ska beaktas när ny bebyggelse tillkommer.• Ombyggnad av busstationen i Gnesta.• Verka för att en mittplattform byggs vid Gnesta station• Förbättra trafiksäkerheten genom att höja standarden på vägnätet och bygga säkra gång- och cykelvägar.• Verka för att ombyggnaden av riksväg 57 Gnesta – E4 genomförs och att restiden minskar och trafiksäkerheten ökar på sträckan• Bygga en tredje infart från förbifart Gnesta.• Möjliggöra för att en ny järnvägsöverfart i västra Gnesta kan byggas.• Skapa fler pendlarparkeringar och fler väderskyddade cykelparkeringar vid Gnesta station.

7.2.1 Förutsättningar

Kommunen tillhör Stockholms arbetsmarknadsregion och pendlingsgraden är över 50 %. Dagligen pendlar ca 2 900 Gnestabor till arbeten i andra kommuner varav ca 1 200 till Södertälje och ca 600 till Stockholm stad. 800 personer pendlar in till Gnesta kommun främst från Södertälje kommun.

Kollektivtrafiken i Gnesta kommun försörjs av både Sörmlandstrafiken, SL samt via MÄLAB. Ostlänkens färdigställande som är planerad till tidigast 2033 får också gynnsamma effekter för tågtrafiken i Gnesta.

Västra stambanan är riksintresse för järnväg. Väg 57 går idag runt och utanför Gnesta.

Figur 1: Gnesta kommun och dess större transportstråk.

7.2.2 Konsekvenser

Planens intention att bygga längs befintliga stråk och att förtäta tätorterna bedöms som positivt för att stärka underlaget för kollektivtrafik med både buss och tåg. Inriktningen att förbättra och underlätta ett hållbart resande är viktig och bra. En ny passage över/under järnvägen mellan Gnestas södra och norra bostadsområden bedöms som positivt för tillgängligheten till stationsområdet. Likaså är det positivt att kommunen lyfter fram att gång- och cykelvägar ska utvecklas vilket ger positiva effekter både på säkerheten kring de stora vägarna som går igenom tätorterna och för hållbart resande.

Planen omfattar ett nytt *Utredningsområde för bebyggelse* söder om väg 57, som skulle innebära att vägen byggs in på båda sidor. Det planerade *Utredningsområdet för bebyggelse* är tänkt för blandad bebyggelse, både bostäder och verksamheter, vilket medför att vägen i ökad grad även kommer att belastas av lokaltrafik. Det innebär att regional trafik ska samsas med ett ökat inslag av lokal biltrafik, och samplaneras med gång- och cykeltrafik. Att vägen byggs in kan medföra en ny trafikmiljö, som resulterar i behov av lägre hastigheter och anpassningar i övrigt. Nya krav på anpassningar för att bibehålla effektiviteten i regionalt vägnät och för att möta behov av nya grupper av trafikanter kan bli aktuella.

I en framtid på längre sikt kan även en diskussion om behovet av ny regional väg aktualiseras. En sådan nyanläggning riskerar att bli kostnadskrävande samt medföra stora miljökonsekvenser (ianspråktagande av bland annat jordbruksmark, naturmiljöer och kulturmiljöer).

Möjligheten att bo och verka på landsbygden är beroende av att det finns bredband och goda trafikförbindelser till tätorterna. Det kan finnas en risk att utvecklingen på landsbygden stagnerar om det blir alltför liten nybyggnation över hela kommunen så underlaget för kollektivtrafik, möjligheten att arbeta eller studera på distans hemifrån via nätuppkoppling eller att service minskar. Planen tar upp utbyggnad av bredband i hela kommunen som en viktig åtgärd, vilket bedöms som positivt.

7.2.3 Åtgärdsförslag

En prioritering bör göras så att expansion av Gnesta tätort i första hand sker norr om väg 57 för att inte vägen på sikt ska gå rakt igenom bebyggelsen. Förtättningsambitionen är därför viktig både inom befintlig stadsstruktur och i tillkommande planerade områden norr om vägen.

7.3 Naturmiljö och strandskydd

Mål

- Långsiktigt minskad natur- och klimatpåverkan.

Strategier

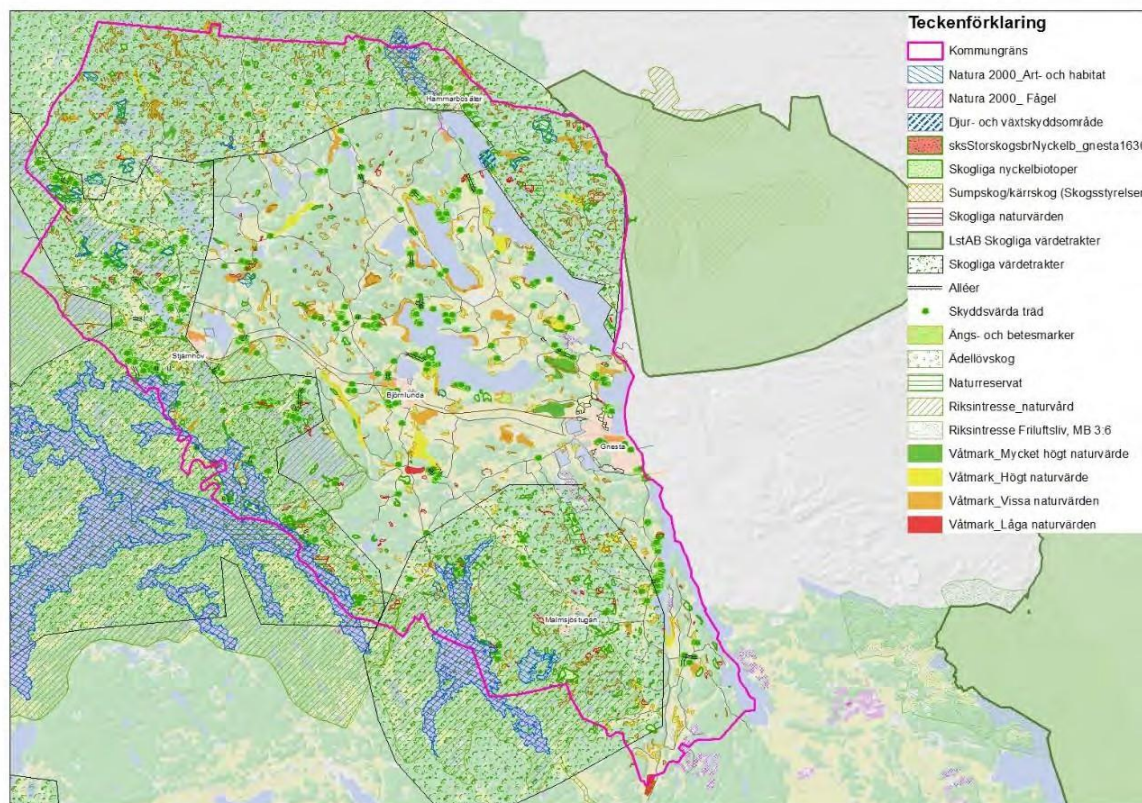
- Bibehålla de i översiktsplanen 2003 utpekade Större opåverkade områdena intakta.
- Aktivt arbeta med landsbygdsutveckling som gynnar besöksnäring och en levande landsbygd med hagmarker, våtmarker och andra landskapselement viktiga för bevarande av en biologisk mångfald.
- Tysta områden.
- Vid framtagande av detaljplaner görs en enklare behovsbedömning utifrån MKB-mall. Denna behovsbedömning ska innehålla delar om natur, spridningsvägar, införande av nya arter med mera.

7.3.1 Förutsättningar

Kommunen har en rik naturmiljö och i de medborgardialoger som genomförts lyfter medborgarna själva fram naturen som en av kommunens största tillgångar inför framtiden. Planen pekar på att det är speciellt viktigt att bevara och ta tillvara gröna stråk, parker och skogsnära natur när Gnesta tätort växer och förtätas. Översiktsplanen pekar ut en del av dessa områden och stråk i tätorten som speciellt viktiga för att de inte skall tas i anspråk för bebyggelse.

I översiktsplanen pekas vissa utvalda områden ut som så kallade *Stora opåverkade områden* och *tysta områden*. Stora arealer i kommunen har ett formellt skydd enligt miljöbalken genom Natura 2000-områden (21 stycken), naturreservat (18 stycken), strandskydd och andra skyddsformer enligt lagstiftningen. Båvenområdet och området runt Likstammen är stora områden som hänger samman på ett biologiskt funktionellt sätt, och som sträcker sig över kommungränser.

En levande landsbygd med aktiva jordbruk har en avgörande funktion för möjligheten att bevara de naturrikedomar som är knutna till odlingslandskapet. Frigående betande djur är en förutsättning för att underhålla strandängar och andra betesmarker, hagar och ängar liksom möjligheten att bevara växt- och djurliv som är knutna till dessa miljöer. Till stor del sammanfaller höga naturvärden med både rika kulturbygder och friluftslivsområden.

Figur 2: Översiktlig karta över skyddade områden.

7.3.2 Konsekvenser

Föreslaget framtida *Utredningsområde för bebyggelse* i Gnesta tätort vid Västerkärv/Österkärv innehåller ett område med ängs- och betesmarker (ängs- och betesmarkinventeringen). Risk finns för påverkan på betesmarkens värden genom slitage och ev. upphörd skötsel om bostadsområde tillkommer i direkt anslutning.

De södra delarna av Stjärnhovs samhälle omfattas av riksintresse för naturmiljövärden samt friluftslivet. Framtida *Utredningsområde för bebyggelse* föreslås främst norr om riksintressena och på redan ianspråktagen mark inom befintlig bebyggelse i tätorterna, varför områdena inte bedöms ge någon betydande påverkan på riksintressena.

Planen säger inte så mycket om vad som ska prioriteras och värnas vid byggnation på landsbygden och i jordbruksbygd. Det kan ge otydligheter för vad som ska gälla kring hänsynstagande till naturmiljövärden och konsekvensen kan då bli att värden påverkas. Det bedöms som positivt att planen öppnar för att vid intressekonflikter i dessa lantliga lägen även då använda detaljplaneprocessen som kvalitetssäkring med en analys av markens brukningsvärde.

I Stjärnhov vid sjön Naten, i Björnlunda vid Kyrksjön och i Laxne vid Klämningen finns utpekade *Utredningsområden för bebyggelse inom strandskyddat område*. Byggnation nära

strandzonen kan ge konsekvenser för livsmiljöer på land och i vatten för växt- och djurlivet samt allmänhetens friluftsliv.

Översiktsplanen spelar en viktig roll för att värna Natura 2000-områden. Det bedöms som positivt att planen listar kommunens Natura 2000-områden och ger en långsiktig bild av områdenas skyddsbehov samt beskriver åtgärder och bevakningsområden, t ex när det gäller enskilda avlopp, strandskydd, markanvändning etc. Det Natura 2000-område som ligger närmast någon av de utpekade tätorterna är Marvikarna norr om Laxne, intill två befintliga fritidshusområden (Svinsjön och Körnstorp). Det kan finnas en risk på sikt för påverkan vid omvandling och expansion av dessa fritidshusområden.

7.3.3 Åtgärdsförslag

Vid närmare planering av föreslaget område i Österkärv/Västerkärv i Gnesta tätort, bör berörd ängs- och betesmark inventeras närmare och dess värden bör beaktas vid utformning av området.

Vid byggnation på landsbygden är det viktigt att värna och ta hänsyn till lokala naturvärden som t ex skogsbryn intill jordbruksmarker och de skyddade generella biotopskydd såsom alléer, stenmurar, rösen som är vanliga i brukade marker. Detta är platser och miljöer som hyser en hög biologisk mångfald, och det är viktigt att ta hänsyn till dessa värden vid planering av nya hus.

Utpekade områden inom strandskydd i Stjärnhov, Björnlunda och Laxne bör planeras så att strandlinjen behålls tillgänglig för allmänheten och att sjöns strandzon inte påverkas av exploateringen.

Hänsyn till Natura 2000 behöver tas vid planering av åtgärder och byggnation i fritidshusområdena intill Marvikarna, inte minst när det gäller avloppslösningar och dagvatten.

7.4 Kulturmiljö och landskapsbild

Strategier för hänsynstagande

- Kulturmiljön och landskapsbilderna ska beaktas vid planering av ny bebyggelse.
- Upprätta ett kulturmiljöprogram som tydliggör mer specifikt hur kommunen avser att hantera kulturmiljöer.
- Inom riksintresseområdena är det särskilt viktigt att vara varsam vid placering och utformning av nya byggnader och vid om- och tillbyggnader. Särskilda krav på utformning, materialval och färg kan ställas med stöd av plan- och bygglagens generella bestämmelser. Större förändringar inom riksintresseområdena ska prövas genom detaljplan.
- Stärka Gnesta kommuns identitet och öka attraktionskraften genom att förvalta, vårda och levandegöra kommunens kulturmiljövården.
- Göra en kulturmiljöanalys för Gnesta tätort.

I avsnittet om näringsliv och besöksnäring står följande mål som kan kopplas samman med kulturmiljö och landskapsbild:

- Upprätthålla ett öppet landskap
- Skydda större och sammanhängande jord- och skogsbruksområden

7.4.1 Förutsättningar

I Gnesta kommun finns sju områden av riksintresse för kulturmiljövården. De har en stor bredd av attraktiva och intressanta kulturmiljöer, allt från Gnesta stationsområde till bybebyggelser och godsmiljöer i jordbrukslandskap samt Eriksgatan. Flera av riksintressena för kulturmiljön är förhållandevis stora och omfattar både värdefulla bebyggelsemiljöer, fornlämningar och vackra kulturlandskap. Landskapsbilderna i Gnesta kommun präglas av en blandning mellan stora sjöar, skogslandskap, sprickdalar samt jordbruksmarker, oftast i ett mosaikpräglat landskap där dessa olika landskap kan ses och upplevas inom samma område. I planen berörs bland annat riksintresset D44 Gnesta som är tätortsnära kulturområde.

7.4.2 Konsekvenser

Det riksintresse som direkt berörs av planen är riksintresset för Gnesta (D44). Kommunen har markerat en del av området som strategisk mark för bostadsbyggande genom omvandling och förtätning när Gnesta ska utvecklas. Läget är centralt och av stort värde för bostadsutbyggnad. En kulturmiljöanalys ska göras för området.

Figur 3: Kartan visar var Riksvägen D44 Gnesta (rödrandigt) ligger på delvis samma mark som anges för bostadsutveckling (gulrandigt).

Förtätning av Gnesta och utveckling av övriga orter kan leda till konflikter mellan bebyggelse och befintliga kulturhistoriska och stadsmässiga värden. Dock anger planens strategier att särskild hänsyn ska tas till den kulturhistoriska miljön samt att Gnestas identitet kan stärkas genom kulturmiljöprogram. Det bedöms som positivt att ett kulturmiljöprogram ska tas fram samt att en analys just för Gnesta tätort tas fram inför utveckling av ny bebyggelse.

Det finns en risk för att de kulturhistoriska värdena med koppling till jordbruket minskar om det inte ges förutsättningar för lantbrukare och andra boende på landsbygden att leva och verka på landsbygden. För att hålla landskapet öppet och levande behövs boende som förvaltar och sköter vårt kulturarv.

7.4.3 Åtgärdsförslag

För att inte riskera negativ påverkan på kulturmiljöer i tätortens olika delar behöver ny bebyggelse anpassas till respektive områdes värden och känslighet för olika typer av förtätning, såsom högre bebyggelse, omstrukturering av gatunät och typ av bebyggelse m.m. Närmare konsekvensbedömningar bör göras i samband med mer detaljerad planering. I planen anges som strategi att upprätta ett kulturmiljöprogram. Det bedöms vara en värdefull åtgärd för framtida underlag till detaljplanering.

Åtgärder för att främja utvecklingen på landsbygden är viktiga för att behålla en levande bygd.

7.5 Friluftsliv och turism

Mål

- Utvecklingen i besöksnäringen i kommunen, sett till omsättningen, antalet anställda och antalet gästnätter ska öka.
- Besöksnäringen ska utvecklas i samverkan mellan kommunen, näringslivet, föreningar och våra grannkommuner.
- Vid planering ska hänsyn till miljön runt Hagstumosse och Lötbodalen tas för att bevara viktiga områden för rekreation och motion.
- Ett levande och varierat kulturlandskap ska finnas i Gnesta kommun.
- Badplatserna i kommunen ska vara säkra och ha en bra vattenkvalité.

Strategier

- Planering av byggnation för nya idrotts- och motionsanläggningar som följer befolkningsutvecklingen.
- Utveckla Hagstumosse som Gnesta kommuns Idrotts- och motionscentrum.
- Anläggningar för idrott, friluftsliv och andra fritidsaktiviteter lokaliseras så att de är tillgängliga på ett bra sätt för de grupper som huvudsakligen kommer att nyttja anläggningen.
- Befintliga idrottsplatser och hallar ska ses som viktiga resurser och ska tas tillvara vid exploatering.
- Beakta behovet av platser som uppmuntrar till spontant kulturutövande, exempelvis utomhusscener för teater och musikuppträdanden vid planläggning.
- Skapa spontanidrottsplatser/kulturaktivitetsmöjligheter i alla tätorter.
- Skapa fler rekreativmiljöer vid sjöar.
- Underlätta för etablering av en eller flera campingplatser

7.5.1 Förutsättningar

I Gnesta kommun finns goda förutsättningar för friluftsliv, besöksnäring och turism. Kommunens läge nära storstaden ger många människor möjligheten att nå skogar och sjöar för naturupplevelser på dagsutflyktsavstånd. I kommunen finns Båvenområdet, Åkers Bergslag, Likstammen och Klämningen-Österheden som alla har stora tillgångar som gynnar turismen. Här finns möjligheter till bad, långfärdsskridskor, golf, fiske, paddling, vandring, kultur- och naturupplevelser mm. I utkanten av Gnesta ligger Hagstumosse idrottsplats där det finns ishall, motionsspår, skidspår, konstgräsplan och gräsplan med omklädningsrum. I Gnesta tätort finns ett antal grönområden, liksom även övriga orter har grönområden i nära anslutning till bebyggelsen.

7.5.2 Konsekvenser

Regionförbundet Sörmlands beslutade Sörmlandsstrategi⁴ anger ett mål för en fördubbling av besöksnäringen från år 2013 till år 2023 i länet. Det finns här en betydande potential att dra nytta av turismens möjligheter för att skapa positiva miljöeffekter, men det finns även en risk för ett betydande bidrag på utsläppssidan när det gäller resande och därmed klimatpåverkan. Samtidigt kan en utveckling av lokalturismen innebära att fler turistar på hemmaplan, som ger betydligt mer begränsad klimatpåverkan än mer långväga turistmål. Flera av turistföretagen är belägna på landsbygden och deras utveckling är viktig för det lokala näringslivet och har potential att bidra till ekonomisk tillväxt. Besöksnäringen är platsbunden, d.v.s. investeringar och tillväxt är knutna till kommunens respektive upplevelsevärden och platser.

Turism och besöksnäring är ofta transportintensiva eftersom det bygger på att människor reser och besöker nya platser. Möjligheten att resa och besöka platser på ett hållbart sätt har betydelse för turismens miljöpåverkan. Detta innebär att turism kan medföra både positiva och negativa miljökonsekvenser. Möjligheten att verka för hållbart resande för turismen är av störst betydelse för att minimera baksidorna, t.ex. att utveckla cykelturismen och tillgängliga vandringsleder. Gnesta har bra anslutningar till både buss och järnväg och på så sätt kan besöksmål nås på ett mer hållbart sätt, till skillnad mot resmål på utpräglad landsbygd där biltransporter ger en större klimatpåverkan. Till exempel börjar Sörmlandsledens etapp 13:1 i direkt anslutning till Gnesta trafikcentrum och leden passerar också Laxne.

Planen anger att viktiga grönområden och stråk ska bevaras och utvecklas i Gnesta tätort, vilket bedöms som positivt när bebyggelsen ska förtätas.

Det bedöms som positivt att planen anger Hagstumosse som utvecklingsområde för utökad idrottscenter. Hagstumosse ligger tätortsnära och lättillgängligt för många människor, och det är resurseffektivt att bygga vidare på redan befintliga anläggningar.

7.5.3 Åtgärdsförslag

På lång sikt kan Stjärnhov eventuellt vara aktuellt som stationsläge. Om Stjärnhov blir stationsläge är det bra om kommunen också där kan arbeta för att Sörmlandsleden kan ansluta direkt till kollektivtrafik.

7.6 Miljöskydd och säkerhet

Mål

- Långsiktigt minskad natur- och klimatpåverkan.
- Förebygga uppkomsten av avfall
- Minska mängderna avfall och dess farlighet.
- Minska mängden avfall som går till deponi.

Strategier för hänsynstagande

- Större opåverkade områden som utpekats i översiktsplan för Gnesta kommun har sparats och skyddats mot större ingrepp såsom nya industrier, trafikleder, vindkraftparker, täkter, samt bebyggelse av större omfattning.

⁴ Sörmlands strategi för en hållbar besöksnäring, Regionförbundet Sörmland 2014

- Tysta områden utpekade inom de större opåverkade områdena.
- Verka för att privatpersoner och företag i större utsträckning lånar, samäger, lagar och återanvänder.
- Aktiviteter som alstrar störande buller bör lokaliseras till redan bullerpåverkade områden.
- Anlägga en plats för mellanlagring av sten, grus och övrigt inert material. Mellanlagret tjänar syftet hållbar återvinning av ballastmaterial. Mellanlagret tjänar syftet hållbar återvinning av ballastmaterial.

7.6.1 Förutsättningar

Olycksrisker kopplat till farligt gods

Tekniska olycksrisker kopplat till transportsystem (väg och järnväg) omfattas i huvudsak av olyckor med farligt gods, men även urspårning brukar räknas till dessa olycksrisker.

Farligt gods är gods som omfattas av ett särskilt regelverk för att minimera olycksriskerna och den påverkan som kan uppstå på människa, miljö och egendom. Därtill har länsstyrelsen möjlighet att genom trafikförordningen styra transporternas vägval för att kunna separera de farliga transporterna från känslig omgivning såsom bostadsbebyggelse, skyddsvärd naturmiljö etc. Väg 57 och väg 223 är de stora trafikstråken genom kommunen. Det finns inga vägar i Gnesta kommun där transporter av farligt gods är förbjudet⁵. På järnväg saknas motsvarande möjligheter för länsstyrelsen att styra farligt godstransporterna. Det betyder att samtliga typer förekommer och kan förekomma längs järnvägen genom kommunen.

Stambanan korsar vattenskyddsområden på två ställen, Gnestas vattentäkt vid Visbohammar (Södertälje kommun) och Stjärnhovs vattentäkt. Även landsväg 223, sträckan Laxne – Läggesta, och väg 57 vid Stjärnhov passerar vattenskyddsområde inom kommunen.

Buller

Vägtrafiken och järnvägstrafiken utgör de största källorna till bullerspridning inom kommunen. Även flygverksamheten på Väingsö flygfält medför buller och planen anger restriktionszoner där bostäder inte får byggas på grund av flygbuller. Planen redovisar två stora så kallade opåverkade områden i västra och norra kommundelarna, samt två så kallade tysta områden inom det stora opåverkade området i norr.

Buller är den miljöstörning som berör flest människor i Sverige. Forskning visar att buller påverkar vår hälsa. Genom att planera och utforma bostäder och lokaler på rätt sätt går det att skapa bra ljudmiljöer även i bullriga lägen. Utöver att många bostäder utsätts för buller blir även andra områden, såsom rekreativmiljöer, med god ljudkvalitet färre. Detta påverkar både människors hälsa och välbefinnande.

Regeringen har den 11 maj 2017 beslutat om en höjning av riktvärdena för buller vid en bostadsbyggnads fasad från spår- och vägtrafik. För bostäder upp till 35 kvm läggs nivån nu på 65 dBA i stället för det tidigare 60 dBA. För bostäder större än 35 kvm höjs riktvärdet till 60 dBA

⁵ Trafikverkets vägdatabas (NVDB) 2016-06-23

mot det tidigare 55 dBA. Beslutet innebär inte ändrade krav för ljudmiljön inomhus. Riktvärdena tillämpas vid planering och byggande av bostäder (2 kap. 6 a § plan- och bygglagen [2010:900], PBL).

Översvämnings- och skredrisker i kommunen

En risksituation som behöver beaktas i översiktsplanering är risk för översvämning. Risk för plötslig påverkan finns i samband med skyfall. Klimatförändringarna är också en omvärldsfaktor som medför att skyfall framöver kan förväntas med ökad intensitet och frekvens. Årsmedelnederbörden över Södermanland förväntas öka upp till 20 % jämfört med referensperioden 1961 – 1990.⁶ (Riskbild 2, länsstyrelsen i Södermanlands län 2012).

Föroreningar

Förorenad mark förekommer som mindre punktobjekt. Inventeringar har utförts branschvis av länsstyrelsen i Södermanland. Tio nedlagda avfallsdeponier redovisas på karta i planen samt ett antal potentiellt förorenade områden.

Konsekvenser

Olycksrisker kopplat till farligt gods

Det finns risk för vattenförorening där järnvägen respektive vägar genomkorsar vattenskyddsområden. Sådana områden finns för Gnestas vattentäkt vid Visbohammar (Södertälje kommun) och Stjärnhovs vattentäkt där stambanan passerar. I Laxne passerar ca 1300 fordon per årsmedeldygn ortens vattenskyddsområde på väg 223 (trafikmätning 2013). I Stjärnhov passerar ca 2100 fordon per årsmedeldygn väg 57 genom vattenskyddsområdet. Risken består i att vattentäkterna kan påverkas när det gäller främst olyckor med farligt gods, men också andra haverier som t ex brand och oljeläckage vid krockar etc.

Generellt relateras olycksrisker till transportledens typ, hastighet och intensitet samt typ av gods. Det medför att risker behöver bedömas relaterat till avstånd till den väg eller järnväg som utgör riskkälla. Om en riskanalys bör tas fram beror på befintlig bebyggelse, riktlinjer hos kommunen och länsstyrelsen samt typen av väg eller järnväg. Vilket avstånd som gäller anges ofta i regionala riktlinjer, men är inte nationellt fastställt.

En förtätning av bebyggelse i områden intill vägar och järnvägar där farligt gods förekommer innebär att riskerna för att allmänheten exponeras av olycksrisker ökar, eftersom antalet boende i dessa områden ökar vid utbyggnad av bostäder.

Buller

En del bostäder i kommunen (särskilt de som ligger nära järnväg och väg) utsätts sannolikt för buller som överskrider riktvärden, vilket även kan komma att ske vid en oaktsam planering, vilket skulle bedömas som negativt. Ett sätt att förebygga är när mindre känslig bebyggelse uppförs längs väg och därigenom verkar bullerskärmande för befintliga bostäder. Ett gott exempel i planen är det planerade nya industriområdet norr om väg 57 i Gnesta som tjänar som avgränsning mot bostäderna längre in mot tätbebyggt område.

Planen anger ny bostadsbebyggelse på vissa partier längs de större vägarna runt Gnesta, vilket

⁶ Riskbild 2, Länsstyrelsen i Södermanlands län, rapport 2013:24

riskerar att ge höga bullervärden för bostadsbebyggelsen och måste undersökas i den detaljerade planeringen.

Planens inriktning att slå vakt om tystnad som resurs genom att peka ut tysta områden bedöms som positivt.

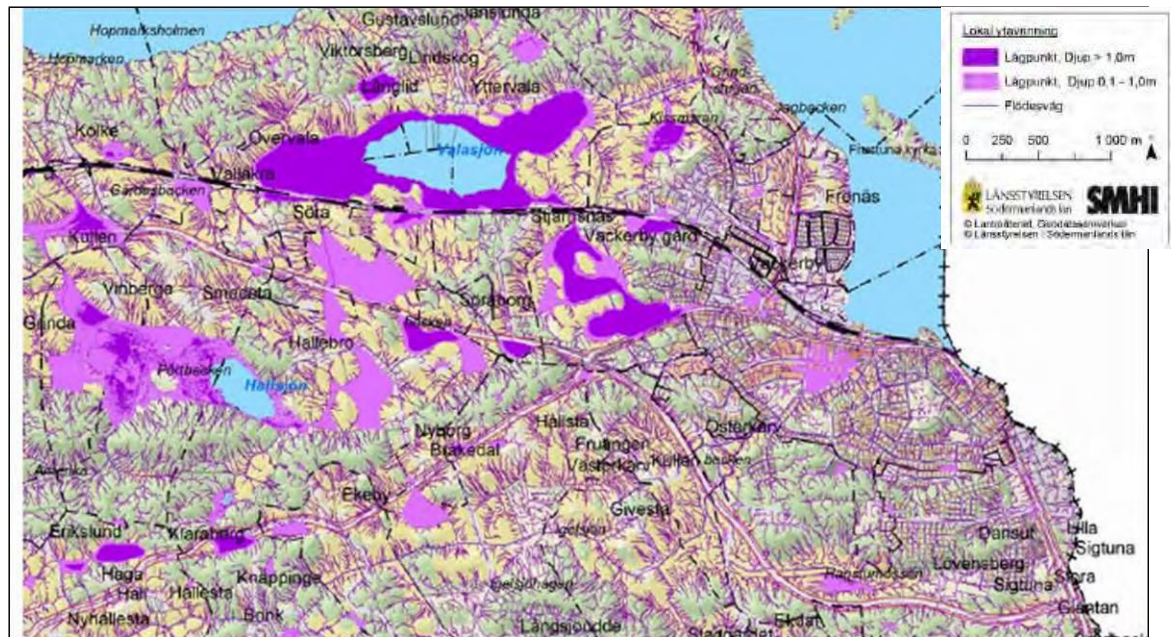
Översvämnings- och skredrisker i kommunen

Vid skyfall finns risk för större påverkan på samhället. Risk finns för både skador på vägar och begränsningar i framkomlighet till följd av stora vattenmassor som uppkommer av skyfallet. Särskilt instängda lågpunkter är sårbara platser, såsom viadukter, undergångar samt där diken går in i trummor under vägar och järnvägar. Både person- och egendomsskador riskerar att uppstå när passager blir vattenfyllda. Förutom att hus kan läggas under vatten påverkas även vatten- och avloppssystem, markens bärighet, risken för ras mm.

Planen beskriver vilka lågpunkter som finns med länsstyrelsens skyfallsanalys, Riskbild 2, som underlag. Länsstyrelsens kartläggning av framtida översvämningsrisker vid skyfall⁷ visar på att det finns risk för översvämnningar i bland annat Södra Vackerby, som kommunen har pekat ut som strategisk mark för framtida bostadsbyggande. De största kända översvämningsriskerna i kommunen återfinns i Gnesta tätort. Enligt en översvämningskartering av Trosaån⁸ finns det risk för att bebyggelse kring Sigtunaån söder om Frösjön översvämmas i framtiden under ett 100-årsregn. De områden som berörs främst i Gnesta tätort är bostadsområdet öster om infartsvägen till Gnesta, samt även delar av industriområdet på samma sida om vägen. Delar av riksintresset för kulturmiljö i Gnesta berörs av risk för översvämnning. Även strandpromenaden längs med Frösjön riskerar att översvämmas vid det högst beräknade flödet.

⁷ Länsstyrelsen Södermanlands län, Riskbild 2, rapport 2013:24

⁸ MSB 2015, Översvämningskartering utmed Trosaån, Rapport 37:

Figur 4: Lokala flödesvägar för ytavrinning och lägpunkter i Gnesta. Källa: Riskbild 2, Länsstyrelsens Rapport 2013:24.

När det gäller skredrisker i kommunen genomfördes en översiktlig skredriskkartering i kommunen år 1996. Resultatet visar att det i kommunen finns områden med en otillfredsställande stabilitet. Dessa områden är främst belägna intill sjöars och vattendrags strandkanter, men förekommer även i t ex Gnesta tätort. Några av de utpekade områdena för bostadsbyggande i kommunen berörs av skredriskområden i Stjärnhov; längs Natens strandkant, Björnlunda; längs Kyrksjöns strandkant och vid Björnlundagården, Laxne; i ett område söder om Laxnestugan vid Klämningens strandkant och Gnesta; längs Frösjöns västra strandlinje samt längs Sigtunaån och vissa delar i tätorten⁹.

Föroreningar

Planen anger att platserna där industriell verksamhet förekommit kommer att uppmärksammas och undersökas i samband med exploatering, samt att inga av de kända gamla deponierna kommer att bebyggas. Planen är tydlig på detta område, vilket bedöms som positivt.

Åtgärdsförslag

En förtätning av bebyggelse inom områden intill vägar och järnvägar där farligt gods förekommer innebär att riskerna för att allmänheten exponeras av olycksrisker ökar, eftersom antalet boende i dessa områden ökar vid utbyggnad av bostäder. Risker för olyckor behöver utredas närmare vid detaljplanering av dessa områden. Särskilda åtgärder kan även behövas för att i högre utsträckning skydda vattendrag och vattentäkter. Inom 150 meter från väg eller järnväg med farligt gods bör riskerna undersökas närmare inför ny bebyggelse. I utsatta lägen kan riskutredning krävas, men i mindre utsatta lägen inom 150 m kan ändå riskerna behöva bedömas översiktligt.

I översiktsplanen är det viktigt att kommunen visar hur man avser att hantera bullerfrågor i den

⁹ Bohuslänns geoteknik AB, 1996, Översiktlig skredriskkartering

fysiska planeringen för att bidra till en god och hälsosam boendemiljö. Med en genomtänkt planering kan ljudmiljön förbättras för befintliga och tillkommande delar av orterna. Till exempel kan park/naturområdets bullerdämpande funktion användas för att skapa en god boendemiljö för de bostäder som uppförs och med en strategisk placering av ny bebyggelse kan förbättringar erhållas för bakomliggande befintlig bebyggelse. Mindre känslig bebyggelse (såsom verksamheter och kontor) kan förläggas till väg- och spårnära områden och fungera som ljudbarriär för bostäder.

Detaljplanerna för nya områden som kan bli aktuella för exploatering måste anpassas till bullersituationen, som kan ge restriktioner i markanvändning och utformning. Med rätt gestaltning, placering och planering av ny bostadsbebyggelse går det att bygga bostäder i nära anslutning till järnväg och vägar med hög belastning. I ÖP föreslås nya bostadsområden intill större vägar och gator i tätorten, vilket innebär att bullersituationen särskilt behöver bedömas närmare för sådana områden. Kommunen bör i detaljplan ställa krav på bullerförebyggande åtgärder i sådan omfattning som framgår av de riktvärden som finns för trafikbuller från vägar och järnvägar.

För att minska riskerna i samband med skyfall bör det för områden i närheten av riskpunkter särskilt beaktas riskreducerande åtgärder. Generellt handlar det om att bebyggelse bör undvikas i utsatta lägen alternativt att anpassningar görs, samt att dagvattenhantering utvecklas så att risker kan begränsas, t ex genom fördröjande åtgärder för dagvatten för att minska risk för ansamling av vatten.

7.7 Vatten

Mål

- Kommunens sjöar och vattendrag ska vara friska och yt- och grundvatten ska skyddas för att säkra tillgången på dricksvatten.
- Alla vattenförekomster i Gnesta kommun ska uppfylla EU:s vattendirektiv för god ekologisk status till år 2021. Inga sjöar eller vattendrag får försämrats (Åtgärdskrav från Vattenmyndigheten).

Strategier

- VA-plan ska tas fram. Den ska revideras kontinuerligt. VA-planen ska omfatta dricksvatten, avlopp och dagvatten.
- Kommunen eftersträvar så hög anslutning som möjligt till det kommunala ledningsnätet.
- Dricksvattenkvaliteten ska förbättras i Gnesta tätort.
- På sikt kan avloppsreningsverken i Stjärnhov och Björnlunda ersättas med ett mer miljömässigt och tekniskt modernt system.
- För att minska flödet till avloppsreningsverken ska kommunen arbeta mot lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD).
- Inga etableringar av verksamheter eller annan markanvändning ska ske som riskerar att försämra en vattenkvalitet så att en miljökvalitetsnorm inte uppnås.

7.7.1 Förutsättningar

I Gnesta kommun finns det ca 3500 enskilda avlopp. Kommunen inventerar dem och ställer krav på åtgärder. Huvuddelen av de kommunala VA- anläggningarna är byggda på 60 - 70-talet och är i behov av modernisering.

Gnesta kommun har idag en del kombinerade VA – system där även dagvatten är inkopplat, vilket innebär att vid kraftiga regn och snöfall transporteras stora flöden av dagvatten till kommunens avloppsreningsverk.

För dricksvatten finns idag sju vattenskyddsområden, varav fyra hör till kommunala dricksvattentäkter. Vid två av dessa skyddsområden; Vårdingeåsen – Visbohammar och Strängåsen, Övre Marviksområdet passerar en väg eller järnväg över vattenförekomsten, vilket kan utgöra en risk för att statusen kan försämrats. Det saknas i stort sett reservvattentäkter i kommunen.

Trosaåns avrinningsområde täcker nästan hela Gnesta kommuns yta.¹⁰ För kommunens vattenförekomster är de vanligaste parametrarna som sänker sjöarnas statusklassning övergödning, växtplankton och morfologiska (fysiska) förhållanden i sjöarnas närområde. För kommunens vattendrag är de vanligaste parametrarna som sänker vattenförekomsternas status påväxtalger, näringsämnen, konnektivitet (möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter mm) och morfologi. En källfördelningsanalys som har tagits fram för avrinningsområdet visar att jordbruket är den dominerande källan när det gäller utsläpp av näringsämnen till avrinningsområdets vattenförekomster. Merparten av vattendragen i Trosaåns avrinningsområde är påverkade av vandringshinder, vilket anses vara det största problemet avseende fysisk påverkan, samt att många vattenförekomster har morfologiska förändringar i form av påverkan på svämplan/närområden.¹¹

I Gnesta kommun finns 21 stycken sjöar som är utpekade som vattenförekomster enligt vattendirektivet.¹² Av dessa sjöar uppnår 9 vattenförekomster en god ekologisk status, 8 vattenförekomster måttligt ekologisk status, 2 vattenförekomster otillfredsställande status samt 2 vattenförekomster har en dålig ekologisk status (se tabell nedan). I Gnesta kommun är 18 vattendrag utpekade som vattenförekomster, varav 2 stycken uppnår god ekologisk status och 16 stycken har en måttlig ekologisk status. Av alla utpekade grundvattenförekomster uppnår samtliga en god kemisk status.

¹⁰ VISS (VattenInformationSystem i Sverige)

¹¹ Vattenmyndigheten Norra Östersjöns vattendistrikt, 2015

¹² VISS (VattenInformationSystem i Sverige) 2016-06-20

Tabell 1: Sammanställning av status i kommunens vattenförekomster. G=god, M=måttlig, O=otillfredsställande, D=dålig

Sjö	Ekologisk status	Vattendrag	Ekologisk status	Grundvatten	Kemisk
Mellan-Marviken	M	Sigtunaån - nedre del	M	SE655644-156484	G
Frösjön	O	Sättraån-Skeppstaån	M	SE656293-157836	G
Stensjön	M	Solbergaån från Ösjön till Ricksjön	M	SE653880-159124	G
Misteln	M	Natån	G	SE655795-158202	G
Övre Gällringen	G	Nässelstaån	M	SE656346-157773	G
Dunkern	M	Lifsingeån	M	Strängåsen, Övr	G
Sillen	M	Vattendraget från Avlasjön till Nyckelsjön	M	SE655789-156280	G
Naten	G	Vattendraget från Sticksjön till Likstammen	M	SE656783-157489	G
Stortrön	M	Solbergaån från Ricksjön till Kyrksjön	M	Vårdingeåsen-Visbohammar	G
Nyckelsjön	O	Harbro å - Väla å	M	Badelundaåsen, Stjärnhovsområdet	G
Likstammen	M	Taxingeån	M		
Sticksjön	G	Jättnaån	G		
Övre Marviken	M	Vattendraget från Stora Kalven till Övre Gällringen	M		
Kyrksjön	G	Järnaån	M		
Ricksjön	G	Sigtunaån - övre del	M		
Klämningen	G	Trosaån från Klämningen till Frösjön	M		
Avlasjön	D	Norrtunabäcken	M		
Båven	G	Dammkärren	M		
Lockvattnet	G				
Storsjön	D				
Yngern	G				

7.7.2 Konsekvenser

Planförslaget innebär en utbyggnad och förtätning av bebyggelsen, främst i Gnesta tätort (70 %) och 30 % planeras till övriga orter och på landsbygden. Detta innebär att en stor del av tillkommande bebyggelse kommer att anslutas till det kommunala avloppsledningsnätet, antingen i tätorterna, eller när fritidshusområden omvandlas. Planens strategiska placering av ny bebyggelse främst i anslutning till kommunalt VA kan på så sätt begränsa miljöpåverkan.

Till exempel finns två fritidshusområden i närheten av Gnesta; Norrtuna och Hållsta, som i den fördjupade översiktsplanen för Gnesta pekats ut som omvandlingsområden, vilka ska anslutas till det kommunala avloppsreningsverket i Gnesta. Detta bedöms som positivt för de sjöar, Klämningen och Långsjön, som ligger i närheten av dessa områden, då belastningen av näringsämnen från områdenas enskilda avlopp istället kommer att ledas till reningsverk. Samtidigt ställer det krav på kommunen att tillse att en fullgod kapacitet finns i reningsverket i Gnesta att ta hand om avloppet från omvandlingsområden och nyetablerade bostadsområden. Planen anger dock att överkapaciteten för anslutning av fler brukare till avloppsnetet räcker i ca 10 år. Det är därför viktigt att redan nu planera och ha beredskap och åtgärder för längre sikt än 10 år.

Av planen framkommer inte vilka områden som idag har bristfälliga avloppsanslutningar och som därmed borde vara föremål för anslutning till kommunalt VA framöver. En översiktlig bild av läget när det gäller enskilda avlopp skulle kunna bidra till hur prioriteringar kan göras i planeringen för minskad övergödning. Det bedöms som positivt att en VA-plan ska tas fram där en sådan översiktsbild kan ges.

Vid förtätning och utbyggnad finns en risk att mer mark blir hårdgjord och att dagvattenmängderna därför ökar. Med klimatförändringarna spås att kraftiga skyfall kommer oftare i framtiden och med större nederbördsmängder. I Gnestas kombinerade system där det idag är vanligt att dagvatten leds in i avloppsledningarna, ställer höga flöden till problem med bräddning och dålig reningsfunktion vid kraftiga regn. Detta problem kommer att förvärras om inget görs för att separera dagvatten och ta om hand det lokalt. Det bedöms därför som positivt och nödvändigt att planen anger att en VA-plan ska tas fram där både dagvatten, dricksvatten och avlopp ingår.

Vid en oaktsam planering av utformning av nya bostadsområden med direkt närhet till sjöarna i Stjärnhov, Björnlunda och Laxne finns det risk för att sjöarnas morfologi påverkas negativt, om bostäder och hårdgjorda ytor tillåts att anläggas i direkt närhet till strandkanten, så att sjöarnas strandkanter förändras. Detta kan leda till negativa konsekvenser för sjöarnas ekologiska och kemiska status.

7.7.3 Åtgärdsförslag

Med anledning av den stora befolkningsökning som förutspås i planen, är det viktigt att kommunen i sin VA-plan anger hur dagvatten från de nya områdena ska tas om hand, så att inte utsläpp och breddning förvärras från reningsverken. Det är också viktigt att använda de tio årens utrymme framöver för att i tid planera för nästa skede då en annan vatten- och avloppslösning behövs då befolkningen ökat.

Vattenmyndigheten¹³ har tagit fram konkreta åtgärder riktade till kommunerna för att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Kommunen har både en viktig roll i samverkan med andra aktörer för att förbättrande åtgärder ska komma till stånd samt en mer direkt roll som omfattar bland annat tillsyn av enskilda avlopp, lantbruk och övriga verksamheter som påverkar vattenkvaliteten. Flera åtgärder omfattar kommunens planering, t ex att upprätta och utveckla vatten- och avloppsvattenplaner, samt planer för dricksvattenförsörjning och dagvattenhantering. Det är viktigt att kommunen arbetar systematiskt med dessa åtgärder, som på många sätt även kan kopplas till översiktsplanen.

För att sjöarnas strandkanter inte ska påverkas negativt av nya bostadsområden, kan det vara bra att föra in en riktlinje inför detaljplanering av planer där strandskyddet upphävs, att en remsa på mellan 10–30 meter från stranden ska lämnas fri från bebyggelse och hårdgjorda ytor. Dessa ytor kan även göras multifunktionella genom att strandpromenad i grus anläggs längs med sjöarnas strandkanter, där det är tekniskt och juridiskt möjligt. På så vis ökar tillgången till rekreation för kommunens invånare. Fria strandkanter ger sjöarna möjlighet till att ha sin naturliga funktion och bidrar till att sjöarna kan ta hand om stora vattenmängder vid skyfall i framtiden.

7.8 Marktillgångar

Mål

- Upprätthålla ett öppet landskap
- Skydda större och sammanhängande jord- och skogsbruksområden

Strategier

- Ha god planberedskap för ny industriell verksamhet.
- Skapa ett brett utbud av tomtmark för boende, kontor och handel i serviceorterna.
- Ta hänsyn till de gröna näringarna.

7.8.1 Förutsättningar

En stor del av Gnesta kommun är jordbruksbygd. Obebyggda områden direkt utanför Gnesta tätort utgörs mestadels av jordbruksmark. Bruket av jord och skog är av central ekonomisk betydelse för många kommuninvånare. Jordbruksmarkens värden är många; produktionsvärden för livsmedel, foder och energi, sociala värden för rekreation och turism, naturvärden för olika arter, kretsloppsvärden som utjämning av vatten och näringsämnen med mera.

Jordbruksmark är av nationell betydelse enligt 3 kap 4§ Miljöbalken. Enligt Miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det är för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, som inte kan tillgodoses på annan mark på ett från samhällets synpunkt tillfredställande sätt. Det betyder att det är förbjudet att exploatera jordbruksmark, men att undantag kan göras om det gäller ett väsentligt samhällsintresse och om det saknas alternativa platser för detta. Jordbruket är viktigt både för livsmedelsproduktion och för att upprätthålla det öppna kulturlandskapet som finns i Gnesta kommun. Det finns ett flertal områden i Gnesta kommunen som är utpekade som viktiga områdena för skogs- och jordbruk, enligt en karta från Länsstyrelsen.

¹³Åtgärdsprogram 2016 - 2021, Vattenmyndigheten

Produktionsvärde är det vanligaste sättet att värdera jordbruksmark. Åkermark är en grundläggande förutsättning för en lantbruksproduktion, både livsmedel, foder och därmed djurhållning som kan sköta betesmarkerna som behövs i landskapet. Produktionsvärdet för svensk jordbruksmark bedöms även stiga i framtiden för att möta ökade behov av livsmedelsförsörjning och förnyelsebar energiproduktion. I motsats till många andra länder kan ett varmare klimat som klimatförändringar medför gynna Sveriges odlingsförutsättningar och möjlighet till att odla nya grödor.

Odlingslandskapet har även värden i form av natur-, kultur- och landskapsvärden. Jordbruket är viktigt för att upprätthålla det öppna natur- och kulturlandskapet som ger stora upplevelsevärden och gör kommunen attraktiv för besöksnäring, friluftsliv och turism. Tätortsnära natur har särskilda sociala värden med möjlighet till kvalitativ rekreation och arena för fysisk aktivitet.

7.8.2 Konsekvenser

Planen värnar två stora skogsområden som så kallade *Opåverkade områden*, där även delar ingår som benämns *tysta områden*. Det bedöms som positivt, särskilt i den här regionen så nära storstaden. På längre sikt blir sådana områden sannolikt alltmer sällsynta.

Kommunens expansion i utkanterna av tätorterna, främst Gnesta tätort, innebär att produktiv jordbruksmark tas i anspråk. Nästan uteslutande andel av de utpekade *utredningsområdena för bebyggelse* i planen är placerade på jordbruksmark. Dessa jordbruksområden ligger i större sammanhängande jordbruksarealer. Inför framtiden är det viktigt att bevara dessa jordbruksområden så att de går att bruka även på lång sikt. Översiktsplanens utveckling mot att bebygga jordbruksmark innebär en minskning av brukningsbar mark och kan på sikt leda till att landsbygden inte kan hållas levande. Bedömningen är att det ger negativa konsekvenser då jordbruksmark bebyggs och att det i det närmaste är en irreversibel åtgärd, där det inte går att återskapa åkermarken igen, utan marken förlorar sina egenskaper om den bebyggs.

7.8.3 Åtgärdsförslag

Det vore önskvärt att i första hand förtäta orterna och använda redan befintliga områden för att på så sätt begränsa ianspråktagande av ny mark för bebyggelse. I planärenden där jordbruksmark föreslås bebyggas behöver därför kommunen föra ett resonemang kring den brukningsvärda markens kvalitet, för att bedöma och väga om exploateringen är ett väsentligt samhällsintresse i den mer detaljerade planeringen.

7.9 Sociala aspekter

Mål

- En trygg vård och omsorg.
- Antal lokaler för förskola, skola och äldreomsorg som följer behovet från en växande befolkning.
- Stimulerande inne- och utemiljöer för förskola och skola.

Strategier

- Planering av nya lokaler ska vara långsiktig.
- Detaljplaner ska möjliggöra flexibel lokalanvändning.

- Vid utbyggnad av nya bostadsområden skall behovet av nya förskolor och skolor ses över.
- Alla skolor och förskolor ska ha tillgång till attraktiva lektytor som erbjuder skugga.

7.9.1 Förutsättningar

Planen medger en omfattande inflyttning till Gnesta, en fördubbling av befolkningen under en 35-årsperiod. Den största tillväxten kommer att ske i tätorten Gnesta samt i övriga orter. Inflyttningen drivs till stor del av kommunens gynnsamma läge i Stockholm-Mälarenregionen. Precis som i övriga Sverige, lever människor längre idag än tidigare och andelen äldre blir fler i kommunen.

Inflyttning till kommunen innebär ökade skatteintäkter men samtidigt en ökning av utgifterna. En inflyttning till kommunen ger underlag för utbyggnad av äldreomsorg och förstärkning i förskola/skola samt utveckling av kommersiell service. Ökade utgifter för kommunen hänger till stor del samman med utökning av dricksvattenförsörjning och utbyggnad av avloppsrening.

7.9.2 Konsekvenser

Planens uttryck och satsning på utveckling främst i orterna har betydelse för tätorternas livskraft och attraktion. Med stärkta resurser i orterna finns bättre förutsättningar för att anpassa strukturer till dagens ökade krav på trafiksäkerhet, tillgänglighet och hälsa. Ett varierat utbud av bostäder i de olika tätorterna leder till att man inte behöver flytta på äldre dar för att bo tillgängligt eller ha möjlighet att byta till en mindre och lättskött bostad inom orten. Till exempel anger planen att komplettering av det kommunala hyresrättsbeståndet ska ske i alla tätorter. Blandad bebyggelse med olika prisbild och upplåtelseformer och med närhet till kollektivtrafik, service och nära rekreationsområden är positivt ur ett hälsoperspektiv. Det innebär att utsatta grupper får möjlighet att bo bra och delta i samhällslivet. Utsatta grupper finns inom befolkningen beroende på ålder, kön, etnicitet och inkomst.

Däremot behandlar inte planen landsbygdens utveckling nämnvärt, vilket kan leda till försämrade delaktighet för de som bor på landsbygden och en risk för utanförskap. Även på landsbygden är det viktigt med mötesplatser, kollektivtrafik, tillgänglighet mm för att underlätta socialt välbefinnande, integration och upplevelsen av trygghet och hälsa. Socialt är det en nackdel för kommunen som helhet om tillväxttakten skiljer mycket mellan kommunens olika delar, med risk för begränsningar i sociala och ekonomiska möjligheter mellan tätorterna och landsbygden. Det finns en risk att den äldre befolkningen stannar kvar på landsbygden, medan de yngre flyttar till tätorterna. Planens ambition med inflyttning till fritidsområden som omvandlas för ökat åretruntboende kan bidra positivt genom att ge större underlag för service och tillgänglighet.

En välutvecklad turism- och besöksnäring bedöms ge betydande positiva sociala konsekvenser, eftersom dessa företag ofta är starkt lokalt förankrade och bygger på upplevelsevärden som är

platsbundna. Starka verksamheter och utvecklade mötesplatser på landsbygden ger möjligheter till företagande och att finna sin utkomst på landsbygden. En differentierad arbetsmarknad även på landsbygden ger förutsättningar för ökad valfrihet och lokala möjligheter ökar jämställdheten när både män och kvinnor kan ha sin försörjning lokalt och skapa balans mellan arbete och fritid. Minskat pendlingsbehov när man arbetar på hemmaplan ger även bättre möjligheter för ett jämlikt arbete i hemmet och deltagande i familjen.

Vägarna som leder genom samhällena har på många ställen karaktären av landsväg. Det kan innebära att vissa fordon kör fort och vägarna blir barriärer som är riskabla att korsa och använda för oskyddade trafikanter som gående och cyklister. Det är positivt att översiktsplanen hänvisar till kommunens gång- och cykelplan som bland annat pekar på utvecklingen av ett sammanhängande och lättöverskådligt gång- och cykelvägnät. En sådan utbyggnad kan bidra till en trygg och hälsosam miljö som är bra ur folkhälsosynpunkt.

Också säkra skolvägar väl avskilda från tyngre trafik och upplysta stråk genom samhällena så att man kan förflytta sig även under de mörkare timmarna bidrar till trygghet. Fler människor som rör sig ute för att där finns busshållplats, affärer eller mötesplatser av olika slag ger trygghet.

7.9.3 Åtgärdsförslag

För att minska risken för en klyfta mellan stad och land är det angeläget att planen även behandlar landsbygdens utveckling för att öka möjligheten till delaktighet och en tillväxt som gynnar trygghet och hälsa.

En viktig mellankommunal fråga att bevaka framåt är samarbetet med Södertälje kommun kring Södertäljes eventuella utbyggnadsplaner som gränsar till Gnesta tätort, som kan få mycket stor betydelse för Gnesta som tätort.

7.10 Bedömning av respektive utvecklingsområde

I följande kapitel beskrivs konsekvenser i de orter som ÖP tar upp och som även är de orter där den största tillväxten bedöms ske under planperioden.

7.10.1 Gnesta

Bebyggelseutvecklingen i Gnesta planeras att ske både genom förtätning och genom utveckling av nya bostadsområden. Principen att förtäta bedöms som positiv med de konsekvenser för förtätning som har beskrivits tidigare i denna MKB. Det finns sannolikt potential till mer förtätning i Gnesta tätort än vad som framgår av översiktsplanen. Dock måste bostadsutveckling och förtätning i centrum bedömas och anpassas till riksintresset för kulturmiljö när detaljplanering görs i nästa skede. Det är positivt att planen pekar på att viktiga grönområden och stråk ska bevaras och utvecklas. Detta är viktiga värden för innevånarna och besökare.

Planen pekar på att frigörande av industrimark som är attraktiv för bostadsbyggande sker genom att verksamheter erbjuds nya lokaliseringar. Positiva konsekvenser av att möjliggöra ny mark för verksamheter är att befintliga störande och trafikalkstrande verksamheter centralt i tätorten kan erbjudas ny lokalisering och därmed möjliggöra minskade störningar från tung trafik och andra störningar från verksamheter. Det blir i samband med sådan exploatering också tillfälle att sanera

marken från eventuella föroreningar. Människor och miljö kan därmed bli utsatta för mindre mängd störningar i sin livsmiljö.

Förutom förtätning finns två större utpekade utredningsområden för bebyggelse som ligger i tätortens utkanter. Ett område med ängs- och hagmarker samt jordbruksmark påverkas av utredningsområdet söder om väg 57. Det andra utredningsområdet för bebyggelse ligger också på jordbruksmark och där finns risker för översvämningar vid skyfall i framtiden. När tätorten breder ut sig tas jordbruksmark i anspråk för exploatering, nya vägar behöver dras till dessa områden och bilberoendet blir ofta i praktiken högt med nya perifera områden. Detta ger negativa konsekvenser som kan undvikas om strategin i större grad inriktas mot förtätning. En förtätningsstudie kan ge viktig information kring vilka möjligheter till förtätning som kan finnas för orten, så att nya externa lokaliseringar därmed kan begränsas.

7.10.2 Björnlunda

Planen anger att tätorterna bör växa inifrån och ut för att tillgodose närhet till kommunikationer och service, men även för närheten till en av kommunens största tillgångar, naturen. Det är dock tveksamt om denna intention kan uppfyllas i Björnlunda med de utpekade utredningsområden för bebyggelse som redovisas i ganska utbredda lägen.

Exploateringar föreslås nära Kyrksjön, där det inom 100 meter från stränderna råder strandskydd och det är därför viktigt att det planeras på ett sådant sätt att strandlinjen är tillgänglig för allmänheten samt att sjöns strandzon inte påverkas av exploateringen.

7.10.3 Stjärnhov

Två områden utpekade som strategisk mark för bostadsutveckling är utpekade inom riksintresse för naturvård. Områdena ligger dock på redan ianspråktagen mark inom befintlig bebyggelse i tätorten, varför områdena inte bedöms ge någon betydande påverkan på riksintresset. Ett utpekat område för bostadsutveckling vid sjön Naten ligger inom strandskydd, och det är därför viktigt att det planeras på ett sådant sätt att strandlinjen är tillgänglig för allmänheten samt att sjöns strandzon inte påverkas av exploateringen.

7.10.4 Laxne

Laxne har med sitt geografiska läge ett bra pendlingsläge till Läggesta station i Mariefred, där regionalstågen till Stockholm och Eskilstuna går. I planen framgår inte detta på ett tydligt sätt. Ytterligare utvecklingspotential för orten skulle kunna finnas om pendlingsläget tas tillvara mer på sikt. Ett utpekat område för bostadsutveckling vid sjön Klämningen ligger inom strandskydd, och det är därför viktigt att det planeras på ett sådant sätt att strandlinjen är tillgänglig för allmänheten samt att sjöns strandzon inte påverkas av exploateringen.

7.11 Konsekvenser övriga alternativ

7.11.1 Alternativ Låg inflyttning

Alternativet innebär att den främsta befolkningsutvecklingen i kommunen fortsatt troligen kommer att ske i Gnesta tätort där de bästa pendlingsmöjligheterna finns. Jämfört med planalternativet kommer troligen alternativt låg nivå av inflyttning innebära en lägre inflyttning i de övriga tätorterna. I en situation med en lägre inflyttningstakt än i planförslaget behövs inte lika

många nya bostäder. Även i en sådan situation har förtätningsprincipen betydelse för konsekvenserna. Finns förutsättningar att även i den situationen tillämpa förtätning kan oexploaterad mark i orternas utkanter även framöver förbli oexploaterad. Det innebär att vid låg inflyttning kan mindre andel jordbruksmark tas i anspråk och att utbyggnad i känsliga miljöer begränsas. Risker är dock att bebyggelsestrycket blir för lågt för att locka investerare som kan genomföra ibland resurskrävande förtättningsprojekt. Risker är då att blickarna går mot exploateringar i utkanterna ändå, som kan vara av mindre komplex karaktär. Det kan leda till en utveckling av en glesare bebyggelseprincip. Vid en lägre inflyttning finns mindre underlag för service och näringsutveckling och mindre resurser att lägga på riktade stadsutvecklingsprojekt. Lägre inflyttning kan innebära att orten inte har samma förutsättningar att upprätthålla en livskraftig stadskärna eller att kunna genomföra en planering med åtgärder som begränsar t.ex. bullerpåverkan och investeringar för till exempel ökad kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik. Samtidigt kan en lägre exploateringsgrad medföra minskad påverkan på miljön när utpekade orörda områden inte tas i anspråk.

7.11.2 Nollalternativ

I nollalternativet blir den tidigare gällande översiktsplanen med tiden allt mer inaktuell då förutsättningarna och behovet av utveckling på sikt förändras. I nollalternativet saknas en aktuell precisering av strategier för hur kommunen ska utvecklas och var olika verksamheter ska förläggas. Det innebär att det med tiden blir en ökad otydlighet kring kommunens förutsättningar för utveckling, med risk för en avstannande befolknings- och bebyggelseutveckling. Med en aktiv och aktuell översiktsplanering ges signaler om att kommunen har ambitionen att utvecklas och det blir tydligt hur genomförande ser ut. Med en avsaknad av tydlighet kan olika aktörer uppleva att det finns bättre förutsättningar för investering i exploatering på andra håll. Det innebär att det i nollalternativet även finns risk för en lägre inflyttningstakt och att kommunen får svårare att uppfylla utbyggnadsambitioner.

Med minskat befolkningsunderlag kan flera ekonomiska och sociala konsekvenser väntas, då underlaget för service och näringsutveckling skulle minska. Med en minskande befolkning saknas ofta förutsättningar för satsningar på utveckling av orter på ett sätt som bättre uppfyller dagens visioner om en god bebyggd miljö. Möjligheten att använda utveckling som drivkraft för omställning till hållbar utveckling kan vara svag i nollalternativet då det saknas resurser för att omforma samhället för ökad resurseffektivitet, med investeringar för ökad kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik.

Samtidigt medför ofta en större befolkning ökad påverkan på miljön. Nollalternativet kan visserligen innebära att oexploaterade områden inte tas i anspråk men kan lika gärna innebära att tillkommande bebyggelse tillkommer i oönskade lägen utan övergripande överväganden. Ställningstaganden om bygglov kan i en sådan situation behöva tas utan övergripande strategier med risk för undervärdering av olika värden betydelse i ett större perspektiv. Risker är att värden, särskilt i ett större sammanhang, skadas med en allt mer inaktuell övergripande planering. Det kan innebära att beslut om lokalisering för en verksamhet sker utan kontroll över lämplig placering med risk för sämre nyttjande av naturresurser.

I den gällande översiktsplanen från 2003 saknas även en koppling till de förändringar som har skett inom lagstiftningen, framförallt inom Miljöbalken och plan- och bygglagen, samt olika förordningar som har koppling till fysisk planering i samhället.

Frågan om till exempel anpassning till ett förändrat klimat och mellankommunala ställningstaganden såsom effekter av Ostlänken är nytillkomna delar som saknas i befintlig plan och som därför riskerar att undervärderas i ett större perspektiv. Risken är att värden och naturresurser, särskilt i ett större sammanhang, nyttjas sämre eller skadas på grund av en allt mer inaktuell övergripande planering.

8 Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är de nyttor som naturen på olika sätt ger oss och som bidrar till vår välfärd. Vi människor behöver fungerande ekosystem för att samhället ska fungera bra. Planer och projekt kan påverka områdets ekosystemtjänster positivt eller negativt. Oförsiktig planering kan hämma ett områdes ekosystemtjänster medan andra åtgärder kan skapa betydelsefulla ekosystemtjänster. Syftet med analys av ekosystemtjänster är att synliggöra de nyttor som ekosystem tillför samhället. Genom att synliggöra ekosystemtjänster uppmärksammas viktiga värden i kommunens miljö och möjliggör att det tas fram lösningar som ökar värdet och respekten för dess funktion som betydelsefulla planeringsfaktorer. En värdering är ett sätt att belysa sambandskedjan från ekosystemets processer och funktioner till befolkningens välbefinnande. Samhället behöver genomföra värderingar av ekosystemtjänster för att styra beslut mot hållbar utveckling. Utan värdering riskerar ekosystemtjänsterna att få för liten vikt vid beslutsfattande, vilket äventyrar både dagens och kommande generationers välfärd. I mindre skala kan även bristfällig förståelse för ekosystemens bidrag till kommunens välfärd innebära att onödiga kostnader behöver läggas på att återskapa samma tjänster eller hantera konsekvenser av dess frånvaro, t.ex. ökade behov av kyla i bostäder eller frisk luft respektive ökade kostnader till följd av översvämning eller ökade kostnader för att få en kvalitativ dricksvattenförsörjning.

Enligt rapporten Millennium Ecosystem Assessment (MEA 2005) definieras ekosystemtjänster som de produkter och processer i naturen som människan direkt eller indirekt drar nytta av.

Ekosystemtjänster delas ofta in i fyra olika kategorier:

- Försörjande ekosystemtjänster: Mat, råmaterial, färskvatten etc.
- Reglerande ekosystemtjänster: Pollinering, vattenrening, luftrening, värmereglering etc.
- Kulturella ekosystemtjänster: Rekreation, estetisk uppskattning, turism etc.
- Stödjande ekosystemtjänster: Habitat för arter, biologisk mångfald etc.

Resiliens är ett systems förmåga att hantera och absorbera störningar utan att systemet förlorar dess grundläggande funktioner och processer.

8.1 Definition av kommunens ekosystemtjänster

Alla ekosystem har potential att skapa ekosystemtjänster, Ekosystemtjänster har störst värde där de skapar den största nyttan. I bebyggd miljö, och särskilt i tätare bebyggd miljö, är behovet av ekosystemtjänster högre då naturens funktioner kan bli allt mer begränsande i en tät bebyggd miljö. Det är därför av stor betydelse att definiera värdet av ekosystemtjänster och utreda möjligheter att bibehålla och utveckla de ekosystemtjänster som behövs för människors välmående. Och välbefinnande.

Det innebär att det är av stort värde för människors välbefinnande i tätorten om det finns väl utvecklade naturområden nära till hands för rekreation och att det finns ett betydande inslag av grönska i stadsmiljön eftersom man vet att det har betydelse för folkhälsan. För stadsmiljöer är det avgörande att ekosystemtjänster finns där människor bor och verkar i vardagen för att de ska ha stort värde, d.v.s. som inslag i stadsmiljön och/eller i direkt anslutning. Att det finns ekosystemtjänster i särskilda områden för rekreation kan i och för sig vara betydelsefullt de gånger som personer kan besöka dessa platser, men det kan inte kompensera för behovet där människor bor och verkar.

Av större geografisk utbredning av ekosystemtjänster kan nämnas vattenförsörjande eller vattenreglerande tjänster. Den dricksvattenförsörjning som kommunens välfärd är beroende av skapas på stora arealer i form av grundvattenförekomster och via kommunens sjöar och vattendrag. En bra dricksvattenförsörjning är beroende av att dessa system värderas och skyddas från större risker.

8.1.1 Försörjande

De försörjande ekosystemtjänsterna i kommunens vattenmiljöer rör sig framförallt om dricksvattenförsörjning, både genom kommunala och enskilda vattentäkter. Vid ett förändrat klimat med varmare väder och varmare råvatten finns det en risk för ökade halter av bakterier i dricksvattnet. Framförallt är detta en risk för enskilt vatten som tar sitt råvatten från ytvatten. Därför behövs det en god planering inför framtiden för att förhindra tillväxt av bakterier i de vatten som används till råvatten för dricksvatten i kommunen. Kommunens åsar med dess grundvattenfunktion är betydelsefulla för den försörjande ekosystemtjänsten färskvatten. Intrång i åsar kan minska dessa vattenresurser och möjligheten att rena vatten. Flera ytvatten är betydelsefulla på grund av deras försörjande ekosystemtjänster.

Sjöar och vattendrag har även försörjande ekosystemtjänster i form av fisk för konsumtion. I Gnesta sker fiske för husbehov och på hobbynivå, och det finns idag inget yrkesfiske i kommunen.

Jordbruksmark är försörjande genom möjligheter till matproduktion. Ett rikt odlingslandskap och ett odlingslandskap som har en hög biologisk mångfald är robust mot yttre påverkan och har bättre förmåga att säkra en långsiktig matförsörjning. Dessa har en högre motståndskraft, råsilken, mot påverkan.

8.1.2 Reglerande

Reglerande ekosystemtjänster handlar om tjänster som leder till ett värde eller som förebygger att negativa konsekvenser uppstår. Tydliga exempel är pollinering som är en förutsättning för stora skördar. Reglerande handlar även om funktioner som att rena luft och vatten. För att den funktionen ska vara utvecklad behövs inslag av ekosystem av sådan omfattning och kvalitet som kan utföra dessa tjänster. Även i mindre skala kan inslag av grönska i den bebyggda miljön göra att luften i den bebyggda miljön blir avsevärt mycket bättre, med hälsovinster som följd. Större grönområden kan ha mycket stor betydelse för hur luften i orterna blir. Viktiga reglerande funktioner är även klimatreglering, vilket blir än viktigare med klimatförändringarna och att kunna förhålla samhället till ökande temperaturer och plötsliga skyfall. Med tillräckliga områden som kan reglera höga flöden kan översvämningensproblem begränsas i den bebyggda miljön, och därmed kan stora materiella skador undvikas. Inslag av grönska i stadsmiljöer kan dämpa höga

temperaturtoppar i samband med värmeböljor och därmed utgöra en viktig funktion för att skapa en dräglig miljö, särskilt för många äldre som drabbas hårdare av värmeböljor. Ekosystemtjänsterna består även i att naturligt fördröja dagvatten, vilket annars skulle behöva ordnas på andra ofta mer kostsamma sätt. Att fördröja dagvatten innebär ett större inslag av vatten i stadsmiljön, vilket även det reglerar temperaturer och fukt.

8.1.3 Kulturella

Kulturella ekosystemtjänster handlar om naturmiljöers upplevelsevärden, funktion för friluftsliv, hälsofrämjande värden liksom naturarv och turism. Gnesta kommun har betydande kulturella ekosystemtjänster vilket framkom tydligt i medborgardialogen där naturen får högt värde. En viktig utvecklingsmöjlighet för kommunen bygger på de landskapsvärden och naturvärden som är viktiga attraktionsvärden för både boende, besökande och inflyttare.

Naturarv av landskapskaraktär är t.ex. uppskattning av naturen av etiska skäl (naturens existensvärde) samt vilja att bevara naturens inneboende värden för framtida generationer (arvsvärden). I kommunen finns ett flertal leder för vandring, cykling och paddling som går igenom attraktiva natur- och kulturmiljöer. Kulturarv av landskapskaraktär avser all användning av naturliga miljöer av andliga eller historiska orsaker. T.ex. kulturell anknytning till olika miljöer genom historiska aktiviteter med koppling till naturmiljöerna. Platser i kommunen är kulturlandskapet och områden där människor har bott och verkat sedan stenåldern.

Möjligheter till rekreationssupplevelser berör organiserat friluftsliv med t.ex. badplatser, kommersiella boendeanläggningar, bussresor, campingplatser, naturresor, fiskeresor m.m. Friluftsliv berör även möjligheter till vandring, fiske, paddling, fågelskådning, bad m.m.

8.1.4 Stödjande

Stödjande ekosystemtjänster definieras som de grundläggande funktionerna och mekanismerna i ekosystemen. Det är dessa processer som skapar eller utgör basen för de försörjande, reglerande och kulturella ekosystemtjänsterna.

8.2 Vidmakthållande av ekosystemtjänster

För samhällsplaneringen bedöms det finnas särskilt värde i att fokusera arbetet med ekosystemtjänster på följande insatsområden;

- Ekosystemtjänster i stadsplanering
- Ekosystemtjänster för vattenmiljöer och färskvatten
- Klimatreglerande ekosystemtjänster

Att arbeta för att vidmakthålla och utveckla ekosystemtjänster innebär ett arbetssätt och fokus för att minska negativa konsekvenser och stärka positiva konsekvenser för människors hälsa, ekonomi och miljöfaktorer. Kan principer om ekosystemtjänster följa med i planens genomförande kan planens konsekvenser och negativa konsekvenser i samhällsbyggandet generellt begränsas och positiva funktioner stärkas.

Att fokusera på ekosystemtjänster i stadsplaneringen är ett värdefullt fokus då ekosystemtjänster har störst värde i tätare bebyggda strukturer. Det är i de strukturerna som det är störst behov och

efterfrågan av de tjänster som naturmiljöer och naturinslag står för. Anledningen är att i tätt bebyggda områden finns många människor som kan ta del av värdena samt att i tätt bebyggda områden kan de gröna inslagen ofta vara bristfälliga.

- **Fokus på närhet till ekosystemtjänster.** Utveckling av ekosystemtjänster har störst betydelse där de behövs som mest, i tätt bebyggda miljöer.
- **Närhet till grönområden.** När städer förtätas kan det med tiden bli brist på tillgången till grönområden för invånarna. Förtätning bör ske på ett sätt så att inte tillgången på grönområden utmanas. Tillgången till grönområden är viktigt för människors hälsa. Det omfattar även att kvaliteten och karaktär på grönområden är av betydelse, där både storlek och utformning har betydelse för hur värdet ser ut.
- **Inslag av grönska och naturmiljöer i boendemiljöer.** Även i mindre skala är det betydelsefullt med inslag av grönska och naturmiljöer i boendemiljöer. Forskning visar på hälsofrämjande effekter när det finns tillräckligt inslag av grönska i kvartersmiljön. Det visar på betydelsen av att i varje område beakta behovet av grönska och eventuellt arbeta med grönytefaktor.
- **Fokus på produktionen av dricksvatten.** När dricksvatten ses som en resurs tydliggörs betydelsen av att vi värnar kommunens marker, grundvattenförekomster och sjöar och vattendrag. Att skapa goda betingelser för kommunens vattenförekomster är utgångspunkt för våra möjligheter att även framöver kunna leverera ett kvalitativt dricksvatten. Insatser behöver göras för att hålla god status på kommunens vatten, och med det följer andra värden i form av upplevelsevärden och försörjningsmöjligheter som bygger på god status av kommunens vatten och besöksmiljöer i anslutning till dessa. I situationer med bristfällig kvalitet på vattenmiljöer kan det medföra såväl tekniska som ekonomiska problem att tillhandahålla dricksvatten i tillräcklig utsträckning.
- **Klimatreglerande ekosystemtjänster är av särskild betydelse i stadsmiljöer.** I städer med tät bebyggelse och stor andel hårdgjorda ytor uppstår ofta en lokalmiljö som kan vara utmanande utifrån tankar om en god bebyggd miljö. I dessa strukturer uppstår på vissa platser värmeöar, där det under värmeböljor kan bli betydligt varmare än på andra platser. Ett arbete som fokuserar på att identifiera områden med värmeöar kan generera viktigt underlag för att vidta riktade åtgärder för ett större inslag av grönska och vatten i stadsmiljön. Ett större inslag av träd kan ge välbehövlig skugga och grönska generellt kan fungera temperaturreglerande. Vinsterna kan vara av stor betydelse för personer som får besvär av värmeböljor, särskilt ofta den äldre delen av befolkningen. Ett riktat fokus kan även vara att se över närmiljöerna kring äldreboenden. Klimatreglerande funktioner har därför betydelse för människors hälsa och välbefinnande.
- **Ekosystemtjänster för att anpassa samhället till klimatförändringar.** Med klimatförändringarna kommer behovet av klimatreglering att öka i framtiden. Klimatförändringarna förväntas ge mer frekvent förekommande värmeböljor och som varar under längre period på sommaren. Prognosen är även att plötsliga skyfall kommer att bli vanligare och av högre intensitet, vilket kan orsaka översvämning och skador. Klimatreglerande funktioner blir därför ett viktigt verktyg för att mildra konsekvenser av

klimatförändringar.

- **Ekosystemtjänster för att begränsa åtgärdsbehov och kostnader.** När ekosystemtjänster saknas kan negativa konsekvenser uppstå alternativt att man försöker lösa behoven med andra åtgärder. Saknas ekosystemtjänster för att skugga boendemiljöer kan behovet av att installera kylmöjligheter i bostäder öka, vilket medför både kostnader och miljöpåverkan. Saknas funktioner som kan begränsa risken för översvämning så kan kostnader och skador bli stora den dagen som en omfattande översvämning sker. Ekosystemtjänster blir därför ett arbetssätt för att på naturliga sätt skapa betydelsefulla funktioner för vårt samhälle, våra invånare och för att skapa ett robust samhälle som kan möta olika typer av påfrestningar på samhällsfunktioner.

9 Riksintressen, Natura 2000 och Miljökvalitetsnormer

Kommunikationer

Västra stambanan är riksintresse för järnväg. En ökande exploatering i orterna längs järnvägen bör vara förenlig med riksintresset, och kan ske på ett sätt som inte medför negativ inverkan på funktionen.

Kulturmiljö

Förtätning och exploatering planeras i Gnesta tätort på mark som omfattas av riksintresse för kulturmiljö. Det finns där ett behov av att tillkommande bebyggelse ska anpassas till riksintresset och att en kulturmiljöanalys görs.

Vatten

För att klara gällande miljökvalitetsnormer för kommunens vattenförekomster krävs fortsatta åtgärder för att bland annat minska övergödning. Det är viktigt att kommunen arbetar systematiskt med dessa åtgärder, till exempel lokalt omhändertagande av dagvatten, utbyggnad av kommunalt avlopp och krav på enskilda avlopps kvalitet. Tillräckliga åtgärder behövs för att nå gällande status på utsatt tid, och förutsätter ofta nära samverkan med andra aktörer.

Natura 2000

De många Natura 2000-områdena i kommunen (21 stycken) ställer krav på Gnesta kommun då exploateringar planeras. Inga Natura 2000-områden ligger i direkt närhet till orterna som redovisas i planen. Det Natura 2000-område som ligger närmast bebyggelse är Marvikarna norr om Laxne. Området gränsar till två befintliga fritidshusområden, Svinsjön och Körnstorp. Det är viktigt att skyddade arter och habitat beaktas vid en eventuell utveckling/omvandling av dessa fritidsområden.

Natur

Orterna Stjärnhov och Laxne ligger i utkanten av riksintressen för naturvård. Stora delar av kommunens sydvästra del omfattas av riksintresse för natur, där stora delar berör sjöarna Båven och Likstammen. Vid exploatering bör naturvärden och vattenkvalitetsfrågor beaktas.

Friluftsliv

En översyn pågår av landets riksintresseområden för friluftsliv. Förslaget innebär förändringar av riksintresseområdet Båven och Åkers Bergslag samt två nya områdena Klämningen /Österheden och Likstammenområdet. Det är områden med vildmarkskänsla, samtidigt som det finns god tillgänglighet för många människor. Planen beskriver hänsynstagande och bör inte påverka riksintresset negativt.

10 Samlad bedömning

I den samlade bedömningen beskrivs de huvudsakliga konsekvenserna samlat och sammanvägt.

10.1 Miljömässig hållbarhet

Planen anger att huvudsaklig tillväxt sker i den järnvägsanslutna tätorten Gnesta. Det skapar förutsättning för hållbara resor och effektiv användning av resurser då befintlig infrastruktur kan betjäna även ny bebyggelse vid förtätning. Det finns behov av att anpassa planeringen till riksintresse för kulturmiljö som berör delar av tätorten. Vid planering behöver risker för bullerstörningar från järnvägstrafik och vägtrafik beaktas vid stadsutveckling. Sannolikt finns det väg- och järnvägsnära bebyggelse som är bullerutsatt i dagsläget. Ny bebyggelse bör utvecklas med beaktande av gällande riktvärden för buller och ny bebyggelse kan med en medveten placering och utformning även fungera bullerskärmande för områden som i dagsläget är utsatta för buller.

Planen anger två strategier för tillväxt, dels genom förtätning, dels genom att stora nya markområden tas i anspråk som idag är jordbruksmark. Generellt är bedömningen att det ger större miljökonsekvenser om ny mark exploateras, än om nuvarande bebyggelse förtätas. Förtätning av Gnesta kan ge en hållbar utveckling av orten som är resurseffektiv där redan ianspråktagen mark nyttjas effektivt och befintlig infrastruktur nyttjas. Förtätningen är en struktur som gynnar hållbara resor då flertalet ärenden kan ske lokalt, och målpunkter kan nås med gång och cykel samt att förutsättningar skapas för en utvecklad kollektivtrafik. Vid förtätning finns risk för att värdefulla områden tas i anspråk för bebyggelse, som kan ha sociala eller ekologiska värden. Planen hanterar behovet av grönområden och grönsstruktur vilket är av betydelse både för människors vardagsrekreation, för stadsmiljön och för naturvärden i staden. Planen hanterar också hänsyn till kulturmiljö genom att ett kulturmiljöprogram kommer att tas fram.

Om däremot en mer spridd bebyggelse där oexploaterade områden i ortens ytterområden tas i anspråk får det konsekvenser med minskad areal produktiv jordbruksmark.

I dagsläget går väg 57 utanför Gnesta. I planen finns *utredningsområden för bebyggelse* även på södra sidan av vägen, vilket skulle innebära att vägen ”byggs in” i samhället. Det medför troligen tillkommande lokal trafik och särskilda anpassningar för oskyddade trafikanter. Det bedöms som strategiskt angeläget att i första hand bereda plats för en stor andel av bostadsbehovet sammanhängande med dagens bebyggelse på norra sidan av väg 57, så att vägen fortfarande går i utkanten av samhället.

Belastning på kommunens vattenförekomster kan öka i och med ökad exploatering och ökade dagvattenmängder som följd av mer hårdgjorda ytor. Planen anger som strategi att ta fram en VA-plan där såväl dagvattenhantering som vatten och avlopp ska tas upp. Det finns behov av ett ökat lokalt omhändertagande av dagvatten för att undvika bräddningar vid skyfall. För ytterligare förbättring av status i kommunens vattenförekomster krävs även andra insatser som inte hanteras inom översiktsplaneringen, såsom åtgärder inom jordbruket och borttagande av vandringshinder för fisk.

För övriga orter Björnlunda, Stjärnhov och Laxne planeras en betydligt lägre tillväxt än i Gnesta. För landsbygden nämns att fritidshusområden kan komma att omvandlas till permanentboende

men i övrigt förutspås inte så stor tillväxt utanför dagens orter. I kommunens mindre orter är det begränsade ytor som föreslås för exploatering och huvudsakligen kan dessa områden förenas med befintliga värden, även om miljökonsekvensbeskrivningen resonerar kring några värden som särskilt behöver beaktas på vissa platser.

10.2 Översiktsplanens relation till nationella och regionala mål

I Naturvårdsverkets uppföljning av miljömålsarbetet 2017 syns viktiga framgångar under året som bidrar positivt till miljömålen. Luftkvaliteten förbättras, försurningen minskar och till 2020 kommer miljö kvalitetsmålen Säker strålmiljö och Skyddande ozonskikt att uppnås eller vara nära att uppnås. Men mycket återstår att göra för att nå alla miljömål till år 2020. Utvecklingen går åt fel håll för ekosystemens återhämtning och bevarandet av biologisk mångfald, trots nationella och internationella insatser. Takten för att minska klimat påverkan är för långsam för att begränsa den globala temperaturökningen till högst 1,5 grader enligt Parisavtalet. De styrmedel och åtgärder som behövs för att nå alla miljö kvalitetsmålen och generationsmålet kommer inte att finnas på plats till 2020.

Viktiga insatser framöver för att närma sig målen är bland annat att leva upp till klimatavtalet från FN:s klimattmöte i Paris, fortsatt utveckling av EU:s kemikalielagstiftning och att åtgärdsprogrammen inom havsmiljö- och vattenförvaltningen genomförs. För att målen ska nås krävs en samhällsomställning som främjar resurseffektivitet, förändrade drivkrafter och beteenden, samt en ökad miljöhänsyn i användande av mark, vatten och naturresurser.

Det finns stora förväntningar på kommunerna att verka för uppfyllelse av gällande miljömål. Översiktsplaneringen är en viktig del i detta, men bygger på ett väl avvägt genomförande liksom miljö mässiga initiativ i övrigt. I översiktsplanen har miljömålen beaktats genom att planen tydligt tar ställning för att bostadsbyggandet huvudsakligen ska ske i tätorterna och i anslutning till kommunikationsstråk vilket gynnar ett flertal miljömål. Planen beskriver även hur tillväxt i kommunen ska ske med anpassningar till befintliga värden. I andra fall förekommer det att värden som har betydelse för miljömålsarbetet riskeras, t.ex. genom ianspråktagande av jordbruksmark med kopplingar till miljömål som berör odlingslandskapet och rikt växt och djurliv. Samtidigt bör det i de här sammanhangen betonas att det är en omfattande omställning av samhället som behövs för att Sveriges miljömål ska uppnås, särskilt då det i dagsläget är långt kvar till måluppfyllelse för flera miljömål. Det innebär att kommuner generellt behöver vara fortsatt aktiva för att bidra till att samhällsutveckling sker på ett sätt som ökar graden av hållbarhet.

Störst betydelse för planens bidrag till hållbarhet har det sätt som den genomförs på i praktiken och kopplat till övriga initiativ som vidtas för en hållbar samhällsomställning. Miljökonsekvensbeskrivningens roll är att integrera miljö aspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. En stor del av anpassningar och åtgärder behöver följa med till kommande planeringssteg och hela vägen till genomförande. Översiktsplanen bör också ingå som en del i ett större sammanhang där den kan influera andra områden och samarbeten än vad som ryms inom fysisk planering.

Tabell 2: Bedömning av översiktsplanens betydelse för relevanta nationella miljömål jämfört med nollalternativet.

Nationella miljömål	Nollalternativ	Planförslag	Motivering
Begränsad klimatpåverkan			Jämfört med nollalternativet ger planförslaget bättre befolkningsunderlag för utveckling av kollektivtrafik och hållbart resande.
Frisk luft			Ökad befolkning riskerar att trafiken ökar och därmed risk för ökad påverkan på luft, samtidigt ges större underlag för utbyggnad av kollektivtrafik och anpassning av infrastruktur för hållbara resor.
Giftfri miljö			Planförslaget ger ökade möjligheter att vidta sanering av förorenade områden vid förtätning där industriverksamheter flyttar ut för att ge plats till nya bostads-exploateringar i centrala lägen.
Ingen övergödning			Både nollalternativet och planförslaget ger möjligheter att ställa krav på enskilda avlopp. Alternativen ger troligen ingen skillnad när det gäller omvandlingstakten i fritidshusområden.
Levande sjöar och vattendrag			Planförslaget ger möjligheter i samband med större inflyttning att ställa krav och åtgärda dagvattenrening och lokalt omhändertagande av dagvatten. Inget av alternativen riskerar att påverka kommunens sjöar och vattendrag i sådan omfattning att variationsrika livsmiljöer riskerar att gå förlorade.
Grundvatten av god kvalitet			Planförslaget kan innebära ökade möjligheter att förebygga risker för olyckor i vattenskyddsområden, vilket därmed minskar risken för spridning av föroreningar till grundvattnet.
Myllrande våtmarker			Vare sig nollalternativet eller planförslaget tar i anspråk några betydelsefulla våtmarker.

Ett rikt odlingslandskap			Planförslaget innebär att åkermark tas i anspråk i Gnestas västra utkanter.
God bebyggd miljö			Planförslaget innebär ökade möjligheter att utveckla kommunens orter på ett positivt sätt och vidta anpassningsåtgärder för t ex buller i samband med utveckling och exploatering.
Ett rikt växt- och djurliv			Som helhet har både nollalternativ och planförslag goda förutsättningar att bevara ett rikt växt- och djurliv med goda möjligheter till spridningsvägar och bevarande av habitat. Planförslaget tar dock i anspråk ängs- och betesmark som är förknippad med naturvärden.

10.3 Uppföljning

Enligt 6 kap 12 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför. Eftersom översiktsplanen omfattar en stor yta och många verksamheter finns det ett tydligt behov av samordning med den miljöövervakning som förekommer av andra orsaker. Boverket rekommenderar att uppföljningen av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av översiktsplanen i realiteten ger så långt som möjligt kopplas till befintliga tillsyns-, miljölednings- och övervakningssystem. Enligt Boverket kan det vidare vara svårt att föreslå exakt hur uppföljning och övervakning ska ske redan när MKB:n tas fram och att en anpassning kan behöva ske under planens genomförande.

Uppföljningen kan ske i samband med att kommunen tar ställning till planens aktualitet, vilket sker vart fjärde år. Uppföljningen sammanställs lämpligen i en miljöredovisning som fungerar som underlag för planens aktualitetsprövning. Uppföljning sker av den betydande miljöpåverkan som har identifierats, samt i vilken utsträckning som förutsägelserna har varit korrekta.

Vilken styrande verkan översiktsplanen har haft för miljön kan indirekt följas upp genom kommunens fortsatta arbete med bl.a. efterföljande detaljplaner, andra planer, lov och tillstånd med mera. En sådan genomgång utgör underlag för hur kommunen kan arbeta vidare med en hållbar utveckling.

Kommunens översiktsplan utgör ett viktigt underlag inför vidare detaljplanering. I MKB har det redogjorts för översiktsplanens konsekvenser, som även presenterar åtgärder för att begränsa den negativa miljöpåverkan. Utvärderingsarbetet bör följa upp om åtgärdsförslagen har beaktats. En stor del av uppföljningsarbetet kan ske inom kommande detaljplanering. Det bör där bedömas om föreslagna åtgärder är tillräckliga eller om det kan behövas ytterligare studier eller åtgärder för att begränsa negativa miljökonsekvenser.

Nedanstående frågor bedöms vara särskilt viktiga att följa upp inom ramen för översiktsplanarbetet.

Buller

Befintliga områden där bullerreducerande åtgärder behövs bör identifieras. Möjligheten att utforma tillkommande bebyggelse som ljuddämpar för befintliga områden bör utvärderas innan utveckling av nya områden.

Kulturmiljö

Uppföljning bör ske kring hur den kulturmiljöanalys som ska tas fram enligt planen används och efterlevs i kommande detaljplanering.

Jordbruksmark

Det bör utvärderas hur bedömningen av den brukningsvärda markens kvalitet görs, samt hur avvägningen mellan olika samhällsintressen utförs vid planering av kommunens ytterområden.

Förtätning

Uppföljning bör ske kring hur den förtätningsstrategi som uttrycks i planen efterlevs. Detta är betydelsefullt då förtätning är en princip som är resurseffektiv och har potential att begränsa miljöpåverkan.

Vatten och avlopp

Kommunen ska ta fram en VA-plan enligt ÖP. En uppföljning behövs för att se att planen används och efterlevs, både när det gäller långsiktig planering och investeringar för att möta befolkningsökningen, samt i kommande detaljplanering.

Dagvatten

Uppföljning bör göras av hur kommunen utvecklar och åtgärdar dagvattenhanteringen i samband med exploateringsplanerna. Det är viktiga åtgärder för att minska miljöpåverkan vid höga flöden.

Exempel på uppföljning av planens påverkan på miljöaspekterna är att genomföra luft- och bullermätningar i staden, mätningar av trafik på gång- och cykelvägar.

11 Litteraturförteckning

- Tillväxt och regionplaneförvaltningen, Stockholms läns landsting. Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen, 2010. <http://www.rufs.se/rufs-2010/>
- Östra Svealands luftvårdsförbund. <http://slb.nu/slbanalys/luftfororeningskartor/> 2017-04-25
- Vattenmyndigheten, Åtgärdsprogram 2016-2021
<http://www.vattenmyndigheterna.se/SiteCollectionDocuments/sv/norra-ostersjon/publikationer/Beslut%202016/Del%204%20Åtgärdsprogram%202016-2021.pdf>
- Regionförbundet Sörmland, Sörmlands strategi för en hållbar besöksnäring, 2014.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län, Riskbild 2, rapport 2013:24
- MSB, Översvämningskartering utmed Trosaån, Rapport 37, 2015
- Bohusläns geoteknik AB, Översiktlig skredriskartering Gnesta, 1996
- Naturvårdsverket, Miljömålen 2017, Rapport 6749 www.miljomal.se